

Hallituksen esitys Eduskunnalle Avoin taivas -sopimuksen hyväksymisestä ja laiksi sen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta sekä laiksi aluevalvontalain 14 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi Helsingissä maaliskuussa 1992 tehdyn Avoin taivas -sopimuksen sekä lait sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja aluevalvontalain 14 §:n muuttamisesta.

Sopimuksella luodaan ilmatarkkailujärjestelmä, jota voidaan käyttää avoimuuden ja läpinäkyvyyden lisäämiseen, asevalvontasopimusten noudattamisen seurantaan, konfliktienestokyvyn ja kriisinhallinnan lujittamiseen Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestössä ja muissa kansainvälisissä instituutioissa. Sopimuspuolilla on oikeus suorittaa tarkkailulentoja toisten sopimuspuolten alueella ennalta laadittujen lentosuunnitelmien mukaisesti sekä velvollisuus vastaanottaa täl-

laisia tarkkailulentoja alueellaan sekä kauttakulkulentoja kansainvälisiä lentoliikennereittejä pitkin. Tarkkailuilma-alukset ovat aseistamattomia aluksia, jotka on varustettu sovitulla kuvausjärjestelmillä. Tarkkailulentojen määrää rajoitetaan kiintiöillä.

Avoin taivas -sopimus on tullut kansainvälisesti voimaan vuoden 2002 alussa, jolloin Suomelle ja muille Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön jäsenille avautui mahdollisuus hakea oikeutta liittyä sopimukseen. Suomen osalta sopimus tulee voimaan 60 päivänä kuluttua siitä päivästä, jolloin Suomi tallettaa liittymiskirjansa. Lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan samana ajankohtana kuin sopimus tulee Suomen osalta voimaan.

SISÄLLYSLUETTELO

SISÄLLYSLUETTELO	2
YLEISPERUSTELUT	3
1. Johdanto	3
2. Nykytila.....	3
3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset.....	4
3.1. Avoin taivas -sopimuksen keskeinen sisältö	4
3.2. Esitykseen sisältyvien lakiehdotusten keskeiset ehdotukset	5
4. Esityksen vaikutukset	5
4.1. Taloudelliset vaikutukset	5
4.2. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset	5
4.3. Ympäristövaikutukset	5
4.4. Muut vaikutukset.....	6
5. Asian valmistelu	6
5.1. Sopimusneuvottelut ja harjoituslentotoiminta.....	6
5.2. Esityksen valmistelu Suomessa.....	6
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	8
1. Sopimuksen sisältö ja suhde Suomen lainsäädäntöön	8
2. Lakiehdotusten perustelut	22
2.1. Laki Avoin taivas -sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta.....	22
2.2. Laki aluevalvontalain 14 §:n muuttamisesta.....	23
3. Voimaantulo	23
4. Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus.....	23
5. Käsittelyjärjestys	25
LAKIEHDOTUKSET	26
Laki Avoin taivas -sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta.....	26
Laki Aluevalvontalain 14 §:n muuttamisesta.....	27
RINNAKKAISTEKSTIT	28
Aluevalvontalain 14 §:n muuttamisesta.....	28

YLEISPERUSTELUT

1. Johdanto

1990-luvun alussa Euroopan turvallisuuspoliittinen ympäristö muuttui merkittävästi. Kylmä sota päättyi Neuvostoliiton hajoamiseen ja Itä-Euroopan vapautumiseen. Kansainvälisten asevalvontaneuvottelujen luonne muuttui merkittävästi Varsovan liiton hajotua.

Edellisellä vuosikymmenellä oli neuvoteltu laaja luottamusta ja turvallisuutta lisääviä (LTL) toimia koskeva Tukholman asiakirja (1986), jonka puitteissa sovittiin asevoimiin ja sotaharjoituksiin liittyvästä tiedonvaihdosta, harjoitusten tarkkailusta ja vaihdettujen tietojen todentamistoimista. Asiakirjan jatko-neuvottelut johtivat Wienin LTL-asiakirjan hyväksymiseen Pariisissa 1990. Viimeksi Wienin asiakirjaa uudistettiin 1999. 1980-luvun puolivälissä käynnistyivät tavanomaisia aseita Euroopassa (TAE, Conventional Forces in Europe) koskevat neuvottelut, joissa sovittiin viiden raskaan asekatégorian katoista ja supistamisesta (taistelupanssariväen, panssaroidut miehistönkuljetusajoneuvot, tykistö, taistelukoneet ja taisteluhelikopterit). Tavoitteena oli liittokuntien hyökkäykseksellisen kyvyn rajoittaminen. Neuvottelut aloitettiin kahden liittokunnan, Pohjois-Atlantin liiton ja Varsovan liiton, 23 jäsenvaltion välisinä. Sopimuksen tullessa voimaan Varsovan liitto oli kuitenkin jo hajonnut.

1980-luvun lopussa käynnistynyt Avoin taivas -neuvotteluprosessi oli jatkoa TAE-sopimuksen puitteissa sovituille todentamistoimille, vaikkakin sen perimmäinen tarkoitus oli luottamuksen lisääminen. Kanada suoritti ensimmäisen koelennon Unkarin ilmatilassa 1990. Avoin taivas -sopimus valmistui noin kolme vuotta kestäneen neuvotteluprosessin jälkeen keväällä 1992. Sopimuksen alikirjoittivat 25 valtion edustajat Helsingissä Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökonferenssin (ETYK) seurantakokouksen yhteydessä.

Suomen hallitus teki periaatepäätöksen sopimukseen liittymisestä jo 1995. Sopimuksen ratifiointit käynnistyivät kuitenkin hitaasti, ja sopimuksen väliaikaista soveltamista jat-

kettiin aina vuoden mittaisissa jaksoissa. Sopimuksen voimaantulo lykkääntyi vuosikymmenen ajan Venäjän ja Ukrainan ratifiointien puuttuessa. Sopimus tuli voimaan 1 päivänä tammikuuta 2002, jolloin sopimuksen ulkopuolelle ensivaiheessa jääneille Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön (ETYJ) osanottajavaltioille avautui mahdollisuus liittyä sopimukseen.

2. Nykytila

Avoin taivas -sopimuksen perimmäisen tarkoituksen mukaisesti sopimus on nähtävissä ensisijassa luottamusta lisäävänä toimenä. Euroopassa toimeenpantavia sotilaallisia luottamusta lisääviä toimia toteutetaan nykyisin Wienin LTL-asiakirjan ja muiden ETYJin Turvallisuusfoorumin puitteissa neuvottelujen yhteistyöjärjestelyjen mukaisesti. Sotilaallisesti liittoutumattomana maana Suomi ei ole TAE-sopimuksen sopimuspuoli, eikä osallistu sen puitteissa suoritettaviin tarkastuksiin. Suomi on lisäksi mukana lukuisissa asevalvontaregimeissä. Avoin taivas -sopimuksen tavoitteena on, että kuvauslennoilla saatavilla tiedoilla voidaan todentaa muun käytettävissä olevan sotilaallisen tiedon paikkansapitävyyttä sekä osaltaan havaita ilmoittamattomia muutoksia sotilaallisessa infrastruktuurissa. Sopimuksella on alueellisesti kaksi erityispiirrettä, se kattaa myös Yhdysvaltojen alueen, toisin kuin muut järjestelyt, ja lisäksi sopimus on suunniteltu yleiseurooppalaiseksi.

Suomen kaltaiset pienet valtiot, joilla ei ole omaa satelliittiteknologiaa, saavat Avoin taivas -sopimuksen kautta riippumattoman mahdollisuuden merkityksellisen sotilaallisen tiedon hankintaan. Aikaisemmilla asevalvonta- tai LTL-toimilla hankittavat tiedot eivät sisällä ilmakehän aineistoa. Ilmakehän aineistoa on mahdollista hankkia kaupallisina satelliittikuvina. Avoin taivas -järjestelmällä saatavan tiedon etuna kaupallisiin satelliittikuviin verrattuna on Avoin taivas -kuvien hinta, huomattavasti suurempi erotuskyky, niiden saatavuus ja oikea-aikaisuus.

Avoin taivas -järjestely lisää avoimuutta Suomen lähialueilla ja palvelee siten Suomen

turvallisuusetuja. Luottamusta ja turvallisuutta lisäävän vaikutuksensa lisäksi sopimuksen soveltamista Euroopan unionin turvallisuus- ja puolustuspolitiikan kehittämisessä, konfliktinestossa ja unionin kriisinhallintarakenteiden palveluksessa tutkitaan. Esillä on mahdollisuus soveltaa sopimusta tiedonhankinnassa (fact finding) konfliktialueilla.

Ennen Avoin taivas -sopimuksen voimaantuloa sen määräyksiä on sovellettu useita vuosia toteuttamalla harjoituslentoja kahdenvälisin järjestelyin. Harjoituslennot on suoritettu kuitenkin aina erillisinä järjestelyinä, eikä niiden puitteissa ole mahdollista toteuttaa tarkkailulentoja lyhyellä varoitusajalla. Myös Suomi on osallistunut tähän toimintaan suorittamalla lentoja toisten valtioiden ilmatilassa ja ottamalla vastaan lentoja Suomen alueella. Suomen voimassaoleva lainsäädäntö ei ole asettanut esteitä lentojen suorittamiselle Suomessa. Tarkkailulento toiminta liittyy Suomessa useiden eri hallinnonalojen lainsäädäntöön. Sopimuksen määräykset koskevat muun muassa seuraavissa laeissa säänneltyä toimintaa: ilmailulaki (281/1995) ja -asetus (118/1996), aluevalvontalaki (755/2000), onnettomuuksien tutkinnasta annettu laki (373/1985), vahingonkorvauslaki (412/1974), henkilötietolaki (523/1995) ja ulkomaalaislaki (378/1991). Sopimus sisältää lukuisia lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä, mutta se ei edellytä muita asiallisia muutoksia Suomen lainsäädäntöön kuin aluevalvontalain 14 §:n selventävän muutoksen.

Avoin taivas -sopimus mahdollistaa periaatteessa sen, että sopimusta sovellettaisiin myös muita kuin sopimuksen alkuperäisiä tarkoituksia varten. Ympäristönsuojelupuolella lentovalvontaa on käytetty hyväksi tähän mennessä erityisesti merensuojelussa. Kansainväliset merensuojelu- ja torjuntayhteistyösopimukset velvoittavat sopimuspuolia suorittamaan aluksilta peräisin olevien päästöjen lentovalvontaa. Sopimusten perusteella vaihdetaan valvontatietoja ja suoritetaan yhteisiä tehovalvontaiskuja, esimerkiksi Itämerellä kaksi kertaa vuodessa. Näissä ns. CEP-CO-lennoissa usean valtion valvontailmialukset lentävät vuorokauden aikana vuoron perään yhtä ja samaa reittiä. Torjuntayhteistyösopimukset mahdollistavat myös sen, että

öljyvahinkotapauksessa vahingon kohteeksi joutunut maa voi tarvittaessa pyytää lentovalvonta-apua naapurimailta öljyn ajelehtimisen seuraamiseksi.

3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1. Avoin taivas -sopimuksen keskeinen sisältö

Avoin taivas -sopimusta on kuvattu laajimmaksi kansainväliseksi yritykseksi avoimuuden ja läpinäkyvyyden lisäämiseksi. Sen maantieteellistä kattavuutta kuvataan toteamalla sen ulottuvan Vancouverista Vladivostokiin. Sopimus on suunniteltu yhteisen ymmärryksen ja luottamuksen edistämiseen antamalla kaikille sopimuspuolille välitön mahdollisuus kerätä tietoja asevoimista ja muista toimista, jotka koskettavat niitä.

Avoin taivas -sopimuksen johdannon mukaan sopimuksella luotavaa ilmatarkkailujärjestelmää voidaan käyttää avoimuuden ja läpinäkyvyyden lisäämiseen, asevalvontasopimusten noudattamisen seurantaan, konfliktinestokyvyn ja kriisinhallinnan lujittamiseen ETYJissä ja muissa kansainvälisissä instituutioissa. Sopimuksen mukaan sopimuspuolilla on oikeus suorittaa tarkkailulentoja toisten sopimuspuolten alueella ennalta laadittujen lentosuunnitelmien mukaisesti sekä velvollisuus vastaanottaa tällaisia tarkkailulentoja alueellaan ja kauttakulkulentoja kansainvälisiä lentoliikennereittejä pitkin. Tarkkailuilma-aluksella tarkoitetaan sopimuksessa aseistamatonta alusta, joka on varustettu sovitulla kuvausjärjestelmillä. Lennoilla voidaan tarkkailla ja kuvata kohteita koko tarkkailtavan valtion alueella. Tarkkailulentojen määrää rajoitetaan sopimuksessa kiintiöillä. Sopimuspuolen tulee määritellä Avoin taivas -lentokentät ja maahantulo- ja maastapoistumispaikat. Tarkkailuhenkilöstöllä on tarkkailtavan valtion alueella tiettyjä erioikeuksia ja vapauksia. Sopimuspuolilla on mahdollisuus ostaa toisiltaan lennoilla hankittua ilmakuvamateriaalia. Esityksen tarkoituksena on hankkia eduskunnan hyväksyminen sille, että Suomi liittyy sopimukseen.

3.2. Esitykseen sisältyvien lakiehdotusten keskeiset ehdotukset

Esitys sisältää ehdotuksen niin sanotuksi blankettilaiksi, jolla saatetaan voimaan Avoin taivas -sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset. Esitys sisältää lisäksi ehdotuksen aluevalvontalain 14 §:n muuttamiseksi. Lain 14 §:n 1 momenttia ehdotetaan täydennettäväksi siten, että siinä tarkoitettua lupaa ilma-aluksesta tapahtuvaan ilmakuvaukseen ei vaadittaisi, jos asiasta määrätään toisin Suomea velvoittavassa kansainvälisessä sopimuksessa.

4. Esityksen vaikutukset

4.1. Taloudelliset vaikutukset

Avoin taivas -järjestelmään osallistuminen sopimuksen varsinaisena sopimuspuolena aiheuttaa Suomelle enemmän kustannuksia kuin Suomen aikaisemmin toteuttamat omat harjoituslennot ja tällaisten lentojen vastaanottaminen. Harjoituslentoihin on käytetty Suomessa vuosittain noin 84.000 euroa. Sopimuksen täytäntöönpano edellyttää lisäresursseja puolustushallinnolle henkilöstön valmiuden luomiseen ja ylläpitämiseen sekä kuva-aineiston hankintaan ja käsittelyyn. Suomen arvioidun lentokiintiön puitteissa lisäkustannukset lentotoiminnasta, ilmakuvista ja asiantuntijoiden osallistumisesta teknisten ryhmien kokouksiin ovat noin 0.75 - 1.25 miljoonaa euroa viisivuotiskautta kohden. Arvioon sisältyvät aloitusvaiheen kertaluonteiset laitehankinnat. Sopimuksen toisen vaiheen kuvausjärjestelmien käyttöön siirtymisestä aiheutuvia kustannuksia ei ole voitu tässä vaiheessa tarkemmin arvioida. Navigaatio- ja lentoasemapalvelujen maksuttomuudesta ei ole päästy sopimuspuolten kesken lopulliseen yhteisymmärrykseen, vaikka lähtökohtana on, että toiselta sopimuspuolelta ei perittäisi näitä kuluja. Lennonvarmistusalan yhteistyöstä tehdyn yleissopimuksen (Eurocontrol, SopS 69-70/2000) sopimuspuolten sotilasilma-alukset on vapautettu Suomessa lentoreittimaksuista Ilmailulaitoksen päätöksellä. Lentoreitti- ja lentoasemapalvelumaksuista Ilmailulaitokselle aiheutu-

vat lisäkustannukset on sisällytettävä valtion talousarvioon.

4.2. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset

Liittyminen Avoin taivas -sopimukseen edellyttää puolustushallinnon alalla vähäisiä lisäresursseja. Pääesikunnan kansainväliselle osastolle tarvitaan yksi henkilö lisää sopimuksen täytäntöönpanoon liittyviin tehtäviin. Ilmavoimissa joudutaan virkajärjestelyin kohdentamaan yksi henkilö sopimuksen mukaisiin lentojen valmistelu- ja kuva-aineiston analysointitehtäviin. Päivystysjärjestelyt on tarkoitus hoitaa nykyresurssein, mikä edellyttää kuitenkin kesäkuukausina lomankäyttömahdollisuuksien sovittamista aikaisempaa tarkemmin.

4.3. Ympäristövaikutukset

Esityksellä ei ole välittömiä ympäristövaikutuksia. Sopimuksen mukaiset tarkkailulennot eivät tuo tässä vaiheessa lisäarvoa ympäristöhallinnonalalla tapahtuvalle kaukokartoitus- ja lentovalvontatoiminnalle. Sopimuksen johdannon ja sen L liitteen mukaan sopimuksen soveltamisalaa voitaisiin laajentaa myös muille aloille kuten ympäristönsuojeluun. Jos sopimuksen soveltamisalaa päätehdään jossakin vaiheessa laajentaa ympäristönsuojelun alalle, on sopimuksella ympäristön kannalta myönteistä vaikutusta. Soveltamisalan laajentaminen voisi merkitä esimerkiksi lisääntyviä mahdollisuuksia ympäristön tilan tarkkailuun tai tapahtuneiden ympäristövahinkojen arviointiin. Lentovalvonta saataisi soveltua hyvin ympäristönsuojeluun erilaisissa ääriolosuhteissa, kuten luonnonnettomuuksissa ja aseellisissa selkkauksissa. Konkreettisia ehdotuksia soveltamisalan laajentamisesta ei ole kuitenkaan tähän mennessä esitetty ja lentovalvonnan käyttökelpoisuutta tällaiseen muuhun ympäristövalvontaan tulisi jatkossa selvittää tarkemmin, mikäli sopimuksen soveltamisalan laajennus tälle alalle tulee harkittavaksi. Suomen ympäristöhallinnon mukaan mahdollisuus hyödyntää sopimusta tulevaisuudessa myös ympäristön alalla tulee pitää avoimena.

4.4. Muut vaikutukset

Sopimuksella ei ole yritysvaikutuksia, vaikutuksia eri kansalaisryhmien asemaan tai aluepoliittisia vaikutuksia.

5. Asian valmistelu

5.1. Sopimusneuvottelut ja harjoituslento-toiminta

Ensimmäisen aloitteen Avoin taivas -sopimuksen tekemisestä esitti Yhdysvaltain presidentti Dwight Eisenhower silloiselle Neuvostoliitolle jo vuonna 1955 pidetyssä Geneven konferenssissa. Aloitetta pidettiin tuolloin kuitenkin epärealistisena ja liian tunkeilevana. Avoin taivas -sopimusta koskevat neuvottelut käynnistyivät vuonna 1989 Yhdysvaltain presidentti George Bushin aloitteesta, jota seurasi joulukuussa 1989 hyväksytty hanketta koskeva Pohjois-Atlantin liiton kommuniquea. Muodolliset neuvottelut aloitettiin Ottawassa helmikuussa 1990 ja jatkuivat Budapestissa samana keväänä. Neuvottelut keskeytyivät kuitenkin vuoden ajaksi ja käynnistyivät uudelleen Wienissä marraskuussa 1991 Neuvostoliiton tilanteen muututtua. Avoin taivas -sopimusta koskevat neuvottelut käytiin lopuksi silloisen ETYKin yhteydessä entisten sotilasliittojen jäsenten välisinä. Sopimus avattiin allekirjoitettavaksi Helsingissä ETYKin seurantakokouksen yhteydessä 24 päivänä maaliskuuta 1992. Sopimuksen allekirjoitti tuolloin 25 valtiota. Suomi ja muut silloiset Euroopan puolueettomat ja sitoutumattomat maat eivät olleet allekirjoittajien joukossa, koska neuvottelujen kuluessa ei päästy yksimielisyyteen näiden ja muiden tarkkailija-aseman saaneiden valtioiden mukaanpääsystä. Taustalla vaikutti Turkin ja Kreikan välinen kiista Kyproksen asemasta. Myös Baltian maat kuuluivat tarkkailijaryhmään. Tarkkailijamaat saivat kuitenkin aktiivisesti vaikuttaa neuvotteluiden kulkuun ja erityisesti Suomi ja Ruotsi käyttivät tätä mahdollisuutta hyväksi.

Sopimuksen allekirjoituksen yhteydessä annettiin Suomen aloitteesta julistus, jossa tuettiin tarkkailijavaltioiden mahdollisuutta päästä sopimuksen sopimuspuoliksi mahdollisimman pian. Se mahdollisti myös sopi-

muksen ulkopuolelle alkuvaiheessa jääneiden ETYJin osanottajavaltioiden osallistumisen sopimuksen edellyttämään jatkotyöskentelyyn tarkkailijoina.

Ennen sopimuksen voimaantuloa sen määräyksiä sovellettiin useita vuosia toteuttamalla harjoituslentoja kahdenvälisin järjestelyin. Myös tarkkailijana ollut Suomi on suorittanut kahdenvälisin järjestelyin yhdeksän harjoituslentoa ja on vastaanottanut kymmenen harjoituslentoa. Harjoituslennot on toteutettu Norjan, Ranskan, Saksan, Venäjän, Yhdistyneen kuningaskunnan ja Yhdysvaltain kanssa. Pääesikunta on laatinut jo harjoituslento-toimintaa varten pysyväisasiakirjan, jonka tarkoituksena on antaa toimenpideohjeet Suomen Avoin taivas -toimintaan osallistuvalla henkilöstöllä.

5.2. Esityksen valmistelu Suomessa

Ulkoasiainministeriö hankki vuonna 1994 Avoin taivas -sopimuksesta lausunnot oikeusministeriöltä, sisäasiainministeriöltä, puolustusministeriöltä, valtiovarainministeriöltä ja liikenneministeriöltä. Näiden lisäksi ulkoasiainministeriöllä oli käytettävissään Pääesikunnan ja Ilmailulaitoksen kannanotot sopimuksesta. Lausunnoista ei ilmennyt esteitä sopimukseen liittymiselle. Jo tuolloin laaditun alustavan arvion mukaan sopimukseen liittyminen edellyttäisi eduskunnan suostumusta.

Vuonna 1995 eduskunnalle annetussa valtioneuvoston turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa selonteossa todettiin, että sopimuksen tarkkailijana oleva Suomi pyrkii sopimuksen jäseneksi niin pian kuin se on mahdollista sopimuksen tultua voimaan. Suomen kiinnostus liittyä sopimukseen on todettu myös valtioneuvoston viimeisimmässä selonteossa Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikasta 2001 (VNS 2/2001 vp).

Syksyllä 2001 oli tiedossa, että sopimuksen kansainvälisen voimaantulon edellytykset ovat täyttymässä siten, että sopimus tulee voimaan vuoden 2002 alussa. Sopimuksen kansainvälisen voimaantulon viivästyisestä johtuen oli vuonna 1994 järjestetyn lausuntokierroksen tietojen ja kannanottojen paikankansapitävyys tarpeen tarkistaa. Tuolloin hankittujen lausuntojen jälkeen oli tullut

voimaan uusi perustuslaki ja useita muita lainsäädännön uudistuksia. Myös sopimukseen perustuvasta harjoituslentotoiminnasta saadut kokemukset olivat nyt käytettävissä. Ulkoasiainministeriö pyysi sen vuoksi sopimuksesta uudet lausunnot oikeusministeriöltä, sisäasiainministeriöltä, puolustusministeriöltä, valtiovarainministeriöltä, liikenne- ja viestintäministeriöltä, ympäristöministeriöltä, Pääesikunnalta ja Ilmailulaitokselta. Lausuntokierroksen perusteella voitiin todeta, että harjoituslentotoiminnalla on luotu Suomeen tekniset ja koulutukselliset valmiudet toteuttaa sopimuksen mukaisia aktiivisia ja passiivisia lentoja. Sopimukseen liittymiseen suhtauduttiin myönteisesti. Lausunnoissa ei esitetty mitään sellaisia seikkoja, jotka olisivat esteenä Suomen liittymiselle sopimukseen. Myös uuden lausuntokierroksen mukaan sopimus edellyttää Suomessa eduskunnan suostumusta, koska se sisältää lukuisia lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä ja sillä on vaikutuksia eduskunnan budjettivaltaan. Lausunnoissa suhtauduttiin myös myönteisesti sopimuksen soveltamisalan mahdollisiin myöhempiin laajennuksiin, jotka voisivat palvella esimerkiksi ympäristönsuojelua tai poliisin toimintaa.

Ulkoasiainministeriö antoi Ahvenanmaan maakuntahallitukselle itsehallintolain (1144/1991) 58 §:n 2 momentin toisen virkkeen nojalla marraskuussa 2001 tiedon Suomen aikomuksesta liittyä sopimukseen ottaen huomioon sen, että sopimus mahdollistaa tarkkailulennot myös Ahvenanmaan ilmatilassa. Ulkoasiainministeriö ilmoitti Suomen liittymisaikomuksesta myös Ahvenanmaan saarten linnoittamattomuudesta ja neutralisoinnista tehdyn sopimuksen (Ahvenanmaa-sopimus, SopS 1/1922) sopimuspuolille joulukuussa 2001. Ilmoituksessa todettiin, että Ahvenanmaa ja Avoin taivas -sopimusten päämäärät ovat sopusoinnussa, eikä ristiriitaa

sopimusten välillä ole. Maakuntahallitus pitää ulkoasiainministeriölle lähettämässään kirjeessä tarpeellisena, että Avoin taivas -sopimuksen sopimuspuolia muistutetaan Suomea sitovasta Ahvenanmaata koskevasta järjestelystä. Tarkoituksena onkin, että Suomi Avoin taivas -sopimuksen neuvoo-antavassa toimikunnassa ilmoittaa muille sopimuspuolille Ahvenanmaa-sopimuksen voimassaolosta. Liittyttäessä tuleviin vastaavan kaltaisiin kansainvälisiin sopimuksiin on erikseen arvioitava Ahvenanmaa-sopimuksen suhdetta tällaisiin sopimuksiin. Ahvenanmaan maakuntapäivien itsehallintopoliittinen valiokunta on kuullut sopimuksen johdosta maaliskuussa 2002 ulkoasiainministeriön edustajia.

Suomen liittymishakemusta käsiteltiin valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisessa valiokunnassa ja tasavallan presidentti päätti Suomen liittymishakemuksen jättämisestä 28 päivänä joulukuuta 2001. Suomen liittymishakemus jätettiin yhtä aikaa Ruotsin kanssa sopimuksen tallettajana toimivalle Unkarin hallitukselle 4 päivänä tammikuuta 2002 ja Kanadan hallitukselle 7 päivänä tammikuuta 2002. Avoin taivas -sopimuksen neuvoo-antava toimikunta päätti Suomen ja Ruotsin liittymishakemusten hyväksymisestä 4 päivänä helmikuuta 2002.

Hallituksen esitys on laadittu virkatyönä ulkoasiainministeriössä yhteistyössä lausunnonantajien kanssa. Hallituksen esityksestä on pyydetty lausunnot oikeusministeriöltä, sisäasiainministeriöltä, puolustusministeriöltä, valtiovarainministeriöltä, liikenne- ja viestintäministeriöltä, ympäristöministeriöltä, Pääesikunnalta ja Ilmailulaitokselta. Lausunnoissa esitetyt seikat on mahdollisuuksien mukaan otettu huomioon hallituksen esityksen lopullisessa tekstissä. Hallituksen esitys on lähetetty sen valmistuttua vielä tiedoksi Ahvenanmaan maakuntahallitukselle.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Sopimuksen sisältö ja suhde Suomen lainsäädäntöön

Sopimus koostuu johdannosta, 19 artiklasta ja 12 liitteestä ja 3 alaliitteestä. Sopimuksen sisältöä ja sen suhdetta Suomen lainsäädäntöön tarkastellaan tässä jaksossa siten, että liitteiden ja niiden alaliitteiden sisältö käsitellään asiayhteyden mukaan pääsopimuksen artiklojen yhteydessä.

Johdanto. Sopimuksen johdannossa kiinnitetään huomiota sopimuspuolten ETYJ-sitoumuksiin edistää suurempaa avoimuutta ja läpinäkyvyyttä sotilastoimissaan ja tehostaa luottamusta ja turvallisuutta lisääviä toimia. Sopimuspuolet katsovat, että ilmatarkkailujärjestelmää voitaisiin hyödyntää avoimuuden ja läpinäkyvyyden lisäämiseksi sekä asevalvontasopimusten noudattamisen seurannan helpottamiseksi, konfliktienehkäisykyvyn ja kriisinhallinnan lujittamiseksi ETYJin puitteissa ja muissa kansainvälisissä instituutioissa. Johdantoon on kirjattu myös mahdollisuus laajentaa järjestelmän käyttöä muille aloille kuten ympäristönsuojeluun. Tarkemmat määräykset järjestelmän käyttöönottamisesta uusilla aloilla sisältyvät sopimuksen L liitteen IV osaan. Konkreettisia ehdotuksia sopimuksen soveltamisalan laajentamisesta ei ole toistaiseksi tehty.

I artikla. Yleiset määräykset. Artiklassa nimetään sopimuspuolten tarkkailunnot muiden sopimuspuolten alueella Avoin taivas -järjestelmäksi. I artiklan sanamuodosta käy ilmi, että Avoin taivas -järjestelmällä tarkoitetaan vain sopimuspuolten alueella tapahtuvia tarkkailulentoja. Sopimuksen liitteiden ja alaliitteiden todetaan muodostavan sopimuksen erottamattoman osan, joten niiden sisältämät oikeudet ja velvoitteet ovat samalla tavalla sopimuspuolia sitovia kuin sopimuksen I - XIX artiklan määräykset.

II artikla. Määritelmät. Sopimuksen II artiklassa määritellään sopimuksessa käytetyt tärkeimmät käsitteet: tarkkailtava valtio, tarkkaileva valtio, sopimusvaltioryhmä, tarkkailuilma-alue, tarkkailulento, kauttalento, kuljetusilma-alue, alue, passiivikiintiö, aktiivikiintiö, suurin sallittu lentomatka, kuvausjärjestelmä, maaerotuskyky, infrapuna-

lain, tarkkailuaika, lentomiehistö, ilma-alueen päällikkö, lennon valvoja, lennolla oleva edustaja, edustaja, kuvausmekaanikko, tarkastaja, saattaja, tehtäväsuunnitelma, lentosuunnitelma, tehtäväraportti, Avoin taivas -lentokenttä, maahantulopaikka, maastapois-tumispaikka, huoltolentokenttä, varalentokenttä, vaarallinen ilmatila, kieltoalue, rajoit- tusalue ja vaara-alue. II artikla ei sisällä tyh- jentävää luetteloa sopimuksesta ilmenevistä määritelmistä, vaan lisää määritelmiä sisältyä sopimuksen muihin artikloihin ja liitteisiin. Muualla sopimuksessa on määritelty muun muassa seuraavat käsitteet: kokonaispassiivi- kiintiö (III artiklan I osan 4 kappale) ja erillinen aktiivikiintiö sekä kokonaisaktiivikiintiö (III artiklan I osan 5 kappale).

Sopimuksen ymmärtämisen kannalta kes- keisimpiä käsitteitä ovat tarkkailtava valtio, tarkkaileva valtio, tarkkailuilma-alue, tark- kailulento, alue, passiivikiintiö ja aktiivikiin- tiö, joita käsitellään seuraavassa yksityiskoh- taisemmin.

Tarkkailtavalla valtiolla tarkoitetaan sopi- musvaltiota tai sopimusvaltioryhmää, jonka alueen yli suoritetaan tai aiotaan suorittaa tarkkailulento, siitä ajankohdasta lukien, jol- loin se on vastaanottanut tätä koskevan il- moituksen tarkkailijavaltiolta, kunnes kaikki tähän lentoon tai asianomaisen sopimusvalti- on tai sopimusvaltioryhmän puolesta toimi- vaan henkilöstöön liittyvät toimet on saatettu päätökseen. Ajankohtaa koskevan määritteen sisällyttäminen määritelmään on tarkoitettu kuvaamaan sitä seikkaa, että sopimuspuolten asema toisiinsa nähden vaihtelee tarkkaile- vasta valtiosta tarkkailtavaan valtioon. Ilmai- su "puolesta toimiva henkilöstö" kattaa sen seikan, että tosiasiasa valtio sinänsä ei ole useinkaan toimijana vaan sen henkilöstö. Sopimuksen joissakin kohdin käytetään tästä huolimatta tarkkailtavan valtion sijasta ilmai- su tarkkailtavan valtion henkilöstö.

Tarkkailevalla valtiolla tarkoitetaan sopi- musvaltiota tai sopimusvaltioryhmää, joka suorittaa tai aikoo suorittaa tarkkailulennon toisen sopimusvaltion tai sopimusvaltioryh- män alueen yli, siitä ajankohdasta lukien, jol- loin se on ilmoittanut aikomuksestaan suorit- taa tarkkailulennon, kunnes kaikki tähän len-

toon tai asianomaisen sopimusvaltion tai sopimusvaltioryhmän puolesta toimivaan henkilöstöön liittyvät toimet on saatettu päätökseen. Määritelmä sisältää vastaavat ajalliset ja henkilöstöä koskevat tarkennukset kuin tarkkailtavan valtion määritelmä.

Tarkkailuilma-aluksella tarkoitetaan aseistamatonta, kiinteäsiipistä ilma-alusta, joka on osoitettu käytettäväksi tarkkailulentoihin, joka on sopimuspuolten asianomaisten viranomaisten rekisteröimä ja joka on varustettu sovitulla kuvausjärjestelmällä. Aseistamaton tarkoittaa, että tarkkailuilma-alusta ei ole tarkkailulentoilla varustettu kuljettamaan tai käyttämään aseita. Viimeksi mainittu tarkennus mahdollistaa sen, että tarkkailuilma-aluksina voidaan käyttää tarvittavin muutoksin ilma-aluksia, jotka voitaisiin muina aikoina varustaa aseilla. Ilmaisulla "varustaa" tarkoitetaan tässä määritelmässä sitä, että alus ei sisällä sellaisia varusteita tai rakenteellisia osia, jotka tarvittaisiin aseiden kuljettamiseen tai käyttämiseen. Sopimuspuoli, joka osoittaa tarkkailuilma-aluksena käytettäväksi tietyn aluksen ei ole välttämättä sama sopimuspuoli, jonka viranomaiset ovat rekisteröineet ilma-aluksen. Tarkkailuilma-aluksen määritelmä sallii sen, että tarkkailuilma-alus voi olla joko siviili-ilma-alus tai valtion ilma-alus. Käytännössä tarkkailuilma-aluksena käytettävät alukset ovat harjoituslento- ja maastapoistumispaikalla tai Avoin taivas -lentokentältä maastapoistumispaikalle tai Avoin taivas -lentokentälle siten kuin lentosuunnitelmassa määrätään. Maastapoistumispaikka ja maastapoistumispaikka voivat olla sama kuin Avoin taivas -lentokenttä, mutta valtio voi halutessaan nimetä myös erilliset maahantulo- ja maastapoistumispaikat.

Tarkkailulennolla tarkoitetaan tarkkailevan valtion suorittamaa lentoa tarkkailuilma-aluksella tarkkailtavan valtion alueen yli maahantulo- ja maastapoistumispaikalta tai Avoin taivas -lentokentältä maastapoistumispaikalle tai Avoin taivas -lentokentälle siten kuin lentosuunnitelmassa määrätään. Maahantulo- ja maastapoistumispaikka ja maastapoistumispaikka voivat olla sama kuin Avoin taivas -lentokenttä, mutta valtio voi halutessaan nimetä myös erilliset maahantulo- ja maastapoistumispaikat.

Alueella tarkoitetaan maata mukaan lukien saaret, sisävesistöt ja aluemerit, jotka ovat sopimusvaltion määräämisvallassa. Määritelmän tarkoituksena on heijastaa valtion alueen määritelmää voimassa olevassa kansainväli-

sessä oikeudessa, millä vältetään tarve kuvata sopimuspuolten maantieteelliset rajat itse sopimuksessa. Määritelmällä on myös haluttu varmistaa se, että tarkkailulentoilla voidaan lentää koko tarkkailtavan valtion alueen yli. Espanja on sopimuksen allekirjoittaessaan antanut julistuksen, jossa muistutetaan Espanjan oikeudellisesta kannasta koskien sen kiistaa Yhdistyneen Kuningaskunnan kanssa Gibraltarin niemimaan suvereniteetista. Yhdistynyt Kuningaskunta on puolestaan antanut alueellista soveltamista koskevan julistuksen, jossa vahvistetaan sopimusta sovellettavan alueisiin, joiden ulkosuhteista se vastaa, mukaan lukien muun muassa Falklandin saaret, Gibraltar ja sen sotilastukikohdat Kyproksella.

Passiivikiintiöllä tarkoitetaan sitä tarkkailulentojen lukumäärää, jonka kukin sopimusvaltio on tarkkailtavana valtiona velvollinen ottamaan (vuosittain) vastaan. Passiivikiintiöiden jako alkuperäisten sopimuspuolten kesken on kuvattu A liitteen I osassa. Passiivikiintiötä ei tarkisteta vuosittain, mutta esimerkiksi uusien jäsenten passiivikiintiöstä on sovittava Avoin taivas -sopimuksen neuvonantavassa toimikunnassa liittymisen yhteydessä.

Aktiivikiintiöllä tarkoitetaan tarkkailulentojen lukumäärää, joka kullakin sopimuspuolella on oikeus (vuosittain) suorittaa toisten sopimuspuolten alueella. Sopimuspuolen aktiivikiintiö ei voi ylittää sen passiivikiintiötä. Aktiivikiintiöiden alkuperäinen jako on kuvattu A liitteen II osassa. Aktiivikiintiö muodostuu kyseisen sopimuspuolen erillisten aktiivikiintiöiden summasta. Aktiivikiintiöiden jako tarkistetaan vuosittain sopimuksen neuvonantavassa toimikunnassa.

Suomen lainsäädäntö. Sopimuksen määritelmät eivät edellytä Suomessa lainsäädännön muuttamista, mutta koska ne vaikuttavat sopimuksen muiden, lainsäädännön alaan kuuluvien aineellisten määräysten sisältöön ja soveltamiseen, määritelmät kuuluvat itsekin lainsäädännön alaan. Sopimuksen käänöksessä käytetään sanan "airfield" suomenokseksi sanaa "lentokenttä" ja ruotsinnokseksi "flygfält". Ilmailulaissa ja sotilasilmailuasetuksessa ei käytetä näitä käsitteitä. Niissä yleiskäsitteenä käytetään sanaa "lento- ja maastapoistumispaikka" ja erityiskäsitteenä sanaa "lentoase-

ma", jolla tarkoitetaan lentopaikkaa, jolla ilmailukennepalvelu on pysyvästi järjestetty. Sopimustekstin käänöksissä ja hallituksen esityksissä on päädytty kuitenkin käyttämään yleiskielen ilmaisua "lentokenttä", jotta suomenkielinen käännös vastaisi Ruotsissakin käytössä olevaa ruotsinkielistä sopimuksen käännöstä.

III artikla. Kiintiöt. Sopimuksen III artikla jakaantuu kahteen osaan, joista I osa sisältää kiintiöiden jakamista koskevat yleiset määräykset ja II osa sopimusvaltioryhmiä koskevat määräykset. Avoin taivas -järjestelmä perustuu sopimuspuolten oikeuteen suorittaa tarkkailulentoja toisten sopimuspuolten alueella ja velvollisuuteen vastaanottaa tarkkailulentoja omalla alueellaan. Tarkkailulentojen määrää rajoitetaan vuotuisten aktiivi- ja passiivikiintiöiden avulla. Sopimuksen alkuperäisten allekirjoittajavaltioiden kiintiöt on kirjattu sopimuksen A liitteeseen. Kullakin sopimuspuolella on oikeus suorittaa yhtä monta tarkkailulentoa toisen sopimuspuolen yli kuin tällä toisella sopimuspuolella on oikeus suorittaa sen alueen yli.

Tarkkailulentojen kokonaismäärä, jonka kukin sopimuspuoli on velvollinen vastaanottamaan alueensa yli, on asianomaisen sopimuspuolen kokonaispassiivikiintiö. Sopimuksen A liitteeseen kirjatun alkuperäisen jaon mukaan passiivikiintiöt jakautuivat seuraavasti: Saksa 12, Yhdysvallat 42, Valko-Venäjän ja Venäjän sopimusvaltioryhmä 42, Benelux 6, Bulgaria 4, Kanada 12, Tanska 6, Espanja 4, Ranska 12, Yhdistynyt Kuningaskunta 12, Kreikka 4, Unkari 4, Islanti 4, Italia 12, Norja 7, Puola 6, Portugali 2, Romania 6, Tšekin ja Slovakian federatiivinen tasavalta 4, Turkki 12 ja Ukraina 12. Sopimuksen A liitteen mukaan sopimuksen myöhemmin ratifioivat valtiot tai siihen liittyvät valtiot voivat pyytää, että niille määrätään passiivikiintiö. Asia käsitellään sopimuksen neuvonantavassa toimikunnassa sen jälkeen, kun valtio on tallettanut ratifioimis- tai liittymiskirjansa. Suomi on jättäessään liittymishakemuksensa esittänyt, että sille määrätään 5 lennon passiivikiintiö. Ruotsin liittymishakemuksessa on esitetty 7 lennon passiivikiintiötä.

Tarkkailulentojen lukumäärä, joka kullakin sopimuspuolella on oikeus suorittaa vuodessa

kunkin toisen sopimuspuolen alueen yli, on tämän sopimuspuolen erillinen aktiivikiintiö suhteessa tähän toiseen sopimuspuoleen. Erillisten aktiivikiintiöiden yhteenlaskettu lukumäärä on asianomaisen sopimusvaltion kokonaisaktiivikiintiö, joka ei voi olla suurempi kuin sen kokonaispassiivikiintiö. Aktiivikiintiö tai sen osa voidaan siirtää toiselle sopimuspuolelle, kunhan asiasta sovitaan ensiksi tarkkailtavan valtion kanssa. III artiklan I osan 10 kappale asettaa kiintiöiden siirrolle myös rajoituksia, joiden tarkoituksena edistää mahdollisimman usean sopimusvaltion aktiivista osallistumista Avoin taivas -järjestelmään ja estää lentojen keskittäminen muutamille sopimusvaltioille. Alkuperäinen aktiivikiintiöiden jako on kirjattu sopimuksen A liitteen II osaan. Jako on voimassa sopimuksen voimaantuloavuotta seuraavaan vuoden loppuun saakka. Aktiivikiintiöiden jako tarkistetaan sopimuksen voimaantulon jälkeen vuosittain seuraavaa kalenterivuotta varten sopimuksen neuvonantavassa toimikunnassa siten kuin L liitteen II osassa tarkemmin määrätään. Sopimuksen myöhemmin ratifioineiden tai siihen liittyvien valtioiden osalta aktiivikiintiö määrätään A liitteen mukaan ratifioimis- tai liittymiskirjan tallettamisen jälkeen seuraavassa neuvonantavan toimikunnan sääntömääräisessä kokouksessa.

Tarkkailulentojen suurimmat sallitut lentomatkat sopimuspuolten alueen yli esitetään sopimuksen A liitteen III osassa. Suurimmat sallitut lentomatkat on määritelty sopimuspuolten ja niihin kuuluvien erillisten alueiden koon ja välimatkojen perusteella ja niiden tarkoituksena on varmistaa mahdollisuus tarkkailtavan valtion koko alueen tarkkailemiseen. Sopimusvaltio voi vaatia suunniteltua tarkkailulentoa lyhennettäväksi tai torjua sen, jos lento ylittäisi sovitun suurimman sallitun lentomatkan. Kultakin Avoin taivas -lentokentältä alkavaa tarkkailulentoa varten on määritelty erikseen suurin sallittu lentomatkata tarkkailtavan valtion alueen yli. Näin määritellyt suurimmat sallitut lentomatkat vaihtelevat Tanskan Färsaarten 250 kilometristä Valko-Venäjän ja Venäjän sopimusvaltioryhmän Vorkutan ja Magadanin 6500 kilometriin.

Tarkoituksena on, että Suomi esittää Avoin taivas -lentokentiltään alkaville tark-

kailulenkoille suurimmaksi sallituksi lentomatkaksi 1400 kilometriä. Suomen Avoin taivas -lentokentiksi on tarkoitus sopimukseen liittyttäessä nimetä Helsinki-Vantaan ja Rovaniemen lentokentät. Maahantulo- ja maastapoistumispaikkana toimisi Helsinki-Vantaan lentokenttä. Kalibrointikohteeksi on tarkoitus nimetä Hyvinkään lentokenttä. Suomen tarkoituksena ei ole nimetä erillisiä huoltolentokenttiä eikä maahantulo- tai maastapoistumispisteitä. Ahvenmaan lentokenttää ei ole tarkoitus käyttää mihinkään edellä mainituista tarkoituksista.

Sopimuspuolet voivat sopimuksen täytäntöönpanoa varten muodostaa sopimusvaltioryhmän. Sopimuksen XIV artikla sisältää lisäksi erilliset määräykset Benelux-maista (Alankomaat, Belgia ja Luxemburg), jotka katsotaan yhdeksi sopimuspuoleksi. Sopimuksen III artiklan II osa sisältää yksityiskohtaiset määräykset siitä, kuinka suoritettujen lennot vähennetään aktiivi- ja passiivikiintiöstä, kun lennon suorittaa tai vastaanottaa sopimusvaltioryhmä. Sopimuksen allekirjoituksen yhteydessä sopimusvaltioryhmän ovat ilmoittaneet muodostavansa Venäjä ja Valko-Venäjä. Jo vuonna 1992 perustettiin myös eräiden eurooppalaisten maiden ryhmä, jota kutsutaan sen alkuperäisen kokoonpanon mukaisesti ns. WEU-sopimusvaltioryhmäksi. Ryhmään kuuluvat tällä hetkellä Benelux-ryhmä, Italia, Kreikka, Norja, Ranska, Saksa, Turkki ja Yhdistynyt Kuningaskunta. Tarkoituksena on, että Suomi ja Ruotsi liittyisivät ryhmään samalla kuin niistä tulee Avoin taivas -sopimuksen sopimuspuolia.

IV artikla. Kuvausjärjestelmät. Sopimuksen IV artiklassa määritellään tarkkailuilma-aluksessa käytettävät sallitut kuvausjärjestelmät. Sopimuksessa sallituiksi kuvausjärjestelmiksi on alunperin määritelty seuraavat järjestelmät: tavalliset kuvaruuduttain kuvaavat ja panoraamatyyppiset optiset kamerat, tosiaikanäytöllä varustetut videokamerat, infrapunakeilaimet ja sivulle kuvaavat SAR-tutkat. Kuvausjärjestelmien yleiset määritelmät sisältyvät sopimuksen II artiklaan. Sopimuksen IV artiklassa määritellään lisäksi näiden kuvausjärjestelmien suurin sallittu maaerotuskyky ja kuvaruuduttain kuvaavien tai panoraamatyyppisten kameroiden suurin sallittu peitto sekä SAR-tutkan suurin sallittu

pyyhkäisyalueen leveys. Sopimuksen XVIII artiklassa määrätään vaiheittaisesta täytäntöönpanosta, jolla muun muassa rajoitetaan alkuvaiheessa infrapunakeilainten käyttöä. Sallittuja kuvausjärjestelmiä voidaan lisätä tai niiden ominaisuuksia muuttaa sopimuksen neuvoa-antavan toimikunnan päätöksellä. Tällaiset muutokset eivät siten edellytä itse sopimuksen muuttamista. Sopimuksen IV artiklassa määritellään myös muut sallitut laitteet, joita tarkkailuilma-aluksessa saa olla.

Tarkkailuilma-aluksissa tulee olla jokaista kuvausjärjestelmää varten aukkojen peitteet tai muut laitteet, jotka estävät kuvausjärjestelmien käyttämisen kauttalentojen aikana tai lennettäessä tarkkailtavan valtion alueen yläpuolella maahantulopaikalle tai maahantulo paikalta. Tällaisia laitteita tulee voida käyttää vain aluksen ulkopuolelta.

Tarkkailuilma-alus ja sen kuvausjärjestelmät katsastetaan siten kuin sopimuksen D liitteessä yksityiskohtaisesti määrätään. Tarkkailuilma-alukseseen asennettujen kuvausjärjestelmien suorituskyvyn todentamismenettelmistä määrätään D liitteen 1 alaliitteessä.

Suomen lainsäädäntö. Ilmakuvauksesta säädetään aluevalvontalain 14 §:ssä. Säännöksen mukaan Suomen alueella ei saa ilman lupaa kuvata lennon aikana ilma-aluksesta tai muusta ilmassa liikkuvasta laitteesta sähkömagneettisen säteilyn taltiointiin käytettävällä laitteella seuraavia kohteita: 1) ilmailulain 7 §:n 1 momentin nojalla ilmailulta pysyvästi rajoitettuja alueita, 2) linnoitusalueita; linnakkeita tai kasarmialueita; 3) sotatamiamia tai sotilaslentokenttiä; 4) puolustusvoimien varikoita tai varastoja; 5) puolustusvoimien viestiasemia, antennikenttiä tai puolustuslaitteita tai -välineitä; 6) puolustusvoimien tai rajavartiolaitoksen maastoharjoituksia. Luvanvaraiset kohteet ovat pääasiassa sotilas kohteita. Ilmakuvauksen osalta lakiin ei sisälly viittausta Suomea sitoviin kansainvälisiin velvoitteisiin. Sopimuksen määräykset merkitsevät poikkeusta aluevalvontalain 14 §:n säännöksistä. Esitykseen sisältyy ehdotus aluevalvontalain 14 §:n muuttamisesta.

V artikla. Ilma-aluksen nimeäminen. Jokaisella sopimuspuolella on oikeus nimetä tarkkailuilma-aluksiksi yksi tai useampi ilma-alustyyppi tai -malli, jonka kyseisen sopimuspuolen asianomaiset viranomaiset ovat

rekisteröineet. Tarkkailuilma-aluksiksi on nimetty kuvaukseen soveltuvia potkuri- ja suihkumoottorikoneita, muun muassa An-30, Andover, C-130 Hercules, Tupolev-154 ja OC-130. Sopimuspuoli voi myöhemmin lisätä uusia ilma-alustyyppisiä tai -malleja ilmoittamalla siitä 30 päivää etukäteen. Tarkkailuilma-aluksista muille sopimuspuolille ilmoitettavat tiedot määritellään sopimuksen C liitteessä. Ne sisältävät aluksen tunnistusta, tehtäväsuunnittelua, lentosuunnistusta, viestintää, mittarilaskeutumislaitteita, kenttäkäyttelyä ja majoituskykyä koskevat tiedot. Vastaavasti sopimuspuoli voi peruuttaa aikaisemmin nimeämiään ilma-alustyyppisiä tai -malleja 90 päivän varoitusajalla. Katsastettavaksi esitetään vain yksi kappale tiettyä ilma-alustyyppiä tai -mallia. Kunkin ilma-aluksen on kyettävä kuljettamaan lentomiestien, lennon valvojat, tulkin ja tarkkailevan valtion edustajat.

Suomen lainsäädäntö. Ilmailulain 6 §:n mukaan Suomen alueella ilmailuun käytettävällä ilma-aluksella on oltava Suomen kansallisuus tai kansainvälisen siviili-ilmailujärjestön (ICAO) jäsenvaltion kansallisuus tai erityinen Ilmailulaitoksen antama lupa, jollei Suomea sitovista kansainvälisistä velvoitteista muuta johdu. Avoin taivas -sopimuksen nykyiset sopimuspuolet ovat kansainvälisen siviili-ilmailujärjestön jäseniä, joten lain edellytykset täyttyvät. Koska lainkohta sisältää viittauksen myös Suomea sitovaan kansainväliseen velvoitteeseen, täyttävät Suomen alueella tarkkailulentoihin käytettävät alukset joka tapauksessa lain edellytykset, eikä tarvetta lainsäädännön muuttamiseen ole, vaikkakin sopimuksen V artiklan määräykset kuuluvat lainsäädännön alaan.

Suomessa sopimukseen liityttäessä pidetään lähtökohtana osallistumistasoa, jossa Suomen omat tarkkailulennot suoritetaan joko tarkkailtavan valtion koneella tai vuokra-koneella.

VI artikla. Tarkkailuilma-aluksen valinta, tarkkailulentojen suorittamista koskevat yleiset määräykset sekä tehtäväsuunnitelmaa koskevat määräykset. Artikla jakaantuu kolmeen osaan, joissa määritellään sopimuspuolten keskeiset oikeudet ja velvollisuudet tarkkailulentojen suorittamisessa. Yhdessä sopimuksen D, E, F, G ja H liitteen kanssa ne

muodostavat perustan Avoin taivas -järjestelmän täytäntöönpanolle.

Sopimuksen VI artiklan I osan mukaan tarkkailulennot suoritetaan joko tarkkailevan valtion tai tarkkailtavan valtion käyttöön antamalla ilma-aluksella. Tarkkaileva valtio voi osoittaa ilma-aluksen, jos tarkkailtava valtio ei käytä oikeuttaan osoittaa käyttöön sen nimeämä ilma-alus. Tarkkaileva valtio voi osoittaa käyttöön joko sen itsensä nimeämän aluksen tai toisen sopimusvaltion nimeämän aluksen.

Sopimuspuolella ei ole pääsääntöisesti velvollisuutta ottaa samanaikaisesti vastaan enempää kuin yksi tarkkailulento sopimuksessa määritellyn 96 tunnin aikavälillä. Sopimuspuolten tulee ilmoittaa 90 päivän kuluessa sopimuksen allekirjoittamisesta muille sopimuspuolille pysyvä diplomaattinen selvitysnumero tarkkailulentoille, kuljetusilma-alusten lennoille ja kauttalennoille. Valtion tulee ilmoittaa myös, mitä sopimuksen neuvotantavassa toimikunnassa käytettävistä kielistä (englanti, espanja, italia, ranska, saksa ja venäjä) sen alueen yli suoritettavilla lennoilla on käytettävä, ellei kieli määräydy suoraan kansainvälisen siviili-ilmailun yleissopimuksen (SopS 11/1949) 10 liitteen II osan 5.2.1.1.2. kappaleen sisältämän suosituksen mukaan. Sanottua yleissopimuksen liitettä on sittemmin muutettu siten, että käytettävää kieltä koskeva suositus sisältyy nykyisin 10 liitteen 5.2.1.2. kappaleeseen, jonka mukaan ilmailualan maailmanlaajuisena radiopuhelinkielenä käytetään englantia. Sopimukseen myöhemmin liittyvien valtioiden tulee ilmoittaa nämä tiedot viimeistään liittymiskirjan talletettuaan. Tarkkaileva valtio ilmoittaa tarkkailtavalle valtiolle ja muille sopimuspuolille aikomuksestaan suorittaa tarkkailulento viimeistään 72 tuntia ennen saapumistaan maahantulopaikkaan. Vähentääkseen sopimuspuolten tarvetta jatkuvaan päivystykseen sopimuspuolten tulee mahdollisuuksien mukaan välttää sitä, että vähimmäisvaroitusaika osuu lauantaile tai sunnuntaile. Sopimuksen VI artiklan I osassa määrätään tiedot, jotka on sisällytettävä ilmoitukseen aikomuksesta suorittaa tarkkailulento. Ne sisältävät toivotun maahantulopaikan ja Avoin taivas -lentokentän, maahantulopäivän ja -kellonajan, paikan, jossa lentoa edeltävä

katsastus toivotaan tehtäväksi, kuljetusilma-alusta koskevat tiedot, tarkkailulennon tai kuljetusilma-aluksen diplomaattisen selvitysnumeron, tarkkailuilma-aluksen tunnistustiedot, tarkkailulennon arvioitun pituuden ja henkilöstöä koskevat tiedot. Tarkkailtavan valtion on annettava 24 tunnin kuluessa vastaanottotunnustus, joka sisältää vastaukset niihin edellä mainittuihin tietoihin, jotka edellyttävät vielä tarkkailtavan valtion vahvistusta. Tarkkailevan valtion tulee voida saapua maahantulopaikkaan arvioituna saapumisaikana. Mukana voi olla myös sellaisen sopimuspuolen henkilöstöä, jonka nimeämää ilma-alusta on tarkoitus käyttää tarkkailuilma-aluksena. Tarkkailulennon suorittamiseen on käytettävissä 96 tuntia siitä, kun tarkkaileva valtio saapuu maahantulopaikkaan. Käytännössä lento kestää yhden työviikon, johon sisältyy varapäivä huonon lentosään varalta.

Tarkkailtava valtio antaa lennon miehistölle sen saapuessa maahantulopaikkaan tai Avoin taivas -lentokentälle viimeisimmät säätiedot ja lentosuunnistusta ja lentoturvallisuutta koskevat tiedotukset, mukaan lukien ohjaajan tiedotukset (Notam) sekä mittarilentomenetelmiä ja lentoreitillä olevia varalento-enttiä koskevat tiedot.

Tarkkailulennot saavat etusijan ohi kaiken säännöllisen lentoliikenteen. Tarkkailtava valtio antaa käyttöön erotuskykytestikentän, järjestää tavanomaisen kaupallisen polttoainehuollon, ateriat ja majoitukset sekä tarkkailevan valtion pyynnöstä muita palveluja, joista on sovittu.

Tarkkaileva valtio antaa tarkkailtavalle valtiolle Avoin taivas -lentokentälle saavuttuaan tehtäväsuunnitelman, jossa määritellään tarkkailulento, jolla voidaan tarkkailla kohteita tarkkailtavan valtion koko alueella. Tarkkailtavaan alueeseen kuuluvat myös alueet, jotka tarkkailtava valtio on nimennyt vaaralliseksi ilmatilaksi liitteen I mukaisesti. Tarkkailuilma-aluksen lentoreitti ei saa tulla 10 kilometriä lähemmäksi sellaisen viereisen valtion rajasta, joka ei ole sopimuspuoli. Määräyksen tarkoituksena ei ole estää sopimusvaltion alueen kuvaamista rajan läheisyydessä vaan estää kuvausjärjestelmien peiton ulottumisen kolmannen valtion alueelle ja samalla vähentää tällaisen kolmannen valtion epäluuloa Avoin taivas -järjestelmää kohtaan. Tarkkail-

tavan valtion tulee viimeistään neljän tunnin kuluttua tehtäväsuunnitelman jättämisestä joko hyväksyä se tai ehdottaa siihen muutoksia, jotka eivät saa kuitenkaan estää valtion koko alueen minkään kohdan tarkkailua. Jos tehtäväsuunnitelmasta ei ole päästy kahdeksan tunnin kuluessa yhteisymmärrykseen, tarkkailevalla valtiolla on oikeus kieltäytyä tarkkailulennon suorittamisesta. Jos suunniteltu tarkkailulennon reitti kulkee lähellä toisen sopimusvaltion rajaa tai muiden valtioiden rajaa, tarkkailtava valtio voi ilmoittaa siitä kyseisille valtioille. Määräys mahdollistaa sen, että rajanaapurille ilmoitetaan tarkkailulennon arvioitu reitti ja ajankohta ja voidaan siten varmistaa, että naapuri on tietoinen myös lennon tarkoituksesta.

Tarkkailulenkoista johtuvat kustannukset korvataan sopimuksen L liitteen I osan 9 kappaleen määräysten mukaisesti. L liitteessä todetaan, että sopimuksen neuvoo-antava toimikunta päättää sopimuksen täytäntöönpanosta syntyvien kustannusten jakamisesta ja mahdollisimman pian yhteisten kustannusten jakamisasteikosta. Toimikunnan päätöksiä selostetaan jäljempänä X artiklan yhteydessä.

Suomen lainsäädäntö. Aluevalvontalain 3 § sisältää viittaussäännöksen, jonka mukaan Suomen alueelle tulosta, maassaolosta ja maastalähdöstä on aluevalvontalain lisäksi voimassa, mitä niistä erikseen säädetään tai Suomea velvoittavassa kansainvälisessä sopimuksessa määrätään. Asiasta säädetään vielä erikseen lain 5 §:ssä valtioneilma-aluksen ja valtionaluksen osalta. Avoin taivas -sopimus ei edellytä aluevalvontalain maahantuloa koskevien säännösten tarkistamista.

Ilmailussa Suomen alueella noudatetaan ilmailulakia. Sotilasilmailusta säädetään erikseen asetuksella. Ilmailulain vahingonkorvausvastuuta koskevia säännöksiä ja Ilmailulaitoksen antamia lentosääntöjä noudatetaan kuitenkin myös sotilasilmailussa. Sotilasilmailuasetuksen (387/1996) mukaan asetusta sovelletaan sotilasilmailuun Suomen alueella ja suomalaisen sotilasilmailuun myös Suomen alueen ulkopuolella. Suomen suorittamat sopimuksen mukaiset tarkkailulennot täyttävät puolustusvoimien harjoittamana toimintana sotilasilmailuasetuksen edellytykset, joten asetusta sovelletaan niihin. Sen si-

jaan muiden sopimusvaltioiden Suomessa suoritettiin lentoihin sovelletaan ilmailulain säännöksiä. Avoin taivas -sopimuksen mukainen tarkkailulento toiminta koskee siten Suomessa laissa säädettyä toimintaa, joka kuuluu lainsäädännön alaan.

Rajavyöhykeasetuksen (404/1947) 5a §:n mukaan lentämisestä rajavyöhykkeellä noudatetaan, mitä lentämisestä valtakunnan alueella on erikseen säädetty. Ilmailulain 7 §:n mukaan ilmailua voidaan rajoittaa tai kieltää siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään. Lainkohdan nojalla on annettu asetus ilmailulta rajoitetuista alueista (1227/1995). Ydinvoimaloiden alueet on määritelty asetuksen 3 §:ssä kieltoalueiksi. Asetuksen 4 §:ssä määritellään rajoitusalueet ja asetuksen 5 §:ssä vaara-alueet. Avoin taivas -sopimus edellyttää lentomahdollisuutta myös sanotuilla ilmailulta rajoitetuilla alueilla, jos Suomen koko alueen tarkkaileminen ei muutoin ole mahdollista. Asetuksen mukaan lentäminen näillä alueilla edellyttää ilmailulaitoksen lupaa tai sen asettamien määräysten noudattamista. Tarkemmat säännökset lupamenettelystä sisältyvät 30 päivänä lokakuuta 1995 annettuun ilmailulaitoksen päätökseen nro 3/000/1995 vaara-alueista sekä ilmaliikenteestä ilmailulta rajoitetuilla alueilla. Luvat myönnetään joko Tampereen tai Rovaniemen aluelennonjohdosta, tarvittaessa ympärivuorokautisesti. Yleensä luvan myöntämisen yhteydessä kuullaan puolustusvoimia tai rajavartiolaitosta. Harjoituslentotoiminnasta saadun kokemuksen mukaan nykyistä käytäntöä ei ole tarpeen muuttaa. Ilmailulaitoksen päätös kuitenkin edellyttää muodollisesti, että lupaa lentämiseen rajoitusalueella on haettava vähintään kolme vuorokautta ennen suunniteltua lentoa ja lupaa lentämiseen kieltoalueella on haettava vähintään seitsemän vuorokautta ennen suunniteltua lentoa. Muodollisen ristiriidan poistaminen edellyttää muutoksia sanottuun asetukseen ja ilmailulaitoksen päätökseen. Avoin taivas -sopimuksen määräykset ilmailulta rajoitetuilla alueilla lentämisestä eivät edellytä ilmailulain muuttamista, mutta kuuluvat lainsäädännön alaan.

Artiklan I osan 4 kappaleen mukaan valtion tulee sopimukseen liittyessään ilmoittaa muun muassa sen alueella käytettävä kieli.

Suomen alueella suoritettavilla lennoilla on tarkoitus käyttää englantia eli Kansainvälisen siviili-ilmailun yleissopimuksen 10 liitteen nykyisen 5.2.1.2. kappaleen suositamaa kieltä, jota Suomen ilmailuviranomaiset käyttävät normaalisti kansainväliseen käytäntöön perustuvana. Suomessa yleiset säännökset viranomaisten toiminnassa käytettävästä kielestä sisältyvät pääosin kielilakiin (148/1922) ja lakiin saamen kielen käyttämisestä viranomaisissa (516/1991). Oikeus käyttää englanninkieltä ilmailuviranomaisten kanssa asioitaessa perustuu siviili-ilmailun yleissopimuksen sisältämään suositukseen ja järjestely on näin ollen ollut periaatteessa vapaaehtoinen. Avoin taivas -sopimuksen määräyksen nojalla muiden sopimuspuolten henkilöstön oikeus käyttää englantia Suomen ilmailuviranomaisten ja muiden Suomen viranomaisten kanssa tulee velvoittavaksi. Sopimuksen määräyksen tarkoittamissa tilanteissa on kuitenkin viime kädessä kysymys valtioiden ja niiden viranomaisten välisestä kansainvälisestä yhteistyöstä, jossa käytettävä kieli on sopimuksenvarainen asia. Sopimuksessa ei ole siten kysymys yksityisten tahojen oikeudesta käyttää tiettyä kieltä viranomaisten kanssa asioidessaan. Näin ollen käytettävää kieltä koskeva sopimusmääräys ei kuulu lainsäädännön alaan, eikä edellytä lainsäädäntöä sääntelyä.

Artiklan I osan 5 kappaleen H kohdan mukaan tarkkaileva valtio ilmoittaa tarkkailtavalle valtiolle henkilöstön nimet, sukupuolen, syntymäajan ja -paikan, passien numerot sekä minkä sopimuspuolen antamat ne ovat ja henkilöiden virka-aseman. Henkilötietojen suojasta tulee perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan säätää tarkemmin lailla. Henkilötietojen siirtämisestä ja luovuttamisesta säädetään henkilötietolaissa. Euroopan unionin ja Euroopan talousalueen sisällä henkilötietojen luovuttaminen voi tapahtua ongelmitta, koska tietosuojan taso on turvattu Euroopan yhteisön direktiivillä. Henkilötietolain 22 - 23 § sisältää säännökset henkilötietojen siirrosta Euroopan unionin ulkopuolelle. Avoin taivas -sopimuksen edellyttämä henkilötietojen luovutus ei täytä välttämättä henkilötietolain 22 ja 22 a §:ssä säädettyjä yleisiä tai komission päätökseen perustuvia luovuttamisen edellytyksiä, mistä syystä luovutuksen on

sellaisissa tapauksissa tapahduttava lain 23 §:n mukaisilla poikkeusperusteilla, joita ovat muun muassa luovutus rekisteröidyn suostumuksella. VI artiklan määräykset eivät edellytä henkilötietolain muuttamista, mutta ne kuuluvat lainsäädännön alaan. Kun tarkkaileva valtio luovuttaa Suomessa tehtäväsuunnitelmansa, siitä ilmoitetaan Suomessa asianomaiselle alueennohjodolle viimeistään silloin, kun tehtäväsuunnitelma on hyväksytty. Jos tarkkailulennon reitti suunnitelman mukaan kulkee Ahvenanmaa-sopimuksessa määritellyn alueen yli, tarkoituksena on myös ilmoittaa suunnitelmasta Ahvenanmaan maakuntahallitukselle ja maaherralle. On epätoivottavaa, että Ahvenanmaa valittaisiin tarkkailulentojen nimenomaiseksi kohteeksi.

VII artikla. Kauttalennot. Kauttalennoilla tarkoitetaan II artiklan 6 kappaleen mukaan tarkkailevan valtion suorittamaa tai sen puolesta suoritettua lentoa tarkkailuilmaluksella tai kuljetusilmaluksella kolmannen sopimusvaltion alueen yli matkalla tarkkailtavan valtion alueelle tai sieltä takaisin. Kauttalennon määritelmä ei siten kata muiden kuin sopimuspuolten ilmatilassa suoritettavaa lentoa. VII artiklan 1 kappaleen mukaan kauttalennon tulee alkaa jonkin sopimusvaltion alueelta. Määräyksen mukaan kauttalento ei voi siten alkaa ei-sopimuspuolen alueelta, mutta se ei estä välilaskua ei-sopimuspuolen alueella.

Artiklan 2 kappaleen mukaan jokaisen sopimusvaltion tulee vastaanottaa kauttalennoita sopimuksessa tarkoitettujen tarkkailulentojen suorittamista varten. Kauttalennot ohjataan kansainvälisesti tunnustettuja lentoliikenne- reittejä pitkin, jollei asianomaisten valtioiden välillä toisin sovita. Kuvausjärjestelmien käyttö tarkkailuilmaluksessa on kauttalennon aikana kielletty. Kuvausaukkojen peitteet ja muut laitteet tarkastetaan, jos alus kauttalennon aikana laskeutuu sopimusvaltion alueelle.

Suomen lainsäädäntö. Kauttalennoihin Suomen alueella sovelletaan tarkkailulentojen tavoin aluevalvontalain ja -asetuksen sekä ilmailulain säännöksiä. Kauttalennot voidaan suorittaa voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti.

Tarkoituksena on, että Suomen alueen kautta tehtävät kauttalennot suoritetaan pää-

säännön mukaisesti normaaleja kansainvälisiä lentoreittejä pitkin, koska niiltä poikkeaminen edellyttäisi reitin varrella olevien lentonvarmistuselinten tapauskohtaista hyväksyntää ja alueennohjodon erillistä ohjeistusta.

VIII artikla. Kiellot, poikkeamiset lentosuunnitelmasta ja hätätilanteet. Artikla muodostuu kolmesta osasta, joissa kuvataan olosuhteet, joissa tarkkailulento voidaan kieltää, lentosuunnitelma voidaan muuttaa tai siitä voidaan poiketa ja sopimuspuolet voivat ryhtyä hätätilaa koskeviin toimenpiteisiin. Tarkkailtavalla valtiolla on oikeus kieltää tarkkailulento, jos se ei vastaa sopimuksen määräyksiä. Lento voidaan myös kieltää, jos tarkkaileva valtio ei ole saapunut maahantuloa paikkaan 24 tunnin kuluessa arvioidusta saapumisajasta. Lisäksi tarkkailtava valtio voi kieltää tarkkailulennon sopimuksen F liitteen nojalla, jos lentoa edeltävässä tarkastuksessa ei voida osoittaa, että tarkkailuilmaluksella, sen kuvausjärjestelmät ja niihin liittyvät laitteet vastaavat sopimuksen D liitteen määräyksiä. Tarkkailtavalla valtiolla on oikeus esittää muutoksia tehtäväsuunnitelmaan, jos sääolosuhteet vaikuttavat lentoturvallisuuteen, käytettäväksi aiottua lentokenttää ei sen huonon kunnon vuoksi voida käyttää tai tehtäväsuunnitelma ei vastaa VI artiklan II osan 2 ja 4 kappaleen määräyksiä. Jos tehtäväsuunnitelmasta ei päästä yksimielisyyteen kahdeksan tunnin kuluessa alkuperäisen tehtäväsuunnitelman jättämisestä ja tarkkaileva valtio katsoo muutosehdotusten heikentävän sen oikeuksia, tarkkailevalla valtiolla on oikeus kieltäytyä suorittamasta tarkkailulentoa. Sekä tarkkailevan että tarkkailtavan valtion tulee ilmoittaa kieltäytymisestään muille sopimuspuolille.

Sopimuksen VIII artiklan II osan mukaan lentosuunnitelmasta saa tarkkailulennon aikana poiketa, jos sääolosuhteet vaikuttavat lentoturvallisuuteen, tarkkailuilmaluksessa on teknisiä ongelmia, aluksessa oleva henkilö sairastuu äkillisesti tai jos lennonjohto antaa ylivoimaisesta esteestä johtuen sellaiset ohjeet. Lentosuunnitelmasta voidaan myös poiketa, jos sääolosuhteet estävät optisten kuvausjärjestelmien tai infrapunakeilainten käytön edellyttäen, että lentoturvallisuusmääräyksiä noudatetaan ja lennonjohtoviranomai-

silta on saatu tarvittava lupa ja kuvausjärjestelmien suorituskyky ei ylitä sallittua tasoa. Tarkkailulento voidaan keskeyttää, jos kuvausjärjestelmissä ilmenee häiriö tai tekniset vaikeudet heikentävät lentoturvallisuutta. Keskeytetty lento vähennetään kuitenkin lentokiintiöistä, ellei keskeytys johdu tarkkailtavan valtion käyttöön asettamassa aluksessa tai sen laitteissa ilmenevästä viasta, tarkkailtavan valtion henkilöstön akuutista sairastumisesta tai ylivoimaisesta esteestä.

Sopimuksen VIII artiklan III osan mukaan ilma-aluksen päällikkö noudattaa hätätilanteen syntyessä ICAO:n Ilmailun ja lentoliikennepalvelujen sääntöjä, tarkkailtavan valtion ilmailusääntöjä ja tarkkailu-ilma-aluksen lentokäsikirjaa. Hätätilanteessa olevan ilma-aluksen tulisi päästä laskeutumaan mahdollisimman pian lähimmälle sopivalle lentokentälle. Kansainvälisen siviili-ilmailun yleissopimuksen mukaan hätätilanteessa olevalle ilma-alukselle on annettava etusija ohi muun ilmailiikenteen. Mahdollisessa onnettomuustapauksessa tarkkailtava valtio hoitaa normaalin kansainvälisen käytännön mukaisesti etsintä- ja pelastustoimet. Onnettomuuden tutkinnan hoitaa tarkkailtava valtio tarkkailtavan valtion myötävaikutuksella. Tutkinnassa noudatetaan Kansainvälisen siviili-ilmailun yleissopimuksen 13 liitteen määräyksiä. Vastava määräys sisältyy Kansainvälisen siviili-ilmailun yleissopimuksen 26 artiklaan. Aluksen hylky ja muu romu palautetaan tutkinnan jälkeen sille valtiolle, jolle ilma-alus kuuluu.

Suomen lainsäädäntö. Ilmailulain 70 §:n mukaan ilmailussa tapahtuneen onnettomuuden sekä vaaratilanteen tutkinnasta säädetään onnettomuuksien tutkinnasta annetussa laissa. Onnettomuuden tutkintaa koskevat sopimusmääräykset eivät edellytä muutoksia ilmailulakiin tai onnettomuuksien tutkinnasta annettuun lakiin, mutta määräykset kuuluvat lainsäädännön alaan.

IX artikla. Tarkkailulenkoilla käytettävistä kuvausjärjestelmistä saatavat tiedot. Sopimuksen IX artiklan I osassa määritellään tarkkailulenkoilla käytettävien kuvausjärjestelmien keräämien tietojen tallentamisessa sallitut tallennusvälineet. Tarkkailulenkoilla kerättyjä tietoja ei saa lähettää aluksesta tarkkailulennon aikana. Kuvausjärjestelmillä kerätyt tallenteet sijoitetaan sopimusvaltio-

den edustajien läsnä ollessa sinetöitävään säilytyslaatikkoon. Tiedot on pidettävä sopimusvaltioiden käytettävissä siten kuin sopimuksessa määrätään ja tietoja saa käyttää vain sopimuksen tarkoitusperien saavuttamiseksi. Sopimuksen tarkoitusperät ilmenevät sopimuksen johdannosta ja sen operatiivisista artikloista ja liitteistä. Sopimuksen IX artiklan II osa sisältää määräykset valokuvausfilmiä käyttävien kuvausjärjestelmien tuottamista tiedoista ja yksityiskohtaiset määräykset siitä, kuinka filmit prosessoidaan. Tarkempia määräyksiä filminprosessointilaitteista, duplikointilaitteista ja valokuvausfilmeistä ilmoitettavista tiedoista sekä valokuvausfilmin prosessoinnin valvontamenetelmistä sisältyy lisäksi sopimuksen K liitteeseen. Sopimuksen IX artiklan III osa sisältää vastaavat määräykset muita tallennusvälineitä kuin valokuvausfilmiä käyttävien kuvausjärjestelmien tuottamista tiedoista. Artiklan IV osa sisältää määräykset kuvausjärjestelmistä saatavien tietojen käyttöoikeudesta. Jokaisella sopimusvaltiolla on oikeus pyytää ja saada haltuunsa tarkkailtavalta valtiolta duplikaatteja tai kopioita niistä tiedoista, joita on kuvausjärjestelmillä on kerätty. Pyyntö on ilmoitettava myös tarkkailtavalle valtiolle. Pyyntö perustuu niille tiedoille, jotka jokainen sopimusvaltio saa suoritetusta tarkkailulennosta sopimuksen VI artiklan I osan 21 kappaleen mukaisesti seitsemän vuorokauden kuluessa tarkkailulennon päättymisestä.

X artikla. Avoin taivas -sopimuksen neuvoo-antava toimikunta. Sopimuksella perustetaan neuvoo-antava toimikunta (Open Skies Consultative Commission), jonka tehtävänä on edistää sopimuksen tavoitteita ja helpottaa sen täytäntöönpanoa. Toimikunta hyväksyy päätöksensä konsensuksella, millä tarkoitetaan, että mikään sopimuspuoli ei ole esittänyt vastalauseita päätökseen tai suositukseen. Kaikilla sopimuspuolilla on oikeus tuoda toimikunnan käsiteltäväksi sopimusta koskevia asioita. Sopimuksen X artiklassa luetaan erityisesti tietyt asiat, jotka toimikunta käsittelee: a) sopimuksen noudattamista koskevat asiat, b) sopimuksen tulkintaepäselvyydet, c) liittymishakemukset ja d) tekniset ja hallinnolliset toimenpiteet, jotka ovat tarpeen valtioiden liittyttyä sopimukseen. Toimikunta voi myös esittää sopimuksen muu-

tosehdotuksia, jotka käsitellään normaalisti sopimuksen XVI artiklan mukaisesti. Toimikunta voi itse tehdä päätöksen sellaisista sopimuksen toimivuuden tai tehokkuuden parannuksista, jotka eivät ole ristiriidassa sopimuksen kanssa. Toimikunnan toimivaltaan kuuluvat parannukset luetaan X artiklan 5 kappaleessa. Tällaiset päätökset eivät muodosta sopimuksen muutoksia. Toimikunnan kokoukset ja muut tarvittavat tilat sijaitsevat Wienissä. Toimikunta voisi halutessaan tehdä päätöksen kokoustilojen siirtämisestä muualle.

Toimikunnan toimintaa koskevat tarkemmat säännöt sisältyvät sopimuksen L liitteeseen. Sen I osan mukaan toimikunta koostuu sopimusvaltioiden nimeämisestä edustajista. Toimikunta kokoontuu varsinaiseen istuntoonsa vähintään neljä kertaa vuodessa, ellei toisin päätetä. Sen lisäksi voidaan kutsua koolle ylimääräisiä istuntoja. Toimikunnan puheenjohtajuus kiertää sopimusvaltioiden ranskankielisessä aakkosjärjestyksessä. Toimikunnan työkielet ovat samat kuin sopimuksen todistusvoimaiset kielet. Toimikunnan asiakirjat ovat luottamuksellisia, ellei toisin sovita. Julkistamisesta päättää toimikunta. Sopimuksen L liitteen II osassa määrätään aktiivikiintiöiden vuosittaisesta tarkistamisesta toimikunnassa ja III osassa ylimääräisistä tarkkailulennoista. Toimikunnan tulee käsitellä ETYJin tai muiden kansainvälisten järjestöjen pyynnöt ylimääräisten tarkkailulentojen suorittamisesta tietyin sopimusvaltion alueella kyseisen valtion suostumuksella. Tällaisilla tarkkailulennoilla hankittu tieto annetaan pyynnön esittäneen järjestön käyttöön. Sopimusvaltiot voivat myös keskenään sopia ylimääräisten lentojen suorittamisesta. Sopimuksen L liitteen mukaisia ylimääräisiä lentoja ei vähennetä aktiivi- tai passiivikiintiöistä.

Toimikunta kokoontui ensimmäiseen istuntoonsa heti sopimuksen allekirjoittamisen jälkeen 2 päivänä huhtikuuta 1992 ja on sen jälkeen jatkanut toimintaansa sopimuksen väliaikaisen soveltamisen nojalla, kunnes sopimus tuli voimaan 1 päivänä tammikuuta 2002. Toimikunta on sopimuksen X artiklan ja L liitteen nojalla hyväksynyt yli 20 sopimuksen täytäntöönpanoa koskevaa päätöstä. Päätökset ovat luonteeltaan pääosin hyvin

tekniisiä määritellessään seuraavanlaatuisia kysymyksiä: testaukseen käytettävät hyväksyttävät lisälaitteet, kuvausjärjestelmien käyttöä koskevien minimikorkeuksien laskemista koskevat menetelmät, optisten kameroiden minimierotuskyky, filmin prosessointia koskeva vastuu, SAR-tutkan maaerotuskyvyn määrittämisestä koskevat menetelmät, kalibrointikohteiden diagrammien yhteydessä annettavat tiedot, prosessointilaitteiden kalibrointi, tiedon tallentamismuodot, tiedon säilyttämistä ja luovuttamista koskevat vähimmäisajat, tehtäväsuunnitelman laatimista ja tarkkailulennon suorittamista koskevat tarkentavat määräykset, Avoin taivas -lennoilla käytettävien ilma-alusten tunnistaminen, Avoin taivas -datapankin perustaminen ja lentoa edeltävä tarkastusraportti. Toimikunta on myös hyväksynyt omat menettelytapasääntönsä vuonna 1993.

Toimikunta on hyväksynyt myös kustannusten jakoa koskevia päätöksiä. Toimikunnan 10 päivänä joulukuuta 1992 hyväksymä päätös (OSCC/I/Dec. 1) sisältää määräykset Avoin taivas -järjestelmän täytäntöönpanosta aiheutuvista kustannuksista. Päätöksessä määritellään kustannusten jako erilaisissa tilanteissa: a) kun tarkkailulento suoritetaan tarkkailevan valtion nimeämällä ilma-aluksella; b) kun tarkkailulento suoritetaan tarkkailtavan valtion käyttöön asettamalla ilma-aluksella; c) tai kun tarkkailulento suoritetaan kolmannen sopimuspuolen nimeämällä ilma-aluksella. Toimikunta hyväksyi 16 päivänä heinäkuuta 1993 toimikunnan toimintaan liittyvien yleisten kustannusten jakoasteikon (OSCC/VI/Dec. 10), jonka perustana on ETYJin "Helsingin maksuasteikko" mukautettuna ETYJin jäsenvaltioiden ja Avoin taivas -sopimuksen sopimuspuolten lukumäärän erolla. Sopimukseen myöhemmin liittyvien ETYJin osanottajavaltioiden maksusuudet lasketaan saman periaatteen mukaisesti. Viimeisimpiä toimikunnan päätöksiä ovat sen päätökset hyväksyä Suomen ja Ruotsin liittymishakemukset 4 päivänä helmikuuta 2002.

Suomen lainsäädäntö. Sopimuksen X artiklan mukaan toimikunnan asiakirjat ovat luottamuksellisia, ellei toisin sovita, ja julkistamisesta päättää toimikunta. Toimikunnan asiakirjat täyttävät Suomessa viranomaisten

toiminnan julkisuudesta annetun lain (julkisuuslaki, 621/1999) 5 §:n mukaisen viranomaisen asiakirjan määritelmän, silloin kun toimikunnan asiakirjat ovat Suomen viranomaisten hallussa. Julkisuuslain 7 §:n mukaan asiakirjat tulevat lähtökohtaisesti julkisiksi, kun viranomaisen on sen saanut, jollei asiakirjan julkisuudesta tai salassapidosta tai muusta rajoituksesta julkisuuslaissa tai muussa laissa säädetä. Toimikunnan asiakirjat ovat julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettuja asiakirjoja, jotka koskevat Suomen suhteita toiseen valtioon tai kansainväliseen järjestöön. Ne ovat salassa pidettäviä, jos tiedon antaminen niistä aiheuttaisi vahinkoa tai haittaa Suomen kansainvälisille suhteille tai edellytyksille toimia kansainvälisessä yhteistyössä. Koska toimikunnan asiakirjoja ei voida pitää julkisina, ellei toimikunta ole niin päättänyt, X artiklan määräykset poikkeavat julkisuuslain määräyksistä, jotka edellyttävät kunkin asiakirjan kohdalla erillistä haittaedellytyksen tarkastelua. Sopimuksen X artiklan määräys ei edellytä Suomen lainsäädännön muuttamista, mutta se kuuluu lainsäädännön alaan.

XI artikla. Ilmoitukset ja tiedotukset. Sopimusvaltiot toimittavat sopimuksessa tarkoitettut ilmoitukset ja tiedotukset kirjallisina joko diplomaattista tietä tai muuta virallista tietä, kuten ETYJin tiedotusverkon kautta. Sopimuksen edellyttämien ilmoitusten ja tiedotusten luettelointi ja ilmoituskaavakkeiden hahmottelu aloitettiin jo sopimuksen neuvotteluvaiheessa. Niistä on sittemmin sovittu yksityiskohtaisesti sopimuksen neuvotteluvaiheessa.

XII artikla. Vahingonvastuu. Sopimusvaltio on kansainvälisen oikeuden ja käytännön mukaisesti velvollinen suorittamaan korvausta toiselle sopimusvaltiolle tai sen luonnolliselle henkilölle tai oikeushenkilölle tai omaisuudelle sattuneesta vahingosta, jonka se on tätä sopimusta toteuttaessaan aiheuttanut. XII artikla sisällytettiin sopimukseen, koska osa neuvotteluun osallistuneista valtioista katsoi, että ilman nimenomaista määräystä kysymys jäisi avoimeksi ja mahdollistaisi erilaiset tulkinnot. Osa valtioista kuitenkin vastusti yksityiskohtaisten sääntöjen kirjaamista sopimukseen, mistä syystä päädyttiin viittaus-säännökseen, jossa vahvistetaan vahingon-

vastuuta koskevien kysymysten ratkaiseminen voimassa olevan kansainvälisen oikeuden ja käytännön mukaisesti.

Yhdysvallat on sopimuksen ratifioimiskirjan tallettamisen jälkeen, 4 päivänä helmikuuta 1994, jättänyt tallettajalle tulkintaselytyksen, jonka mukaan sopimuksen XII artiklalla ei muuteta voimassa olevan kansainvälisen oikeuden määräyksiä sopimuksen mukaisesti suoritettujen lentojen johdosta mahdollisesti aiheutuvaa vammaa tai vahinkoa koskevasta vastuusta. Yhdysvaltojen mukaan XII artikla ei aseta tarkkailevalle valtiolle vastuuta maksaa korvausta vammasta tai vahingosta tarkkailtavalle valtiolle tai sen luonnollisille henkilöille tai oikeushenkilöille tai niiden omaisuudelle, jos vamma tai vahinko johtuu tarkkailuilma-aluksen käytöstä tarkkailulennon aikana Avoin taivas -sopimuksen täytäntöönpanossa, jos tarkkailulento suoritettiin tarkkailtavan valtion nimeämällä ja käyttöön antamalla tarkkailuilma-aluksella sopimuksen VI artiklan mukaisesti. Yhdysvallat on edelleen todennut, että se tulee vaatimaan korvausta tarkkailtavalta valtiolta vammasta tai vahingosta, joka aiheutuu Yhdysvalloille, mukaan lukien sen edustajille, kuvajärjestelmien käyttäjille ja valvojille, kun vamma tai vahinko johtuu tarkkailuilma-aluksen käytöstä tarkkailulennon aikana Avoin taivas -sopimuksen täytäntöönpanossa, jos tarkkailulento suoritettiin tarkkailtavan valtion nimeämällä ja käyttöön antamalla tarkkailuilma-aluksella sopimuksen VI artiklan mukaisesti.

Suomen lainsäädäntö. Sopimuksen XII artiklan sanamuoto on sikäli epäselvä, ettei sopimusvaltion vastuuperuste käy siitä yksiselitteisesti ilmi. Sanamuoto näyttäisi viittaavan tuottamusvastuuseen ("aiheuttanut", "caused"). Vahingonvastuusta siviili- ja sotilasilmailun osalta säädetään ilmailulain 66 §:ssä ja vahingonkorvauslaissa. Sopimuksen XII artikla kuuluu näin ollen lainsäädännön alaan. Määräys näyttäisi myös poikkeavan ilmailulaista, joka lähtee ainakin osittain tuottamuksesta riippumattomasta eli ns. ankarasta vastuusta. Ottaen huomioon sopimusmääräyksen tulkinnanvaraisuuden ja rakentumisen voimassa olevien kansainvälisen oikeuden sääntöjen varaan ei ilmailulakiin ole kuitenkaan tarkoituksenmukaista pyrkiä

sisällyttämään erityismääräystä Avoin taivas-lentojen osalta.

XIII artikla. Henkilöstön nimeäminen sekä erioikeudet ja vapaudet. Sopimuksen XIII artikla jakaantuu kahteen osaan, joista I osa koskee tarkkailulentoihin liittyviä tehtäviä hoitavien henkilöiden nimeämiseen ja II osa näille henkilöille myönnettäviä erioikeuksia ja vapauksia. Sopimusvaltio antaa ratifioimiskirjansa tallettaessaan muille sopimusvaltioille luettelon niistä henkilöistä, jotka suorittavat asianomaisen valtion tarkkailulentoihin liittyvät tehtävät. Tämä velvollisuus koskee myös liittymiskirjan tallettavia valtioita. Luetteloon voi kuulua enintään 400 henkilöä. Näistä henkilöistä ilmoitetaan sukupuoli, syntymäaika ja -paikka, passin numero ja virkatehtävä. Luetteloa voidaan muuttaa joka kuudes kuukausi. Muilla sopimusvaltioilla on luettelon saatuaan 30 päivää aikaa esittää vastalause, jos ne eivät hyväksy esitetyjä henkilöitä. Muut henkilöt katsotaan hyväksytyiksi. Sopimusvaltio voi myös myöhemmin esittää vastalauseen kahdenvälisesti. Tarkkailtavan valtion on annettava näin nimetyille ja hyväksytyille henkilöille viisumit ja muut maahantuloa varten tarvittavat asiakirjat. Henkilöille voidaan myöntää pitkäaikainen, 24 kuukautta voimassa oleva viisumi, tai maahantulopaikassa myönnettävä kyseistä tarkkailulentoa koskeva viisumi. Viisumi voidaan myöntää myös muuna ajankohtana, josta asianomaiset sopimusvaltiot ovat sopineet. Sopimuspuolilla ei ole velvollisuutta hyväksyä sen alueilla suoritettaville tarkkailulentoille henkilöitä, joita ei ole nimetty XIII artiklan I osassa määrättyllä tavalla.

Nimetyille henkilöstölle on XIII artiklan II osan mukaan myönnettävä sellaiset erioikeudet ja vapaudet, jotka ovat tarpeen sopimuksessa tarkoitettujen tehtävien tehokasta suorittamista varten. Sopimuksen mukaan heille on myönnettävä diplomaattisia suhteita koskevan Wienin yleissopimuksen (SopS 3-4/1970) 29 artiklan, 30 artiklan 2 kappaleen, 31 artiklan 1, 2 ja 3 kappaleen sekä 34 ja 35 artiklan mukaiset erioikeudet. Wienin sopimuksen 29 artiklan nojalla henkilö on koskematon. Häntä ei saa pidättää eikä hänen vapauttaan saa muutoinkaan riistää. Isäntävaltion on ryhdyttävä sopiviin toimenpiteisiin estääkseen hänen henkilönsä, vapauteensa

ja arvoonsa kohdistuvat loukkaukset. Wienin sopimuksen 30 artiklan nojalla henkilön yksityisasunto nauttii samanlaista loukkaamattomuutta ja suojelua kuin diplomaattisen edustuston tilat. Hänen asiakirjansa, kirjeenvaihtonsa ja omaisuutensa nauttivat niin ikään loukkaamattomuutta. Wienin sopimuksen 31 artiklan 1 kappaleen mukaan henkilö on vapaa vastaanottajavaltion rikosoikeudellisesta tuomiovallasta sekä tietyin poikkeuksin siviilioikeudellisesta ja hallinnollisesta tuomiovallasta. Artiklan 2 kappaleen mukaan henkilö ei ole velvollinen olemaan todistajana ja 3 kappaleen mukaan henkilöä kohtaan ei saa ryhtyä mihinkään pakkotäytäntöpanotoimiin. Wienin sopimuksen 34 artiklan mukaan henkilö on vapautettu kaikista henkilöön tai hänen omaisuuteensa kohdistuvista valtiollisista, alueellisista tai kunnallisista maksuista ja veroista kyseisessä artiklassa mainituin poikkeuksin. Wienin sopimuksen 35 artiklan mukaan henkilö on vapautettu myös henkilökohtaisista palvelusvelvollisuuksista, kaikenluontoisista julkisista velvollisuuksista sekä sotilaallisista rasituksista. Näiden lisäksi henkilöstö nauttii Wienin sopimuksen 36 artiklan 1 kappaleen b kohdan mukaisia erioikeuksia, ellei kysymyksessä ole tavara, jonka maahantuonti tai maastavienti on laissa kielletty tai karanteenisäännösten alaista. Muut sopimusvaltiot myöntävät niiden alueen kauttakulkua varten ne erioikeudet vapaudet, jotka Wienin yleissopimuksen 40 artiklan 1 kappaleen mukaan myönnetään diplomaattisille edustajille eli sellainen loukkaamattomuus ja muu koskemattomuus, joka on tarpeen kauttakulun varmistamiseksi. Henkilöstön kuljetusvälineille myönnetään samat vapautukset etsinnästä, pakko-otosta, takavarikoinnista ja täytäntöpanotoimista kuin diplomaattisen edustuston kuljetusvälineille Wienin yleissopimuksen 22 artiklan 3 kappaleen mukaan.

Suomen lainsäädäntö. XIII artiklan I osan 1 kappaleen mukaan sopimuspuoli ilmoittaa sopimuksen ratifioinnin (tai liittymisen) yhteydessä Avoin taivas -tehtäviin nimeämänsä henkilöstön, joka osalta ilmoitetaan nimi, sukupuoli, syntymäaika ja -paikka, passin numero ja virkatehtävä. Kysymys määräyksen suhteesta Suomen lainsäädäntöön on samanlainen kuin VI artiklan I osan 5 kappaleen H

kohdassa, jota on selvitetty edellä.

XIII artiklan I osan 3 kappaleessa tarkoitetut viisumiasiat kuuluvat Euroopan yhteisön toimivaltaan. Viittaukset viisumien voimassaoloaikoihin antavat aiheen olettaa, että viisumilla tarkoitetaan tässä yhteydessä myös oleskelulupaa. Näiden asiakirjojen käsittelyaikaa ja voimassaoloajan pituutta koskevista asioista säädetään Suomessa ulkomaalaislain 2 ja 3 luvussa. Koska sopimuksen XIII artiklan I osan 3 kappaleen C kohta mahdollistaa myös muunlaisesta käsittely- ja voimassaoloajasta sopimisen, ei ulkomaalaislain säännöksiä tarvitse muuttaa, vaikkakin artiklan I osan 3 kappaleen on katsottava kuuluvan lainsäädännön alaan.

Sopimuksen XIII artiklan II osan määräyksillä laajennetaan lailla voimaansaattetun diplomaattisia suhteita koskevan Wienin yleissopimuksen määräysten soveltamisalaa ja ne kuuluvat muutoinkin lainsäädännön alaan kuten seuraavassa selvitetään. Siltä osin kuin erioikeudet ja vapaudet koskevat tulleja, järjestely ei ole yhteisöoikeuden vastaista ottaen huomioon, että yhteisön tullittomuusjärjestelmän luomisesta annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 918/83 133 artiklan 1 kohdan b alakohdan mukaan jäsenvaltiot voivat myöntää tullittomuuden, joka kuuluu kansainvälisten sopimusten tai toimipaikan sijaintia koskevien sopimusten, joiden sopimuspuolena on kolmas maa tai kansainvälinen järjestö, nojalla tavanomaisesti myönnettyihin etuoikeuksiin. Mainitun asetuksen 134 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on ilmoitettava komissiolle asetuksen voimaantulon jälkeen tehtyihin 133 artiklan 1 kohdan b alakohdassa tarkoitettujen kaltaisiin kansainvälisiin yleissopimuksiin ja sopimuksiin sisältyvät tullisäännökset.

Viittaus Wienin yleissopimuksen 34 ja 36 artiklan 1 kappaleen b kohtaan koskee myös verotusta. Välillisten verojen osalta verovapauden soveltamisala on hieman tulkinnanvarainen. Ilmeisesti verovapaus koskisi tullin tavoin vain kolmansista maista tuotavia tuotteita, jolloin kotimaiset tai yhteisöhankinnat jäävät verovapauden ulkopuolelle. Koska yhteisöoikeuslainsäädäntöön ei sisälly nimenomaista verovapaussäännöstä, sopimusjärjestelyn voitaisiin katsoa edellyttävän arvonlisä- ja valmisteverovapauksien osalta Euroopan

unionin neuvoston valtuutusta. Käytännössä Avoin taivas -sopimuksen sopimuspuolena olevat Euroopan unionin jäsenvaltiot eivät ole kuitenkaan pyytäneet tällaista valtuutusta, eikä Suomenkaan ole tarkoituksenmukaista siihen muista jäsenvaltioista poiketen ryhtyä.

Henkilön koskemattomuus ja kirjeenvaihdon ja omaisuuden loukkaamattomuus merkitsevät poikkeusta muun muassa pidätystä ja vangitsemista sekä takavarikkoa ja paikkaan kohdistuvaa etsintää koskevista pakkokeinolaain (450/1987) säännöksistä. Lainkäyttövapautus merkitsee poikkeusta niin siviili-, rikos- kuin hallinto-oikeudellisesta tuomiovalasta Suomen lainkäyttöpiirissä. Todistamisesta vapauttaminen merkitsee poikkeusta oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 18 ja 20 §:stä ja hallintolainkäyttölain (586/1996) 39 §:stä. Pakkotäytäntötoimista vapauttaminen merkitsee poikkeusta erilaisista hallinnollisista ja prosessuaalisista pakkokeinoista ja turvaamistoimenpiteistä. Vapautus henkilökohtaisista palveluvelvollisuuksista koskee muun muassa maanpuolustusvelvollisuutta.

XIII artiklan määräykset eivät edellytä voimassaolevan lainsäädännön muuttamista, mutta koska määräykset kuuluvat lainsäädännön alaan, ne on saatettava Suomessa lakiin voimaan.

XIV artikla. Benelux. Alankomaat, Belgia ja Luxemburg ovat sopimuksen allekirjoittamisen yhteydessä muodostaneet Beneluxin, joita käsitellään sopimuksen tarkoituksena varten yhtenä sopimusvaltiona. Sopimuksen neuvoa-antavassa toimikuntaa, vahingonvastuuta, erioikeuksia ja vapauksia ja sopimuksen loppuartikloita koskevissa yhteyksissä niitä käsitellään kuitenkin erillisinä valtioina. Benelux-maat voivat milloin tahansa lakkauttaa järjestelyn. Järjestely katsotaan siinä tapauksessa päättyneeksi seuraavan joulukuun 31 päivänä sen jälkeen, kun lakkauttamismoituksesta on kulunut 60 päivää. Järjestelyn lakkauttaminen ei luonnollisestikaan merkitse sitä, että sen osapuolet vetäytyisivät koko sopimuksesta, elleivät ne XV artiklan mukaisesti erikseen irtisano sopimusta. Esimerkkinä XIV artiklan soveltamisesta voidaan todeta, että Benelux voi nimetä yhdessä tarkkailu-alueen, mutta järjestelyn osapuolet eivät voi erikseen nimetä niitä.

XV artikla. Kesto ja irtisanominen. Sopi-

mus on voimassa rajoittamattoman ajan. Sopimusvaltiolla on oikeus irtisanoa sopimus omalta osaltaan kuuden kuukauden irtisanomisajalla. Jos joku sopimusvaltio irtisanoa sopimuksen, kutsutaan koolle sopimusvaltioiden konferenssi käsittelemään sopimuksen irtisanomisen vaikutuksia.

XVI artikla. Muutokset ja ajoittainen tarkistus. Jokaisella sopimusvaltiolla on oikeus ehdottaa sopimukseen muutoksia toimittamalla sitä koskevan ehdotuksen jommalle kummalle tallettajista. Lisäksi sopimuksen neuvoo-antava toimikunta voi ehdottaa sopimuksen X artiklan 5 kappaleen mukaisesti muutoksia. Jos vähintään kolme valtiota pyytää, muutosehdotuksen käsittelyä varten kutsutaan koolle konferenssi. Muutokset edellyttävät kaikkien sopimusvaltioiden hyväksymistä joko kirjallisesti tai konferenssissa ja ne tulevat voimaan 60 päivän kuluttua siitä, kun sopimusvaltioiden ratifioimiskirjat on talletettu. Sopimuksen tarkistuskonferenssi kutsutaan joka tapauksessa koolle kolmen vuoden kuluttua sopimuksen voimaantulosta ja viiden vuoden väliajoin sen jälkeen.

XVII artikla. Tallettajat, voimaantulo ja sopimukseen liittyminen. Sopimuksen tallettajina toimivat Kanadan ja Unkarin hallitukset. Ratifioimis- tai liittymiskirjat on talletettava jomman kumman tai molempien huostaan. Sopimus tulee voimaan 60 päivän kuluttua siitä, kun 20 ratifioimiskirjaa on talletettu. Niiden joukossa tulee olla niiden allekirjoittajavaltioiden ratifioimiskirjat, joiden yksittäinen passiivikiintiö on vähintään kahdeksan. Nämä valtiot ovat: Italia, Kanada, Ranska, Saksa, Turkki, Ukraina, Venäjän ja Valko-Venäjän sopimusvaltioryhmä, Yhdistynyt kuningaskunta ja Yhdysvallat. Nämä voimaantulon edellytykset täyttyivät, kun Venäjä ja Valko-Venäjä tallettivat ratifioimiskirjansa 2 päivänä marraskuuta 2001 ja sopimus tuli kansainvälisesti voimaan 1 päivänä tammiukuuta 2002.

Sopimuksen ovat voineet alunperin allekirjoittaa vain sellaiset valtiot, jotka ovat osallistuneet täysivaltaisina neuvottelijoina sopimusneuvotteluihin. Sopimuksen allekirjoittivat Alankomaat, Belgia, Bulgaria, Espanja, Islanti, Italia, Kanada, Kreikka, Luxemburg, Norja, Portugali, Puola, Ranska, Romania, Saksa, Slovakia, Tanska, Tšekki, Turkki, Uk-

raina, Unkari, Valko-Venäjä, Venäjä, Yhdistynyt kuningaskunta ja Yhdysvallat.

Sopimus sisältää kolme eri kategoriaa valtioista, jotka voivat alkuperäisten allekirjoittajavaltioiden lisäksi tulla tietyn edellytyksin sopimuksen sopimuspuoliksi. 1) Sopimus oli avoimena välittömästi allekirjoittamista varten entisille neuvostotasavalloille Armenialle, Azerbaidzhanille, Georialle, Kazakstanille, Kirgistanille, Moldovalle, Tadžekhistanille, Turkmenistanille ja Uzbekistanille. Niillä on myös oikeus liittyä sopimukseen koska tahansa, jos ne eivät ole allekirjoittaneet sopimusta ennen sen voimaantuloa. 2) Sopimuksen ulkopuolelle alunperin jääneet ETYJin osanottajavaltiot voivat hakea oikeutta liittyä sopimukseen kuuden kuukauden ajan sopimuksen voimaantulosta lukien. 3) Kuuden kuukauden kuluttua sopimuksen voimaantulosta sopimuksen neuvoo-antava toimikunta voi käsitellä minkä tahansa valtion liittymistä, jos se katsoo valtion olevan kykenevä ja halukas toteuttamaan sopimuksen tavoitteita. Ensimmäisen ryhmän valtioista ainoastaan Georgia ja Kirgisia ovat allekirjoittaneet sopimuksen. Kirgisia ei ole kuitenkaan hallituksen esityksen antamisajankohtaan mennessä ratifioinut sopimusta. Toiseen ryhmään kuuluvista valtioista Suomi ja Ruotsi ovat jättäneet tallettajille liittymishakemuksen heti sopimuksen tultua kansainvälisesti voimaan ja neuvoo-antava toimikunta on hyväksynyt hakemukset 4 päivänä helmikuuta 2002. Toiseen ryhmään kuuluvat valtiot voivat jättää liittymishakemuksen myös edellä mainitun kuuden kuukauden määräajan jälkeen. Sopimuksen tarkoituksena ei ole siten ollut rajoittaa ETYJin osanottajavaltioiden liittymistä kuuden kuukauden määräaikaan, vaan korostaa sopimuksen ulkopuolelle alunperin jääneiden ETYJin osanottajavaltioiden mahdollisuutta päästä halutessaan sopimuspuoleksi mahdollisimman pian.

Niiden valtioiden osalta, jotka tallettavat ratifioimis- tai liittymiskirjansa sopimuksen kansainvälisen voimaantulon jälkeen, sopimus tulee voimaan 60 päivän kuluttua siitä päivästä, jona ratifioimis- tai liittymiskirja on talletettu. Suomi on liittymishakemuksen jättäessään todennut, että sopimukseen liittyminen edellyttää Suomessa eduskunnan hyväksymistä ja Suomen liittymiskirja voidaan tal-

lettaa, vasta kun eduskunnan ja tasavallan presidentin lopullinen hyväksyminen sopimukselle on hankittu.

Sopimuksen XVII artiklassa luetellaan lisäksi ne tehtävät, jotka tallettajat ovat velvolliset täyttämään.

XVIII artikla. Sopimuksen väliaikainen soveltaminen ja vaiheittainen täytäntöönpano. Sopimuksen XVIII artikla jakaantuu kahteen osaan, joista I osa koskee väliaikaista soveltamista ja II osa sopimuksen vaiheittaista täytäntöönpanoa. Koska sopimuksen voimaantulon tiedettiin jo alunperin vievän aikaa, sopimukseen sisällytettiin määräys, jonka mukaan tiettyjä sopimuksen artikloita voitaisiin soveltaa väliaikaisesti 12 kuukauden ajan siitä, kun sopimus avattiin allekirjoittamista varten. Väliaikaisen soveltamisen tarkoituksena oli mahdollistaa ennen sopimuksen voimaantuloa sellaiset toimenpiteet, jotka ovat tarpeen voimaantulon valmistelemista varten. Tällaisia toimenpiteitä olivat tarkkailulentojen diplomaattisen selvityksen ja käytettävän kielen ilmoittaminen (VI artiklan I osan 4 kappale), sopimuksen neuvonantavan toimikunnan toimintaa koskevat perusmääräykset (X artiklan 1 -3, 6 ja 7 kappale ja L liitteen I osa), sopimuksessa tarkoitettujen ilmoitusten tiedotusten toimittaminen (XI artikla), henkilöstön nimeämistä ja vastustamista koskevat määräykset (XIII artiklan I osan 1 ja 2 kappale) ja Benelux-maita koskevat erityismääräykset (XIV artikla). XVIII artiklan I osan 1 kappaleessa mainittujen väliaikaisesti sovellettavien määräysten lisäksi sopimuksen eräissä muissa artikloissa nimellisesti määrätään, että niitä voidaan soveltaa väliaikaisesti. Tällaisia sopimusmääräyksiä ovat: IX artiklan I osan 1 kappale ja II osan 2 kappale, B liitteen II osan 2(A)(1), 2(B), 2(C) ja 4 kappale, D liitteen 1 alaliitteen I osan 3, 4 ja 5 kappale ja III osan 2, 3, 4 ja 5 kappale sekä F liitteen I osan 7 kappale. Koska sopimuksen voimaantulo viivästyi huomattavasti alunperin ajatellusta aikataulusta, väliaikaista soveltamista on jatkettu neuvonantavan toimikunnan päätöksillä vuoden kerrallaan. Väliaikainen soveltaminen lakkaa sopimuksen mukaan sen tullessa kansainvälisesti voimaan. Väliaikaista soveltamista voidaan kuitenkin sopimusvaltioiden päätöksellä jatkaa niiden valtioiden osalta,

jotka eivät ole ratifioineet sopimusta.

Sen varmistamiseksi, että sopimuspuolten tekniset mahdollisuudet ovat yhdenvertaiset, sopimus sisältää eräitä teknisiä laitteita koskevat määräykset vaiheittaisesta täytäntöönpanosta. Sopimuksen XVIII artiklan II osan mukaan infrapunakeilainta ei saa käyttää ajanjaksona, joka alkaa sopimuksen tullessa voimaan ja päättyy 31 päivänä joulukuuta kolmantena vuonna sen vuoden jälkeen, jona voimaantulo on tapahtunut eli 31 päivänä joulukuuta 2005. Vaiheittaisen täytäntöönpanon aikana on voimassa myös rajoituksia käyttöön annettavien tarkkailuilma-alusten ominaisuuksissa (kuvausjärjestelmät, toimintamatka ilman polttoainetäydennystä ja aktiivikiintiöt).

Suomen lainsäädäntö. Suomen perustuslaissa tai muuallakaan lainsäädännössä ei ole säännöksiä sopimuksen väliaikaisesta soveltamisesta. Jos väliaikaisesti sovellettavat sopimusmääräykset ovat sellaisia, jotka edellyttävät Suomessa eduskunnan hyväksymistä, voidaan sopimusta soveltaa väliaikaisesti vasta, kun eduskunnan ja tasavallan presidentin hyväksyminen sopimukselle on saatu. Koska väliaikaista soveltamista koskevat määräykset eivät tässä tilanteessa voi tulla Suomen osalta sovellettaviksi, ei määräyksellä ole Suomen voimaansaattamisen menettelyn kannalta merkitystä, eikä määräys kuulu lainsäädännön alaan.

XIX artikla. Todistusvoimaiset tekstit. Sopimuksen todistusvoimaiset kielet ovat englanti, espanja, italia, ranska, saksa ja venäjä.

2. Lakiehdotusten perustelut

2.1. Laki Avoin taivas -sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta

1 §. Lain 1 § sisältää tavanomaisen blankettilain säännöksen, jolla saatetaan voimaan lailla ne Avoin taivas -sopimuksen määräykset, jotka kuuluvat lainsäädännön alaan. Tällaiset määräykset on yksilöity eduskunnan suostumuksen tarpeellisuutta koskevassa jaksossa.

2 §. Lain 2 § sisältää säännöksen, jonka mukaan lain täytäntöönpanosta voidaan antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston ase-

tuksella.

3 §. Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan tasavallan presidentin asetuksella säädettävänä ajankohtana samanaikaisesti kuin sopimus tulee Suomen osalta voimaan.

2.2. Laki aluevalvontalain 14 §:n muuttamisesta

14 §. Ilmakuvaus. Lain 14 §:n 1 momenttia ehdotetaan täydennettäväksi siten, että siinä tarkoitettua lupaa ilma-aluksesta tapahtuvaan ilmakuvaukseen ei vaadittaisi, jos asiasta määrätään toisin Suomea velvoittavassa kansainvälisessä sopimuksessa.

Aluevalvontalain voimassa olevan 14 §:n mukaan Suomen alueella ei saa ilman lupaa kuvata lennon aikana ilma-aluksesta tai muusta ilmassa liikkuvasta laitteesta sähkömagneettisen säteilyn taltiointiin käytettävällä laitteella säännöksessä erikseen lueteltuja kohteita. Avoin taivas -sopimuksen määräykset merkitsevät poikkeusta tästä aluevalvontalain säännöksestä.

Aluevalvontalaki on aluevalvontaa koskeva yleislaki. Erityislain säännökset ja kansainvälisen sopimuksen määräykset ja muut kansainväliset velvoitteet voivat tulla sovellettaviksi aluevalvontalakiin nähden ensisijaisesti. Aluevalvontalain yleisiin säännöksiin sisältyvässä 3 §:ssä onkin viittaus Suomen alueelle tuloa, maassaoloa ja maastalähtöä koskeviin kansainvälisiin velvoitteisiin, kuten edellä yksityiskohtaisten perustelujen jaksossa 1 todetaan. Viittaus on myös valtioniilma-aluksen ja valtionaluksen maahantulon luvanvaraisuutta koskevassa 5 §:ssä. Koska aluevalvontalakiin ei sisälly vastaavaa viittaussäännöstä ilmakuvauksen osalta, se on selvyuden vuoksi tarkoituksenmukaista sisällyttää lakiin. Luonteva paikka on ilmakuvauksen luvanvaraisuutta koskeva lain 14 §:n 1 momentti.

Voimaantulo. Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan tasavallan presidentin asetuksella säädettävänä ajankohtana samanaikaisesti kuin sopimus tulee Suomen osalta voimaan.

3. Voimaantulo

Valtion osalta, joka liittyy Avoin taivas -sopimukseen sen jälkeen, kun se on tullut

kansainvälisesti voimaan, sopimus tulee voimaan 60 päivän kuluttua siitä päivästä, jona liittymiskirja on talletettu. Esitykseen sisältyvät lait ehdotetaan tulevaksi voimaan tasavallan presidentin asetuksella säädettävänä ajankohtana samanaikaisesti, kun sopimus tulee Suomen osalta voimaan.

4. Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus

Perustuslain 94 §:n 1 momentin mukaan eduskunta hyväksyy muun muassa sellaiset valtiosopimukset ja muut kansainväliset velvoitteet, jotka sisältävät lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä. Perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännön mukaan eduskunnan hyväksymistoimivalta kattaa kaikki aineelliselta luonteeltaan lain alaan kuuluvat kansainvälisen velvoitteen määräykset. Sopimuksen määräykset on luettava lainsäädännön alaan kuuluviksi, jos määräys koskee jonkin perustuslaissa turvatun perusoikeuden käyttämistä tai rajoittamista, jos määräys muutoin koskee yksilön oikeuksien tai velvollisuuksien perusteita, jos määräyksen tarkoitamasta asiasta on perustuslain mukaan säädettävä lailla taikka jos määräyksen tarkoitamasta asiasta on voimassa lain säännöksiä tai siitä on Suomessa vallitsevan käsityksen mukaan säädettävä lailla. Kysymykseen ei vaikuta se, onko jokin määräys ristiriidassa vai sopusoinnussa Suomessa lailla annetun säännöksen kanssa (ks. esim. PeVL 11, 12 ja 45/2000 vp.).

Avoin taivas -sopimus sisältää lukuisia lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä, jotka vaativat eduskunnan hyväksymisen. Tällaisia määräyksiä, joiden suhdetta Suomen lainsäädäntöön on tarkemmin selvitetty yksityiskohtaisten perustelujen ensimmäisessä pääjaksossa, ovat ainakin seuraavat sopimusmääräykset:

Sopimuksen II artiklassa määritellään sopimuksessa käytettyjä käsitteitä. Määritelmät vaikuttavat välillisesti lainsäädännön alaan kuuluvien aineellisten määräysten sisältöön ja soveltamiseen ja kuuluvat siten itsekin lainsäädännön alaan.

Sopimuksen IV artiklassa määrätään käytettävistä kuvausjärjestelmistä. Ilmakuvauksesta säädetään Suomessa aluevalvontalain

14 §:ssä, jonka mukaan ilmakeuhkaus sähkömagneettisen säteilyn taltiointiin käytettävällä laitteella on lainkohdassa mainittujen kohteiden osalta luvanvaraista. Sopimuksen määräykset merkitsevät näiltä osin poikkeusta aluevalvontalain 14 §:n säännöksistä. Määräykset kuuluvat siten lainsäädännön alaan ja esitykseen sisältyy ehdotus aluevalvontalain 14 §:n muuttamisesta.

Sopimuksen V artiklan määräykset koskevat käytettäviä ilma-aluksia. Ilmailulain 6 §:ssä säädetään Suomessa ilmailuun käytettävän ilma-aluksen rekisteröintivaltiosta. Sopimuksen V määräykset eivät edellytä voimassa olevan lain muuttamista mutta ne kuuluvat lainsäädännön alaan.

Sopimuksen VI artiklan määräykset kuuluvat yleisesti lainsäädännön alaan, koska Suomessa suoritettaviin tarkkailulentoihin sovelletaan yleensä ilmailulain määräyksiä. Sopimuksen VI artiklan I osan 5 ja 6 kappale koskevat tarkkailuilma-aluksen maahantuloa ja I osan 20 kappale maastapoistumista. Ilma-alusten maahantulosta ja maastalähdöstä säädetään aluevalvontalain 3 ja 5 §:ssä, joita ei ole sopimuksen johdosta tarpeen muuttaa, mutta määräykset kuuluvat lainsäädännön alaan.

Sopimuksen VI artiklan I osan 5 kappaleen h kohdassa määrätään henkilötietojen luovuttamisesta. Henkilötietojen suojasta tulee perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan säätää tarkemmin lailla. Henkilötietojen käsittelyä, muun muassa siirtämisestä ja luovuttamisesta, säädetään henkilötietolaissa. Sopimuksen VI artikla ei edellytä henkilötietolain muuttamista mutta se sisältää sanotuilla perusteilla lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä.

Sopimuksen VII artiklan mukaisiin kauttalentoihin Suomen alueella sovelletaan tarkkailulentojen tavoin aluevalvontalain ja -asetuksen sekä ilmailulain säännöksiä. Kauttalennot eivät edellytä lainsäädännön muuttamista, mutta ne kuuluvat lainsäädännön alaan.

Sopimuksen VIII artiklan III osan 4 kappaleessa määrätään tarkkailuilma-aluksia koskevasta onnettomuustutkinnasta. Suomessa onnettomuuden ja vaaratilanteen tutkinnasta säädetään onnettomuuksien tutkinnasta annetussa laissa. Onnettomuuksien tutkintaa kos-

kevat sopimuksen määräykset kuuluvat lainsäädännön alaan.

Sopimuksen X artiklan määräykset toimikunnan asiakirjojen luottamuksellisuudesta koskevat julkisuuslain 5, 7 ja 24 §:ssä säädettyä viranomaisten asiakirjojen julkisuutta silloin, kun toimikunnan asiakirjat ovat Suomen viranomaisen hallussa. X artiklan määräykset poikkeavat julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 2 kohdan määräyksistä, jotka edellyttävät kunkin asiakirjan kohdalla erillistä häittä-edellytyksen tarkastelua. Sopimuksen X artiklan määräys ei edellytä Suomen lainsäädännön muuttamista, mutta se kuuluu lainsäädännön alaan.

Sopimuksen XII artiklan mukaan sopimusvaltio on kansainvälisen oikeuden ja käytännön mukaisesti velvollinen suorittamaan korvausta toiselle sopimusvaltiolle tai sen luonnolliselle henkilölle tai oikeushenkilölle tai omaisuudelle sattuneesta vahingosta, jonka se tätä sopimusta toteuttaessaan on aiheuttanut. Vahingonkorvauksesta sekä siviili- että sotilasilmailun osalta säädetään Suomessa ilmailulain 66 §:ssä ja vahingonkorvauslaissa. XII artiklan määräykset kuuluvat lainsäädännön alaan.

Sopimuksen XIII artiklan I osassa määrätään tarkkailulentoihin liittyviä tehtäviä hoitavan henkilöstön nimeämisestä. Sen I kappaleessa määrätään henkilötietojen luovuttamisesta muille sopimusvaltioille. Sopimusmääräys kuuluu lainsäädännön alaan edellä VI artiklan I osan 5 kappaleen H kohdan osalta mainituilla perusteilla. XIII artiklan I osan 3 kappaleen määräykset viisumien ja oleskelulupien käsittely- ja voimassaoloajoista koskeva ulkomaalaislain 2 ja 3 luvussa säädettyjä asioita ja kuuluvat lainsäädännön alaan.

Sopimuksen XIII artiklan II osassa määrätään henkilöstön erioikeuksista ja vapauksista. Määräysten suhdetta Suomen lainsäädäntöön on käsitelty tarkemmin perustelujen artiklakohtaisessa osuudessa. Eduskunnan perustuslakivaliokunnan kannan mukaan kansainvälisen järjestön samoin kuin sen kansallisten edustajien ja kansainvälisen henkilöstön erioikeuksia koskevat määräykset kuuluvat lainsäädännön alaan ja vaativat siten eduskunnan hyväksymisen (PeVL 38/2000 vp., 45/2000 vp ja 49/2001 vp.). XIII artiklan

II osan 1 ja 5 kappaleen määräyksillä laajennetaan myös lailla voimaansaattatun diplomaattisia suhteita koskevan Wienin yleissopimuksen määräysten soveltamisalaa, joten sopimusmääräykset kuuluvat tämänkin vuoksi lainsäädännön alaan. XIII artiklan II osan 2 kappale koskee lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten tulkintaa ja soveltamisalaa ja se kuuluu siten lainsäädännön alaan. Artiklan II osan 3 ja 4 kappale koskevat yksilön oikeusaseman perusteita ja kuuluvat siten lainsäädännön alaan.

Eduskunnan suostumus on tarpeen perustuslain 94 §:n nojalla myös sellaisille sopimuksille, jotka aiheuttavat Suomelle sellaisia huomattavia vuotuisia kustannuksia tai kertamenoja, joita ei voida kattaa talousarviossa olevilla määrärahoilla eikä budjettivaroilla. Sopimuksen VI artiklan I osan 18 kappaleen mukaan tarkkailulenkoista johtuvat kustannukset jaetaan L liitteen mukaisesti eli siten kuin neuvoa-antava toimikunta päättää. Sopimuksen L liitteen I osan 9 kappaleen mukaisesti neuvoa-antava toimikunta myös päättää toimintaansa liittyvien yhteisten kustannusten jakamisesta. Hallituksen esityksen yleisperusteluissa esitettyjen arvioiden mukaan Suomelle sopimuksesta aiheutuvat lisäkustannukset viisivuotiskausittain olisivat 0.75 - 1.25 miljoonaa euroa. Sopimuksella on sellaisia taloudellisia vaikutuksia, jotka sitovat eduskunnan budjettivaltaa ja sopimus edellyttää myös sillä perusteella eduskunnan hyväksyntää.

Viisumeita ja tulleja koskevat Avoin taivas -sopimuksen määräykset koskettavat yhteisön toimivaltaa. Sopimus ei ole kuitenkaan avoinna Euroopan yhteisön liittymistä varten, eikä kysymyksessä ole Euroopan yhteisön oikeusjärjestelmän kannalta sekasopimus sen varsinaisessa merkityksessä. Sen vuoksi tässä hallituksen esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi sopimuksen perustuslain 94 §:n 1 momentin mukaisesti kokonaisuudessaan.

5. Käsittelyjärjestys

Valtion täysivaltaisuuteen kuuluu sen alueellinen koskemattomuus. Avoin taivas -sopimus koskee Suomen alueella aseistamattomilla ilma-aluksilla suoritettavia muiden

sopimusvaltioiden tarkkailulentoja, jossa tarkkailu toteutetaan sopimuksessa määräytyillä kuvausjärjestelmillä. Kysymyksessä on avoimin järjestelyin toteutetusta tiedonhankinnasta. Sopimus ei tuo tarkkailevalle valtiolle oikeuksia julkisen vallan käyttöön tarkkailtavan valtion alueella. Sellaiset kansainväliset velvoitteet, jotka ovat tavanomaisia nykyaikaisessa yhteiskunnassa ja jotka vain vähäisessä määrin vaikuttavat valtion täysivaltaisuuteen, eivät sellaisenaan ole ristiriidassa perustuslain täysivaltaisuussäännösten kanssa (esim. PeVL 11,12 ja 45/2000 vp ja 6/2001 vp.). Sopimuksen tavoitteena on muun muassa avoimuuden ja läpinäkyvyyden lisääminen asevalvonnassa, konfliktien ehkäisyssä ja kriisienhallinnassa. Sopimus toteuttaa siten myös perustuslain 1 §:n 3 momentin tavoitetta Suomen osallistumisesta kansainväliseen yhteistyöhön rauhan turvaamiseksi. Perustuslain 1 §:n 3 momentin säännöksellä on merkitystä arvioitaessa sitä, onko kansainvälisen velvoitteen jokin määräys ristiriidassa perustuslain täysivaltaisuutta koskevien säännösten kanssa (ks. esimerkiksi PeVL 51/2001 vp.). Perustuslakivaliokunta on katsonut, että "laajempien sotilasosastojen maahantulolla" voi olla tosiasiallista merkitystä täysivaltaisuuden kannalta" (ks. PeVL 21/2000 vp.). Hallituksen käsityksen mukaan Avoin taivas -sopimuksen ei voida katsoa olevan ristiriidassa perustuslain täysivaltaisuussäännösten kanssa, eikä sopimus muutoinkaan koske perustuslakia sen 94 §:n 2 momentissa tarkoitettulla tavalla.

Sopimuksen hyväksymisestä voidaan siten päättää äänten enemmistöllä ja esitykseen sisältyvät lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.

Edellä olevan perusteella ja perustuslain 94 §:n mukaisesti esitetään,

että Eduskunta hyväksyisi Helsingissä 24 päivänä maaliskuuta 1992 tehdyn Avoin taivas -sopimuksen.

Koska sopimus sisältää määräyksiä, jotka kuuluvat lainsäädännön alaan, annetaan samalla Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.**Laki****Avoim taivas -sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §
Helsingissä 24 päivänä maaliskuuta 1992 tehdyn Avoim taivas -sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset ovat lakina voimassa sellaisina kuin Suomi on niihin sitoutunut.

2 §
Tarkempia säännöksiä tämän lain täytäntöönpanosta voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

3 §
Tämän lain voimaantulosta säädetään tasavallan presidentin asetuksella.

2.

Laki**Aluevalvontalain 14 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 18 päivänä elokuuta 2000 annetun aluevalvontalain (755/2000) 14 §:n 1 momentti seuraavasti:

14 §

Ilmakuvaus

Suomen alueella ei saa ilman lupaa kuvata lennon aikana ilma-aluksesta tai muusta ilmassa liikkuvasta laitteesta sähkömagneettisen säteilyn taltiointiin käytettävällä laitteella, ellei Suomea velvoittavasta kansainvälisestä sopimuksesta muuta johdu:

1) ilmailulain (281/1995) 7 §:n 1 momentin nojalla ilmailulta pysyvästi rajoitettuja alueita;

2) linnoitusalueita, linnakkeita tai kasarmi-alueita;

3) sotasatamia tai sotilaslentokenttiä;

4) puolustusvoimien varikoita tai varastoja;

5) puolustusvoimien viestiasemia, antennikenttiä tai puolustuslaitteita tai -välineitä;

6) puolustusvoimien tai rajavartiolaitoksen maastoharjoituksia.

—————
 Tämän lain voimaantulosta säädetään tasavallan presidentin asetuksella.

Helsingissä 24 päivänä toukokuuta 2002

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Ulkoasiainministeri *Erkki Tuomioja*

Laki**Aluevalvontalain 14 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 18 päivänä elokuuta 2000 annetun aluevalvontalain (755/2000) 14 §:n 1 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

14 §

Ilmakuvaus

Suomen alueella ei saa ilman lupaa kuvata lennon aikana ilma-aluksesta tai muusta ilmassa liikkuvasta laitteesta sähkömagneettisen säteilyn taltiointiin käytettävällä laitteella:

- 1) ilmailulain (281/1995) 7 §:n 1 momentin nojalla ilmailulta pysyvästi rajoitettuja alueita;
- 2) linnoitusalueita, linnakkeita tai kasarmialueita;
- 3) sotasatamia tai sotilaslentokenttiä;
- 4) puolustusvoimien varikoita tai varastoja;
- 5) puolustusvoimien viestiasemia, antennikenttiä tai puolustuslaitteita tai -välineitä;
- 6) puolustusvoimien tai rajavartiolaitoksen maastoharjoituksia.

Ehdotus

14 §

Ilmakuvaus

Suomen alueella ei saa ilman lupaa kuvata lennon aikana ilma-aluksesta tai muusta ilmassa liikkuvasta laitteesta sähkömagneettisen säteilyn taltiointiin käytettävällä laitteella, *ellei Suomea velvoittavasta kansainvälisestä sopimuksesta muuta johdu:*

- 1) ilmailulain (281/1995) 7 §:n 1 momentin nojalla ilmailulta pysyvästi rajoitettuja alueita;
- 2) linnoitusalueita, linnakkeita tai kasarmialueita;
- 3) sotasatamia tai sotilaslentokenttiä;
- 4) puolustusvoimien varikoita tai varastoja;
- 5) puolustusvoimien viestiasemia, antennikenttiä tai puolustuslaitteita tai -välineitä;
- 6) puolustusvoimien tai rajavartiolaitoksen maastoharjoituksia.

Tämän lain voimaantulosta säädetään tasavallan presidentin asetuksella.

Liite

AVOIN TAIVAS -SOPIMUS

Tämän sopimuksen osapuolina olevat valtiot, joista jäljempänä käytetään yhteisestä nimitystä sopimusvaltiot ja erikseen nimitystä sopimusvaltio,

muistavat Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökonferenssissa tekemänsä sitoumukset edistää suurempaa avoimuutta ja läpinäkyvyyttä sotilastoimissaan ja edistää turvallisuutta luottamusta ja turvallisuutta lisäävillä toimilla,

ovat ilahtuneita niistä Euroopan historiallisista tapahtumista, jotka ovat muuttaneet turvallisuustilannetta Vancouverista Vladivostokiin,

tahtovat edesauttaa rauhan edelleen kehittämistä ja lujittamista sekä vakautta ja yhteistyöhön perustuvaa turvallisuutta tällä alueella luomalla Avoin taivas -järjestelmän ilmatarkkailua varten,

tunnustavat mahdollisuudet, jotka tämän kaltainen ilmatarkkailujärjestelmä voisi avata turvallisuudelle ja vakaudelle myös muilla alueilla,

toteavat, että on mahdollista hyödyntää tällaista järjestelmää avoimuuden ja läpinäkyvyyden lisäämiseksi sekä nykyisten ja tulevien asevalvontasopimusten noudattamisen seurannan helpottamiseksi, konfliktien ehkäisykyvyn ja kriisienhallinnan lujittamiseksi Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökonferenssin puitteissa ja muissa asiaan liittyvissä kansainvälisissä instituutioissa,

pitävät mahdollisena Avoin taivas -järjestelmän laajentamista muille aloille, kuten ympäristönsuojeluun,

pyrkivät perustamaan sovittuja menettelytapoja ilmatarkkailua varten sopimusvaltioiden kaikilla alueilla tarkoituksenaan tarkkailla yksittäistä sopimusvaltiota tai sopimusvaltioryhmiä tasapuolisuuden ja tehokkuuden pohjalta säilyttämällä lentoturvallisuuden,

toteavat, että Avoin taivas -järjestelmän toiminta ei vaikuta valtioihin, jotka eivät siihen osallistu, ja

ovat sopineet seuraavasta:

TREATY ON OPEN SKIES

The States concluding this Treaty, hereinafter referred to collectively as the States Parties or individually as a State Party,

Recalling the commitments they have made in the Conference on Security and Co-operation in Europe to promoting greater openness and transparency in their military activities and to enhancing security by means of confidence- and security-building measures,

Welcoming the historic events in Europe which have transformed the security situation from Vancouver to Vladivostok,

Wishing to contribute to the further development and strengthening of peace, stability and co-operative security in that area by the creation of an Open Skies regime for aerial observation,

Recognizing the potential contribution which an aerial observation regime of this type could make to security and stability in other regions as well,

Noting the possibility of employing such a regime to improve openness and transparency, to facilitate the monitoring of compliance with existing or future arms control agreements and to strengthen the capacity for conflict prevention and crisis management in the framework of the Conference on Security and Co-operation in Europe and in other relevant international institutions,

Envisaging the possible extension of the Open Skies regime into additional fields, such as the protection of the environment,

Seeking to establish agreed procedures to provide for aerial observation of all the territories of States Parties, with the intent of observing a single State Party or groups of States Parties, on the basis of equity and effectiveness while maintaining flight safety,

Noting that the operation of such an Open Skies regime will be without prejudice to States not participating in it,

Have agreed as follows:

I artikla

Yleiset määräykset

1. Tällä sopimuksella luodaan järjestelmä, joka tunnetaan Avoin taivas -järjestelmänä ja jonka nojalla sopimusvaltiot suorittavat tarkkailulentoja muiden sopimusvaltioiden alueiden yli, ja määrätään siihen liittyvät sopimusvaltioiden oikeudet ja velvoitteet.

2. Jokainen liite ja siihen liittyvä alaliite on erottamaton osa tätä sopimusta.

II artikla

Määritelmät

Tässä sopimuksessa

1. "Tarkkailtava valtio" tarkoittaa sopimusvaltiota tai sopimusvaltioryhmää, jonka alueen yli suoritetaan tai aiotaan suorittaa tarkkailulento, siitä ajankohdasta lukien, jolloin se on vastaanottanut tätä koskevan ilmoituksen tarkkailevalta valtiolta, kunnes kaikki tähän lentoon tai asianomaisen sopimusvaltion tai sopimusvaltioryhmän puolesta toimivaan henkilöstöön liittyvät toimet on saatettu päätökseen.

2. "Tarkkaileva valtio" tarkoittaa sopimusvaltiota tai sopimusvaltioryhmää, joka suorittaa tai aikoo suorittaa tarkkailulennon toisen sopimusvaltion tai sopimusvaltioryhmän alueen yli, siitä ajankohdasta lukien, jolloin se on ilmoittanut aikomuksestaan suorittaa tarkkailulennon, kunnes kaikki tähän lentoon tai asianomaisen sopimusvaltion tai sopimusvaltioryhmän puolesta toimivaan henkilöstöön liittyvät toimet on saatettu päätökseen.

3. "Sopimusvaltioryhmä" tarkoittaa vähintään kahta sopimusvaltiota, jotka ovat sopineet muodostavansa ryhmän tämän sopimuksen tarkoituksena varten.

4. "Tarkkailuilma-alue" tarkoittaa aseistamatonta, kiinteäsiipistä ilma-alusta, joka on osoitettu käytettäväksi tarkkailulentoihin, joka on sopimusvaltioiden asianomaisten viranomaisten rekisteröimä ja joka on varustettu sovitulla kuvausjärjestelmillä. "Aseistamaton" tarkoittaa, että tässä sopi-

Article I

General provisions

1. This Treaty establishes the regime, to be known as the Open Skies regime, for the conduct of observation flights by States Parties over the territories of other States Parties, and sets forth the rights and obligations of the States Parties relating thereto.

2. Each of the Annexes and their related Appendices constitutes an integral part of this Treaty.

Article II

Definitions

For the purposes of this Treaty:

1. The term "observed Party" means the State Party or group of States Parties over whose territory an observation flight is conducted or is intended to be conducted, from the time it has received notification thereof from an observing Party until completion of the procedures relating to that flight, or personnel acting on behalf of that State Party or group of States Parties.

2. The term "observing Party" means the State Party or group of States Parties that intends to conduct or conducts an observation flight over the territory of another State Party or group of States Parties, from the time that it has provided notification of its intention to conduct an observation flight until completion of the procedures relating to that flight, or personnel acting on behalf of that State Party or group of States Parties.

3. The term "group of States Parties" means two or more States Parties that have agreed to form a group for the purposes of this Treaty.

4. The term "observation aircraft" means an unarmed, fixed wing aircraft designated to make observation flights, registered by the relevant authorities of a State Party and equipped with agreed sensors. The term "unarmed" means that the observation aircraft used for the purposes of this Treaty is

muksessa tarkoitettuja lentoja varten käytettyä tarkkailuilma-alusta ei ole varustettu kuljettamaan tai käyttämään aseita.

5. "Tarkkailulento" tarkoittaa tarkkailevan valtion suorittamaa lentoa tarkkailuilma-aluksella tarkkailtavan valtion alueen yli maahantulopaikalta tai Avoin taivas -lentokentältä maastapoistumispaikalle tai Avoin taivas -lentokentälle siten kuin lentosuunnitelmassa määrätään.

6. "Kauttalento" tarkoittaa tarkkailevan valtion suorittamaa tai sen puolesta suoritettua lentoa tarkkailuilma-aluksella tai kuljetusilma-aluksella kolmannen sopimusvaltion alueen yli matkalla tarkkailtavan valtion alueelle tai sieltä takaisin.

7. "Kuljetusilma-alue" tarkoittaa sellaista muuta kuin tarkkailuilma-alusta, joka tarkkailevan valtion puolesta lentää tarkkailtavan valtion alueelle tai sieltä takaisin yksinomaan tämän sopimuksen tarkoitusperia varten.

8. "Alue" tarkoittaa maa-alueita mukaan lukien saaret, sisävesistöjä ja aluemerta, jotka ovat sopimusvaltion määräämisvallassa.

9. "Passiivikiintiö" tarkoittaa sitä tarkkailulentojen lukumäärää, jonka kukin sopimusvaltio on tarkkailtavana valtiona velvollinen ottamaan vastaan.

10. "Aktiivikiintiö" tarkoittaa sitä tarkkailulentojen lukumäärää, joka kullakin sopimusvaltiolla on oikeus suorittaa tarkkailevana valtiona.

11. "Suurin sallittu lentomatka" tarkoittaa suurinta välimatkaa tarkkailtavan valtion alueen yli kohdasta, josta tarkkailulento voi alkaa aina siihen kohtaan, johon lento voi päättyä siten kuin tämän sopimuksen A liitteessä määrätään.

12. "Kuvausjärjestelmä" tarkoittaa IV artiklan 1 kappaleessa määritellyyn luokkaan kuuluvaa laitetta, joka on asennettu tarkkailuilma-alueeseen käytettäväksi tarkkailulenoilla.

13. "Maaerotuskyky" tarkoittaa kahden maassa lähekkäin sijaitsevan esineen lyhintä välimatkaa, jolla ne voidaan erottaa erillisiksi esineiksi.

14. "Infrapunakeilain" tarkoittaa kuvausjärjestelmää, joka kykenee vastaanottamaan

not equipped to carry and employ weapons.

5. The term "observation flight" means the flight of the observation aircraft conducted by an observing Party over the territory of an observed Party, as provided in the flight plan, from the point of entry or Open Skies airfield to the point of exit or Open Skies airfield.

6. The term "transit flight" means a flight of an observation aircraft or transport aircraft conducted by or on behalf of an observing Party over the territory of a third State Party en route to or from the territory of the observed Party.

7. The term "transport aircraft" means an aircraft other than an observation aircraft that, on behalf of the observing Party, conducts flights to or from the territory of the observed Party exclusively for the purposes of this Treaty.

8. The term "territory" means the land, including islands, and internal and territorial waters, over which a State Party exercises sovereignty.

9. The term "passive quota" means the number of observation flights that each State Party is obliged to accept as an observed Party.

10. The term "active quota" means the number of observation flights that each State Party has the right to conduct as an observing Party.

11. The term "maximum flight distance" means the maximum distance over the territory of the observed Party from the point at which the observation flight may commence to the point at which that flight may terminate, as specified in Annex A to this Treaty.

12. The term "sensor" means equipment of a category specified in Article IV, paragraph 1 that is installed on an observation aircraft for use during the conduct of observation flights.

13. The term "ground resolution" means the minimum distance on the ground between two closely located objects distinguishable as separate objects.

14. The term "infra-red line-scanning device" means a sensor capable of receiving

säteilyä, jota esineestä säteilee sen lämpötilan takia optisen spektrin näkymättömällä infrapuna-alueella ja muodostamaan tämän infrapunasäteilyn avulla kuvan ilman keinovaloa.

15. "Tarkkailuaika" tarkoittaa eriteltyä aikaväliä tarkkailulennon aikana, jolloin määrätty tarkkailuilma-alukseen asennettu kuvausjärjestelmä on toiminnassa.

16. "Lentomiehistö" tarkoittaa minkä tahansa sopimusvaltion henkilöitä, joihin voi kuulua myös tulkkeja, jos sopimusvaltio niin päättää, ja jotka hoitavat tarkkailuilma-aluksen tai kuljetusilma-aluksen kulkuun tai huoltoon liittyviä tehtäviä.

17. "Ilma-aluksen päällikkö" tarkoittaa tarkkailuilma-aluksessa olevaa lentäjää, joka on vastuussa sen toiminnasta, lentosuunnitelman toteuttamisesta ja tarkkailuilma-aluksen turvallisuudesta.

18. "Lennon valvoja" tarkoittaa henkilöä, joka tarkkailevan valtion puolesta on mukana tarkkailevan valtion järjestämässä tarkkailuilma-aluksessa tarkkailulennon aikana ja hoitaa tämän sopimuksen G liitteen mukaisia tehtäviä.

19. "Lennolla oleva edustaja" tarkoittaa henkilöä, joka tarkkailevan valtion puolesta on mukana tarkkailevan valtion järjestämässä tarkkailuilma-aluksessa tarkkailulennon aikana, ja joka hoitaa tämän sopimuksen G liitteen mukaisia tehtäviä.

20. "Edustaja" tarkoittaa tarkkailevan valtion nimeämää henkilöä, joka tämän puolesta hoitaa G liitteen mukaisia tehtäviä tarkkailulennon aikana tarkkailuilma-aluksessa, jonka on osoittanut käyttöön muu sopimusvaltio kuin tarkkaileva tai tarkkaileva valtio.

21. "Kuvausmekaanikko" tarkoittaa minkä tahansa sopimusvaltion henkilöä, joka hoitaa tarkkailuilma-aluksen kuvausjärjestelmien toimintaan, käyttöön ja huoltoon liittyviä tehtäviä.

22. "Tarkastaja" tarkoittaa jonkin sopimusvaltion henkilöä, joka tarkastaa toisen sopimusvaltion tarkkailuilma-aluksen tai kuvausjärjestelmät.

and visualizing thermal electro-magnetic radiation emitted in the invisible infra-red part of the optical spectrum by objects due to their temperature and in the absence of artificial illumination.

15. The term "observation period" means a specified period of time during an observation flight when a particular sensor installed on the observation aircraft is operating.

16. The term "flight crew" means individuals from any State Party who may include, if the State Party so decides, interpreters and who perform duties associated with the operation or servicing of an observation aircraft or transport aircraft.

17. The term "pilot-in-command" means the pilot on board the observation aircraft who is responsible for the operation of the observation aircraft, the execution of the flight plan, and the safety of the observation aircraft.

18. The term "flight monitor" means an individual who, on behalf of the observed Party, is on board an observation aircraft provided by the observing Party during the observation flight and who performs duties in accordance with Annex G to this Treaty.

19. The term "flight representative" means an individual who, on behalf of the observing Party, is on board an observation aircraft provided by the observed Party during an observation flight and who performs duties in accordance with Annex G to this Treaty.

20. The term "representative" means an individual who has been designated by the observing Party and who performs activities on behalf of the observing Party in accordance with Annex G during an observation flight on an observation aircraft designated by a State Party other than the observing Party or the observed Party.

21. The term "sensor operator" means an individual from any State Party who performs duties associated with the functioning, operation and maintenance of the sensors of an observation aircraft.

22. The term "inspector" means an individual from any State Party who conducts an inspection of sensors or observation aircraft of another State Party.

23. "Saattaja" tarkoittaa jonkin sopimusvaltion henkilöä, joka seuraa toisen sopimusvaltion tarkastajia.

24. "Tehtäväsuunnitelma" tarkoittaa Avoin taivas -sopimuksen neuvoa-antavan toimikunnan määräämään muotoon laadittua asiakirjaa, joka sisältää tarkkailulennon reitin, lentokorkeuden ja toteuttamisjärjestyksen sekä tarkkailulennon vaatimat tukijärjestelyt. Tarkkaileva valtio esittää tehtäväsuunnitelman hyväksyttäväksi tarkkailtavalle valtiolle, ja sen pohjalta laaditaan lentosuunnitelma.

25. "Lentosuunnitelma" tarkoittaa sovitun tehtäväsuunnitelman pohjalta laadittua asiakirjaa, jonka muodon ja sisällön on määrännyt Kansainvälinen siviili-ilmailujärjestö (jäljempänä ICAO), joka esitetään lennonjohtoviranomaisille ja jonka pohjalta tarkkailulento suoritetaan.

26. "Tehtäväraportti" tarkoittaa Avoin taivas -sopimuksen neuvoa-antavan toimikunnan määräämään muotoon laadittua asiakirjaa, jossa tarkkailulento kuvataan sen jälkeen kun tarkkaileva valtio on saattanut sen päätökseen ja jonka allekirjoittaa sekä tarkkaileva että tarkkailtava valtio.

27. "Avoin taivas -lentokenttä" tarkoittaa lentokenttää, jonka tarkkailtava valtio on nimennyt paikaksi, josta tarkkailulento voi alkaa tai johon se voi päättyä.

28. "Maahantulopaikka" tarkoittaa tarkkailtavan valtion nimeämää paikkaa, josta tarkkailevan valtion henkilöstö saapuu tarkkailtavan valtion alueelle.

29. "Maastapoistumispaikka" tarkoittaa tarkkailtavan valtion nimeämää paikkaa, josta tarkkailevan valtion henkilöstö poistuu tarkkailtavan valtion alueelta.

30. "Huoltolentokenttä" tarkoittaa tarkkailtavan valtion nimeämää lentokenttää, jolla tarkkailuilma-aluksia ja kuljetusilma-aluksia saa huoltaa ja jolla ne voivat ottaa polttoainetta.

31. "Varalentokenttä" tarkoittaa lentosuunnitelmassa määrättyä lentokenttää, jonne tarkkailuilma-alus tai kuljetusilma-alus voi laskeutua, jos aiotulle lentokentälle laskeutuminen ei ole suositeltavaa.

23. The term "escort" means an individual from any State Party who accompanies the inspectors of another State Party.

24. The term "mission plan" means a document, which is in a format established by the Open Skies Consultative Commission, presented by the observing Party that contains the route, profile, order of execution and support required to conduct the observation flight, which is to be agreed upon with the observed Party and which will form the basis for the elaboration of the flight plan.

25. The term "flight plan" means a document elaborated on the basis of the agreed mission plan in the format and with the content specified by the International Civil Aviation Organization, hereinafter referred to as the ICAO, which is presented to the air traffic control authorities and on the basis of which the observation flight will be conducted.

26. The term "mission report" means a document describing an observation flight completed after its termination by the observing Party and signed by both the observing and observed Parties, which is in a format established by the Open Skies Consultative Commission.

27. The term "Open Skies airfield" means an airfield designated by the observed Party as a point where an observation flight may commence or terminate.

28. The term "point of entry" means a point designated by the observed Party for the arrival of personnel of the observing Party on the territory of the observed Party.

29. The term "point of exit" means a point designated by the observed Party for the departure of personnel of the observing Party from the territory of the observed Party.

30. The term "refuelling airfield" means an airfield designated by the observed Party used for fuelling and servicing of observation aircraft and transport aircraft.

31. The term "alternate airfield" means an airfield specified in the flight plan to which an observation aircraft or transport aircraft may proceed when it becomes inadvisable to land at the airfield of intended landing.

32. "Vaarallinen ilmatila" tarkoittaa kieltoalueita, rajoitus-alueita ja vaara-alueita, jotka on määritelty Kansainvälisen siviili-ilmailun yleissopimuksen 2 liitteen perusteella ja määrätty Kansainvälisen siviili-ilmailun yleissopimuksen 15 liitteen mukaisesti lentoturvallisuutta, yleistä turvallisuutta ja ympäristönsuojelua silmällä pitäen ja josta saa tietoja ICAO:n määräysten mukaisesti.

33. "Kieltoalue" tarkoittaa sopimusvaltion alueen yläpuolella sijaitsevaa ulottuvuudeltaan määriteltyä ilmatilaa, jonka sisäpuolella ilma-aluksella lentäminen on kielletty.

34. "Rajoitusalue" tarkoittaa sopimusvaltion alueen yläpuolella sijaitsevaa ulottuvuudeltaan määriteltyä ilmatilaa, jonka sisäpuolella ilma-aluksella lentäminen on rajoitettu määrättyin ehdoin.

35. "Vaara-alue" tarkoittaa ulottuvuudeltaan määriteltyä ilmatilaa, jonka sisäpuolella saattaa ajoittain esiintyä toimintaa, joka vaarantaa ilma-aluksen lennon.

III artikla

Kiintiöt

I OSA

YLEISET MÄÄRÄYKSET

1. Kullakin sopimusvaltiolla on oikeus suorittaa tarkkailulentoja tämän sopimuksen määräysten mukaisesti.

2. Kukin sopimusvaltio on velvollinen vastaanottamaan tarkkailulentoja alueensa yli tämän sopimuksen määräysten mukaisesti.

3. Kullakin sopimusvaltiolla on oikeus suorittaa yhtä monta tarkkailulentoa toisen sopimusvaltion alueen yli kuin tällä toisella sopimusvaltiolla on oikeus suorittaa sen alueen yli.

4. Tarkkailulentojen kokonaismäärä, joka kukin sopimusvaltio on velvollinen vastaanottamaan alueensa yli, on asianomaisen sopimusvaltion kokonaispassiivikiintiö. Sopimusvaltioiden kokonaispassiivikiintiöiden jako esitetään tämän sopimuksen A

32. The term "hazardous airspace" means the prohibited areas, restricted areas and danger areas, defined on the basis of Annex 2 to the Convention on International Civil Aviation, that are established in accordance with Annex 15 to the Convention on International Civil Aviation in the interests of flight safety, public safety and environmental protection and about which information is provided in accordance with ICAO provisions.

33. The term "prohibited area" means an airspace of defined dimensions, above the territory of a State Party, within which the flight of aircraft is prohibited.

34. The term "restricted area" means an airspace of defined dimensions, above the territory of a State Party, within which the flight of aircraft is restricted in accordance with specified conditions.

35. The term "danger area" means an airspace of defined dimensions within which activities dangerous to the flight of aircraft may exist at specified times.

Article III

Quotas

SECTION I

GENERAL PROVISIONS

1. Each State Party shall have the right to conduct observation flights in accordance with the provisions of this Treaty.

2. Each State Party shall be obliged to accept observation flights over its territory in accordance with the provisions of this Treaty.

3. Each State Party shall have the right to conduct a number of observation flights over the territory of any other State Party equal to the number of observation flights which that other State Party has the right to conduct over it.

4. The total number of observation flights that each State Party is obliged to accept over its territory is the total passive quota for that State Party. The allocation of the total passive quota to the States Parties is set forth in Annex A, Section I to this Treaty.

liitteen I osassa.

5. Tarkkailulentojen lukumäärä, joka kullakin sopimusvaltiolla on oikeus suorittaa vuodessa kunkin toisen sopimusvaltion alueen yli, on tämän sopimusvaltion erillinen aktiivikiintiö suhteessa tähän toiseen sopimusvaltioon. Näiden erillisten aktiivikiintiöiden yhteenlaskettu lukumäärä on asianomaisen sopimusvaltion kokonaisaktiivikiintiö. Sopimusvaltion kokonaisaktiivikiintiö ei saa ylittää sen kokonaispassiivikiintiötä.

6. Ensimmäinen aktiivikiintiöiden jako esitetään tämän sopimuksen A liitteen II osassa.

7. Tämän sopimuksen tultua voimaan aktiivikiintiöiden jako tarkistetaan vuosittain seuraavaa kalenterivuotta varten Avoin taivas -sopimuksen neuvoa-antavan toimikunnan puitteissa. Jos vuositarkistuksen aikana ei kolmessa viikossa ole päästy sopimukseen aktiivikiintiön jaosta määrättyyn sopimusvaltioon nähden, edellisen vuoden aktiivikiintiö kyseiseen sopimuspuoleen nähden pysyy ennallaan.

8. Jollei VIII artiklasta muuta johdu, jokainen sopimusvaltion suorittama tarkkailulento vähennetään kyseisen sopimuspuolen erillisistä aktiivikiintiöistä ja kokonaisaktiivikiintiöstä.

9. Tämän osan 3 ja 5 kappaleesta riippumatta sopimusvaltio, jolle on jaettu aktiivikiintiö, voi sovittuaan asiasta sen sopimusvaltion kanssa, jonka alueen yli on määrä lentää, siirtää osaksi tai kokonaan kokonaisaktiivikiintiönsä toisille sopimusvaltioille, ja sen on viipymättä ilmoitettava asiasta kaikille sopimusvaltioille ja Avoin taivas -sopimuksen neuvoa-antavalle toimikunnalle. Silloin sovelletaan tämän osan 10 kappaleen määräyksiä.

10. Sopimusvaltio saa suorittaa enintään sellaisen määrän tarkkailulentoja toisen sopimusvaltion alueen yli, joka vastaa 50 prosenttia (tarvittaessa pyöristettynä ylöspäin seuraavaan kokonaislukuun) sen kokonaisaktiivikiintiöstä tai 50 prosenttia tämän toisen sopimusvaltion kokonaispassiivikiintiöstä, riippuen siitä kumpi on pienempi luku.

11. Tarkkailulentojen suurimmat sallitut

5. The number of observation flights that a State Party shall have the right to conduct each year over the territory of each of the other States Parties is the individual active quota of that State Party with respect to that other State Party. The sum of the individual active quotas is the total active quota of that State Party. The total active quota of a State Party shall not exceed its total passive quota.

6. The first distribution of active quotas is set forth in Annex A, Section II to this Treaty.

7. After entry into force of this Treaty, the distribution of active quotas shall be subject to an annual review for the following calendar year within the framework of the Open Skies Consultative Commission. In the event that it is not possible during the annual review to arrive within three weeks at agreement on the distribution of active quotas with respect to a particular State Party, the previous year's distribution of active quotas with respect to that State Party shall remain unchanged.

8. Except as provided for by the provisions of Article VIII, each observation flight conducted by a State Party shall be counted against the individual and total active quotas of that State Party.

9. Notwithstanding the provisions of paragraphs 3 and 5 of this Section, a State Party to which an active quota has been distributed may, by agreement with the State Party to be overflowed, transfer a part or all of its total active quota to other States Parties and shall promptly notify all other States Parties and the Open Skies Consultative Commission thereof. Paragraph 10 of this Section shall apply.

10. No State Party shall conduct more observation flights over the territory of another State Party than a number equal to 50 per cent, rounded up to the nearest whole number, of its own total active quota, or of the total passive quota of that other State Party, whichever is less.

11. The maximum flight distances of ob-

lentomatkat sopimusvaltioiden alueen yli esitetään tämän sopimuksen A liitteen III osassa.

II OSA

SOPIMUSVALTIORYHMIÄ KOSKE- VAT MÄÄRÄYKSET

1. A) Sopimusvaltiot, joilla on kiintiöitä, voivat sen vaikuttamatta niiden tästä sopimuksesta johtuviin oikeuksiin ja velvoitteisiin muodostaa sopimusvaltioryhmän tätä sopimusta allekirjoitettaessa tai sen jälkeen. Sopimusvaltioryhmään, joka muodostetaan tämän sopimuksen allekirjoittamisen jälkeen, sovelletaan tämän osan määräyksiä aikaisintaan kuuden kuukauden kuluttua siitä, kun ne ovat ilmoittaneet asiasta kaikille muille sopimusvaltioille ja ellei tämän osan 6 kappaleesta muuta johdu.

B) Sopimusvaltioryhmä toimii yhteistyössä aktiivi- ja passiivikiintiöiden osalta joko tämän osan 2 tai 3 kappaleen mukaisesti.

2. A) Sopimusvaltioryhmän jäsenillä on oikeus keskenään jakaa uudelleen kunkin vuoden aktiivikiintiönsä säilyttäen kukin passiivikiintiönsä. Kiintiöiden uudelleen jaosta on viipymättä ilmoitettava kaikille kolmansille sopimusvaltioille, joita asia koskee.

B) Jokainen tarkkailulento lasketaan niin moneksi tarkkailevan valtion erillisistä aktiivikiintiöistä ja kokonaisaktiivikiintiöstä vähennettäväksi lennoksi kuin on ryhmään kuuluvia tarkkailtuja valtioita, joiden yli on lennetty. Se lasketaan yhdeksi tarkkailulennoksi, joka vähennetään kunkin tarkkailtavan valtion kokonaispassiivikiintiöstä.

C) Kullakin sopimusvaltiolla, johon nähden yhdellä tai useammalla sopimusvaltioryhmän jäsenellä on aktiivikiintiöitä, on oikeus suorittaa ryhmän jäsenen alueen yli 50 prosenttia enemmän tarkkailulentoja (pyörästettyinä ylöspäin lähimpään kokonaislukuun) kuin sen oma erillinen aktiivikiintiö asianomaiseen ryhmän jäsenen nähden, tai suorittamaan kaksi sellaista ylilentoa, jos sillä ei ole aktiivikiintiötä asianomaiseen ryhmän jäsenen nähden.

D) Jos tätä oikeutta käytetään, asianomai-

servation flights over the territories of the States Parties are set forth in Annex A, Section III to this Treaty.

SECTION II

PROVISIONS FOR A GROUP OF STATES PARTIES

1. (A) Without prejudice to their rights and obligations under this Treaty, two or more States Parties which hold quotas may form a group of States Parties at signature of this Treaty and thereafter. For a group of States Parties formed after signature of this Treaty, the provisions of this Section shall apply no earlier than six months after giving notice to all other States Parties, and subject to the provisions of paragraph 6 of this Section.

(B) A group of States Parties shall cooperate with regard to active and passive quotas in accordance with the provisions of either paragraph 2 or 3 of this Section.

2. (A) The members of a group of States Parties shall have the right to redistribute amongst themselves their active quotas for the current year, while retaining their individual passive quotas. Notification of the redistribution shall be made immediately to all third States Parties concerned.

(B) An observation flight shall count as many observation flights against the individual and total active quotas of the observing Party as observed Parties belonging to the group are overflown. It shall count one observation flight against the total passive quota of each observed Party.

(C) Each State Party in respect of which one or more members of a group of States Parties hold active quotas shall have the right to conduct over the territory of any member of the group 50 per cent more observation flights, rounded up to the nearest whole number, than its individual active quota in respect of that member of the group or to conduct two such overflights if it holds no active quota in respect of that member of the group.

(D) In the event that it exercises this right

nen sopimusvaltio vähentää aktiivikiintiönsä muihin ryhmän jäseniin nähden siten, että sen suorittamien tarkkailulentojen yhteenlaskettu lukumäärä niiden alueiden yli ei ylitä sen erillisten aktiivikiintiöiden yhteenlaskettua määrää kaikkiin ryhmän jäseniin nähden kyseisenä vuonna.

E) Tarkkailulentoja suoritettaessa tulee noudattaa suurimpia sallittuja lentomatkoja kunkin ryhmän jäsenen alueen yli. Milloin tarkkailulento suoritetaan useamman kuin yhden jäsenen alueen yli, ja suurin sallittu lentomatka yhden jäsenen alueen yli on lennetty, tulee kaikki kuvausjärjestelmät sulkea, kunnes tarkkailuilma-alue on saapunut sopimusvaltioryhmän seuraavan jäsenen yläpuolella olevaan sellaiseen kohtaan, josta tarkkailulento on suunniteltu alkavaksi. Tällaisen peräkkäisen tarkkailulennon osalta sovelletaan pisintä sallittua lentomatkaa mainitusta kohdasta laskettuna lähimpään Avoin taivas -lentokenttään nähden.

3. A) Sopimusvaltioryhmä on pyytäessään oikeutettu yhteiseen siihen kohdistettavaan kokonaispassiivikiintiöön ja yhteisiin sille jaettaviin yksittäis- ja kokonaisaktiivikiintiöihin.

B) Tässä tapauksessa kokonaispassiivikiintiö on se tarkkailulentojen yhteenlaskettu lukumäärä, joka sopimusvaltioryhmän on vastaanotettava vuodessa. Kokonaisaktiivikiintiö on tarkkailulentojen lukumäärä, joka sopimusvaltioryhmällä on oikeus suorittaa vuodessa. Sen kokonaisaktiivikiintiö ei saa ylittää sen vuotuista kokonaispassiivikiintiötä.

C) Tarkkailulento, joka kuuluu sopimusvaltioryhmän kokonaisaktiivikiintiöön, tapahtuu ryhmän nimissä.

D) Tarkkailulennot, jotka sopimusvaltioryhmä on velvollinen vastaanottamaan, voidaan suorittaa yhden tai useamman jäsenen alueen yli.

E) Kunkin sopimusvaltioryhmän suurin sallittu lentomatka määritellään tämän sopimuksen A liitteen III osan mukaisesti, ja Avoin taivas -lentokentät nimetään tämän sopimuksen E liitteen mukaisesti.

4. Jäljempänä X artiklan 3 kappaleessa esitettyjen yleisten periaatteiden mukaisesti

the State Party concerned shall reduce its active quotas in respect of other members of the group in such a way that the total sum of observation flights it conducts over their territories shall not exceed the sum of the individual active quotas that the State Party holds in respect of all the members of the group in the current year.

(E) The maximum flight distances of observation flights over the territories of each member of the group shall apply. In case of an observation flight conducted over several members, after completion of the maximum flight distance for one member all sensors shall be switched off until the observation aircraft reaches the point over the territory of the next member of the group of States Parties where the observation flight is planned to begin. For such follow-on observation flight the maximum flight distance related to the Open Skies airfield nearest to this point shall apply.

3. (A) A group of States Parties shall, at its request, be entitled to a common total passive quota which shall be allocated to it and common individual and total active quotas shall be distributed in respect of it.

(B) In this case, the total passive quota is the total number of observation flights that the group of States Parties is obliged to accept each year. The total active quota is the sum of the number of observation flights that the group of States Parties has the right to conduct each year. Its total active quota shall not exceed the total passive quota.

(C) An observation flight resulting from the total active quota of the group of States Parties shall be carried out on behalf of the group.

(D) Observation flights that a group of States Parties is obliged to accept may be conducted over the territory of one or more of its members.

(E) The maximum flight distances of each group of States Parties shall be specified pursuant to Annex A, Section III and Open Skies airfields shall be designated pursuant to Annex E to this Treaty.

4. In accordance with the general principles set out in Article X, paragraph 3, any

kolmannet sopimusvaltiot, jotka katsovat, että sopimusvaltioryhmän toiminta kohtuuttomasti rajoittaa näiden kolmansien sopimusvaltioiden tämän artiklan I osan 3 kappaleessa tarkoitettuja oikeuksia, voivat ottaa asian esille Avoin taivas -sopimuksen neuvoo-antavassa toimikunnassa.

5. Sopimusvaltioryhmän tulee varmistaa, että menettelytavat vahvistetaan sellaisille tarkkailulenkoille, jotka suoritetaan yhtenä tehtävänä sen jäsenen alueen yli, mukaan lukien tarvittaessa polttoainevaraston täytön. Tämän osan 3 kappaleen määräysten mukaisesti perustetun sopimusvaltioryhmän osalta sellaiset tarkkailulennot eivät saa ylittää suurinta sallittua lentomatkaa, jota sovelletaan Avoin taivas -lentokenttiin, joilta tarkkailulennot alkavat.

6. Aikaisintaan kuuden kuukauden kuluttua siitä, kun kaikille muille sopimuspuolille on asiasta ilmoitettu,

A) tämän osan 2 kappaleen määräysten mukaisesti perustettu sopimusvaltioryhmä voidaan muuttaa tämän osan 3 kappaleen määräysten mukaisesti perustetuksi ryhmäksi;

B) tämän osan 3 kappaleen määräysten mukaisesti perustettu sopimusvaltioryhmä voidaan muuttaa tämän osan 2 kappaleen määräysten mukaisesti perustetuksi ryhmäksi;

C) sopimusvaltio voi erota sopimusvaltioryhmästä; tai

D) sopimusvaltioryhmä voi ottaa jäseneksi muita sopimusvaltioita, joilla on kiintiöitä.

7. Tämän sopimuksen voimaan tultua sellaiset muutokset määrättävissä tai jaettavissa kiintiöissä, jotka johtuvat sopimusvaltioryhmän perustamisesta, siihen jäseneksi ottamisesta tai siitä eroamisesta tämän osan 3 kappaleen määräysten mukaisesti, tulevat voimaan 1 päivänä tammikuuta sinä vuonna, joka seuraa kuuden kuukauden ilmoitusajan päättymisen jälkeen tapahtuvaa ensimmäistä Avoin taivas -sopimuksen neuvoo-antavan toimikunnan vuositarkistusta. Tarvittaessa nimetään uudet Avoin taivas -lentokentät ja määrätään uudet suurimmat sallitut lentomatkat siten kuin muutokset edellyttävät.

third State Party that considers its rights under the provisions of Section I, paragraph 3 of this Article to be unduly restricted by the operation of a group of States Parties may raise this problem before the Open Skies Consultative Commission.

5. The group of States Parties shall ensure that procedures are established allowing for the conduct of observation flights over the territories of its members during one single mission, including refuelling if necessary. In the case of a group of States Parties established pursuant to paragraph 3 of this Section, such observation flights shall not exceed the maximum flight distance applicable to the Open Skies airfields at which the observation flights commence.

6. No earlier than six months after notification of the decision has been provided to all other States Parties:

(A) a group of States Parties established pursuant to the provisions of paragraph 2 of this Section may be transformed into a group of States Parties pursuant to the provisions of paragraph 3 of this Section;

(B) a group of States Parties established pursuant to the provisions of paragraph 3 of this Section may be transformed into a group of States Parties pursuant to the provisions of paragraph 2 of this Section;

(C) a State Party may withdraw from a group of States Parties; or

(D) a group of States Parties may admit further States Parties which hold quotas.

7. Following entry into force of this Treaty, changes in the allocation or distribution of quotas resulting from the establishment of or an admission to or a withdrawal from a group of States Parties according to paragraph 3 of this Section shall become effective on 1 January following the first annual review within the Open Skies Consultative Commission occurring after the six-month notification period. When necessary, new Open Skies airfields shall be designated and maximum flight distances established accordingly.

IV artikla

Kuvausjärjestelmät

1. Tarkkailuilma-aluksessa saa olla vain seuraaviin luokkiin kuuluvia kuvausjärjestelmiä, ellei tämän artiklan 3 kappaleen perusteella toisin määrätä:

A) Tavallisia kuvaruudittain kuvaavia ja panoraamakameratyypisiä optisia kameeroita;

B) tosiaikanäytöllä varustettuja videokameroita;

C) infrapunakeilaimia; ja

D) sivulle kuvaava SAR-tutka.

2. Sopimusvaltio saa käyttää tarkkailulennolla mitä tahansa edellä 1 kappaleessa määrättyjä kuvausjärjestelmiä, jos käytettävät kuvausjärjestelmät ovat kaupallisesti jokaisen sopimusvaltion hankittavissa ja jos niiden suorituskyky noudattaa seuraavia rajoituksia:

A) Kuvaruudittain kuvaavien ja panoraamakameratyypisten optisten kameroiden maaerotuskyky ei ole pienimmästä sallitusta maanpinnasta lasketusta korkeudesta 30 senttimetriä parempi D liitteen 1 alaliitteen mukaisesti määritettynä, kun varustuksena on enintään yksi panoraamakamera, yksi kuvaruudittain kuvaava pystykamera ja kaksi kuvaruudittain kuvaavaa viistokameraa, joista yksi on ilma-aluksen kummallakin puolella ja joiden peitto, jonka ei tarvitse olla yhtenäinen, ulottuu enintään 50 kilometriä ilma-aluksen lentoreitin kummallekin puolelle.

B) Videokameroiden maaerotuskyky ei ole 30 senttimetriä parempi D liitteen 1 alaliitteen mukaisesti määritettynä.

C) Infrapunakeilaimien maaerotuskyky ei ole pienimmästä sallitusta maanpinnasta lasketusta korkeudesta 50 senttimetriä parempi D liitteen 1 alaliitteen mukaisesti määritettynä, kun varustuksena on yksi keilain.

D) Sivulle kuvaavan SAR-tutkan maaerotuskyky ei ole 3 metriä parempi impulssivastemenetelmällä mitattuna, mikä kohtheidenerotusmenetelmällä mitattuna vastaa

Article IV

Sensors

1. Except as otherwise provided for in paragraph 3 of this Article, observation aircraft shall be equipped with sensors only from amongst the following categories:

(A) optical panoramic and framing cameras;

(B) video cameras with real-time display;

(C) infra-red line-scanning devices; and

(D) sideways-looking synthetic aperture radar.

2. A State Party may use, for the purposes of conducting observation flights, any of the sensors specified in paragraph 1 above, provided that such sensors are commercially available to all States Parties, subject to the following performance limits:

(A) in the case of optical panoramic and framing cameras, a ground resolution of no better than 30 centimetres at the minimum height above ground level determined in accordance with the provisions of Annex D, Appendix 1, obtained from no more than one panoramic camera, one vertically-mounted framing camera and two obliquely-mounted framing cameras, one on each side of the aircraft, providing coverage, which need not be continuous, of the ground up to 50 kilometres of each side of the flight path of the aircraft;

(B) in the case of video cameras, a ground resolution of no better than 30 centimetres determined in accordance with the provisions of Annex D, Appendix 1;

(C) in the case of infra-red line-scanning devices, a ground resolution of no better than 50 centimetres at the minimum height above ground level determined in accordance with the provisions of Annex D, Appendix 1, obtained from a single device; and

(D) in the case of sideways-looking synthetic aperture radar, a ground resolution of no better than three metres calculated by the impulse response method, which, using the

kykyä saada erottumaan tutkakuvasta kaksi kulmaheijastinta, joiden keskipisteiden välinen etäisyys on vähintään 5 metriä, silloin kun pyyhkäisyalueen leveys on enintään 25 kilometriä ja varustuksena on yksi tutka, joka pystyy kuvaamaan ilma-aluksen kummallekin puolelle, mutta ei molemmille puolille yhtäaikaan.

3. Jos tässä artiklassa olevaan sallittujen kuvausjärjestelmien luetteloon halutaan lisätä uusia kuvausjärjestelmäluokkia tai jos jo mainittuihin luokkiin kuuluvien kuvausjärjestelmien ominaisuuksia halutaan parantaa, asia on esiteltävä Avoin taivas -sopimuksen neuvonantavalle toimikunnalle tämän sopimuksen X artiklan mukaisesti.

4. Jokaista kuvausjärjestelmää varten tulee olla aukkojen peitteet tai muut laitteet, jotka estävät kuvausjärjestelmien käyttämisen tietojen keräämiseen kauttalentojen aikana tai lennettäessä tarkkailtavan valtion alueen yläpuolella maahantulopaikalle tai maahantulopaikalta. Tällaiset peitteet tai muut laitteet tulee voida irrottaa tai niitä tulee voida käyttää vain tarkkailuilma-aluksen ulkopuolelta.

5. Tarkkailuilma-aluksessa saa olla laitteet, joilla kuvausjärjestelmien keräämiä tietoja voidaan merkitä B liitteen II osan mukaisesti. Sen sopimusvaltion, joka on antanut käyttöön ilma-aluksen tarkkailulentoa varten, tulee merkitä kuvausjärjestelmien keräämät tiedot tämän sopimuksen B liitteen II osan mukaisesti.

6. Tarkkailuilma-aluksessa saa olla laitteet, joilla kuvausjärjestelmien keräämät tiedot saadaan näkyviin tosiaikaisina kuvausjärjestelmien toiminnan ja käytön valvomiseksi tarkkailulennon aikana.

7. Sähkömagneettisesta säteilystä muodostuvien elektronisten signaalien kerääminen, käsitteleminen ja edelleen lähettäminen tai tallentaminen tarkkailuilma-aluksessa samoin kuin näihin tarkoituksiin käytettävien laitteiden pitäminen tarkkailuilma-aluksessa on kielletty, lukuun ottamatta sitä, mikä on tarpeen hyväksytyjen kuvausjärjestelmien tai tarkkailuilma-aluksen käyttämiseen tai mitä 5 ja 6 kappaleissa määrätään.

object separation method, corresponds to the ability to distinguish on a radar image two corner reflectors, the distance between the centres of which is no less than five metres, over a swath width of no more than 25 kilometres, obtained from a single radar unit capable of looking from either side of the aircraft, but not both simultaneously.

3. The introduction of additional categories and improvements to the capabilities of existing categories of sensors provided for in this Article shall be addressed by the Open Skies Consultative Commission pursuant to Article X of this Treaty.

4. All sensors shall be provided with aperture covers or other devices which inhibit the operation of sensors so as to prevent collection of data during transit flights or flights to points of entry or from points of exit over the territory of the observed Party. Such covers or such other devices shall be removable or operable only from outside the observation aircraft.

5. Equipment that is capable of annotating data collected by sensors in accordance with Annex B, Section II shall be allowed on observation aircraft. The State Party providing the observation aircraft for an observation flight shall annotate the data collected by sensors with the information provided for in Annex B, Section II to this Treaty.

6. Equipment that is capable of displaying data collected by sensors in real-time shall be allowed on observation aircraft for the purposes of monitoring the functioning and operation of the sensors during the conduct of an observation flight.

7. Except as required for the operation of the agreed sensors, or as required for the operation of the observation aircraft, or as provided for in paragraphs 5 and 6 of this Article, the collection, processing, retransmission or recording of electronic signals from electro-magnetic waves are prohibited on board the observation aircraft and equipment for such operations shall not be on that observation aircraft.

8. Jos tarkkaileva valtio käyttää tarkkailulentoon omaa ilma-alustaan, tarkkailevalla valtiolla on oikeus käyttää sellaista ilma-alusta, joka on varustettu kaikkiin luokkiin kuuluvilla kuvausjärjestelmillä, joiden suorituskyky ei ylitä tämän artiklan 2 kappaleessa määrättyjä rajoituksia.

9. Jos tarkkailtava valtio antaa käyttöön tarkkailulentoon käytettävän ilma-aluksen, tarkkailtava valtio on velvollinen XVIII artiklan II osan määräyksiä noudattaen antamaan käyttöön sellaisen ilma-aluksen, joka on varustettu jokaiseen tämän artiklan 1 kappaleessa mainittuun luokkaan kuuluvilla kuvausjärjestelmillä, joiden suorituskyvyn ja lukumäärän tulee vastata tämän artiklan 2 kohdassa määrättyjä enimmäismääriä, elleivät tarkkaileva ja tarkkailtava valtio toisin sovi. Kuvausjärjestelmien keskinäisen sijoituksen ja varustuksen tulee olla sellainen, että se peittää maanpinnasta tämän artiklan 2 kappaleessa määrätyn alueen. Jos tarkkailuilma-aluksen antaa käyttöön tarkkailtava valtio, sen on järjestettävä käyttöön sivulle kuvaava SAR-tutka, jonka maaerotuskyky kohteidenerotusmenetelmällä mitattuna ei ole huonompi kuin kuusi metriä.

10. Nimetessään ilma-aluksen tarkkailuilma-alukseksi tämän sopimuksen V artiklan mukaisesti sopimusvaltion tulee ilmoittaa kaikille muille sopimusvaltioille jokaisen tällaiseen ilma-alukseen asennetun kuvausjärjestelmän tekniset tiedot tämän sopimuksen B liitteen mukaisesti.

11. Jokaisella sopimusvaltiolla on oikeus osallistua tarkkailuilma-aluksiin asennettujen kuvausjärjestelmien katsastukseen D liitteen määräysten mukaisesti. Mitään ilma-alusta ei saa käyttää tarkkailulentoihin, ennen kuin kyseisen tyyppinen tarkkailuilma-alus ja sen kuvausjärjestelmät on katsastettu tämän sopimuksen D liitteen määräysten mukaisesti.

12. Sopimusvaltiolla, joka nimeää jonkin ilma-aluksen tarkkailuilma-alukseksi, on oikeus ilmoittamalla asiasta 90 päivää etukäteen ja noudattaen tämän sopimuksen D liitteen määräyksiä poistaa, vaihtaa tai lisätä kuvausjärjestelmiä tai muuttaa teknisiä tietoja, jotka se on ilmoittanut tämän artiklan 10 kappaleen ja tämän sopimuksen B liit-

8. In the event that the observation aircraft is provided by the observing Party, the observing Party shall have the right to use an observation aircraft equipped with sensors in each sensor category that do not exceed the capability specified in paragraph 2 of this Article.

9. In the event that the observation aircraft used for an observation flight is provided by the observed Party, the observed Party shall be obliged to provide an observation aircraft equipped with sensors from each sensor category specified in paragraph 1 of this Article, at the maximum capability and in the numbers specified in paragraph 2 of this Article, subject to the provisions of Article XVIII, Section II, unless otherwise agreed by the observing and observed Parties. The package and configuration of such sensors shall be installed in such a way so as to provide coverage of the ground provided for in paragraph 2 of this Article. In the event that the observation aircraft is provided by the observed Party, the latter shall provide a sideways-looking synthetic aperture radar with a ground resolution of no worse than six metres, determined by the object separation method.

10. When designating an aircraft as an observation aircraft pursuant to Article V of this Treaty, each State Party shall inform all other States Parties of the technical information on each sensor installed on such aircraft as provided for in Annex B to this Treaty.

11. Each State Party shall have the right to take part in the certification of sensors installed on observation aircraft in accordance with the provisions of Annex D. No observation aircraft of a given type shall be used for observation flights until such type of observation aircraft and its sensors has been certified in accordance with the provisions of Annex D to this Treaty.

12. A State Party designating an aircraft as an observation aircraft shall, upon 90-day prior notice to all other States Parties and subject to the provisions of Annex D to this Treaty, have the right to remove, replace or add sensors, or amend the technical information it has provided in accordance with the provisions of paragraph 10 of this

teen mukaisesti. Vaihdetut ja lisätyt kuvausjärjestelmät on katsastettava tämän sopimuksen D liitteen määräysten mukaisesti ennen niiden käyttämistä tarkkailulennolla.

13. Jos jokin sopimusvaltio tai sopimusvaltioryhmä jonkin tarkkailuilma-aluksen käytöstä saamiensa kokemusten perusteella on sitä mieltä, että jokin ilma-alukseen asennettu kuvausjärjestelmä tai siihen liittyvät laitteet eivät vastaa D liitteen määräysten mukaisesti katsastettuja laitteita, asianosaisten sopimusvaltioiden tulee ilmoittaa epäilyistään kaikille muille sopimusvaltioille. Ilma-aluksen nimenneen sopimusvaltion tulee:

A) ryhtyä tarvittaviin toimiin sen varmistamiseksi, että tarkkailuilma-alukseen asennettu kuvausjärjestelmä ja siihen liittyvät laitteet vastaavat D liitteen määräysten mukaisesti katsastettuja laitteita, mukaan lukien tarvittaessa kyseisen kuvausjärjestelmän tai siihen liittyvien laitteiden korjaamisen, säätämisen ja vaihtamisen; ja

B) epäilyksen ilmaiseen sopimusvaltion vaatimuksesta osoittaa mainitun tarkkailuilma-aluksen seuraavan käyttökerran yhteydessä järjestettävällä demonstraatiolenolla F liitteen määräysten mukaisesti, että tarkkailuilma-alukseen asennettu kuvausjärjestelmä ja siihen liittyvät laitteet vastaavat D liitteen määräysten mukaisesti katsastettuja laitteita. Muilla sopimusvaltioilla, jotka ovat ilmaisseet epäilyksensä tarkkailuilma-alukseen asennettua kuvausjärjestelmää tai siihen liittyviä laitteita kohtaan, on oikeus lähettää henkilöstöään osallistumaan tällaiselle demonstraatiolenolle.

14. Jos tämän artiklan 13 kappaleessa tarkoitettujen toimien jälkeenkin sopimusvaltiot yhä epäilevät, että tarkkailuilma-alukseen asennettu kuvausjärjestelmä tai siihen liittyvät laitteet eivät vastaa D liitteen määräysten mukaisesti katsastettuja laitteita, asia voidaan saattaa Avoin taivas -sopimuksen neuvoa-antavan toimikunnan käsiteltäväksi.

Article and Annex B to this Treaty. Replacement and additional sensors shall be subject to certification in accordance with the provisions of Annex D to this Treaty prior to their use during an observation flight.

13. In the event that a State Party or group of States Parties, based on experience with using a particular observation aircraft, considers that any sensor or its associated equipment installed on an aircraft does not correspond to those certified in accordance with the provisions of Annex D, the interested States Parties shall notify all other States Parties of their concern. The State Party that designated the aircraft shall:

(A) take the steps necessary to ensure that the sensor and its associated equipment installed on the observation aircraft correspond to those certified in accordance with the provisions of Annex D, including, as necessary, repair, adjustment or replacement of the particular sensor or its associated equipment; and

(B) at the request of an interested State Party, by means of a demonstration flight set up in connection with the next time that the aforementioned observation aircraft is used, in accordance with the provisions of Annex F, demonstrate that the sensor and its associated equipment installed on the observation aircraft correspond to those certified in accordance with the provisions of Annex D. Other States Parties that express concern regarding a sensor and its associated equipment installed on an observation aircraft shall have the right to send personnel to participate in such a demonstration flight.

14. In the event that, after the steps referred to in paragraph 13 of this Article have been taken, the States Parties remain concerned as to whether a sensor or its associated equipment installed on an observation aircraft correspond to those certified in accordance with the provisions of Annex D, the issue may be referred to the Open Skies Consultative Commission.

V artikla

Ilma-aluksen nimeäminen

1. Jokaisella sopimusvaltiolla on oikeus nimetä tarkkailuilma-alukseksi yksi tai useampi ilma-alustyyppi tai -malli, jonka sopimusvaltion asianomaiset viranomaiset ovat rekisteröineet.

2. Jokaisella sopimusvaltiolla on oikeus nimetä tarkkailuilma-alukseksi yksi tai useampi ilma-alustyyppi tai -malli tai nimetä uusia ilma-alustyyppejä tai -malleja aikaisemmin nimeämiensä lisäksi ilmoittamalla asiasta muille sopimusvaltioille 30 päivää etukäteen. Ilma-alustyyppin tai -mallin nimeämisestä koskevan ilmoituksen tulee sisältää tämän sopimuksen C liitteessä määritellyt tiedot.

3. Jokaisella sopimusvaltiolla on oikeus poistaa ilma-alustyyppejä tai -malleja, jotka se on aikaisemmin nimennyt, edellyttäen, että se ilmoittaa asiasta kaikille muille sopimusvaltioille 90 päivää etukäteen.

4. Vain yksi kappale tiettyä ilma-alustyyppiä tai -mallia ja identtinen sarja siihen liittyviä kuvausjärjestelmiä vaaditaan esitettäväksi katsastettavaksi tämän sopimuksen D liitteen määräysten mukaisesti.

5. Kunkin tarkkailuilma-aluksen tulee kyetä kuljettamaan lentomiehistö ja VI artiklan III osassa määritelty henkilöstö.

VI artikla

Tarkkailuilma-aluksen valinta, tarkkailulentojen suorittamista koskevat yleiset määräykset sekä tehtäväsuunnitelmaa koskevat määräykset

I OSA

TARKKAILUILMA-ALUKSEN VALINTA JA TARKKAILULENTOJEN SUORITTAMISTA KOSKEVAT YLEISET MÄÄRÄYKSET

1. Tarkkailulennot suoritetaan tarkkailuilma-aluksilla, jotka sopimusvaltio on nimennyt V artiklan mukaisesti. Jollei tarkkailtava valtio käytä oikeuttaan antaa käyt-

Article V

Aircraft designation

1. Each State Party shall have the right to designate as observation aircraft one or more types or models of aircraft registered by the relevant authorities of a State Party.

2. Each State Party shall have the right to designate types or models of aircraft as observation aircraft or add new types or models of aircraft to those designated earlier by it, provided that it notifies all other States Parties 30 days in advance thereof. The notification of the designation of aircraft of a type or model shall contain the information specified in Annex C to this Treaty.

3. Each State Party shall have the right to delete types or models of aircraft designated earlier by it, provided that it notifies all other States Parties 90 days in advance thereof.

4. Only one exemplar of a particular type and model of aircraft with an identical set of associated sensors shall be required to be offered for certification in accordance with the provisions of Annex D to this Treaty.

5. Each observation aircraft shall be capable of carrying the flight crew and the personnel specified in Article VI, Section III.

Article VI

Choice of observation aircraft, general provisions for the conduct of observation flights, and requirements for mission planning

SECTION I

CHOICE OF OBSERVATION AIRCRAFT AND GENERAL PROVISIONS FOR THE CONDUCT OF OBSERVATION FLIGHTS

1. Observation flights shall be conducted using observation aircraft that have been designated by a State Party pursuant to Article V. Unless the observed Party exercises

töön itse nimeämänsä tarkkailuilma-alusta, tarkkailevalla valtioilla on oikeus osoittaa tarkkailuilma-alue. Jos tarkkaileva valtio osoittaa tarkkailuilma-alueksen, sillä on oikeus osoittaa itse nimeämänsä tai toisen sopimusvaltion nimeämä ilma-alue. Jos tarkkailuilma-alueksen antaa käyttöön tarkkailtava valtio, tarkkailevalla valtiolla on oikeus saada käyttöön ilma-alue, joka tarvittavan varapolttoaineenkin mukaan lukien kykenee ilman polttoainesäiliön täyttämää vähimmäismatkan, joka vastaa puolta lennettävästä matkasta siten kuin tämän osan 5 kappaleen G kohdan mukaisesti on ilmoitettu.

2. Kullakin sopimusvaltiolla on oikeus tämän osan 1 kappaleen nojalla käyttää toisen sopimusvaltion nimeämää tarkkailuilma-alusta tarkkailulennon suorittamiseen. Asianomaisten sopimusvaltioiden tulee hoitaa tällaisten ilma-alueksen käyttöön liittyvät järjestelyt siten, että aktiivinen osallistuminen Avoin taivas -järjestelmään on mahdollista.

3. Sopimusvaltiot, joilla on oikeus suorittaa tarkkailulentoja, voivat koordinoita tarkkailulentoja koskevat suunnitelmansa tämän sopimuksen H liitteen mukaisesti. Sopimusvaltio ei ole velvollinen vastaanottamaan enempää kuin yhden tarkkailulennon kunkin tämän osan 9 kappaleessa tarkoitetun 96 tunnin aikavälillä, ellei asianomainen sopimusvaltio ole pyytänyt tämän sopimuksen F liitteessä tarkoitettua tarkastuslentoa. Siinä tapauksessa tarkkailtava valtio on velvollinen hyväksymään tarkkailulentojen päällekkäisyyden enintään 24 tunnin ajan. Saatuaan ilmoituksen suunniteltujen tarkkailulentojen yhteensovittelusta, kukin sopimusvaltio, jonka alueen yli tarkkailulentoja on määrä suoritetaan, ilmoittaa muille sopimusvaltioille H liitteen määräysten mukaisesti, aikooko se yksittäisten tarkkailulentojen osalta käyttää oikeuttaan antaa käyttöön oman tarkkailuilma-alueensa.

4. Viimeistään 90 päivän kuluttua tämän sopimuksen allekirjoituksesta kunkin sopimusvaltion tulee ilmoittaa muille sopimusvaltioille

its right to provide an observation aircraft that it has itself designated, the observing Party shall have the right to provide the observation aircraft. In the event that the observing Party provides the observation aircraft, it shall have the right to provide an aircraft that it has itself designated or an aircraft designated by another State Party. In the event that the observed Party provides the observation aircraft, the observing Party shall have the right to be provided with an aircraft capable of achieving a minimum unrefuelled range, including the necessary fuel reserves, equivalent to one-half of the flight distance, as notified in accordance with paragraph 5, subparagraph (G) of this Section.

2. Each State Party shall have the right, pursuant to paragraph 1 of this Section, to use an observation aircraft designated by another State Party for observation flights. Arrangements for the use of such aircraft shall be worked out by the States Parties involved to allow for active participation in the Open Skies regime.

3. States Parties having the right to conduct observation flights may co-ordinate their plans for conducting observation flights in accordance with Annex H to this Treaty. No State Party shall be obliged to accept more than one observation flight at any one time during the 96-hour period specified in paragraph 9 of this Section, unless that State Party has requested a demonstration flight pursuant to Annex F to this Treaty. In that case, the observed Party shall be obliged to accept an overlap for the observation flights of up to 24 hours. After having been notified of the results of the coordination of plans to conduct observation flights, each State Party over whose territory observation flights are to be conducted shall inform other States Parties, in accordance with the provisions of Annex H, whether it will exercise, with regard to each specific observation flight, its right to provide its own observation aircraft.

4. No later than 90 days after signature of this Treaty, each State Party shall provide notification to all other States Parties:

A) pysyvä diplomaattinen selvitysnumero Avoin taivas -sopimuksen alaisille tarkkailulentoille, kuljetusilma-alusten lennoille ja kauttalennoille; ja

B) mitä kieltä tämän sopimuksen L liitteen I osan 7 kappaleessa mainituista Avoin taivas -sopimuksen neuvoo-antavan toimikunnan kielistä henkilöstön tulee käyttää kaikissa sen alueen yli suoritettavaan tarkkailulentoon liittyvissä toimissa sekä tehtäväsuunnitelmassa ja tehtäväkertomuksessa, ellei kieli ole se, jota suositetaan Kansainvälisen siviili-ilmailun yleissopimuksen 10 liitteen II osan 5.2.1.1.2. kappaleessa.

5. Tarkkaileva valtio ilmoittaa tarkkailtavalle valtiolle aikomuksestaan suorittaa tarkkailulennon viimeistään 72 tuntia ennen tarkkailevan valtion saapumista maahantuloaikaan tarkkailtavan valtion alueella. Ilmoitusta tekevien tarkkailevien sopimusvaltioiden tulee tehdä voitavansa välttääkseen vähimmäisvaroitusaajan käyttämistä viikonlopun yli. Ilmoituksessa tulee mainita

A) toivottu maahantuloaika ja tarvittaessa Avoin taivas -lentokenttä, jolta tarkkailulennon on määrä alkaa;

B) päivämäärä ja arvioitu kellonaika, jona tarkkaileva valtio saapuu maahantuloaikaan sekä päivämäärä ja arvioitu kellonaika, jona lennon on määrä lähteä maahantuloaikasta Avoin taivas -lentokenttää kohti, ja tarvittaessa majoitustarve;

C) tämän sopimuksen E liitteen 1 alaliitteessä tarkoitettu paikka, jossa lentoa edeltävä tarkastus toivotaan tehtävän sekä tämän tarkastuksen F liitteen määräysten mukainen päivämäärä ja alkamisajankohta;

D) kuljetusmuoto ja tarvittaessa sen kuljetusilma-aluksen tyyppi ja malli, jolla maahantuloaikaan saavutaan siinä tapauksessa, että tarkkailtava valtio antaa käyttöön tarkkailuilma-aluksen;

E) tarkkailulennon tai sen kuljetusilma-aluksen lennon diplomaattinen selvitysnumero, jolla henkilöstö saapuu tarkkailtavan valtion alueelle tarkkailulentoa varten ja poistuu sieltä;

F) tarkkailuilma-aluksen tunnistustiedot

(A) of the standing diplomatic clearance number for Open Skies observation flights, flights of transport aircraft and transit flights; and

(B) of which language or languages of the Open Skies Consultative Commission specified in Annex L, Section I, paragraph 7 to this Treaty shall be used by personnel for all activities associated with the conduct of observation flights over its territory, and for completing the mission plan and mission report, unless the language to be used is the one recommended in Annex 10 to the Convention on International Civil Aviation, Volume II, paragraph 5.2.1.1.2.

5. The observing Party shall notify the observed Party of its intention to conduct an observation flight, no less than 72 hours prior to the estimated time of arrival of the observing Party at the point of entry of the observed Party. States Parties providing such notifications shall make every effort to avoid using the minimum pre-notification period over weekends. Such notification shall include:

(A) the desired point of entry and, if applicable, Open Skies airfield where the observation flight shall commence;

(B) the date and estimated time of arrival of the observing Party at the point of entry and the date and estimated time of departure for the flight from the point of entry to the Open Skies airfield, if applicable, indicating specific accommodation needs;

(C) the location, specified in Annex E, Appendix 1, where the conduct of the pre-flight inspection is desired and the date and start time of such pre-flight inspection in accordance with the provisions of Annex F;

(D) the mode of transport and, if applicable, type and model of the transport aircraft used to travel to the point of entry in the event that the observation aircraft used for the observation flight is provided by the observed Party;

(E) the diplomatic clearance number for the observation flight or for the flight of the transport aircraft used to bring the personnel in and out of the territory of the observed Party to conduct an observation flight;

(F) the identification of the observation

siten kuin C liitteessä määrätään;

G) arvioitu tarkkailulennon pituus; ja

H) henkilöstön nimet, sukupuoli, syntymäaika ja -paikka, passien numerot sekä minkä sopimuspuolen antamat ne ovat ja henkilöiden tehtävä.

6. Tarkkailtava valtio, jolle toimitetaan ilmoitus tämän osan 5 kappaleen mukaisesti, antaa siitä vastaanottotunnustuksen 24 tunnin kuluessa. Jos tarkkailtava valtio käyttää oikeuttaan antaa käyttöön tarkkailuilma-alue, vastaanottotunnustuksessa tulee olla tämän osan 5 kappaleen F kohdassa mainitut tiedot tarkkailuilma-alueesta. Tarkkailevan valtion tulee voida saapua maahantulopaikkaan arvioituna saapumisaikana siten kuin siitä on tämän osan 5 kappaleen mukaisesti ilmoitettu. Lennon arvioidun lähtöajan maahantulopaikasta Avoin taivas -lentokentälle, josta tarkkailulento alkaa sekä lentoa edeltävän tarkastuksen paikan, päivämäärän ja alkamisajankohdan vahvistaa tarkkailtava valtio.

7. Tarkkailevan valtion henkilöstöön voi kuulua henkiöitä, jotka on VIII artiklan nojalla nimennyt muu sopimusvaltio.

8. Ilmoittaessaan tarkkailtavalle valtiolle aikomuksestaan suorittaa tarkkailulento, tarkkailevan valtion tulee ilmoittaa asiasta samanaikaisesti myös muille sopimusvaltioille.

9. Aikaväli arvioidusta maahantulopaikkaan saapumisajasta tarkkailulennon päätökseen ei saa ylittää 96 tuntia, ellei toisin sovita. Jos tarkkailtava valtio pyytää tämän sopimuksen F liitteessä tarkoitettua demonstraatiolentoa, tätä määräaikaä jatketaan F liitteen III osan 4 kappaleen nojalla, jos tarkkaileva valtio tarvitsee lisäaikaä tehtäväsuunnitelman toteuttamiseksi ilman rajoituksia.

10. Kun tarkkailuilma-alue saapuu maahantulopaikkaan, tarkkaileva valtio tarkastaa kuvausjärjestelmäaukkojen peitteet ja muut laitteet, jotka estävät kuvausjärjestelmien toiminnan, varmistaakseen, että ne ovat E liitteessä tarkoitettussa oikeassa asennossa, ellei kaikkien asianomaisten so-

aircraft, as specified in Annex C;

(G) the approximate observation flight distance; and

(H) the names of the personnel, their gender, date and place of birth, passport number and issuing State Party, and their function.

6. The observed Party that is notified in accordance with paragraph 5 of this Section shall acknowledge receipt of the notification within 24 hours. In the event that the observed Party exercises its right to provide the observation aircraft, the acknowledgement shall include the information about the observation aircraft specified in paragraph 5, subparagraph (F) of this Section. The observing Party shall be permitted to arrive at the point of entry at the estimated time of arrival as notified in accordance with paragraph 5 of this Section. The estimated time of departure for the flight from the point of entry to the Open Skies airfield where the observation flight shall commence and the location, the date and the start time of the pre-flight inspection shall be subject to confirmation by the observed Party.

7. Personnel of the observing Party may include personnel designated pursuant to Article XIII by other States Parties.

8. The observing Party, when notifying the observed Party in accordance with paragraph 5 of this Section, shall simultaneously notify all other States Parties of its intention to conduct the observation flight.

9. The period from the estimated time of arrival at the point of entry until completion of the observation flight shall not exceed 96 hours, unless otherwise agreed. In the event that the observed Party requests a demonstration flight pursuant to Annex F to the Treaty, it shall extend the 96-hour period pursuant to Annex F, Section III, paragraph 4, if additional time is required by the observing Party for the unrestricted execution of the mission plan.

10. Upon arrival of the observation aircraft at the point of entry, the observed Party shall inspect the covers for sensor apertures or other devices that inhibit the operation of sensors to confirm that they are in their proper position pursuant to Annex E, unless otherwise agreed by all States Parties

pimusvaltioiden välillä toisin sovita.

11. Jos tarkkaileva valtio osoittaa tarkkailuilma-aluksen, tarkkailtavalla valtiolla on oikeus tarkkailuilma-aluksen saapuessa maahantulopaikkaan tai Avoin taivas -lentokentälle, josta tarkkailulento alkaa, suorittaa F liitteen I osassa tarkoitettu lentoa edeltävä tarkastus. Jos toisaalta tarkkailtava valtio antaa tarkkailuilma-aluksen käyttöön tämän osan 1 kappaleen mukaisesti, tarkkailuvalla valtiolla on oikeus suorittaa F liitteen II osassa tarkoitettu lentoa edeltävä kuvausjärjestelmien tarkastus. Jollei toisin sovita, tarkastus on saatettava päätökseen viimeistään neljä tuntia ennen lentosuunnitelmassa ilmaistua tarkkailulennon suunniteltua alkamista.

12. Tarkkaileva valtio varmistautuu, että sen lennon miehistöön kuuluu ainakin yksi henkilö, jolla on riittävä kielitaito vapaa-ajan yhteydenpitoon tarkkailtavan valtion henkilöstön ja lentoliikennettä valvovien viranomaisten kanssa sillä kielellä tai niillä kielillä, jotka tarkkailtava valtio on tämän osan 4 kappaleen mukaisesti ilmoittanut.

13. Tarkkailtava valtio antaa lennon miehistölle sen saapuessa maahantulopaikkaan tai Avoin taivas -lentokentälle, josta tarkkailulento alkaa, viimeisimmät säätiedot sekä lentosuunnitusta ja lentoturvallisuutta koskevat tiedotukset mukaan lukien tiedotukset ilmailijoille (Notam). Vaadittaessa on annettava näiden tietojen viimeisimmät päivitykset. Mittarilentomenetelmiä ja lentoreitillä olevia varalentoa koskevat tiedot annetaan tehtäväsuunnitelman hyväksymisen jälkeen tämän artiklan II osan vaatimusten mukaisesti.

14. Tämän sopimuksen nojalla suoritettavien tarkkailulentojen aikana kaikilla tarkkailuilma-aluksilla on lennettävä tämän sopimuksen määräysten mukaisesti ja hyväksytyyn lentosuunnitelman mukaisesti. Sen estämättä, mitä tämän artiklan II osan 2 kappaleessa määrätään, tarkkailulennot on myös suoritettava seuraavien määräysten mukaisesti:

A) ICAO:n julkaistut standardit ja suositukset; ja

involved.

11. In the event that the observation aircraft is provided by the observing Party, upon the arrival of the observation aircraft at the point of entry or at the Open Skies airfield where the observation flight commences, the observed Party shall have the right to carry out the pre-flight inspection pursuant to Annex F, Section I. In the event that, in accordance with paragraph 1 of this Section, an observation aircraft is provided by the observed Party, the observing Party shall have the right to carry out the pre-flight inspection of sensors pursuant to Annex F, Section II. Unless otherwise agreed, such inspections shall terminate no less than four hours prior to the scheduled commencement of the observation flight set forth in the flight plan.

12. The observing Party shall ensure that its flight crew includes at least one individual who has the necessary linguistic ability to communicate freely with the personnel of the observed Party and its air traffic control authorities in the language or languages notified by the observed Party in accordance with paragraph 4 of this Section.

13. The observed Party shall provide the flight crew, upon its arrival at the point of entry or at the Open Skies airfield where the observation flight commences, with the most recent weather forecast and air navigation information and information on flight safety, including Notices to Airmen. Updates of such information shall be provided as requested. Instrument procedures, and information about alternate airfields along the flight route, shall be provided upon approval of the mission plan in accordance with the requirements of Section II of this Article.

14. While conducting observation flights pursuant to this Treaty, all observation aircraft shall be operated in accordance with the provisions of this Treaty and in accordance with the approved flight plan. Without prejudice to the provisions of Section II, paragraph 2 of this Article, observation flights shall also be conducted in compliance with:

(A) published ICAO standards and recommended practices; and

B) ylilennettävän sopimusvaltion julkaisut kansalliset lennonjohtosäännöt sekä lentoturvallisuutta koskevat menettelytavat ja ohjeet.

15. Tarkkailulennot saavat etusijan ohi kaiken säännöllisen lentoliikenteen. Tarkkailtavan valtion tulee varmistaa, että sen lennonjohtoviranomaiset helpottavat tarkkailulentojen suorittamista tämän sopimuksen mukaisesti.

16. Ilma-aluksessa ilma-aluksen päällikkö on yksin vastuussa lennon turvallisesta suorittamisesta ja lentosuunnitelman toteuttamisesta.

17. Tarkkailtava valtio huolehtii siitä, että:

A) käytettävissä on erotuskykytestikenttä, joka soveltuu kunkin tarkkailulennon aikana käytettävien kuvausjärjestelmien suorituskyvyn varmistamiseen tämän sopimuksen D liitteen III osassa annettujen menettelytapojen mukaisesti ja joiden yli lennetään demonstraatiolennon aikana tai tarkkailulennon aikana jommankumman sopimusvaltion pyynnöstä. Erotuskykytestikentän tulee sijaita sen lentokentän läheisyydessä, jolla lentoa edeltävä tarkastus tämän sopimuksen F liitteen mukaisesti suoritetaan;

B) tarkkailuilma-alukselle ja kuljetusilma-alukselle voidaan järjestää tavanomainen kaupallisten ilma-alusten polttoainehuolto ja muu huolto maahantulopaikassa, Avoin taivas -lentokentällä, huoltolentokentillä ja lentosuunnitelmassa mainitulla maastapois-tumispaikalla siten kuin nimetyistä lentokentistä julkaistuissa erittelyissä määrätään;

C) ateriat ja majoituksen tarkkailevan valtion henkilöstölle; ja

D) tarkkailevan valtion pyynnöstä, muita palveluja, joista tarkkailevan ja tarkkailtavan valtion välillä on sovittu tarkkailulennon helpottamiseksi.

18. Kaikki tarkkailulennosta johtuvat kustannukset, mukaan lukien tallennusvälineistä ja kuvausjärjestelmillä kerättyjen tietojen käsittelystä johtuvat kustannukset korvataan siten kuin tämän sopimuksen L liitteen I osan 9 kappaleessa määrätään.

19. Ennen kuin tarkkailuilma-alus lähtee

(B) published national air traffic control rules, procedures and guidelines on flight safety of the State Party whose territory is being overflown.

15. Observation flights shall take priority over any regular air traffic. The observed Party shall ensure that its air traffic control authorities facilitate the conduct of observation flights in accordance with this Treaty.

16. On board the aircraft the pilot-in-command shall be the sole authority for the safe conduct of the flight and shall be responsible for the execution of the flight plan.

17. The observed Party shall provide:

(A) a calibration target suitable for confirming the capability of sensors in accordance with the procedures set forth in Annex D, Section III to this Treaty, to be overflown during the demonstration flight or the observation flight upon the request of either Party, for each sensor that is to be used during the observation flight. The calibration target shall be located in the vicinity of the airfield at which the pre-flight inspection is conducted pursuant to Annex F to this Treaty;

(B) customary commercial aircraft fueling and servicing for the observation aircraft or transport aircraft at the point of entry, at the Open Skies airfield, at any refueling airfield, and at the point of exit specified in the flight plan, according to the specifications that are published about the designated airfield;

(C) meals and the use of accommodation for the personnel of the observing Party; and

(D) upon the request of the observing Party, further services, as may be agreed upon between the observing and observed Parties, to facilitate the conduct of the observation flight.

18. All costs involved in the conduct of the observation flight, including the costs of the recording media and the processing of the data collected by sensors, shall be reimbursed in accordance with Annex L, Section I, paragraph 9 to this Treaty.

19. Prior to the departure of the observa-

maastapoistumispaikalta, tarkkailevan valtion on varmistettava, että kuvausjärjestelmien peitteet ja muut laitteet, jotka estävät kuvausjärjestelmien toiminnan, ovat oikeassa, E liitteessä tarkoitettussa asennossa.

20. Jollei toisin sovita, tarkkailevan valtion lähtö maastapoistumispaikalta tapahtuu viimeistään 24 tuntia sen jälkeen, kun tarkkailulento on päättynyt, paitsi jos sääolosuhteet tai tarkkailuilma-alueen tai kuljetusilma-alueen lentokelpoisuus ovat esteenä, jolloin lento alkaa niin pian kuin se on mahdollista.

21. Tarkkaileva valtio laatii tarkkailulennosta tehtäväraportin Avoin taivas -sopimuksen neuvoo-antavan toimikunnan siihen tarkoitukseen määräämässä muodossa. Tehtäväraportissa annettavista asiaankuuluvista tiedoista tulee ilmetä tarkkailulennon päivämäärä ja kellonaika, reitti ja lentokorkeusprofiili, sääolosuhteet, kunkin kuvausjärjestelmien toimintajakson aika ja paikka, kuvausjärjestelmien keräämien tietojen arvioitu määrä sekä kuvausaukkojen peitteiden ja muiden niiden toimintaa estävien laitteiden tarkastuksen tulos siten kuin VII artiklassa ja E liitteessä määrätään. Tehtäväraportin allekirjoittavat tarkkaileva ja tarkkailtava valtio maastapoistumispaikalla, ja tarkkaileva valtio toimittaa sen kaikille muille sopimusvaltioille 7 vuorokauden kuluessa siitä, kun tarkkaileva valtio on lähtenyt maastapoistumispaikalta.

II OSA

TEHTÄVÄSUUNNITELMAA KOSKEVAT MÄÄRÄYKSET

1. Jollei toisin ole sovittu, tarkkaileva valtio antaa tarkkailtavalle valtiolle Avoin taivas -lentokentälle saavuttuaan ehdotettua tarkkailulentoa koskevan tehtäväsuunnitelman, joka täyttää tämän osan 2 ja 3 kappaleen vaatimukset.

2. Tehtäväsuunnitelmassa määritellään tarkkailulento, jolla voidaan tarkkailla kohteita tarkkailtavan valtion koko alueella mukaan lukien alueet, jotka tarkkailtava valtio on nimennyt vaaralliseksi ilmatilaksi I liitteen mainittua menettelyä noudattaen.

tion aircraft from the point of exit, the observed Party shall confirm that the covers for sensor apertures or other devices that inhibit the operation of sensors are in their proper position pursuant to Annex E to this Treaty.

20. Unless otherwise agreed, the observing Party shall depart from the point of exit no later than 24 hours following completion of the observation flight, unless weather conditions or the airworthiness of the observation aircraft or transport aircraft do not permit, in which case the flight shall commence as soon as practicable.

21. The observing Party shall compile a mission report of the observation flight using the appropriate format developed by the Open Skies Consultative Commission. The mission report shall contain pertinent data on the date and time of the observation flight, its route and profile, weather conditions, time and location of each observation period for each sensor, the approximate amount of data collected by sensors, and the result of inspection of covers for sensor apertures or other devices that inhibit the operation of sensors in accordance with Article VII and Annex E. The mission report shall be signed by the observing and observed Parties at the point of exit and shall be provided by the observing Party to all other States Parties within seven days after departure of the observing Party from the point of exit.

SECTION II

REQUIREMENTS FOR MISSION PLANNING

1. Unless otherwise agreed, the observing Party shall, after arrival at the Open Skies airfield, submit to the observed Party a mission plan for the proposed observation flight that meets the requirements of paragraphs 2 and 4 of this Section.

2. The mission plan may provide for an observation flight that allows for the observation of any point on the entire territory of the observed Party, including areas designated by the observed Party as hazardous airspace in the source specified in Annex I.

Tarkkailuilma-aluksen lentoreitti ei saa tulla 10 kilometriä lähemmäksi, mutta on sallittu sille etäisyydelle saakka, sellaisen viereisen valtion rajasta, joka ei ole sopimusvaltio.

3. Tehtäväsuunnitelmassa voidaan määrätä, että Avoin taivas -lentokenttä, johon tarkkailulento päättyy, sekä maastapoistumispaikka voivat olla eri kenttiä kuin se Avoin taivas -lentokenttä, jolta tarkkailulento alkaa tai maahantulopaikka. Tehtäväsuunnitelmassa on tarvittaessa määrättävä tarkkailulennon alkamisen ajankohta, suunniteltujen polttoainesäiliön täyttötoukojen tai lepotoukojen toivotut ajankohdat ja paikat, tarkkailulennon jatkumisen ajankohta polttoaineenoton tai lepotouon jälkeen tämän artiklan I osan 9 kappaleessa määrätyn 96 tunnin aikana.

4. Tehtäväsuunnitelman tulee sisältää kaikki tarvittavat tiedot lentosuunnitelman tekemiseksi, ja siinä tulee määrätä, että

A) tarkkailulento ei ylitä asiaankuuluvaa suurinta sallittua lentomatkaa siten kuin se A liitteen I kohdassa on määrätty;

B) tarkkailulennon reitti ja lentokorkeusprofiili vastaa tarkkailulentoja koskevia turvallisuusmääräyksiä ICAO:n määräysten ja suositusten mukaisesti, ottaen huomioon kansallisissa lentosäännöissä olevat erot sen estämättä, mitä tämän osan 2 kappaleessa määrätään;

C) tehtäväsuunnitelmassa otetaan huomioon vaarallista ilmatilaa koskevat I liitteen mukaisesti ilmoitetut tiedot;

D) tarkkailuilma-aluksen lentokorkeus maanpinnasta mitattuna on sellainen, ettei tarkkaileva valtio voi ylittää kullekin kuvausjärjestelmälle IV artiklan 2 kappaleessa määrättyä maaerotuskykyä;

E) tarkkailulennon arvioitu alkamisaika on aikaisintaan 24 tunnin kuluttua siitä, kun tehtäväsuunnitelma on jätetty, ellei toisin sovita;

F) tarkkailuilma-alus lentää suoraa reittiä tehtäväsuunnitelmassa nimettyjen koordinaattien tai muiden suunnistuspisteiden välillä ilmoitetussa järjestyksessä; ja

G) lentoreitti leikkaa samassa pisteessä enintään kerran, ellei toisin sovita, ja tarkkailuilma-alus ei lennä minkään yksittäisen pisteen ympäri, ellei toisin sovita. Tämän

The flight path of an observation aircraft shall not be closer than, but shall be allowed up to, ten kilometres from the border with an adjacent State that is not a State Party.

3. The mission plan may provide that the Open Skies airfield where the observation flight terminates, as well as the point of exit, may be different from the Open Skies airfield where the observation flight commences or the point of entry. The mission plan shall specify, if applicable, the commencement time of the observation flight, the desired time and place of planned refuelling stops or rest periods, and the time of continuation of the observation flight after a refuelling stop or rest period within the 96-hour period specified in Section I, paragraph 9 of this Article.

4. The mission plan shall include all information necessary to file the flight plan and shall provide that:

(A) the observation flight does not exceed the relevant maximum flight distance as set forth in Annex A, Section I;

(B) the route and profile of the observation flight satisfies observation flight safety conditions in conformity with ICAO standards and recommended practices, taking into account existing differences in national flight rules, without prejudice to the provisions of paragraph 2 of this Section;

(C) the mission plan takes into account information on hazardous airspace, as provided in accordance with Annex I;

(D) the height above ground level of the observation aircraft does not permit the observing Party to exceed the limitation on ground resolution for each sensor, as set forth in Article IV, paragraph 2;

(E) the estimated time of commencement of the observation flight shall be no less than 24 hours after the submission of the mission plan, unless otherwise agreed;

(F) the observation aircraft flies a direct route between the co-ordinates or navigation fixes designated in the mission plan in the declared sequence; and

(G) the flight path does not intersect at the same point more than once, unless otherwise agreed, and the observation aircraft does not circle around a single point, unless

kohdan määräykset eivät koske tarkkailu-
ma-alueksen lentoonlähtöä, erotuskykytesti-
kentän ylitystä eikä laskeutumista.

5. Jos tarkkailevan valtion jättämässä teh-
täväsuunnitelmassa edellytetään vaarallisen
ilmatilan halki lentämistä, tarkkailtavan val-
tion tulee

A) ilmoittaa, minkälainen vaara tarkkai-
luilma-aluea uhkaa;

B) helpottaa tarkkailulennon suorittamista
koordinoimalla tai keskeyttämällä tämän
kappaleen A kohdan mukaisesti ilmoitettu
toiminta; tai

C) ehdottaa vaihtoehtoja lennon korke-
utta, reittiä tai ajankohtaa.

6. Viimeistään neljän tunnin kuluttua siitä,
kun tehtäväsuunnitelma on jätetty, tark-
kailtava valtio hyväksyy sen tai ehdottaa
siihen muutoksia VIII artiklan I osan 4 kap-
paleen ja tämän osan 5 kappaleen mukaises-
ti. Nämä muutokset eivät saa estää tarkkai-
lavan valtion koko alueen minkään kohdan
tarkkailua, ei myöskään sen tämän sopi-
muksen I liitteessä tarkoitettua lähteessä
vaaralliseksi ilmatilaksi nimettyjen alueiden
tarkkailua. Kun asiasta on sovittu, tarkkai-
leva ja tarkkailtava valtio allekirjoittavat
tehtäväsuunnitelman. Jos sopimusvaltiot ei-
vät pysty sopimaan tehtäväsuunnitelmasta
kahdeksan tunnin kuluessa siitä, kun alku-
peräinen tehtäväsuunnitelma on jätetty,
tarkkailevalla valtiolla on oikeus kieltäytyä
tämän sopimuksen VIII artiklan mukaisesti
suorittamasta tarkkailulentoa.

7. Jos suunniteltu tarkkailulennon reitti
lähestyy muiden sopimusvaltioiden tai mui-
den valtioiden rajaa, tarkkailtava valtio voi
ilmoittaa asianomaiselle valtiolle tai valti-
oille tarkkailulennon arvioidun reitin ja
ajankohdan.

8. Sovitun tehtäväsuunnitelman pohjalta
se sopimusvaltio, joka antaa käyttöön tark-
kailu-alueen antaa välittömästi lento-
suunnitelman sovittuaan siitä toisen sopi-
musvaltion kanssa. Lentosuunnitelman tu-
lee sisältää ne seikat, jotka Kansainvälisen
siviili-ilmailun yleissopimuksen 2 liitteessä
määritetään, ja se laaditaan sellaiseen muo-
toon kuin ICAO:n asiakirjassa 4444-
RAC/501/12, Lentosäännöt ja ilmaliikenne-

otherwise agreed. The provisions of this
subparagraph do not apply for the purposes
of taking off, flying over calibration targets,
or landing by the observation aircraft.

5. In the event that the mission plan filed
by the observing Party provides for flights
through hazardous airspace, the observed
Party shall:

(A) specify the hazard to the observation
aircraft;

(B) facilitate the conduct of the observa-
tion flight by co-ordination or suppression
of the activity specified pursuant to sub-
paragraph (A) of this paragraph; or

(C) propose an alternative flight altitude,
route, or time.

6. No later than four hours after submis-
sion of the mission plan, the observed Party
shall accept the mission plan or propose
changes to it in accordance with Article
VIII, Section I, paragraph 4 and paragraph
5 of this Section. Such changes shall not
preclude observation of any point on the en-
tire territory of the observed Party, includ-
ing areas designated by the observed Party
as hazardous airspace in the source speci-
fied in Annex I to this Treaty. Upon agree-
ment, the mission plan shall be signed by
the observing and observed Parties. In the
event that the Parties do not reach agree-
ment on the mission plan within eight hours
of the submission of the original mission
plan, the observing Party shall have the
right to decline to conduct the observation
flight in accordance with the provisions of
Article VIII of this Treaty.

7. If the planned route of the observation
flight approaches the border of other States
Parties or other States, the observed Party
may notify that State or those States of the
estimated route, date and time of the obser-
vation flight.

8. On the basis of the agreed mission plan
the State Party providing the observation
aircraft shall, in co-ordination with the
other State Party, file the flight plan imme-
diately, which shall have the content speci-
fied in Annex 2 to the Convention on Inter-
national Civil Aviation and shall be in the
format specified by ICAO Document No.
4444-RAC/501/12, "Rules of the Air and
Air Traffic Services", as revised or

palvelut, tarkistuksineen ja muutoksineen määrätään. amended.

III OSA

ERITYISMÄÄRÄYKSET

1. Jos tarkkailuilma-aluksen osoittaa tarkkaileva valtio, tarkkailtavalla valtiolla on oikeus kahden lennon valvojan ja yhden tulkin läsnäoloon tarkkailuilma-aluksessa sen lisäksi, että kutakin kuvausjärjestelmän käyttöpaikkaa varten on yksi tarkkailtavan valtion lennon valvoja, ellei toisin sovita. Lennon valvojilla ja tulkeilla on tämän sopimuksen G liitteessä mainitut oikeudet ja velvollisuudet.

2. Siitä riippumatta, mitä tämän osan 1 kappaleessa määrätään, jos tarkkaileva valtio käyttää ilma-alusta, jonka suurin sallittu lentoonlähtöpaino on 35000 kiloa enintään 1500 kilometrin tarkkailulentoa varten siten kuin se tämän artiklan I osan 5 kappaleen G kohdan mukaisesti on ilmoitettu, se on velvollinen vastaanottamaan tarkkailuilma-alukseen ainoastaan kaksi lennon valvojaa ja yhden tulkin, ellei toisin sovita.

3. Jos tarkkailuilma-aluksen antaa käyttöön tarkkailtava valtio, tämän tulee sallia tarkkailevan valtion henkilöstön matkustaa tarkkailtavan valtion maahantulopaikkaan nopeimmalla mahdollisella tavalla. Tarkkailevan valtion henkilöstö voi harkintansa mukaan matkustaa maahantulopaikkaan pinta-, vesi- tai lentoteitse, myös minkä tahansa valtion omistamalla ilma-aluksella. Matkustamista koskevat tarkemmat määräykset annetaan tämän sopimuksen E liitteessä.

4. Jos tarkkailuilma-aluksen antaa käyttöön tarkkailtava valtio, tarkkailevalla valtiolla on oikeus kahden lennolla olevan edustajan ja yhden tulkin läsnäoloon tarkkailuilma-aluksessa sen lisäksi, että kunkin kuvausjärjestelmän valvonta-asemaa varten on yksi tarkkailevan valtion lennolla oleva edustaja, ellei toisin sovita. Lennon edustajilla ja tulkeilla on tämän sopimuksen G liitteessä mainitut oikeudet ja velvollisuudet.

SECTION III

SPECIAL PROVISIONS

1. In the event that the observation aircraft is provided by the observing Party, the observed Party shall have the right to have on board the observation aircraft two flight monitors and one interpreter, in addition to one flight monitor for each sensor control station on board the observation aircraft, unless otherwise agreed. Flight monitors and interpreters shall have the rights and obligations specified in Annex G to this Treaty.

2. Notwithstanding paragraph 1 of this Section, in the event that an observing Party uses an observation aircraft which has a maximum take-off gross weight of no more than 35,000 kilograms for an observation flight distance of no more than 1,500 kilometres as notified in accordance with Section I, paragraph 5, subparagraph (G) of this Article, it shall be obliged to accept only two flight monitors and one interpreter on board the observation aircraft, unless otherwise agreed.

3. In the event that the observation aircraft is provided by the observed Party, the observed Party shall permit the personnel of the observing Party to travel to the point of entry of the observed Party in the most expeditious manner. The personnel of the observing Party may elect to travel to the point of entry using ground, sea, or air transportation, including transportation by an aircraft owned by any State Party. Procedures regarding such travel are set forth in Annex E to this Treaty.

4. In the event that the observation aircraft is provided by the observed Party, the observing Party shall have the right to have on board the observation aircraft two flight representatives and one interpreter, in addition to one flight representative for each sensor control station on the aircraft, unless otherwise agreed. Flight representatives and interpreters shall have the rights and obligations set forth in Annex G to this Treaty.

5. Jos tarkkaileva valtio antaa käyttöön tarkkailuilma-alueen, jonka on nimennyt muu kuin tarkkaileva tai tarkkailtava valtio, tarkkailevalla valtiolla on oikeus kahden lennolla olevan edustajan ja yhden tulkin läsnäoloon tarkkailuilma-alueessa sen lisäksi, että kunkin kuvausjärjestelmän valvonta-asemaa varten on yksi tarkkailevan valtion lennolla oleva edustaja, ellei toisin sovita. Tässä tapauksessa noudatetaan myös, mitä tämän osan 1 kappaleessa on määrätty lennon valvojista. Lennon edustajilla ja tulkeilla on tämän sopimuksen G liitteessä mainitut oikeudet ja velvollisuudet.

VII artikla

Kauttalennot

1. Tarkkailevan valtion suorittamat kauttalennot tarkkailtavan valtion alueelle ja sieltä takaisin tässä sopimuksessa tarkoitettuja lentoja varten alkavat tarkkailevan valtion tai jonkin toisen sopimusvaltion alueella.

2. Jokaisen sopimusvaltion tulee vastaanottaa kauttalentoja. Kauttalennot ohjataan kansainvälisesti tunnustettuja lentoliikennereittejä pitkin, jollei asianomaisten sopimusvaltioiden välillä toisin sovita, sekä niiden sopimusvaltioiden kansallisten lennonjohtoviranomaisten antamien ohjeiden mukaisesti, joiden ilmatilan kautta lennetään. Tarkkaileva valtio ilmoittaa kullekin sopimusvaltiolle, jonka ilmatilan kautta on määrä lentää, samalla kun se ilmoittaa tarkkailtavalle valtiolle VI artiklan mukaisesti.

3. Kuvausjärjestelmien käyttö tarkkailuilma-alueessa kauttalennon aikana on kielletty. Jos tarkkailuilma-alue kauttalennon aikana laskeutuu sopimusvaltion alueelle, tämä sopimusvaltio tarkastaa heti laskeutumisen jälkeen ja ennen lentoonlähtöä kuvausaukkojen peitteet ja muut laitteet, jotka estävät kuvausjärjestelmien toiminnan, varmistaakseen, että ne ovat oikeassa asennossa.

5. In the event that the observing State Party provides an observation aircraft designated by a State Party other than the observing or observed Party, the observing Party shall have the right to have on board the observation aircraft two representatives and one interpreter, in addition to one representative for each sensor control station on the aircraft, unless otherwise agreed. In this case, the provisions on flight monitors set forth in paragraph 1 of this Section shall also apply. Representatives and interpreters shall have the rights and obligations set forth in Annex G to this Treaty.

Article VII

Transit flights

1. Transit flights conducted by an observing Party to and from the territory of an observed Party for the purposes of this Treaty shall originate on the territory of the observing Party or of another State Party.

2. Each State Party shall accept transit flights. Such transit flights shall be conducted along internationally recognized Air Traffic Services routes, unless otherwise agreed by the States Parties involved, and in accordance with the instructions of the national air traffic control authorities of each State Party whose airspace is transited. The observing Party shall notify each State Party whose airspace is to be transited at the same time that it notifies the observed Party in accordance with Article VI.

3. The operation of sensors on an observation aircraft during transit flights is prohibited. In the event that, during the transit flight, the observation aircraft lands on the territory of a State Party, that State Party shall, upon landing and prior to departure, inspect the covers of sensor apertures or other devices that inhibit the operation of sensors to confirm that they are in their proper position.

VIII artikla

Kiellot, poikkeamiset lentosuunnitelmasta ja hätätilanteet

I OSA

TARKKAILULENTOJEN KIELTÄMINEN JA MUUTOKSET TEHTÄVÄSUUNNITELMAAN

1. Tarkkailtavalla valtiolla on oikeus kieltää tarkkailulento, jos se ei vastaa tämän sopimuksen määräyksiä.

2. Tarkkailtavalla valtiolla on oikeus kieltää tarkkailulento ennen sen alkamista, jos tarkkaileva valtio ei ole saapunut maahantuloaipaikkaan 24 tunnin kuluessa arvioidusta saapumisajasta, joka on annettu VI artiklan I osan 5 kappaleen mukaisessa ilmoituksessa, ellei asianomaisten sopimusvaltioiden välillä ole toisin sovittu.

3. Jos tarkkailtava valtio tämän artiklan tai F liitteen nojalla kieltää tarkkailulennon, sen tulee perustella kieltonsa välittömästi tehtäväsuunnitelmassa. Tarkkailtavan valtion tulee toimittaa kaikille sopimusvaltioille seitsemän päivän kuluessa kiellostaan kirjallinen selitys VI artiklan I osan 21 kappaleessa tarkoitetussa tehtäväraportissa. Kiellettyä tarkkailulentoa ei vähennetä kumankaan sopimusvaltion kiintiöstä.

4. Tarkkailtavalla valtiolla on oikeus esittää muutoksia tehtäväsuunnitelmaan seuraavista olosuhteista johtuvista syistä:

A) sääolosuhteet vaikuttavat lentoturvallisuuteen;

B) käytettäväksi aiottua Avoin taivas -lentokenttää, varalentokenttää tai huoltolentokenttää ei näiden kenttien kunnon vuoksi voi käyttää;

C) tehtäväsuunnitelma ei vastaa VI artiklan II osan 2 ja 4 kappaleen määräyksiä.

5. Jos tarkkaileva valtio ei hyväksy tehtäväsuunnitelmaan esitettyjä muutoksia, sillä on oikeus esittää vaihtoehtoisia muutoksia.

Article VIII

Prohibitions, deviations from flight plans and emergency situations

SECTION I

PROHIBITION OF OBSERVATION FLIGHTS AND CHANGES TO MISSION PLANS

1. The observed Party shall have the right to prohibit an observation flight that is not in compliance with the provisions of this Treaty.

2. The observed Party shall have the right to prohibit an observation flight prior to its commencement in the event that the observing Party fails to arrive at the point of entry within 24 hours after the estimated time of arrival specified in the notification provided in accordance with Article VI, Section I, paragraph 5, unless otherwise agreed between the States Parties involved.

3. In the event that an observed State Party prohibits an observation flight pursuant to this Article or Annex F, it shall immediately state the facts for the prohibition in the mission plan. Within seven days the observed Party shall provide to all States Parties, through diplomatic channels, a written explanation for this prohibition in the mission report provided pursuant to Article VI, Section I, paragraph 21. An observation flight that has been prohibited shall not be counted against the quota of either State Party.

4. The observed Party shall have the right to propose changes to the mission plan as a result of any of the following circumstances:

(A) the weather conditions affect flight safety;

(B) the status of the Open Skies airfield to be used, alternate airfields, or refuelling airfields prevents their use; or

(C) the mission plan is inconsistent with Article VI, Section II, paragraphs 2 and 4.

5. In the event that the observing Party disagrees with the proposed changes to the mission plan, it shall have the right to sub-

Jos tehtäväsuunnitelmasta ei ole päästy sopimukseen 8 tunnin kuluessa siitä, kun alkuperäinen tehtäväsuunnitelma on jätetty, ja jos tarkkaileva valtio katsoo, että muutokset tehtäväsuunnitelmassa heikentävät sen tästä sopimuksesta johtuvia oikeuksia tarkkailulennon osalta, tarkkailevalla valtiolla on oikeus kieltäytyä suorittamasta tarkkailulentoa, jota ei silloin vähennetä kummankaan sopimusvaltion kiintiöstä.

6. Jos tarkkaileva valtio tämän artiklan tai F liitteen nojalla kieltäytyy suorittamasta tarkkailulentoa, sen tulee välittömästi ja ennen maastapoistumistaan antaa asiasta selitys tehtäväsuunnitelmassa. Seitsemän päivän kuluessa siitä, kun tarkkaileva valtio on poistunut, sen tulee diplomaattista tietä antaa päätöksestään kirjallinen selitys kaikille muille sopimusvaltioille VI artiklan I osan 21 kappaleessa tarkoitettussa tehtäväkertomuksessa.

II OSA

POIKKEAMISET LENTOSUUNNITELMASTA

1. Lentosuunnitelmasta saa tarkkailulennon aikana poiketa, jos jokin seuraavista syistä tekee sen välttämättömäksi:

- A) sääolosuhteet vaikuttavat lentoturvallisuuteen;
- B) tarkkailuilma-alukseen liittyvät tekniset vaikeudet;
- C) tarkkailuilma-aluksessa olevan henkilön akuutti sairastuminen; tai
- D) ylivoimaisesta esteestä (force majeure) johtuvat lennonjohdon antamat ohjeet.

2. Lisäksi, jos sääolosuhteet estävät optisten kuvausjärjestelmien ja infrapunakeilainten käytön, poikkeaminen sallitaan edellyttäen, että

- A) lentoturvallisuusmääräyksiä noudatetaan;
- B) kansallisten sääntöjen sitä edellyttäessä, lennonjohtoviranomaisilta on saatu lupa; ja
- C) kuvausjärjestelmien suoritus ei ylitä

mit alternatives to the proposed changes. In the event that agreement on a mission plan is not reached within eight hours of the submission of the original mission plan, and if the observing Party considers the changes to the mission plan to be prejudicial to its rights under this Treaty with respect to the conduct of the observation flight, the observing Party shall have the right to decline to conduct the observation flight, which shall not be recorded against the quota of either State Party.

6. In the event that an observing Party declines to conduct an observation flight pursuant to this Article or Annex F, it shall immediately provide an explanation of its decision in the mission plan prior to the departure of the observing Party. Within seven days after departure of the observing Party, the observing Party shall provide to all other States Parties, through diplomatic channels, a written explanation for this decision in the mission report provided pursuant to Article VI, Section I, paragraph 21.

SECTION II

DEVIATIONS FROM THE FLIGHT PLAN

1. Deviations from the flight plan shall be permitted during the observation flight if necessitated by:

- (A) weather conditions affecting flight safety;
- (B) technical difficulties relating to the observation aircraft;
- (C) a medical emergency of any person on board; or
- (D) air traffic control instructions related to circumstances brought about by force majeure.

2. In addition, if weather conditions prevent effective use of optical sensors and infra-red line-scanning devices, deviations shall be permitted, provided that:

- (A) flight safety requirements are met;
- (B) in cases where national rules so require, permission is granted by air traffic control authorities; and
- (C) the performance of the sensors does

IV artiklan 2 kappaleessa mainittua tasoa, ellei toisin ole sovittu.

3. Tarkkailtavalla valtiolla on oikeus kieltää kuvausjärjestelmän käyttö sinä aikana, kun poikkeaminen edellyttää tarkkailuilma-alueksen lentävän alempana kuin mikä on vähimmäisetäisyys maan pinnasta kyseisen kuvausjärjestelmän käyttämisen osalta siten kuin maaerotuskyvyn rajoitukset on määriteltä IV artiklan 2 kappaleessa. Jos poikkeaminen edellyttää tarkkailuilma-alueksen muuttavan lentoreittiään enemmän kuin 50 kilometriä lentosuunnitelmassa määritellystä lentoreitistä, tarkkailtavalla valtiolla on oikeus kieltää kaikkien tarkkailuilma-alueeseen asennettujen kuvausjärjestelmien käyttö 50 kilometrin rajan ylittävällä osuudella.

4. Tarkkailevalla valtiolla on oikeus keskeyttää tarkkailulento sen suorituksen aikana, jos kuvausjärjestelmässä ilmenee häiriö. Ilma-alueksen päälliköllä on oikeus keskeyttää tarkkailulento, jos ilmenee teknisiä vaikeuksia, jotka heikentävät lentoturvallisuutta.

5. Jos tämän osan 1 kappaleen mukaan sallittu lentosuunnitelmasta poikkeaminen johtaa tarkkailulennon keskeytykseen, tai jos keskeytys tapahtuu tämän osan 4 kappaleen nojalla, tarkkailulento vähennetään kummankin sopimusvaltion kiintiöstä, ellei keskeytys johdu

A) tarkkailtavan valtion käyttöön antamassa tarkkailuilma-alueksessa sijaitsevan kuvausjärjestelmän häiriöstä;

B) tarkkailtavan valtion käyttöön antamassa tarkkailuilma-alueksessa ilmenevästä teknisestä viasta;

C) tarkkailtavan valtion lennon miehistön tai lennon valvojan akuutista sairastumisesta; tai

D) ylivoimaiseen esteeseen (force majeure) liittyvistä lennonvalvonnan ohjeista.

Edellä mainituissa tapauksissa tarkkailevalla valtiolla on oikeus päättää, vähennetäänkö lento kummankin sopimusvaltion kiintiöstä.

6. Tarkkaileva valtio säilyttää kuvausjärjestelmien keräämät tiedot vain siinä tapa-

not exceed the capabilities specified in Article IV, paragraph 2, unless otherwise agreed.

3. The observed Party shall have the right to prohibit the use of a particular sensor during a deviation that brings the observation aircraft below the minimum height above ground level for operating that particular sensor, in accordance with the limitation on ground resolution specified in Article IV, paragraph 2. In the event that a deviation requires the observation aircraft to alter its flight path by more than 50 kilometres from the flight path specified in the flight plan, the observed Party shall have the right to prohibit the use of all the sensors installed on the observation aircraft beyond that 50-kilometre limit.

4. The observing Party shall have the right to curtail an observation flight during its execution in the event of sensor malfunction. The pilot-in-command shall have the right to curtail an observation flight in the event of technical difficulties affecting the safety of the observation aircraft.

5. In the event that a deviation from the flight plan permitted by paragraph 1 of this Section results in curtailment of the observation flight, or a curtailment occurs in accordance with paragraph 4 of this Section, an observation flight shall be counted against the quotas of both States Parties, unless the curtailment is due to:

(A) sensor malfunction on an observation aircraft provided by the observed Party;

(B) technical difficulties relating to the observation aircraft provided by the observed Party;

(C) a medical emergency of a member of the flight crew of the observed Party or of flight monitors; or

(D) air traffic control instructions related to circumstances brought about by force majeure.

In such cases the observing Party shall have the right to decide whether to count it against the quotas of both States Parties.

6. The data collected by the sensors shall be retained by the observing Party only if

uksessa, että lento vähennetään kummankin sopimusvaltion kiintiöstä.

7. Jos lentosuunnitelmasta poiketaan, ilma-aluksen päällikkö toimii tarkkailtavan valtion julkaistujen kansallisten ilmailusääntöjen mukaisesti. Kun poikkeamisen syyt lakkaavat olemasta, tarkkailuilma-alus voi lennonjohtoviranomaisten luvalla jatkaa tarkkailulentoa lentosuunnitelman mukaisesti. Poikkeamisesta johtuvaa tarkkailuilma-aluksen ylimääräistä lentomatkaa ei vähennetä suurimmasta sallitusta lentomatkastasta.

8. Tarkkailuilma-aluksessa olevan kummankin sopimusvaltion henkilöstölle on välittömästi ilmoitettava kaikista lentosuunnitelmasta tehtävistä poikkeuksista.

9. Tämän artiklan määräyksistä johtuvat lisäkulut korvataan tämän sopimuksen Liitteen I osan 9 kappaleen mukaisesti.

III OSA

HÄTÄTILANTEET

1. Häätötilanteen syntyessä ilma-aluksen päällikkö noudattaa Lennonvarmistuspalveluja koskevia menetelmiä — lentosäännöt ja liikennepalvelut, ICAO:n asiakirja 4444-RAC/501/12, tarkistuksineen ja muutoksineen, tarkkailtavan valtion kansallisia ilmailusääntöjä ja tarkkailuilma-aluksen lentokäsikirjaa.

2. Jokaiselle tarkkailuilma-alukselle, joka ilmoittaa olevansa hädässä, annetaan kaikki tarkkailtavan valtion hätätoimenpiteisiin kuuluva hätä- ja lentosuunnistusapu, jotta ilma-alus pääsee mahdollisimman pian laskeutumaan lähimmälle sopivalle lentokentälle.

3. Tarkkailuilma-aluksen joutuessa lentonnettomuuteen tarkkailtavan valtion alueella, tarkkailtava valtio hoitaa etsintä- ja pelastustoimet omien asianmukaisten säännönsä ja menettelytapojensa mukaisesti.

the observation flight is counted against the quotas of both States Parties.

7. In the event that a deviation is made from the flight plan, the pilot-in-command shall take action in accordance with the published national flight regulations of the observed Party. Once the factors leading to the deviation have ceased to exist, the observation aircraft may, with the permission of the air traffic control authorities, continue the observation flight in accordance with the flight plan. The additional flight distance of the observation aircraft due to the deviation shall not count against the maximum flight distance.

8. Personnel of both States Parties on board the observation aircraft shall be immediately informed of all deviations from the flight plan.

9. Additional expenses resulting from provisions of this Article shall be reimbursed in accordance with Annex L, Section I, paragraph 9 to this Treaty.

SECTION III

EMERGENCY SITUATIONS

1. In the event that an emergency situation arises, the pilot-in-command shall be guided by "Procedures for Air Navigation Services - Rules of the Air and Air Traffic Services", ICAO Document No. 4444-RAC/501/12, as revised or amended, the national flight regulations of the observed Party, and the flight operation manual of the observation aircraft.

2. Each observation aircraft declaring an emergency shall be accorded the full range of distress and navigational facilities of the observed Party in order to ensure the most expeditious recovery of the aircraft to the nearest suitable airfield.

3. In the event of an aviation accident involving the observation aircraft on the territory of the observed Party, search and rescue operations shall be conducted by the observed Party in accordance with its own regulations and procedures for such operations.

4. Sellaisen lento-onnettomuuden tai muun tapahtuman tutkinnan, jossa on mukana tarkkailuilma-alus, toimittaa tarkkailtava valtio tarkkailevan valtion myötävaikutuksella ja ICAO:n suositusten mukaisesti, kuin Kansainvälisen siviili-ilmailun yleissopimuksen 13 liitteessä ("Onnettomuuksien tutkiminen") tarkistuksineen ja muutoksineen määrätään sekä tarkkailtavan valtion kansallisten säännösten mukaisesti.

5. Jos tarkkailuilma-alus ei ole rekisteröity tarkkailtavassa valtiossa, tarkkailuilma-aluksen hylky sekä kaikki siitä ja kuvausjärjestelmistä jäänyt romu, sikäli kuin sitä on löydetty ja kerätty, palautetaan tutkinnan päätyttyä pyynnöstä tarkkailevalle valtiolle tai sille sopimusvaltiolle, jolle ilma-alus kuuluu.

IX artikla

Tarkkailulenkoilla käytettävistä kuvausjärjestelmistä saatavat tiedot

I OSA

YLEISET MÄÄRÄYKSET

1. Tarkkailulenkoilla käytettävien kuvausjärjestelmien keräämien tietojen tallentamiseksi saa käyttää seuraavia tallennusvälineitä:

A) Panoraamatyypisissä ja kuvaruudutain kuvaavissa kameroissa mustavalkoista valokuvausfilmiä;

B) Videokameroissa magneettinauhaa;

C) infrapunakeilaimissa mustavalkoista valokuvausfilmiä tai magneettinauhaa; ja

D) sivulle kuvaavassa SAR-tutkassa magneettinauhaa.

Avoin taivas -sopimuksen neuvoa-antava toimikunta päättää tämän sopimuksen väliaikaisen soveltamisen aikana, missä muodossa tällaista tietoa on tallennettava ja vaihdettava muita tallennusvälineitä käyttäen.

2. Tarkkailulenkoilla käytettyjen kuvausjärjestelmien keräämät tiedot on pidettävä tarkkailuilma-aluksessa tarkkailulennon

4. Investigation of an aviation accident or incident involving an observation aircraft shall be conducted by the observed Party, with the participation of the observing Party, in accordance with the ICAO recommendations set forth in Annex 13 to the Convention on International Civil Aviation ("Investigation of Aviation Accidents") as revised or amended and in accordance with the national regulations of the observed Party.

5. In the event that the observation aircraft is not registered with the observed Party, at the conclusion of the investigation all wreckage and debris of the observation aircraft and sensors, if found and recovered, shall be returned to the observing Party or to the Party to which the aircraft belongs, if so requested.

Article IX

Sensor output from observation flights

SECTION I

GENERAL PROVISIONS

1. For the purposes of recording data collected by sensors during observation flights, the following recording media shall be used:

(A) in the case of optical panoramic and framing cameras, black and white photographic film;

(B) in the case of video cameras, magnetic tape;

(C) in the case of infra-red line-scanning devices, black and white photographic film or magnetic tape; and

(D) in the case of sideways-looking synthetic aperture radar, magnetic tape.

The agreed format in which such data is to be recorded and exchanged on other recording media shall be decided within the Open Skies Consultative Commission during the period of provisional application of this Treaty.

2. Data collected by sensors during observation flights shall remain on board the observation aircraft until completion of the

päättymiseen asti. Kuvausjärjestelmien keräämiä tietoja ei saa lähettää tarkkailuilma-aluksesta tarkkailulennon aikana.

3. Jokainen valokuvausfilmirulla ja magneettinauhakasetti tai magneettinauhakela, jolla on kuvausjärjestelmän tarkkailulennolla keräämiä tietoja, on laitettava säilytyslaatikkoon ja sinetöitävä sopimusvaltioiden edustajien läsnäollessa niin pian kuin mahdollista sen jälkeen, kun se on poistettu kuvausjärjestelmästä.

4. Tarkkailulenkoilla käytettyjen kuvausjärjestelmien keräämien tietojen on oltava sopimusvaltioiden käytettävissä tämän artiklan määräysten mukaisesti ja niitä saa käyttää vain tämän sopimuksen tarkoituksien saavuttamiseksi.

5. Jos jokin sopimusvaltio joutuu käyttämään tarkkailulennolla tallennusvälinettä, joka ei tämän sopimuksen B liitteen I osan mukaisesti annettujen tietojen perusteella sovi yhteen niiden laitteiden kanssa, joita toisella sopimusvaltiolla kyseisen tiedontallennusvälineen käsittelyä varten on, asianosaisten sopimusvaltioiden tulee luoda menetelmät, joilla voidaan varmistaa, että ne voivat prosessoida, kahdentaa tai kopioida ja varastoida kaikkia tarkkailulenkoilla kerättyjä tietoja.

II OSA

VALOKUVAUSFILMIÄ KÄYTTÄVIEN KUVAUSJÄRJESTELMIEN TUOTTAMAT TIEDOT

1. Jos kahden samanlaisen valokuvauskameran keräämiä tietoja vaihdetaan, on kameroiden, filmin ja filminprosessointimenetelmän oltava samanlaisia.

2. Jos yksittäisten valokuvauskameroiden keräämiä tietoja aiotaan vaihtaa, sopimusvaltioiden tulee sopia Avoin taivas-sopimuksen neuvonantavassa toimikunnassa tämän sopimuksen väliaikaisen soveltamisen aikana siitä, vastaako alkuperäisen filminegatiivin prosessoimisesta tarkkaileva valtio vai tarkkailuilma-aluksen käyttöön antanut sopimusvaltio. Alkuperäisen filminegatiivin prosessoiva sopimusvaltio vastaa alkuperäisen filminegatiivin pros-

observation flight. The transmission of data collected by sensors from the observation aircraft during the observation flight is prohibited.

3. Each roll of photographic film and cassette or reel of magnetic tape used to collect data by a sensor during an observation flight shall be placed in a container and sealed in the presence of the States Parties as soon as is practicable after it has been removed from the sensor.

4. Data collected by sensors during observation flights shall be made available to States Parties in accordance with the provisions of this Article and shall be used exclusively for the attainment of the purposes of this Treaty.

5. In the event that, on the basis of data provided pursuant to Annex B, Section I to this Treaty, a data recording medium to be used by a State Party during an observation flight is incompatible with the equipment of another State Party for handling that data recording medium, the States Parties involved shall establish procedures to ensure that all data collected during observation flights can be handled, in terms of processing, duplication and storage, by them.

SECTION II

OUTPUT FROM SENSORS THAT USE PHOTOGRAPHIC FILM

1. In the event that output from duplicate optical cameras is to be exchanged, the cameras, film and film processing shall be of an identical type.

2. Provided that the data collected by a single optical camera is subject to exchange, the States Parties shall consider, within the Open Skies Consultative Commission during the period of provisional application of this Treaty, the issue of whether the responsibility for the development of the original film negative shall be borne by the observing Party or by the State Party providing the observation aircraft. The State Party developing the original film

soinnin laadusta ja positiividuplikaatin tai negatiividuplikaatin valmistamisesta. Jos sopimusvaltiot sopivat siitä, että tarkkaileva valtio prosessoi filmin, jota on käytetty tarkkailtavan valtion käyttöön antamalla ilma-aluksella tehdyllä tarkkailulennolla, tarkkailtava valtio ei mitenkään vastaa alkuperäisen filminegatiivin prosessoinnin laadusta.

3. Kaikki tarkkailulennolla käytetty filmi tulee prosessoida:

A) viimeistään kolmen vuorokauden kuluttua tarkkailuilma-aluksen saapumisesta maastapoistumispaikkaan, ellei toisin sovi, jos alkuperäinen filminegatiivi prosessoidaan tarkkailtavan valtion käyttöön järjestämässä laboratoriossa; tai

B) viimeistään kymmenen vuorokauden kuluttua tarkkailuilma-aluksen poistumisesta tarkkailtavan valtion alueelta, jos alkuperäinen filminegatiivi prosessoidaan tarkkailtavan valtion käyttöön järjestämässä laboratoriossa.

4. Alkuperäisen filminegatiivin prosessoiva sopimusvaltio on velvollinen sallimaan enintään kahden toisen sopimusvaltion virkailijan olla läsnä filmikehityslaboratoriossa valvomassa filmikasetin tai säilytyslaatikon sinetin rikkomista sekä jokaista alkuperäisen filminegatiivin varastointi-, prosessointi-, kopiointi ja käsittelyvaihetta tämän sopimuksen K liitteen II osan määräysten mukaisesti. Filmin prosessointia ja kopiointia valvovalla sopimusvaltiolla on oikeus nimetä nämä virkailijat niiden omien kansalaistensa joukosta, jotka oleskelevat sillä alueella, jolla toisen sopimusvaltion käyttöön järjestämä filmikehityslaboratorio sijaitsee, edellyttäen, että nämä henkilöt mainitaan tämän sopimuksen XIII artiklan I osan mukaisesti nimettyjen henkilöiden luettelossa. Filmin prosessoivan sopimusvaltion on kaikin mahdollisin tavoin autettava toisen sopimusvaltion virkailijoita näiden suorittaessa tässä kappaleessa tarkoitettuja tehtäviään.

5. Kun tarkkailulento on päättynyt, sen sopimusvaltion, joka prosessoi alkuperäisen filminegatiivin, tulee liittää mukaan kaksikymmentäyksiporraisella harmaakiilalla va-

negative shall be responsible for the quality of processing the original negative film and producing the duplicate positive or negative. In the event that States Parties agree that the film used during the observation flight conducted on an observation aircraft provided by the observed Party shall be processed by the observing Party, the observed Party shall bear no responsibility for the quality of the processing of the original negative film.

3. All the film used during the observation flight shall be developed:

(A) in the event that the original film negative is developed at a film processing facility arranged for by the observed Party, no later than three days, unless otherwise agreed, after the arrival of the observation aircraft at the point of exit; or

(B) in the event that the original film negative is developed at a film processing facility arranged for by the observing Party, no later than ten days after the departure of the observation aircraft from the territory of the observed Party.

4. The State Party that is developing the original film negative shall be obliged to accept at the film processing facility up to two officials from the other State Party to monitor the unsealing of the film cassette or container and each step in the storage, processing, duplication and handling of the original film negative, in accordance with the provisions of Annex K, Section II to this Treaty. The State Party monitoring the film processing and duplication shall have the right to designate such officials from among its nationals present on the territory on which the film processing facility arranged for by the other State Party is located, provided that such individuals are on the list of designated personnel in accordance with Article XIII, Section I of this Treaty. The State Party developing the film shall assist the officials of the other State Party in their functions provided for in this paragraph to the maximum extent possible.

5. Upon completion of an observation flight, the State Party that is to develop the original film negative shall attach a 21-step sensitometric test strip of the same film

lotettu sensitometrikiila, joka on samaa filmityyppiä kuin tarkkailulennolla käytetty filmi, tai valottaa kaksikymmentäyksiportainen harmaakiila jokaisen alkuperäisen tarkkailulennolla käytetyn filminegatiivirullan alkuun tai loppuun. Sen jälkeen, kun alkuperäinen filminegatiivi on prosessoitu ja filmistä on valmistettu negatiivikopio tai positiivikopio, sopimusvaltioiden tulee verrata kaksikymmentäyksiportaisten sensitometrikiilojen kuvan tai kaksikymmentäyksiportaisten harmaakiilan kuvan laatua niihin ominaisuuksiin, jotka kyseisen tyyppiselle alkuperäiselle filminegatiiville tai negatiiville tai positiividuplikaattifilmille on annettu tämän sopimuksen K liitteen I osan mukaisesti.

6. Jos prosessoidaan vain yksi alkuperäinen filminegatiivi:

A) tarkkailevalla valtiolla on oikeus säilyttää tai saada haltuunsa alkuperäinen filminegatiivi; ja

B) tarkkailevalla valtiolla on oikeus valita ja saada haltuunsa ensimmäisen sukupolven duplikaatti alkuperäisestä filminegatiivista koko aineistosta tai osasta aineistoa, joko positiivina tai negatiivina. Ellei toisin sovita, tällaisen kopion tulee olla:

1) muodoltaan ja filmikooltaan sama kuin alkuperäinen filminegatiivi;

2) valmistettu heti alkuperäisen filminegatiivin prosessoinnin jälkeen; ja

3) annettu tarkkailevan valtion virkailijoille heti kopion valmistuttua.

7. Jos prosessoidaan kaksi alkuperäistä filminegatiivia:

A) ja jos tarkkaileva valtion on osoittanut tarkkailuilma-alueksen, tarkkailevalla valtiolla on tarkkailulennon päätyttyä oikeus valita kumpi tahansa kahdesta alkuperäisestä filminegatiivista, ja tarkkailevan valtion tulee säilyttää valitsematta jäänyt alkuperäinen filminegatiivi; tai

B) ja jos tarkkailuilma-alue on tarkkailevan valtion käyttöön antama, tarkkailevalla valtiolla on oikeus valita kumpi tahansa alkuperäisistä filminegatiiveista, ja tarkkailevan valtion tulee säilyttää valitsematta jäänyt alkuperäinen filminegatiivi.

type used during the observation flight or shall expose a 21-step optical wedge onto the leader or trailer of each roll of original film negative used during the observation flight. After the original film negative has been processed and duplicate film negative or positive has been produced, the States Parties shall assess the image quality of the 21-step sensitometric test strips or images of the 21-step optical wedge against the characteristics provided for that type of original film negative or duplicate film negative or positive in accordance with the provisions of Annex K, Section I to this Treaty.

6. In the event that only one original film negative is developed:

(A) the observing Party shall have the right to retain or receive the original film negative; and

(B) the observed Party shall have the right to select and receive a complete first generation duplicate or part thereof, either positive or negative, of the original film negative. Unless otherwise agreed, such duplicate shall be:

(1) of the same format and film size as the original film negative;

(2) produced immediately after development of the original film negative; and

(3) provided to the officials of the observed Party immediately after the duplicate has been produced.

7. In the event that two original film negatives are developed:

(A) if the observation aircraft is provided by the observing Party, the observed Party shall have the right, at the completion of the observation flight, to select either of the two original film negatives, and the original film negative not selected shall be retained by the observing Party; or

(B) if the observation aircraft is provided by the observed Party, the observing Party shall have the right to select either of the original film negatives, and the original film negative not selected shall be retained by the observed Party.

III OSA

**MUITA TALLENNUSVÄLINEITÄ
KÄYTTÄVIEN KUVAUSJÄRJESTEL-
MIEN TUOTTAMAT TIEDOT**

1. Sopimusvaltion, joka on antanut tarkkailuilma-aluksen käyttöön tai osoittanut sen, tulee tallentaa ainakin yksi alkuperäistiedosto niistä tiedoista, joita muita tallennusvälineitä käyttävät kuvausjärjestelmät keräävät.

2. Jos muodostetaan vain yksi alkuperäisaineisto:

A) ja jos tarkkaileva valtio on osoittanut tarkkailuilma-aluksen, tarkkailevalla valtiolla on oikeus säilyttää alkuperäistiedosto ja tarkkailevalla valtiolla on oikeus saada haltuunsa ensimmäisen sukupolven duplikaatti; tai

B) ja jos tarkkailtava valtio on antanut käyttöön tarkkailuilma-aluksen, tarkkailevalla valtiolla on oikeus saada haltuunsa alkuperäistiedosto ja tarkkailtavalla valtiolla on oikeus saada haltuunsa ensimmäisen sukupolven duplikaatti.

3. Jos muodostetaan kaksi alkuperäisaineistoa:

A) ja jos tarkkaileva valtio on osoittanut tarkkailuilma-aluksen, tarkkailtavalla valtiolla on tarkkailulennon päätyttyä oikeus valita kumpi tahansa kahdella tallennusvälineellä muodostetuista aineistoista ja tarkkailevan valtion tulee säilyttää valitsematta jäänyt aineisto; tai

B) ja jos tarkkailtava valtio on antanut käyttöön tarkkailuilma-aluksen, tarkkailevalla valtiolla on oikeus valita kumpi tahansa kahdella tallennusvälineellä muodostetuista aineistoista ja tarkkailtavan valtion tulee säilyttää valitsematta jäänyt aineisto.

4. Jos tarkkaileva valtio on osoittanut tarkkailuilma-aluksen, tarkkailtavalla valtiolla on oikeus saada haltuunsa sivulle kuvaavalla SAR-tutkalla kerätyt tiedot valintansa mukaan joko raakatietona tai tutkakuva.

5. Jos tarkkailtava valtio on antanut käyttöön tarkkailuilma-aluksen, tarkkailevalla valtiolla on oikeus saada haltuunsa sivulle kuvaavalla SAR-tutkalla kerätyt tiedot va-

SECTION III

**OUTPUT FROM SENSORS THAT USE
OTHER RECORDING MEDIA**

1. The State Party that provides the observation aircraft shall record at least one original set of data collected by sensors using other recording media.

2. In the event that only one original set is made:

(A) if the observation aircraft is provided by the observing Party, the observing Party shall have the right to retain the original set and the observed Party shall have the right to receive a first generation duplicate copy; or

(B) if the observation aircraft is provided by the observed Party, the observing Party shall have the right to receive the original set and the observed Party shall have the right to receive a first generation duplicate copy.

3. In the event that two original sets are made:

(A) if the observation aircraft is provided by the observing Party, the observed Party shall have the right, at the completion of the observation flight, to select either of the two sets of recording media, and the set not selected shall be retained by the observing Party; or

(B) if the observation aircraft is provided by the observed Party, the observing Party shall have the right to select either of the two sets of recording media, and the set not selected shall be retained by the observed Party.

4. In the event that the observation aircraft is provided by the observing Party, the observed Party shall have the right to receive the data collected by a sideways-looking synthetic aperture radar in the form of either initial phase information or a radar image, at its choice.

5. In the event that the observation aircraft is provided by the observed Party, the observing Party shall have the right to receive the data collected by a sideways-

lintansa mukaan joko raakatietona tai tutka-kuvana.

IV OSA

KUVAUSJÄRJESTELMISTÄ SAATAVIEN TIETOJEN KÄYTTÖOIKEUS

Jokaisella sopimusvaltiolla on oikeus pyytää ja saada haltuunsa tarkkailevalta valtiolta duplikaatteja tai kopioita niistä tiedoista, joita kuvausjärjestelmillä on tarkkailulennolla kerätty. Tällaisten duplikaattien tai kopioiden tulee olla tarkkailulennon aikana muodostetuista alkuperäistiedoista tehtyjä ensimmäisen sukupolven duplikaatteja tai kopioita. Duplikaatteja tai kopioita pyytävän sopimusvaltion tulee ilmoittaa asiasta myös tarkkailtavalle valtiolle. Duplikaatti- tai kopiopyynnön tulee sisältää seuraavat tiedot:

- A) tarkkailevan valtion nimi,
- B) tarkkailevan valtion nimi,
- C) tarkkailulennon päivämäärä,
- D) kuvausjärjestelmä, jolla tiedot on kerätty,
- E) tarkkailujakson osa tai osat, jonka tai joiden aikana tieto on kerätty, ja

F) duplikaatin tai kopion tallennusvälineen (filminegatiivi tai filmipositiivi tai magneettinauha) tyyppi ja muoto.

X artikla

Avoim taivas -sopimuksen neuvoa-antava toimikunta

1. Tämän sopimuksen tavoitteiden edistämiseksi ja toteuttamisen helpottamiseksi sopimusvaltiot perustavat Avoim taivas -sopimuksen neuvoa-antavan toimikunnan.

2. Neuvoa-antavan toimikunnan antamat päätökset ja suositukset tehdään konsensuksella. Konsensuksella tarkoitetaan, että mikään sopimusvaltio ei ole esittänyt vastalauseita päätökseen tai suositukseen.

3. Kullakin sopimusvaltiolla on oikeus ottaa esille tätä sopimusta koskeva asia neu-

looking synthetic aperture radar in the form of either initial phase information or a radar image, at its choice.

SECTION IV

ACCESS TO SENSOR OUTPUT

Each State Party shall have the right to request and receive from the observing Party copies of data collected by sensors during an observation flight. Such copies shall be in the form of first generation duplicates produced from the original data collected by sensors during an observation flight. The State Party requesting copies shall also notify the observed Party. A request for duplicates of data shall include the following information:

- (A) the observing Party;
- (B) the observed Party;
- (C) the date of the observation flight;
- (D) the sensor by which the data was collected;
- (E) the portion or portions of the observation period during which the data was collected; and

(F) the type and format of duplicate recording medium, either negative or positive film, or magnetic tape.

Article X

Open skies consultative commission

1. In order to promote the objectives and facilitate the implementation of the provisions of this Treaty, the States Parties hereby establish an Open Skies Consultative Commission.

2. The Open Skies Consultative Commission shall take decisions or make recommendations by consensus. Consensus shall be understood to mean the absence of any objection by any State Party to the taking of a decision or the making of a recommendation.

3. Each State Party shall have the right to raise before the Open Skies Consultative

voa-antavassa toimikunnassa ja saada se työjärjestykseen, mukaan lukien minkä tahansa asian, joka koskee tapausta, jossa tarkkailtava valtio antaa käyttöön tarkkailuilma-aluksen.

4. Neuvoo-antavan toimikunnan puitteissa tämän sopimuksen sopimusvaltiot

A) käsittelevät sopimuksen määräysten noudattamiseen liittyviä kysymyksiä;

B) pyrkii ratkaisemaan epäselvyyksiä ja tulkinnan eriävyyksiä, joita sopimusta toutettaessa saattaa ilmetä;

C) käsittelee ja ratkaisee hakemukset tähän sopimukseen liittymisestä; ja

D) sopii tämän sopimuksen määräysten mukaisista teknisistä ja hallinnollisista toimenpiteistä, jotka katsotaan tarpeelliseksi muiden sopimusvaltioiden liittyttyä tähän sopimukseen.

5. Avoin taivas -sopimuksen neuvoo-antava toimikunta voi XVI artiklan mukaisesti esittää käsiteltäväksi ja hyväksyttäväksi muutoksia tähän sopimukseen. Toimikunta voi myös hyväksyä sellaisia parannuksia tämän sopimuksen toimivuudelle ja tehokkuudelle, jotka eivät ole ristiriidassa sen määräysten kanssa. Parannukset, jotka koskevat III artiklan sekä A liitteen mukaisia vuosittaisten aktiivikiintiöiden jaon muutoksia, IV artiklassa tarkoitettujen kuvausjärjestelmien luokkien ja suorituskyvyn päivittäminen ja lisäykset, L liitteen I osan 9 kappaleessa tarkoitettujen kulujen jaon tarkistukset, IX artiklan, III ja IV osassa tarkoitettujen tietojen saatavuutta ja jakelua koskevat järjestelyt, VI artiklan I osan 21 kappaleessa tarkoitettujen tehtäväkertomusten käsittely sekä hallinnollis- ja teknisluonteiset pienehköt asiat päätetään sisäisesti toimikunnassa, eikä niitä katsota tämän sopimuksen muutoksiksi.

6. Avoin taivas -sopimuksen neuvoo-antava toimikunta pyytää käyttöönsä tiloja ja hallinnollista tukea Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökonferenssin konfliktien torjuntakeskuksesta tai muita Wienissä valmiina olevia mahdollisuuksia, ellei toisin sovita.

Commission, and have placed on its agenda, any issue relating to this Treaty, including any issue related to the case when the observed Party provides an observation aircraft.

4. Within the framework of the Open Skies Consultative Commission the States Parties to this Treaty shall:

(A) consider questions relating to compliance with the provisions of this Treaty;

(B) seek to resolve ambiguities and differences of interpretation that may become apparent in the way this Treaty is implemented;

(C) consider and take decisions on applications for accession to this Treaty; and

(D) agree as to those technical and administrative measures, pursuant to the provisions of this Treaty, deemed necessary following the accession to this Treaty by other States.

5. The Open Skies Consultative Commission may propose amendments to this Treaty for consideration and approval in accordance with Article XVI. The Open Skies Consultative Commission may also agree on improvements to the viability and effectiveness of this Treaty, consistent with its provisions. Improvements relating only to modification of the annual distribution of active quotas pursuant to Article III and Annex A, to updates and additions to the categories or capabilities of sensors pursuant to Article IV, to revision of the share of costs pursuant to Annex L, Section I, paragraph 9, to arrangements for the sharing and availability of data pursuant to Article IX, Sections III and IV and to the handling of mission reports pursuant to Article VI, Section I, paragraph 21, as well as to minor matters of an administrative or technical nature, shall be agreed upon within the Open Skies Consultative Commission and shall not be deemed to be amendments to this Treaty.

6. The Open Skies Consultative Commission shall request the use of the facilities and administrative support of the Conflict Prevention Centre of the Conference on Security and Co-operation in Europe, or other existing facilities in Vienna, unless it decides otherwise.

7. Avoin taivas -sopimuksen neuvoantavan toimikunnan toimintaa koskevat säännöt annetaan tämän sopimuksen L liitteessä.

XI artikla

Ilmoitukset ja tiedotukset

Sopimusvaltiot toimittavat tässä sopimuksessa tarkoitetut ilmoitukset ja tiedotukset kirjallisina. Sopimusvaltiot toimittavat mainitut ilmoitukset ja kertomukset diplomaattista tietä tai harkintansa mukaan muuta virallista tietä, kuten Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökonferenssin tiedotusverkon kautta.

XII artikla

Vahingonvastuu

Sopimusvaltio on kansainvälisen oikeuden ja käytännön mukaisesti velvollinen suorittamaan korvausta toiselle sopimusvaltiolle tai sen luonnolliselle henkilölle tai oikeushenkilölle tai omaisuudelle sattuneesta vahingosta, jonka se tätä sopimusta toteuttaessaan on aiheuttanut.

XIII artikla

Henkilöstön nimeäminen sekä erioikeudet ja vapaudet

I OSA

HENKILÖSTÖN NIMEÄMINEN

1. Tallettaessaan ratifioimiskirjansa jomankumman tallettajan huostaan kukin sopimusvaltio antaa kaikille muille sopimusvaltioille niiden tarkastettavaksi luettelon nimetyistä henkilöistä, jotka suorittavat kaikki asianomaisen valtion tarkkailulentoihin liittyvät tehtävät, mukaan lukien kuvausjärjestelmien tuottaman tiedon käsittelyn valvonnan. Mainitussa luettelossa ei saa olla enempää kuin 400 henkilöä kerrallaan. Kunkin henkilön osalta tulee ilmetä nimi, sukupuoli, syntymäaika ja -paikka, passin numero ja tehtävä. Kullakin sopi-

7. Provisions for the operation of the Open Skies Consultative Commission are set forth in Annex L to this Treaty.

Article XI

Notifications and reports

The States Parties shall transmit notifications and reports required by this Treaty in written form. The States Parties shall transmit such notifications and reports through diplomatic channels or, at their choice, through other official channels, such as the communications network of the Conference on Security and Co-operation in Europe.

Article XII

Liability

A State Party shall, in accordance with international law and practice, be liable to pay compensation for damage to other States Parties, or to their natural or juridical persons or their property, caused by it in the course of the implementation of this Treaty.

Article XIII

Designation of personnel and privileges and immunities

SECTION I

DESIGNATION OF PERSONNEL

1. Each State Party shall, at the same time that it deposits its instrument of ratification to either of the Depositaries, provide to all other States Parties, for their review, a list of designated personnel who will carry out all duties relating to the conduct of observation flights for that State Party, including monitoring the processing of the sensor output. No such list of designated personnel shall include more than 400 individuals at any time. It shall contain the name, gender, date of birth, place of birth, passport number, and function for each individual in-

musvaltiolla on oikeus muuttaa nimeämistään henkilöistä antamaansa luetteloa 30 päivään saakka ennen tämän sopimuksen voimaantuloa ja sen jälkeen joka kuudes kuukausi.

2. Jos joku alkuperäisessä tai korjatussa luettelossa oleva henkilö on luetteloa tarkastavan toisen sopimusvaltion kannalta sopimaton, asianomainen sopimusvaltio ilmoittaa luettelon lähettäneelle sopimusvaltiolle viimeistään 30 päivän kuluttua luettelon saatuaan, että kyseistä henkilöä ei voida hyväksyä vastalauseen esittäneessä sopimusvaltiossa. Henkilöt, joita ei ole 30 päivän kuluessa ilmoitettu sopimattomiksi, katsotaan hyväksytyiksi. Jos sopimusvaltio sen jälkeen päättää, että joku henkilö on sopimaton, tämä sopimusvaltio ilmoittaa asiasta sille sopimusvaltiolle, joka on henkilön nimennyt. Henkilöt, jotka on todettu sopimattomiksi, poistetaan vastalauseen esittäneelle sopimusvaltiolle annetusta luettelosta.

3. Tarkkailtava valtio antaa viisumit ja muut vaadittavat asiakirjat varmistaakseen, että jokainen hyväksytty henkilö voi saapua maahan ja oleskella asianomaisen sopimusvaltion alueella tarkkailulentoa liittyvien tehtävien suorittamista varten mukaan lukien kuvausjärjestelmien tuottaman tiedon käsittelyn valvonnan. Viisumit ja muut vaadittavat asiakirjat annetaan

A) viimeistään 30 päivän jälkeen siitä, kun henkilö on katsottu hyväksytyksi, ja viisumin on oltava voimassa vähintään 24 kuukautta; tai

B) viimeistään tunnin kuluttua siitä, kun henkilö on saapunut maahantulopaikkaan, ja viisumi on voimassa niin kauan kuin henkilön tehtävien suoritus kestää; tai

C) muuna ajankohtana, josta asianomaiset sopimusvaltiot ovat yhteisesti sopineet.

II OSA

ERIOIKEUDET JA VAPAUDET

1. Voidakseen suorittaa tehtävänsä tehokkaasti ja tämän sopimuksen toteuttamiseksi, eikä omaksi edukseen, tämän artiklan I osan 1 kappaleen mukaisesti nimetyt henkilöt

included. Each State Party shall have the right to amend its list of designated personnel until 30 days after entry into force of this Treaty and once every six months thereafter.

2. In the event that any individual included on the original or any amended list is unacceptable to a State Party reviewing the list, that State Party shall, no later than 30 days after receipt of each list, notify the State Party providing that list that such individual shall not be accepted with respect to the objecting State Party. Individuals not declared unacceptable within that 30-day period shall be deemed accepted. In the event that a State Party subsequently determines that an individual is unacceptable, that State Party shall so notify the State Party that designated such individual. Individuals who are declared unacceptable shall be removed from the list previously submitted to the objecting State Party.

3. The observed Party shall provide visas and any other documents as required to ensure that each accepted individual may enter and remain on the territory of that State Party for the purpose of carrying out duties relating to the conduct of observation flights, including monitoring the processing of the sensor output. Such visas and any other necessary documents shall be provided either:

(A) no later than 30 days after the individual is deemed to be accepted, in which case the visa shall be valid for a period of no less than 24 months; or

(B) no later than one hour after the arrival of the individual at the point of entry, in which case the visa shall be valid for the duration of that individual's duties; or

(C) at any other time, by mutual agreement of the States Parties involved.

SECTION II

PRIVILEGES AND IMMUNITIES

1. In order to exercise their functions effectively, for the purpose of implementing this Treaty and not for their personal benefit, personnel designated in accordance with

nauttivat niitä erioikeuksia ja vapauksia, jotka 18 päivänä huhtikuuta 1961 tehdyn Diplomaattisia suhteita koskevan Wienin yleissopimuksen (jäljempänä Wienin yleissopimus) 29 artiklan, 30 artiklan 2 kappaleen, 31 artiklan 1, 2 ja 3 kappaleen, 34 ja 35 artiklan mukaan kuuluvat diplomaattisille edustajille. Lisäksi nimetty henkilöstö nauttii niitä erioikeuksia, jotka Wienin yleissopimuksen 36 artiklan 1 kappaleen b kohdan mukaan kuuluvat diplomaattisille edustajille, mutta ei kuitenkaan sellaisten tavaroiden osalta, joiden maahantuonti tai maastavienti on laissa kielletty tai jotka ovat karanteenisäännösten alaisia.

2. Erioikeudet ja vapaudet myönnetään nimetyille henkilöstölle koko ajaksi heidän maahantulonsa ja tarkkailtavan valtion alueelta poistumisensa välillä sekä sen jälkeen sellaisten tekojen osalta, jotka liittyvät heidän aikaisempiin virallisiin tehtäviinsä. Mainitulle henkilöstölle myönnetään myös sen matkustaessa muiden sopimusvaltioiden alueen kautta ne erioikeudet ja vapaudet, jotka Wienin yleissopimuksen 40 artiklan 1 kappaleen mukaan myönnetään diplomaattisille edustajille.

3. Tarkkaileva valtio voi peruuttaa vapautuksen lainkäytöstä, jos se estää oikeuden toteutumista ja jos peruuttaminen ei estä tämän sopimuksen toteutumista. Sellaisten henkilöstön jäsenten vapautuksen, jotka eivät ole tarkkailevan valtion kansalaisia, voi peruuttaa vain ne sopimusvaltiot, joiden kansalaisia asianomaiset henkilöt ovat. Peruutuksen tulee aina olla nimenomainen.

4. Sen estämättä, mitä tässä sopimuksessa määrätään erioikeuksista ja vapauksista sekä tarkkailevan valtion oikeuksista, nimetty henkilöstö on velvollinen noudattamaan tarkkailtavan valtion lakeja ja säännöksiä.

5. Henkilöstön kuljetusvälineille myönnetään samat vapautukset etsinnästä, pakko-otosta, takavarikoinnista ja täytöntöönpanotoimista kuin diplomaattisen edustuston kuljetusvälineille Wienin yleissopimuksen 22 artiklan 3 kappaleen mukaan, ellei tässä sopimuksessa toisin määrätä.

the provisions of Section I, paragraph 1 of this Article shall be accorded the privileges and immunities enjoyed by diplomatic agents pursuant to Article 29; Article 30, paragraph 2; Article 31, paragraphs 1, 2 and 3; and Articles 34 and 35 of the Vienna Convention on Diplomatic Relations of 18 April 1961, hereinafter referred to as the Vienna Convention. In addition, designated personnel shall be accorded the privileges enjoyed by diplomatic agents pursuant to Article 36, paragraph 1, subparagraph (b) of the Vienna Convention, except in relation to articles, the import or export of which is prohibited by law or controlled by quarantine regulations.

2. Such privileges and immunities shall be accorded to designated personnel for the entire period between arrival on and departure from the territory of the observed Party, and thereafter with respect to acts previously performed in the exercise of their official functions. Such personnel shall also, when transiting the territory of other States Parties, be accorded the privileges and immunities enjoyed by diplomatic agents pursuant to Article 40, paragraph 1 of the Vienna Convention.

3. The immunity from jurisdiction may be waived by the observing Party in those cases when it would impede the course of justice and can be waived without prejudice to this Treaty. The immunity of personnel who are not nationals of the observing Party may be waived only by the States Parties of which such personnel are nationals. Waiver must always be express.

4. Without prejudice to their privileges and immunities or the rights of the observing Party set forth in this Treaty, it is the duty of designated personnel to respect the laws and regulations of the observed Party.

5. The transportation means of the personnel shall be accorded the same immunities from search, requisition, attachment or execution as those of a diplomatic mission pursuant to Article 22, paragraph 3 of the Vienna Convention, except as otherwise provided for in this Treaty.

XIV artikla

Benelux

1. Yksinomaan tämän sopimuksen II - IX artiklan ja XI artiklan sekä A - I liitteen ja K liitteen tarkoitusperiä varten Alankomaiden kuningaskunta, Belgian kuningaskunta ja Luxemburgin suurruhtinaskunta katsotaan yhdeksi sopimusvaltioksi, josta jäljempänä käytetään nimitystä Benelux.

2. Sen estämättä, mitä XV artiklassa määrätään, edellä mainitut sopimusvaltiot voivat lakkauttaa tämän järjestelyn ilmoittamalla asiasta kaikille sopimusvaltioille. Järjestely katsotaan päättyneeksi seuraavan joulukuun 31 päivänä sen jälkeen, kun 60 päivää on kulunut mainitusta ilmoituksesta.

XV artikla

Kesto ja irtisanominen

1. Tämän sopimus on voimassa rajoittamattoman ajan.

2. Sopimusvaltiolla on oikeus irtisanoa tämä sopimus. Sopimusvaltio, joka aikoo irtisanoutua, ilmoittaa päätöksestään jommallekummalle tallettajalle sekä kaikille muille sopimusvaltioille vähintään kuusi kuukautta ennen päivää, jona se aikoo irtisanoutua. Tallettajat ilmoittavat asiasta viipymättä kaikille muille sopimusvaltioille.

3. Sopimusvaltion ilmoittaessa päätöksestään irtisanoa tämän sopimuksen tämän artiklan 2 kappaleen mukaisesti, tallettajat kutsuvat koolle sopimusvaltioiden konferenssin aikaisintaan 30 päivää ja viimeistään 60 päivää sen jälkeen, kun ne ovat vastaanottaneet mainitun ilmoituksen, käsittelemään sopimuksen irtisanomisen vaikutuksia.

XVI artikla

Muutokset ja ajoittainen tarkistus

1. Jokaisella sopimusvaltiolla on oikeus esittää muutoksia tähän sopimukseen. Muutosesityksen teksti jätetään jommalle-

Article XIV

Benelux

1. Solely for the purposes of Articles II to IX and Article XI, and of Annexes A to I and Annex K to this Treaty, the Kingdom of Belgium, the Grand Duchy of Luxembourg, and the Kingdom of the Netherlands shall be deemed a single State Party, hereinafter referred to as the Benelux.

2. Without prejudice to the provisions of Article XV, the above-mentioned States Parties may terminate this arrangement by notifying all other States Parties thereof. This arrangement shall be deemed to be terminated on the next 31 December following the 60-day period after such notification.

Article XV

Duration and withdrawal

1. This Treaty shall be of unlimited duration.

2. A State Party shall have the right to withdraw from this Treaty. A State Party intending to withdraw shall provide notice of its decision to withdraw to either Depositary at least six months in advance of the date of its intended withdrawal and to all other States Parties. The Depositaries shall promptly inform all other States Parties of such notice.

3. In the event that a State Party provides notice of its decision to withdraw from this Treaty in accordance with paragraph 2 of this Article, the Depositaries shall convene a conference of the States Parties no less than 30 days and no more than 60 days after they have received such notice, in order to consider the effect of the withdrawal on this Treaty.

Article XVI

Amendments and periodic review

1. Each State Party shall have the right to propose amendments to this Treaty. The text of each proposed amendment shall be

kummalle tallettajalle, joka toimittaa sen kaikkien sopimusvaltioiden harkittavaksi. Jos 90 päivän kuluessa siitä, kun mainittu teksti on niille toimitettu, vähintään kolme sopimusvaltiota sitä pyytää, tallettajat kutsuvat koolle sopimusvaltioiden konferenssin käsittelemään muutosesitystä. Konferenssi avataan aikaisintaan 30 päivää ja viimeistään 60 päivää siitä, kun kolmas pyyntö on vastaanotettu.

2. Tämän sopimuksen muutos edellyttää kaikkien sopimusvaltioiden hyväksymistä joko siten, että ne antavat hyväksymisestään kirjallisen ilmoituksen tallettajalle 90 päivän kuluessa siitä, kun muutosesitys on niille toimitettu, tai ilmaisemalla hyväksymisensä tämän artiklan 1 kappaleen mukaisesti koolle kutsutussa konferenssissa. Hyväksytty muutos on ratifioitava XVII artiklan 1 kappaleen mukaisesti ja tulee voimaan 60 päivän kuluttua siitä, kun sopimusvaltioiden ratifioimiskirjat on talletettu.

3. Jollei vähintään kolme sopimusvaltiota ole sitä pyytänyt aiemmin, tallettajat kutsuvat koolle konferenssin tämän sopimuksen täytäntöönpanon tarkistamiseksi kolmen vuoden kuluttua sen voimaantulosta ja viiden vuoden väliajoin sen jälkeen.

XVII artikla

Tallettajat, voimaantulo ja sopimukseen liittyminen

1. Kunkin sopimusvaltion on ratifioitava tämä sopimus omien perustuslaillisten menettelytapojensa mukaisesti. Ratifioimiskirjat ja liittymiskirjat talletetaan joko Kanadan hallituksen tai Unkarin hallituksen tai molempien näiden hallitusten huostaan, jotka täten nimetään tallettajiksi. Tallettajat rekisteröivät tämän sopimuksen Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan 102 artiklan mukaisesti.

2. Tämä sopimus tulee voimaan 60 päivän kuluttua siitä, kun 20 ratifioimiskirjaa on talletettu; näiden joukossa on oltava tallettajien ratifioimiskirjat ja niiden sopimusvaltioiden ratifioimiskirjat, joiden A liitteessä

submitted to either Depositary, which shall circulate it to all States Parties for consideration. If so requested by no less than three States Parties within a period of 90 days after circulation of the proposed amendment, the Depositaries shall convene a conference of the States Parties to consider the proposed amendment. Such a conference shall open no earlier than 30 days and no later than 60 days after receipt of the third of such requests.

2. An amendment to this Treaty shall be subject to the approval of all States Parties, either by providing notification, in writing, of their approval to a Depositary within a period of 90 days after circulation of the proposed amendment, or by expressing their approval at a conference convened in accordance with paragraph 1 of this Article. An amendment so approved shall be subject to ratification in accordance with the provisions of Article XVII, paragraph 1, and shall enter into force 60 days after the deposit of instruments of ratification by the States Parties.

3. Unless requested to do so earlier by no less than three States Parties, the Depositaries shall convene a conference of the States Parties to review the implementation of this Treaty three years after entry into force of this Treaty and at five-year intervals thereafter.

Article XVII

Depositaries, entry into force and accession

1. This Treaty shall be subject to ratification by each State Party in accordance with its constitutional procedures. Instruments of ratification and instruments of accession shall be deposited with the Government of Canada or the Government of the Republic of Hungary or both, hereby designated the Depositaries. This Treaty shall be registered by the Depositaries pursuant to Article 102 of the Charter of the United Nations.

2. This Treaty shall enter into force 60 days after the deposit of 20 instruments of ratification, including those of the Depositaries, and of States Parties whose individual allocation of passive quotas as set forth

tarkoitettu yksittäinen passiivikiintiö on vähintään kahdeksan.

3. Tämä sopimus on avoimena allekirjoittamista varten Armenian, Azerbaidžhanille, Georgian, Kazakstanille, Kirgizstanille, Moldovalle, Tadžikistanille, Turkmenistanille, Uzbekistanille ja edellyttää niiden ratifioimista. Edellä mainituista valtioista ne, jotka eivät allekirjoita tätä sopimusta ennen kuin se tämän artiklan 2 kappaleen mukaisesti tulee voimaan, voivat liittyä siihen koska tahansa tallettamalla liittymiskirjan jommankumman tallettajan huostaan.

4. Kuuden kuukauden ajan tämän sopimuksen voimaantulosta muut Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökonferenssin osantottajavaltiot voivat hakea oikeutta liittyä sopimukseen jättämällä sitä koskevan kirjallisen pyynnön jommallekummalle tallettajasta. Hakemuksen vastaanottanut tallettaja toimittaa sen viipymättä kaikille sopimusvaltioille. Tähän sopimukseen liittymistä hakevat valtiot voivat myös halutessaan pyytää, että niille määrätään passiivikiintiö ja määritellään sen määrä. Asia käsitellään seuraavassa Avoin taivas -sopimuksen neuvoo-antavan toimikunnan varsinaisessa kokouksessa ja siitä päätetään aikanaan.

5. Kuuden kuukauden kuluttua tämän sopimuksen voimaantulosta Avoin taivas -sopimuksen neuvoo-antava toimikunta voi käsitellä minkä tahansa valtion liittymistä tähän sopimukseen, jos se katsoo kyseisen valtion olevan kykenevä ja halukas toteuttamaan tämän sopimuksen tavoitteita.

6. Valtion osalta, joka ei ole tallettanut ratifioimiskirjaansa ennen tämän sopimuksen voimaantuloa, mutta joka sen jälkeen ratifioi sopimuksen tai liittyy siihen, tämä sopimus tulee voimaan 60 päivän kuluttua siitä päivästä, jona ratifioimis- tai liittymiskirja on talletettu.

7. Tallettajat ilmoittavat viipymättä kaikille sopimusvaltioille

A) kunkin ratifioimiskirjan tallettamispäivän ja tämän sopimuksen voimaantulopäivän;

B) kunkin liittymishakemuksen päivämäärän, hakijavaltion nimen ja menettelytuloksen;

C) kunkin liittymiskirjan tallettamispäivän ja tämän sopimuksen voimaantulopäivän

in Annex A is eight or more.

3. This Treaty shall be open for signature by Armenia, Azerbaijan, Georgia, Kazakhstan, Kirgistan, Moldova, Tajikistan, Turkmenistan and Uzbekistan and shall be subject to ratification by them. Any of these States which do not sign this Treaty before it enters into force in accordance with the provisions of paragraph 2 of this Article may accede to it at any time by depositing an instrument of accession with one of the Depositaries.

4. For six months after entry into force of this Treaty, any other State participating in the Conference on Security and Cooperation in Europe may apply for accession by submitting a written request to one of the Depositaries. The Depositary receiving such a request shall circulate it promptly to all States Parties. The States applying for accession to this Treaty may also, if they so wish, request an allocation of a passive quota and the level of this quota. The matter shall be considered at the next regular meeting of the Open Skies Consultative Commission and decided in due course.

5. Following six months after entry into force of this Treaty, the Open Skies Consultative Commission may consider the accession to this Treaty of any State which, in the judgement of the Commission, is able and willing to contribute to the objectives of this Treaty.

6. For any State which has not deposited an instrument of ratification by the time of entry into force, but which subsequently ratifies or accedes to this Treaty, this Treaty shall enter into force 60 days after the date of deposit of its instrument of ratification or accession.

7. The Depositaries shall promptly inform all States Parties of:

(A) the date of deposit of each instrument of ratification and the date of entry into force of this Treaty;

(B) the date of an application for accession, the name of the requesting State and the result of the procedure;

(C) the date of deposit of each instrument of accession and the date of entry into force

vän kunkin valtion osalta, joka siihen myöhemmin liittyy;

D) konferenssin koollekutsumisesta XV ja XVI artiklan mukaisesti;

E) irtisanomisista, jotka on tehty XV artiklan mukaisesti, sekä irtisanomisen voimaantulopäivästä;

F) tähän sopimukseen tehtyjen muutosten voimaantulopäivän; sekä

G) muista asioista, joista tallettajat tämän sopimuksen määräysten mukaan ovat velvollisia ilmoittamaan sopimusvaltioille.

XVIII artikla

Sopimuksen väliaikainen soveltaminen ja vaiheittainen täytäntöönpano

Tämän sopimuksen täytäntöönpanon helpottamiseksi, eräitä sen määräyksiä voidaan soveltaa väliaikaisesti, ja eräitä muita voidaan toteuttaa vaiheittain.

I OSA

VÄLIAIKAINEN SOVELTAMINEN

1. Sen estämättä, mitä XVII artiklassa määrätään, allekirjoittajavaltiot soveltavat väliaikaisesti seuraavia tämän sopimuksen määräyksiä:

- A) VI artiklan I osan 4 kappale;
- B) X artiklan 1, 2, 3, 6 ja 7 kappale;
- C) XI artikla;
- D) XIII artiklan I osan 1 ja 2 kappale;

E) XIV artikla; sekä

F) L liitteen I osa.

2. Mainittuja määräyksiä sovelletaan väliaikaisesti 12 kuukauden ajan siitä päivästä, jona tämä sopimus avataan allekirjoittamista varten. Jos tämä sopimus ei tule voimaan ennen väliaikaisen soveltamiskauden päättymistä, väliaikaista soveltamista voidaan jatkaa, jos kaikki allekirjoittajavaltiot niin päättävät. Väliaikainen soveltaminen lakkaa joka tapauksessa tämän sopimuksen tullessa voimaan. Sopimusvaltiot voivat kuitenkin silloin päättää, että väliaikaista soveltamista jatketaan sopimusvaltioiden osalta, jotka eivät ole ratifioineet sopimusta.

of this Treaty for each State that subsequently accedes to it;

(D) the convening of a conference pursuant to Articles XV and XVI;

(E) any withdrawal in accordance with Article XV and its effective date;

(F) the date of entry into force of any amendments to this Treaty; and

(G) any other matters of which the Depositories are required by this Treaty to inform the States Parties.

Article XVIII

Provisional application and phasing of implementation of the treaty

In order to facilitate the implementation of this Treaty, certain of its provisions shall be provisionally applied and others shall be implemented in phases.

SECTION I

PROVISIONAL APPLICATION

1. Without detriment to Article XVII, the signatory States shall provisionally apply the following provisions of this Treaty:

- (A) Article VI, Section I, paragraph 4;
- (B) Article X, paragraphs 1, 2, 3, 6 and 7;
- (C) Article XI;
- (D) Article XIII, Section I, paragraphs 1 and 2;
- (E) Article XIV; and
- (F) Annex L, Section I.

2. This provisional application shall be effective for a period of 12 months from the date when this Treaty is opened for signature. In the event that this Treaty does not enter into force before the period of provisional application expires, that period may be extended if all the signatory States so decide. The period of provisional application shall in any event terminate when this Treaty enters into force. However, the States Parties may then decide to extend the period of provisional application in respect of signatory States that have not ratified this

Treaty.

II OSA

SECTION II

VAIHEITTAINEN TÄYTÄNTÖÖNPANO

PHASING OF IMPLEMENTATION

1. Voimaantulonsa jälkeen sopimus pannaan täytäntöön vaiheittain tässä osassa annettujen määräysten mukaisesti. Tämän osan 2 - 6 kappaleet koskevat ajanjaksoa, joka alkaa sopimuksen tullessa voimaan ja päättyy 31 päivänä joulukuuta kolmantena vuonna sen vuoden jälkeen, jona voimaantulo on tapahtunut.

2. Siitä riippumatta, mitä IV artiklan 1 kappaleessa määrätään, sopimusvaltio ei saa edellä 1 kappaleessa tarkoitettuna ajanjaksona käyttää infrapunakeilainta, jos tarkkailuilma-alukseen on sellainen asennettu, ellei tarkkailevan ja tarkkailtavan valtion välillä ole toisin sovittu. Näitä kuvausjärjestelmiä ei katsasteta D liitteessä tarkoitettulla tavalla. Jos kuvausjärjestelmän poistaminen tarkkailuilma-aluksesta on vaikeata, se on varustettava peitteillä tai muilla laitteilla, jotka estävät sen toiminnan tarkkailulennon aikana IV artiklan 4 kappaleen mukaisesti.

3. Siitä riippumatta, mitä IV artiklan 9 kappaleessa määrätään, sopimusvaltio ei ole velvollinen tämän osan 1 kappaleessa tarkoitettuna ajanjaksona antamaan käyttöön tarkkailuilma-alusta, joka on varustettu jokaiseen kuvausjärjestelmäluokkaan kuuluvalla kuvausjärjestelmällä IV artiklan 2 kappaleessa määrätyllä enimmäissuorituskyvyllä ja määrillä edellyttäen, että tarkkailuilma-alue on varustettu

A) yhdellä optisella panoraamakameralla tai

B) vähintään kahdella optisella kuvaruudittain kuvaavalla kameralla.

4. Siitä riippumatta, mitä tämän sopimuksen B liitteen II osan 2 kappaleen A kohdassa määrätään, tietojen taltiointivälitteet merkitään tiedoilla tämän osan 1 kappaleessa tarkoitettuna ajankohtana sopimusvaltioiden yleisen käytännön mukaisesti.

5. Siitä riippumatta, mitä VI artiklan I osan 1 kappaleessa määrätään, sopimusval-

1. After entry into force, this Treaty shall be implemented in phases in accordance with the provisions set forth in this Section. The provisions of paragraphs 2 to 6 of this Section shall apply during the period from entry into force of this Treaty until 31 December of the third year following the year during which entry into force takes place.

2. Notwithstanding the provisions of Article IV, paragraph 1, no State Party shall during the period specified in paragraph 1 above use an infra-red line-scanning device if one is installed on an observation aircraft, unless otherwise agreed between the observing and observed Parties. Such sensors shall not be subject to certification in accordance with Annex D. If it is difficult to remove such sensor from the observation aircraft, then it shall have covers or other devices that inhibit its operation in accordance with the provisions of Article IV, paragraph 4 during the conduct of observation flights.

3. Notwithstanding the provisions of Article IV, paragraph 9, no State Party shall, during the period specified in paragraph 1 of this Section, be obliged to provide an observation aircraft equipped with sensors from each sensor category, at the maximum capability and in the numbers specified in Article IV, paragraph 2, provided that the observation aircraft is equipped with:

(A) a single optical panoramic camera; or

(B) not less than a pair of optical framing cameras.

4. Notwithstanding the provisions of Annex B, Section II, paragraph 2, subparagraph (A) to this Treaty, data recording media shall be annotated with data in accordance with existing practice of States Parties during the period specified in paragraph 1 of this Section.

5. Notwithstanding the provisions of Article VI, Section I, paragraph 1, no State

tiolla ei ole oikeutta tämän osan 1 kappaleessa tarkoitettuna ajanjaksona saada käyttöönsä ilma-alusta, joka kykenee määrättyyn toimintamatkaan ilman polttoainetäydennystä.

6. Tämän osan 1 kappaleessa tarkoitettuna ajanjaksona aktiivikiintiöiden jako määrätään A liitteen II osan 2 kappaleen määräysten mukaisesti.

7. Uusien kuvausjärjestelmäluokkien tai nykyisten luokkien suorituskyvyn parannusten vaiheittainen käyttöönotto käsitellään Avoin taivas -sopimuksen neuvonantavassa toimikunnassa IV artiklan 3 kappaleen asianmukaisten määräysten mukaisesti.

XIX artikla

Todistusvoimaiset tekstit

Tämän sopimuksen alkuperäiskappaleet, joiden englannin-, espanjan-, italian-, ranskan-, saksan- ja venäjänkieliset tekstit ovat yhtä todistusvoimaiset, talletetaan tallettajien arkistoon. Tallettajat toimittavat oikeaksi todistetut jäljennökset kaikille sopimuspuolille.

A LIITE

KIINTIÖT JA SUURIMMAT SALLITUT LENTOMATKAT

I OSA

PASSIIVIKIINTIÖIDEN MÄÄRÄÄMINEN

1. Yksittäiset passiivikiintiöt määrätään seuraavan taulukon mukaisesti ja ovat voimassa ainoastaan niiden valtioiden osalta, jotka ovat ratifioineet sopimuksen:

Saksan liittotasavalta	12
Amerikan yhdysvallat	42
Valko-Venäjän tasavalta ja Venäjän federaation sopimusvaltioryhmä	42
Benelux	6

Party during the period specified in paragraph 1 of this Section shall have the right to be provided with an aircraft capable of achieving any specified unrefuelled range.

6. During the period specified in paragraph 1 of this Section, the distribution of active quotas shall be established in accordance with the provisions of Annex A, Section II, paragraph 2 to this Treaty.

7. Further phasing in respect of the introduction of additional categories of sensors or improvements to the capabilities of existing categories of sensors shall be addressed by the Open Skies Consultative Commission in accordance with the provisions of Article IV, paragraph 3 concerning such introduction or improvement.

Article XIX

Authentic texts

The originals of this Treaty, of which the English, French, German, Italian, Russian and Spanish texts are equally authentic, shall be deposited in the archives of the Depositaries. Duly certified copies of this Treaty shall be transmitted by the Depositaries to all the States Parties.

ANNEX A

QUOTAS AND MAXIMUM FLIGHT DISTANCES

SECTION I

ALLOCATION OF PASSIVE QUOTAS

1. The allocation of individual passive quotas is set forth as follows and shall be effective only for those States Parties having ratified the Treaty:

For the Federal Republic of Germany	12
For the United States of America	42
For the Republic of Belarus and the Russian Federation group of States Parties	42
For Benelux	6

Bulgarian tasavalta	4	For the Republic of Bulgaria	4
Kanada	12	For Canada	12
Tanskan kuningaskunta	6	For the Kingdom of Denmark	6
Espanjan kuningaskunta	4	For the Kingdom of Spain	4
Ranskan tasavalta	12	For the French Republic	12
Iso-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistynyt kuningaskunta	12	For the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland	12
Helleenien tasavalta	4	For the Hellenic Republic	4
Unkarin tasavalta	4	For the Republic of Hungary	4
Islannin tasavalta	4	For the Republic of Iceland	4
Italian tasavalta	12	For the Italian Republic	12
Norjan kuningaskunta	7	For the Kingdom of Norway	7
Puolan tasavalta	6	For the Republic of Poland	6
Portugalin tasavalta	2	For the Portuguese Republic	2
Romania	6	For Romania	6
Tsekin ja Slovakian federatiivinen tasavalta	4	For the Czech and Slovak Federal Republic	4
Turkin tasavalta	12	For the Republic of Turkey	12
Ukraina	12	For Ukraine	12

2. Jos muu valtio ratifioi sopimuksen tai liittyy siihen XVII artiklan ja X artiklan 4 kappaleen C kohdan mukaisesti sekä X artiklan 4 kappaleen D kohdan huomioon ottaen, mainitun muun valtion passiivikiintiö käsitellään Avoin taivas -sopimuksen neuvoo-antavan toimikunnan seuraavassa varsinaisessa kokouksessa sen jälkeen, kun asianomainen valtio on tallettanut ratifioimis- tai liittymiskirjansa.

II OSA

ENSIMMÄINEN TARKKAILULENTOJEN AKTIIVIKIINTIÖIDEN JAKO

1. Sopimuksen III artiklan I osan 6 kappaleen nojalla suoritettavan ensimmäisen aktiivikiintiöiden jaon mukaan kunkin sopimusvaltion on vastaanotettava tarkkailulentoja alueensa yli siten, että niiden lukumäärä on enintään 75 prosenttia (pyöristettynä alaspäin lähimpään kokonaislukuun) tämän liitteen I osan 1 kappaleessa tarkoitetusta yksittäisestä passiivikiintiöstä. Tältä pohjalta ja niiden valtioiden osalta, jotka ovat käyneet neuvotteluja Avoin taivas -konferenssin puitteissa Wienissä, ensimmäinen jako toisiinsa nähden on voimassa

2. In the event that an additional State ratifies or accedes to the Treaty in accordance with the provisions of Article XVII and Article X, paragraph 4, subparagraph (C), and taking into account Article X, paragraph 4, subparagraph (D), an allocation of passive quotas to such a State shall be considered during the regular session of the Open Skies Consultative Commission following the date of deposit of its instrument of ratification or accession.

SECTION II

FIRST DISTRIBUTION OF ACTIVE QUOTAS FOR OBSERVATION FLIGHTS

1. The first distribution of active quotas pursuant to Article III, Section I, paragraph 6 of the Treaty shall be such that each State Party shall be obliged to accept over its territory a number of observation flights no greater than 75 per cent, rounded down to the nearest whole number, of the individual passive quota allocated as set forth in Section I, paragraph 1 of this Annex. On this basis, and for those States Parties which have conducted negotiations in the framework of the Open Skies Conference in Vienna, the first distribution in respect of

sopimuksen voimaantulopäivästä seuraavan vuoden 31 päivään joulukuuta saakka sen vuoden jälkeen, jona sopimus on tullut voimaan, ja vain niiden sopimusvaltioiden osalta, jotka ovat ratifioineet sopimuksen. Ensimmäinen jako on seuraava:

Saksan liittotasavallalla on oikeus suorittaa kolme tarkkailulentoa Valko-Venäjän tasavallan ja Venäjän federaation sopimusvaltioryhmän alueen yli ja yksi tarkkailulento Ukrainan alueen yli;

Amerikan yhdysvalloilla on oikeus suorittaa kahdeksan tarkkailulentoa Valko-Venäjän tasavallan ja Venäjän federaation sopimusvaltioryhmän alueen yli ja yksi tarkkailulento - yhdessä Kanadan kanssa - Ukrainan alueen yli.

Valko-Venäjän tasavallalla ja Venäjän federaation sopimusvaltioryhmällä on oikeus suorittaa kaksi tarkkailulentoa Beneluxin alueen yli siten kuin sopimuksen XIV artiklassa mainitaan, kaksi tarkkailulentoa Kanadan alueen yli, kaksi tarkkailulentoa Tanskan kuningaskunnan alueen yli, kolme tarkkailulentoa Ranskan tasavallan alueen yli, kolme tarkkailulentoa Saksan liittotasavallan alueen yli, yksi tarkkailulento Helleenien tasavallan alueen yli, kaksi tarkkailulentoa Italian tasavallan alueen yli, kaksi tarkkailulentoa Norjan kuningaskunnan alueen yli, kaksi tarkkailulentoa Turkin tasavallan alueen yli, kolme tarkkailulentoa Iso-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan alueen yli ja neljä tarkkailulentoa Amerikan yhdysvaltojen alueen yli;

Belgian kuningaskunnalla, Luxemburgin suurruhtinaskunnalla ja Alankomaiden kuningaskunnalla, joista käytetään nimitystä Benelux, on oikeus suorittaa yksi tarkkailulento Valko-Venäjän tasavallan ja Venäjän federaation sopimusvaltioryhmän alueen yli ja yksi lento Puolan tasavallan alueen yli;

each other shall be valid from the date of entry into force of the Treaty until 31 December following the year during which the Treaty has entered into force and shall be effective only for those States Parties having ratified the Treaty. This first distribution is set forth as follows:

The Federal Republic of Germany shall have the right to conduct three observation flights over the territory of the Republic of Belarus and the Russian Federation group of States Parties, and one observation flight over the territory of Ukraine;

The United States of America shall have the right to conduct eight observation flights over the territory of the Republic of Belarus and the Russian Federation group of States Parties, and one observation flight, shared with Canada, over the territory of Ukraine;

The Republic of Belarus and the Russian Federation group of States Parties shall have the right to conduct two observation flights over the territory of Benelux, as referred to in Article XIV of the Treaty, two observation flights over the territory of Canada, two observation flights over the territory of the Kingdom of Denmark, three observation flights over the territory of the French Republic, three observation flights over the territory of the Federal Republic of Germany, one observation flight over the territory of the Hellenic Republic, two observation flights over the territory of the Italian Republic, two observation flights over the territory of the Kingdom of Norway, two observation flights over the territory of the Republic of Turkey, three observation flights over the territory of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland, and four observation flights over the territory of the United States of America;

The Kingdom of Belgium, the Grand Duchy of Luxembourg and the Kingdom of the Netherlands, referred to as the Benelux, shall have the right to conduct one observation flight over the territory of the Republic of Belarus and the Russian Federation group of States Parties, and one observation flight over the territory of the Republic of Poland;

Bulgarian tasavallalla on oikeus suorittaa yksi tarkkailulento Helleenien tasavallan alueen yli, yksi tarkkailulento Italian tasavallan alueen yli ja yksi tarkkailulento Turkin tasavallan alueen yli;

Kanadalla on oikeus suorittaa kaksi tarkkailulentoa Valko-Venäjän tasavallan ja Venäjän federaation sopimusvaltioryhmän alueen yli, yksi tarkkailulento Tsekin ja Slovakian liittotasavallan alueen yli, yksi tarkkailulento Puolan tasavallan alueen yli ja yksi tarkkailulento yhdessä Amerikan yhdysvaltojen kanssa Ukrainan alueen yli;

Tanskan kuningaskunnalla on oikeus suorittaa yksi tarkkailulento Valko-Venäjän tasavallan ja Venäjän federaation sopimusvaltioryhmän alueen yli ja yksi tarkkailulento Puolan tasavallan alueen yli;

Espanjan kuningaskunnalla on oikeus suorittaa yksi tarkkailulento Tsekin ja Slovakian liittotasavallan alueen yli;

Ranskan tasavallalla on oikeus suorittaa kolme tarkkailulentoa Valko-Venäjän tasavallan ja Venäjän federaation sopimusvaltioryhmän alueen yli ja yksi tarkkailulento Romanian alueen yli;

Iso-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneellä kuningaskunnalla on oikeus suorittaa kolme tarkkailulentoa Valko-Venäjän tasavallan ja Venäjän federaation sopimusvaltioryhmän alueen yli ja yksi tarkkailulento Ukrainan alueen yli;

Helleenien tasavallalla on oikeus suorittaa yksi tarkkailulento Bulgarian tasavallan alueen yli ja yksi tarkkailulento Romanian tasavallan alueen yli;

Unkarin tasavallalla on oikeus suorittaa yksi tarkkailulento Romanian alueen yli ja yksi tarkkailulento Ukrainan alueen yli;

Italian tasavallalla on oikeus suorittaa kaksi tarkkailulentoa Valko-Venäjän tasavallan ja Venäjän federaation sopimusvaltioryhmän alueen yli, yksi tarkkailulento

The Republic of Bulgaria shall have the right to conduct one observation flight over the territory of the Hellenic Republic, one observation flight over the territory of the Italian Republic, and one observation flight over the territory of the Republic of Turkey;

Canada shall have the right to conduct two observation flights over the territory of the Republic of Belarus and the Russian Federation group of States Parties, one observation flight over the territory of the Czech and Slovak Federal Republic, one observation flight over the territory of the Republic of Poland, and one observation flight, shared with the United States of America, over the territory of Ukraine;

The Kingdom of Denmark shall have the right to conduct one observation flight over the territory of the Republic of Belarus and the Russian Federation group of States Parties, and one observation flight over the territory of the Republic of Poland;

The Kingdom of Spain shall have the right to conduct one observation flight over the territory of the Czech and Slovak Federal Republic;

The French Republic shall have the right to conduct three observation flights over the territory of the Republic of Belarus and the Russian Federation group of States Parties, and one observation flight over the territory of Romania;

The United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland shall have the right to conduct three observation flights over the territory of the Republic of Belarus and the Russian Federation group of States Parties, and one observation flight over the territory of Ukraine;

The Hellenic Republic shall have the right to conduct one observation flight over the territory of the Republic of Bulgaria, and one observation flight over the territory of Romania;

The Republic of Hungary shall have the right to conduct one observation flight over the territory of Romania, and one observation flight over the territory of Ukraine;

The Italian Republic shall have the right to conduct two observation flights over the territory of the Republic of Belarus and the Russian Federation group of States Parties,

Unkarin tasavallan ja yksi tarkkailulento yhdessä Turkin tasavallan kanssa Ukrainan alueen yli;

Norjan kuningaskunnalla on oikeus suorittaa kaksi tarkkailulentoa Valko-Venäjän tasavallan ja Venäjän federaation sopimusvaltioryhmän alueen yli ja yksi tarkkailulento Puolan tasavallan alueen yli;

Puolan tasavallalla on oikeus suorittaa yksi tarkkailulento Saksan liittotasavallan alueen yli, yksi tarkkailulento Valko-Venäjän tasavallan ja Venäjän federaation sopimusvaltioryhmän alueen yli, ja yksi tarkkailulento Ukrainan alueen yli;

Romanialla on oikeus suorittaa yksi tarkkailulento Bulgarian tasavallan alueen yli, yksi tarkkailulento Helleenien tasavallan alueen yli, yksi tarkkailulento Unkarin tasavallan alueen yli ja yksi tarkkailulento Ukrainan alueen yli;

Tsekin ja Slovakian liittotasavallalla on oikeus suorittaa yksi tarkkailulento Saksan liittotasavallan alueen yli ja yksi tarkkailulento Ukrainan alueen yli;

Turkin tasavallalla on oikeus suorittaa kaksi tarkkailulentoa Valko-Venäjän tasavallan ja Venäjän federaation sopimusvaltioryhmän alueen yli, yksi tarkkailulento Bulgarian tasavallan alueen yli ja kaksi, joista toinen yhdessä Italian tasavallan kanssa, Ukrainan alueen yli;

Ukrainalla on oikeus suorittaa yksi tarkkailulento Tsekin ja Slovakian liittotasavallan alueen yli, yksi tarkkailulento Unkarin tasavallan alueen yli, yksi tarkkailulento Puolan tasavallan alueen yli, yksi tarkkailulento Romanian alueen yli ja kaksi tarkkailulentoa Turkin tasavallan alueen yli;

2. Tämän ensimmäisen jaon jälkeen siihen päivään saakka, jona sopimus XVIII ar-

one observation flight over the territory of the Republic of Hungary, and one observation flight, shared with the Republic of Turkey, over the territory of Ukraine;

The Kingdom of Norway shall have the right to conduct two observation flights over the territory of the Republic of Belarus and the Russian Federation group of States Parties and one observation flight over the territory of the Republic of Poland;

The Republic of Poland shall have the right to conduct one observation flight over the territory of the Federal Republic of Germany, one observation flight over the territory of the Republic of Belarus and the Russian Federation group of States Parties, and one observation flight over the territory of Ukraine;

Romania shall have the right to conduct one observation flight over the territory of the Republic of Bulgaria, one observation flight over the territory of the Hellenic Republic, one observation flight over the territory of the Republic of Hungary, and one observation flight over the territory of Ukraine;

The Czech and Slovak Federal Republic shall have the right to conduct one observation flight over the territory of the Federal Republic of Germany, and one observation flight over the territory of Ukraine;

The Republic of Turkey shall have the right to conduct two observation flights over the territory of the Republic of Belarus and the Russian Federation group of States Parties, one observation flight over the territory of the Republic of Bulgaria and two observation flights, one of which is shared with the Italian Republic, over the territory of Ukraine;

Ukraine shall have the right to conduct one observation flight over the territory of the Czech and Slovak Federal Republic, one observation flight over the territory of the Republic of Hungary, one observation flight over the territory of the Republic of Poland, one observation flight over the territory of Romania, and two observation flights over the territory of the Republic of Turkey.

2. Following this first distribution and until the date of full implementation of the

tiklassa tarkoitetulla tavalla täysipainoisesti toteutetaan aktiivikiintiöiden osalta, vuosittaiset jaot perustuvat 75 prosentin sääntöön, joka suhteessa yksittäisiin passiivikiintiöihin annetaan tämän osan 1 kappaleessa.

3. Siitä päivästä lukien, jona sopimusta sovelletaan täysipainoisesti, kunkin sopimusvaltion on hyväksyttävä sen jälkeen suoritetuissa aktiivikiintiöiden jaoissa alueensa yli pyydettyä niin monta tarkkailulentoa, että se vastaa asianomaisen valtion koko yksittäistä passiivikiintiötä. Milloin mahdollista tai milloin sitä on pyydetty, ja ellei toisin ole sovittu, nämä jaot perustuvat ensimmäisessä jaoissa suoritettujen aktiivikiintiöiden suhteelliseen lisäykseen.

4. Siinä tapauksessa, että uusi valtio ratifioi sopimuksen tai liittyy siihen XVII artiklan mukaisesti, aktiivikiintiöiden jako asianomaiselle valtiolle käsitellään Avoin taivas -neuvoa-antavan toimikunnan seuraavassa sääntömääräisessä kokouksessa sen jälkeen, kun ratifioimis- tai liittymiskirja on talletettu kuitenkin siten, että

A) ratifioivalla tai liittyvällä valtiolla on oikeus pyytää tarkkailulentoja sopimusvaltioiden alueen yli asianomaiselle valtiolle määrätyn passiivikiintiön puitteissa tämän liitteen I osan 2 kappaleen mukaisesti ja niiden sopimusvaltioiden passiivikiintiön puitteissa, joiden yli tarkkailulentoja on pyydetty, ellei asianomaisten sopimusvaltioiden kanssa ole toisin sovittu; ja

B) kaikilla sopimusvaltioilla on samanlaisesti oikeus pyytää tarkkailulentoja allekirjoittavan tai liittyvän valtion alueen yli oman aktiivikiintiönsä ja asianomaisen valtion passiivikiintiön puitteissa.

III OSA

TARKKAILULENTOJEN SUURIMMAT SALLITUT LENTOMATKAT

Kultakin Avoin taivas -lentokentältä alkavan tarkkailulennon suurin sallittu lentomatka tarkkailtavan valtion alueen yli on seuraava:

Treaty specified in Article XVIII to that effect for the use of active quotas, annual distributions shall be based on the 75 per cent rule established in paragraph 1 of this Section in relation to the allocation of individual passive quotas.

3. From the date of full implementation of the Treaty each State Party shall accept during subsequent distributions of active quotas over its territory, if so requested, a number of observation flights up to the full amount of its individual passive quota. Whenever possible or requested and unless otherwise agreed, those distributions shall be based on a proportionate increase of the active quotas distributed in the first distribution.

4. In the event that an additional State ratifies or accedes to the Treaty in accordance with the provisions of Article XVII, the distribution of active quotas to such State shall be considered during the regular session of the Open Skies Consultative Commission following the date of the deposit of its instrument of ratification or accession, subject to the following provisions:

(A) the ratifying or acceding State shall have the right to request observation flights over the territories of States Parties within the passive quota allocated to that State in accordance with the provisions of Section I, paragraph 3 of this Annex, and within the passive quotas of the States Parties requested for observation flights, unless otherwise agreed by the States Parties involved; and

(B) all States Parties shall have at the same time the right to request observation flights over the territory of that signing or acceding State within their active quotas and within the passive quota allocated to that State.

SECTION III

MAXIMUM FLIGHT DISTANCES OF OBSERVATION FLIGHTS

The maximum flight distances of observation flights over the territories of observed Parties commencing from each Open Skies airfield are as follows:

	kilometriä		Kilometres
Saksan liittotasavalta		The Federal Republic of Germany	
WUNSTORF	1 200	WUNSTORF,	1,200
LANDSBERG-LECH	1 200	LANDSBERG-LECH	1,200
Amerikan Yhdysvallat		The United States of America	
WASHINGTON-DULLES	4 900	WASHINGTON-DULLES	4,900
TRAVIS AFB	4 000	TRAVIS AFB	4,000
ELMENDORF AFB	3 000	ELMENDORF AFB	3,000
LINCOLN-MUNICIPAL	4 800	LINCOLN-MUNICIPAL	4,800
Valko-Venäjän tasavallan ja Venäjän federaation sopimusvaltioryhmä		The Republic of Belarus and the Russian Federation group of States Parties	
KUBINKA	5 000	KUBINKA	5,000
ULAN UDE	5 000	ULAN UDE	5,000
VORKUTA	6 500	VORKUTA	6,500
MAGADAN	6 500	MAGADAN	6,500
Benelux		Benelux	
ZAVENTEM/MELSBROEK	945	ZAVENTEM/MELSBROEK	945
Bulgarian tasavalta		The Republic of Bulgaria	
SOFIA	660	SOFIA	660
BURGAS	660	BURGAS	660
Kanada		Canada	
OTTAWA	5 000	OTTAWA	5,000
IQALUIT	6 000	IQALUIT	6,000
YELLOWKNIFE	5 000	YELLOWKNIFE	5,000
Tanskan kuningaskunta		The Kingdom of Denmark	
Metropolitan	800	Metropolitan	800
FÄÄRSAARET	250	FAROE ISLANDS	250
GRÖNLANTI	5 600	GREENLAND	5,600
Espanjan kuningaskunta		The Kingdom of Spain	
GETAFE	1 300	GETAFE	1,300
GANDO	750	GANDO	750
VALENCIA	1 300	VALENCIA	1,300
VALLADOLID	1 300	VALLADOLID	1,300
MORON	1 300	MORON	1,300
Ranskan tasavalta		The French Republic	
ORLEANS-BRICY	1 400	ORLEANS-BRICY	1,400
NICE-COTE D'AZUR	800	NICE-COTE D'AZUR	800
TOULOUSE-BLAGNAC	700	TOULOUSE-BLAGNAC	700
Iso-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistynyt kuningaskunta		The United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland	
BRIZE NORTON	1 150	BRIZE NORTON	1,150

SCAMPTON	1 150	SCAMPTON	1,150
LEUCHARS	1 150	LEUCHARS	1,150
SCILLY ISLANDSIN kanssa	1 500	with SCILLY ISLANDS	1,500
SHETLAND ISLANDSIN kanssa	1 500	with SHETLAND ISLANDS	1,500
Helleenien tasavalta		The Hellenic Republic	
THESSALONIKI	900	THESSALONIKI	900
ELEFSIS	900	ELEFSIS	900
KREETAN, KARPATOSIN, RHODOS ja KOS -saarten kanssa	1 100	with CRETE, KARPATOS, RHODES, KOS ISLANDS	1,100
Unkarin tasavalta		The Republic of Hungary	
BUDAPEST-FERIHEGY	860	BUDAPEST-FERIHEGY	860
Islannin tasavalta	1 500	The Republic of Iceland	1,500
Italian tasavalta		The Italian Republic	
MILANO-MALPENSA	1 130	MILANO-MALPENSA	1,130
PALERMO-PUNTA RAISI	1 400	PALERMO-PUNTA RAISI	1,400
Norjan kuningaskunta		The Kingdom of Norway	
OSLO-GARDERMOEN	1 700	OSLO-GARDERMOEN	1,700
TROMSSA-LANGNES	1 700	TROMSOE-LANGNES	1,700
Puolan tasavalta		The Republic of Poland	
WARSZAWA-OKECIE	1 400	WARSZAWA-OKECIE	1,400
Portugalin tasavalta		The Portuguese Republic	
LISBOA	1 200	LISBOA	1,200
Sta. MARIA	1 700	Sta. MARIA	1,700
PORTO SANTO	1 030	PORTO SANTO	1,030
Romania		Romania	
BUCHAREST-OTOPENI	900	BUCHAREST-OTOPENI	900
TIMISOARA	900	TIMISOARA	900
BACAU	900	BACAU	900
Tsekin ja Slovakian federatiivinen tasavalta		The Czech and Slovak Federal Republic	
PRAHA	600	PRAHA	600
BRATISLAVA	700	BRATISLAVA	700
KOSICE	400	KOSICE	400
Turkin tasavalta		The Republic of Turkey	
ESKISEHIR	1 500	ESKISEHIR	1,500
DIYARBAKIR	1 500	DIYARBAKIR	1,500
Ukraina		Ukraine	
BORISPOL	2 100	BORISPOL	2,100

B LIITE**KUVAUSJÄRJESTELMIÄ KOSKEVAT
TIEDOT****I OSA****TEKNISET TIEDOT**

1. IV artiklan 10 kappaleen mukaisesti jokaisen sopimusvaltion tulee ilmoittaa kaikille muille sopimusvaltioille tämän sopimuksen V artiklan määräysten mukaisesti nimeämäänsä tarkkailu ilma-alukseen asennettujen kaikkien kuvausjärjestelmien tässä osassa luetellut tekniset tiedot soveltuvin osin.

2. Panoraamatyyppisistä ja kuvaruudittain kuvaavista kameroista on annettava seuraavat tiedot:

- A) tyyppi ja malli,
- B) avauskulma lentoreitin suunnassa ja lentoreittiin nähden poikittain tai keilauskulma asteina,
- C) kuvakoko millimetri kertaa millimetreinä,
- D) valotusajat sekunteina,
- E) käytettävien optisten suodattimien tyyppi ja värit sekä niiden suodatinkerroin,
- F) jokaisesta objektiivista:
  - 1) nimi,
  - 2) polttoväli millimetreinä,
  - 3) objektiivin suurin suhteellinen aukko,
  - 4) alueellinen erotuskyky kontrastisuhteella 1000:1 tai vastaavalla modulaatiolla 1,0 suurimmalla suhteellisella aukolla viivoina millimetriä kohti, jos tämä tulee kyseeseen,
- G) lyhyin ja pisin kuvausaikaväli sekunteina tai kuvausnopeutena tai kuvina sekuntia kohden, jos tämä tulee kyseeseen,
- H) suurin nopeus-korkeus-suhde, jos tämä tulee kyseeseen,
- I) kuvaruudittain kuvaavien kameroiden ollessa kyseessä suurin vaakatasosta mitattu kulma tai pienin pystytasosta mitattu kulma asteina, ja
- J) suurin toimintakorkeus metreinä, jos tämä tulee kyseeseen.

3. Videokameroista on annettava seuraavat tekniset tiedot:

- A) tyyppi ja malli,

ANNEX B**INFORMATION ON SENSORS****SECTION I****TECHNICAL INFORMATION**

1. Pursuant to Article IV, paragraph 10, each State Party shall inform all other States Parties of the applicable technical information listed in this Section on each sensor installed on the observation aircraft designated by that State Party pursuant to Article V of the Treaty.

2. The following technical information shall be provided for optical panoramic and framing cameras:

- (A) type and model;
- (B) field of view along and across the flight path, or scan angles, in degrees;
- (C) frame size, in millimetres by millimetres;
- (D) exposure times, in seconds;
- (E) types and colours of optical filters used and their filter factor;
- (F) for each lens:
  - (1) name;
  - (2) focal length, in millimetres;
  - (3) maximum relative aperture of the lens;
  - (4) resolving power at a contrast ratio of 1000 to 1 or the equivalent modulation of 1.0, at the maximum relative aperture, in lines per millimetre;
- (G) minimum and maximum photographic time intervals, in seconds, or cycle rates, in frames per second, if applicable;
- (H) maximum velocity over height ratio, if applicable;
- (I) for optical framing cameras, the maximum angle measured from the horizontal, or the minimum angle measured from the vertical, in degrees; and
- (J) maximum altitude for operation in metres, if applicable.

3. The following technical information shall be provided for video cameras:

- (A) type and model;

B) avauskulma lentoreitin suunnassa ja lentoreittiin nähden poikittain,

C) objektiivista:

- 1) polttoväli millimetreinä,
- 2) suurin suhteellinen aukko,
- 3) maaerotuskyky kontrastisuhteella 1000:1 tai vastaavalla modulaatiolla 1,0 suurimmalla suhteellisella aukolla viivoina millimetriä kohden,

D) tunnistinelementtien koko millimetreinä tai vastaava tieto putken osalta,

E) tunnistinelementtien lukumäärä,

F) järjestelmän valoherkkyys lukseina tai watteina neliösenttimetriä kohden, ja

G) spektrikaistanleveys nanometreinä.

4. Infrapunakeilaimista on annettava seuraavat tekniset tiedot:

A) tyyppi ja malli,

B) avauskulmat ja keilauskulmat asteina,

C) pienin hetkellinen avauskulma lentoreitin suunnassa ja lentoreittiin nähden poikittain milliradiaaneina,

D) spektrikaistanleveys mikrometreinä,

E) pienin erotettavissa oleva lämpötilaero celsiusasteina,

F) tunnistimen toimintalämpötila celsiusasteina,

G) aika, joka tarvitaan järjestelmän sähkönsyöttöjen kytkemisestä käynnistymiseen ja jäähtymiseen järjestelmän normaaliin toimintalämpötilaan minuutteina,

H) pisin käyttöaika, jos tämä tulee kyseeseen,

I) suurin mahdollinen nopeus-kerroin, ja

J) suurin mahdollinen toimintakorkeus metreinä, jos tämä tulee kyseeseen.

5. Sivulle kuvaavasta SAR-tutkasta on annettava seuraavat tekniset tiedot:

A) tyyppi ja malli,

B) tutkan taajuuskaistat ja toimintataajuus megahertseinä,

C) polarisaatiot,

D) tutkapulssien lukumäärä metriä tai sekuntia kohden,

E) kuva-alueen etureunan rajakulma asteina pystytasosta mitattuna,

F) kuvausleveys kilometreinä,

G) alueellinen erotuskyky vinoetäisyys-

(B) field of view, along and across the flight path, in degrees;

(C) for the lens:

(1) focal length, in millimetres;

(2) maximum relative aperture;

(3) resolving power at a contrast ratio of 1000 to 1 or the equivalent modulation of 1.0, at the maximum relative aperture, in lines per millimetre;

(D) detector element size, in micrometres, or equivalent information on the tube;

(E) number of detector elements;

(F) system light sensitivity, in lux or watts per square centimetre; and

(G) spectral bandwidth, in nanometres.

4. The following technical information shall be provided for infra-red line-scanning devices:

(A) type and model;

(B) field of view or scan angles, in degrees;

(C) minimum instantaneous field of view, along and across the flight path, in milliradians;

(D) spectral bandwidth, in micrometres;

(E) minimum resolvable temperature difference, in degrees Celsius;

(F) temperature of detector during operation, in degrees Celsius;

(G) time required from switch-on for the system to start up and cool down to its normal operating temperature, in minutes;

(H) maximum operating time, if applicable;

(I) maximum velocity over height ratio; and

(J) maximum altitude for operation in metres, if applicable.

5. The following technical information shall be provided for sideways-looking synthetic aperture radar:

(A) type and model;

(B) radar frequency bands, and specific operating frequency, in megahertz;

(C) polarisations;

(D) number of radar pulses, per metre or second;

(E) near range angular limit of operation, in degrees from vertical;

(F) swath width, in kilometres;

(G) ground resolution in range and azi-

koordinaatistossa lentosuunnassa ja sivusuunnassa metreinä,

H) suurin toimintakorkeus metreinä, jos tämä tulee kyseeseen, ja

I) lähettimen antoteho watteina.

6. Valokuvaukselle tietoja tallentavista kuvausjärjestelmistä on annettava seuraavat tekniset tiedot:

A) filmityytit, joita mahdollisesti käytetään kunkin kuvausjärjestelmän kanssa,

B) filminleveys millimetreinä,

C) filmin alueellinen erotuskyky kontrastisuhteella 1000:1 tai vastaavalla modulaatiolla 1,0 viivoina millimetriä kohden, ja

D) jokaisen tyyppisen filmikasetin kapasiteetti metreinä.

7. Muille tallennusvälineille tietoja tallentavista kuvausjärjestelmistä on annettava seuraavat tekniset tiedot:

A) tiedontallennuslaitteiden tyyppi ja malli,

B) tiedontallennusvälineiden tyyppi ja muoto,

C) kaistanleveys hertseinä, jos tämä tulee kyseeseen,

D) tiedontallennusnopeus megabitteinä sekunnissa, jos tämä tulee kyseeseen,

E) tallennusvälineiden kapasiteetti minuutteina tai megabitteinä, ja

F) muoto, jossa kuvausjärjestelmien keräämä tieto tallennetaan ja jossa kuvaustiedot merkitään.

in the slant plane, in metres;

(H) maximum altitude for operation in metres, if applicable; and

(I) transmitter output power, in watts.

6. The following technical information shall be provided for sensors that record data on photographic film:

(A) the types of film that may be used with each sensor;

(B) width of film, in millimetres;

(C) film resolution at a contrast ratio of 1000 to 1 or the equivalent modulation of 1.0, in lines per millimetre; and

(D) capacity of magazine for each type of film, in metres.

7. The following technical information shall be provided for sensors that record data on other recording media:

(A) type and model of the data recording equipment;

(B) type and format of data recording media;

(C) bandwidth, in hertz, if applicable;

(D) data recording rate, in megabits per second, if applicable;

(E) capacity of recording media, in minutes or megabits; and

(F) format for storage of data collected by sensors and data annotation.

II OSA

TALLENTEIDEN MERKINTÄ

1. Seuraavat tiedot tulee merkitä kuvausjärjestelmien tarkkailulennon aikana keräämiin tallenteisiin jokaisen alkuperäisen filminegatiivirullan alkuosaan tai minkä tahansa muun tallennusvälineen alkuun tämän liitteen 1 alaliitteen määräysten mukaisesti:

A) tarkkailulennon numero,

B) tarkkailulennon päivämäärä,

C) kuvausjärjestelmän kuvaus,

D) kuvausjärjestelmän varustus, ja

E) polttoväli, jos tämä tulee kyseeseen.

2. Seuraavat tarkkailuilma-aluksen suunnistus- ja avioniikkajärjestelmistä saadut tiedot tulee tallentaa käsin tai sähköisesti

SECTION II

ANNOTATION OF DATA

1. The following items of information shall be annotated on data collected by sensors during an observation period on the leader of each roll of the original film negative or at the beginning of each other recording medium in accordance with the provisions of Appendix 1 to this Annex:

(A) observation flight reference number;

(B) date of observation flight;

(C) sensor description;

(D) sensor configuration; and

(E) focal length, if applicable.

2. The following items of information shall be recorded manually or electronically from the navigation and avionics systems of

kuvausjärjestelmien tarkkailulennon aikana keräämiin tallenteisiin tavalla, joka ei peitä yksityiskohtia, tämän liitteen 1 alaliitteen määräysten mukaisesti:

A) valokuvauskameroiden ollessa kyseessä:

1) tarkkailujakson alussa ja missä tahansa paikassa tarkkailujakson kuluessa silloin, kun korkeus maanpinnasta, ohjaussuunta tai maanopeus muuttuu merkittävästi, ja määrävälein, jotka Avoin taivas -sopimuksen neuvoo-antava toimikunta määrittää väliaikaisen soveltamisen aikana:

- a) korkeus maanpinnasta,
- b) sijainti,
- c) tosiohjaussuunta ja
- d) kuvauskulma.

2) jokaiseen valokuvausfilmiin kuvaan:

- a) kuvan numero,
- b) aika ja
- c) poikittaiskallistuskulma.

B) videokameroiden ja infrapunakeilaimien ollessa kyseessä tarkkailujakson alussa ja missä tahansa paikassa tarkkailujakson kuluessa silloin, kun korkeus maanpinnasta, ohjaussuunta tai maanopeus muuttuu merkittävästi, ja määrävälein, jotka Avoin taivas -sopimuksen neuvoo-antava toimikunta määrittää väliaikaisen soveltamisen aikana:

- 1) päivämäärä ja aika,
- 2) korkeus maanpinnasta,
- 3) sijainti,
- 4) tosiohjaussuunta ja
- 5) keilauskulma;

C) sivulle kuvaavan SAR-tutkan ollessa kyseessä:

1) tarkkailujakson alussa ja missä tahansa paikassa tarkkailujakson kuluessa silloin, kun korkeus maanpinnasta, ohjaussuunta tai maanopeus muuttuu merkittävästi ja määrävälein, jotka Avoin taivas -sopimuksen neuvoo-antava toimikunta määrittää väliaikaisen soveltamisen aikana:

- a) päivämäärä ja aika,
- b) korkeus maanpinnasta,
- c) sijainti,
- d) tosiohjaussuunta,
- e) keilauskulma pyyhkäisykaistan lähim-

the observation aircraft and annotated on data collected by sensors during an observation period in a manner that does not obscure detail, in accordance with the provisions of Appendix 1 to this Annex:

(A) for optical cameras:

(1) at the start of the observation period and at any intermediate location during the observation period where there is a significant change of height above ground level, heading or groundspeed, and at intervals to be determined by the Open Skies Consultative Commission within the period of provisional application:

- (a) height above ground level;
- (b) location;
- (c) true heading; and
- (d) scan angle;

(2) on every frame of photographic film:

- (a) frame number;
- (b) time; and
- (c) roll angle;

(B) for video cameras and infra-red line-scanning devices, at the start of the observation period and at any intermediate location during the observation period where there is a significant change of height above ground level, heading or groundspeed, and at intervals to be determined by the Open Skies Consultative Commission within the period of provisional application:

- (1) date and time;
- (2) height above ground level;
- (3) location;
- (4) true heading; and
- (5) scan angle;

(C) for sideways-looking synthetic aperture radar:

(1) at the start of the observation period and at any intermediate location during the observation period where there is a significant change of height above ground level, heading or groundspeed, and at intervals to be determined by the Open Skies Consultative Commission within the period of provisional application:

- (a) date and time;
- (b) height above ground level;
- (c) location;
- (d) true heading;
- (e) look down angle to the nearest point

pään pisteeseen,

- f) pyyhkäisykaistan leveys ja
- g) polarisaatiot;

2) joka kerta kun sen seuraavat muuttujat mitataan kuvan oikeasta käsittelystä varmistumiseksi:

- a) maanopeus,
- b) sortuma,
- c) pituuskallistuskulma ja
- d) poikittaiskallistuskulma.

3. Alkuperäisestä filminegatiivista otettuihin kuviin tai kuvasarjoihin tai muiden tallennusvälineiden alkuperäiskappaleista otettuihin kaikkiin kopioihin on merkittävä tämän osan 1 ja 2 kappaleessa luetellut tiedot.

4. Sopimusvaltiolla on oikeus merkitä tietoja tarkkailulennon aikana kerättyihin tallenteisiin joko kirjaimien tai numeroiden yhdistelmällä tai Avoin taivas -sopimuksen neuvoo-antavan toimikunnan väliaikaisen soveltamisen aikana hyväksymillä tunnukilla.

B LIITTEEN 1 ALALIITE

TARKKAILULENNON AIKANA KERÄTTYJEN TALLENTEIDEN MERKINTÄ

1. Tarkkailulennon numero on merkittävä yhdellä kuudesta merkistä koostuvalla kirjain-numeroyhdistelmällä seuraavasti sovitulla tavalla:

- A) "OS" kirjaimet,
- B) sen kalenterivuoden viimeinen numero, jota erillinen aktiivikiintiö koskee, ja

C) kolme numeroa, jotka edustavat jokaista erillistä tarkkailulentoa siitä aktiivikiintiöstä, joka sopimusvaltiolle on jaettu toisen sopimusvaltion alueen yläpuolella yhden kalenterivuoden aikana tehtäviä lentoja varten Avoin taivas -sopimuksen neuvoo-antavan toimikunnan vuosittaisessa seurantakokouksessa.

2. Kuvausjärjestelmän kuvaus on ilmaista yhdellä enintään kuudesta kirjaimesta ja numerosta koostuvalla merkkijoukolla, joka muodostuu kahdesta merkkiryhmästä seuraavasti sovitulla tavalla:

- A) enintään neljän merkin ryhmästä, joka

of the swath width;

- (f) swath width; and
- (g) polarisations;

(2) each time they are measured in order to ensure correct processing of the image:

- (a) groundspeed;
- (b) drift;
- (c) pitch angle; and
- (d) roll angle.

3. For copies of single frames or strips of imagery produced from the original film negative or other recording media, the items of information listed in paragraphs 1 and 2 of this Section shall be annotated on each positive print.

4. States Parties shall have the right to annotate data collected during an observation flight using either alphanumeric values, or codes to be agreed by the Open Skies Consultative Commission during the period of provisional application.

APPENDIX 1 TO ANNEX B

ANNOTATION OF DATA COLLECTED DURING AN OBSERVATION FLIGHT

1. The reference number of the observation flight shall be indicated by a single group of six alphanumeric characters in accordance with the following convention:

- (A) the letters "OS";
- (B) the last digit of the calendar year for which the individual active quota applies; and

(C) a three-digit number to represent each individual observation flight comprising the active quota distributed during the annual review within the framework of the Open Skies Consultative Commission for a calendar year to a State Party over the territory of another State Party.

2. The sensor description shall be indicated by a single block of up to six alphanumeric characters comprising two groups in accordance with the following convention:

- (A) a group of up to four characters to

ilmaisee kuvausjärjestelmän luokan seuraavasti sovitulla tavalla:

- 1) "OP" - panoraamatyyppinen optinen kamera,
- 2) "OF" - kuvaruuduittain kuvaava optinen kamera,
- 3) "TV" - videokamera,
- 4) "IRLS" - infrapunakeilain tai
- 5) "SAR" - sivulle kuvaava SAR-tutka;

B) kahden merkin ryhmästä, joka ilmaisee tallennusvälineen tyyppin seuraavasti sovitulla tavalla:

- 1) "BI" - mustavalkoinen infrapunafilmi,
- 2) "BM" - yksivärinen mustavalkoinen filmi,
- 3) "BP" - pankromaattinen mustavalkoinen filmi,
- 4) "BR" - mustavalkoinen diaposiivi,
- 5) "TA" - analoginen magneettinauha tai
- 6) "TD" - digitaalinen magneettinauha.

3. Kuvausjärjestelmän varustus on ilmaista yhdellä enintään yhdeksästä kirjaimesta ja numerosta koostuvalla merkkijoukolla, joka muodostuu kolmesta merkkiryhmästä seuraavasti sovitulla tavalla:

A) neljän kirjaimen ja numeron ryhmästä, joka ilmaisee kuvausjärjestelmän asennustavan tarkkailuilma-alueksessa. Asennustapa voi olla:

1) sisäinen asennus, joka on ilmaista "INT" tunnuksella ja sitä seuraavalla numerolla, joka ilmaisee kuvausjärjestelmän suhteellisen asennuspaikan tarkkailuilma-alueksessa sen nokasta pyrstöön päin lasketuna; tai

2) säiliöasennus, joka on ilmaista "POD" tunnuksella, jota seuraa jokin seuraavasta kolmesta kirjaimesta:

- a) "L" - asennettu vasemman siiven alle,
- b) "R" - asennettu oikean siiven alle tai
- c) "C" - asennettu ilma-alueksen keskiviville;

B) enintään kolmen kirjaimen ja numeron ryhmästä, joka ilmaisee asennussuunnan seuraavasti sovitulla tavalla:

1) pystyasennus, jossa kuvausjärjestelmä on kallistettuna pystytasosta enintään viisi astetta, tulee ilmaista "V" kirjaimella;

represent the category of the sensor in accordance with the following convention:

- (1) "OP" - optical panoramic camera;
- (2) "OF" - optical framing camera;
- (3) "TV" - video camera;
- (4) "IRLS" - infra-red line-scanning device; or
- (5) "SAR" - sideways-looking synthetic aperture radar;

(B) a group of two characters to represent the type of the recording medium in accordance with the following convention:

- (1) "BI" - black and white, isopanchromatic;
- (2) "BM" - black and white, monochromatic;
- (3) "BP" - black and white, panchromatic;

(4) "BR" - black and white, reversal;

(5) "TA" - tape, analogue; or

(6) "TD" - tape, digital.

3. The sensor configuration shall be indicated by a single block of up to nine alphanumeric characters comprising three groups in accordance with the following convention:

(A) a group of four alphanumeric characters to represent the installation of the sensor on the observation aircraft either as:

(1) an internal installation, which shall be denoted by the code "INT", followed by a number to indicate the relative location of the installation of the sensor on the observation aircraft in sequence from nose to tail of the observation aircraft; or

(2) a podded installation, which shall be denoted by the code "POD", followed by one of the following three letters:

(a) "L" - mounted under left wing;

(b) "R" - mounted under right wing; or

(c) "C" - mounted on the aircraft centre line;

(B) a group of up to three alphanumeric characters to represent the type of installation in accordance with the following convention:

(1) a vertical installation in which the sensor is not tilted more than five degrees from the vertical shall be denoted by the letter

2) viistoasennus, jossa kuvausjärjestelmä on kallistettuna pystytasosta yli viisi astetta, tulee ilmaista jommalla kummalla seuraavista kahdesta kirjaimesta ja niiden perään liitettävästä painumakulman asteina ilmaisevasta numerosta:

- a) "L" - vasemmalle suunnattu,
- b) "R" - oikealle suunnattu;

3) kahden tai useamman kuvausjärjestelmän viuhka-asennus tulee ilmaista "F" kirjaimella.

C) viuhka-asennuksessa tulee käyttää enintään kahden numeron yhdistelmää, joka ilmaisee kuvausjärjestelmien määrän ja paikan seuraavasti:

1) ensimmäinen numero ilmaisee kyseisen asennussovelluksen kuvausjärjestelmien kokonaismäärän;

2) toinen numero ilmaisee yksittäisen kuvausjärjestelmän paikan tarkkailuilmaluksessa järjestyksessä vasemmalta oikealle lentosuuntaan katsottaessa,

4. Objektiivin polttoväli tulee ilmoittaa millimetreinä.

5. Päivämäärä ja aika tulee ilmoittaa Greenwichin keskiaikana lähimpään täyteen minuuttiin pyöristettynä.

6. Tarkkailuilmaluksen keskimääräinen korkeus maanpinnasta tulee ilmoittaa viisi-numeroisena lukuna ja sen perään liitettävänä tunnuksena, joka ilmaisee, onko mitaysikkönä jalat ("F") vai metrit ("M").

7. Tarkkailuilmaluksen sijainti leveysasteina ja pituusasteina tulee ilmoittaa asteina lähimpään asteen sadasosaan pyöristettynä muodossa "dd.dd(N tai S) ddd.dd (E tai W)" tai asteina tai minuutteina lähimpään täyteen minuuttiin pyöristettynä muodossa "dd mm (N tai S) ddd mm (E tai W)".

8. Tarkkailuilmaluksen tosiohjaussuunta tulee ilmoittaa asteina lähimpään kokonaiseen asteeseen pyöristettynä.

9. Tarkkailuilmaluksen poikittaiskallistuskulma tulee ilmoittaa asteina ja asteluvun perään liitettävänä tunnuksena, joka ilmaisee, onko kyseessä poikittaiskallistus vasemmalle ("L") vai oikealle ("R").

10. Tarkkailuilmaluksen pituuskallistuskulma tulee ilmoittaa asteina ja asteluvun

"V";

(2) an oblique installation in which the sensor is tilted more than five degrees from the vertical shall be denoted by one of the following two letters, followed by the depression angle in degrees:

- (a) "L" - left pointing;
- (b) "R" - right pointing;

(3) a fan installation of two or more sensors shall be denoted by the letter "F";

(C) for a fan installation, a group of up to two numbers to indicate the number and position of the sensors as follows:

(1) the first number to indicate the total number of sensors in that installation; and

(2) the second number to indicate the individual sensor position, in sequence from left to right relative to the direction of flight of the observation aircraft.

4. The focal length of a lens shall be provided in millimetres.

5. The date and time shall be provided to the nearest minute of Co-ordinated Universal Time.

6. The average height above ground level of the observation aircraft shall be denoted by a five-digit number, followed by a code to represent the units of measurement in either feet, by the letter "F", or metres, by the letter "M".

7. The latitude and longitude of the location of the observation aircraft shall be provided in degrees to the nearest one-hundredth of a degree, in the format "dd.dd(N or S) ddd.dd(E or W)", or in degrees and minutes to the nearest minute, in the format "dd mm(N or S) ddd mm(E or W)".

8. The true heading of the observation aircraft shall be provided in degrees to the nearest degree.

9. The roll angle of the observation aircraft shall be provided in degrees followed by a code to indicate whether the roll is to the left, by the letter "L", or to the right, by the letter "R".

10. The pitch angle of the observation aircraft shall be provided in degrees followed

vun perään liitettävänä tunnuksena, joka ilmaisee, onko kyseessä pituuskallistus nokka ylös -suunnassa ("U") vai nokka alas -suunnassa ("D") vaakatasoon verrattuna.

11. Tarkkailuilma-aluksen sortuma tulee ilmoittaa asteina ja asteluvun perään liitettävänä tunnuksena, joka ilmaisee, onko kyseessä sortuma tarkkailuilma-aluksen lento-reitistä vasemmalle ("L") vai oikealle ("R").

12. Tarkkailuilma-aluksen maanopeus tulee ilmoittaa kolminumeroisena lukuna ja sen perään liitettävänä tunnuksena, joka ilmaisee, onko mittayksikkönä merimailit ("NM") vai kilometrit ("KM").

13. Pyyhkäisykaistan lähimmän pisteen sijainti tulee ilmoittaa kilometreinä.

14. Kallistuskulma tulee ilmoittaa asteina pystytasosta mitattuna.

15. Pyyhkäisykaistan leveys tulee ilmoittaa kilometreinä.

16. Jokainen tarkkailulennon aikana yhdessä ja samassa kuvausjärjestelmässä käytetty valokuvausfilmikasetti tulee numeroida järjestyksessä yhdestä alkaen. Kunkin kuvausjärjestelmän valottama alkuperäisen filminegatiivin jokainen kuva tulee numeroida kuvakohtaisesti järjestyksessä siten, että numerointi aloitetaan kyseisen kuvausjärjestelmän kasetin ensimmäisestä kuvasta ja lopetetaan viimeiseen kuvaan. Aina kun filmi on numeroitu siten, että yhtä kuvaa kohden on yksi tai kaksi numeroa, yksittäinen kuva tulee määritellä yksiselitteisesti käyttämällä joko kuvan keskikohtaa lähinnä olevaa numeroa, tai pienempää kokonaista numeroa, jos numerot ovat yhtä kaukana keskikohdasta.

C LIITE

TARKKAILUILMA-ALUKSIA KOSKEVAT TIEDOT

Sopimuksen V artiklan 2 kappaleen mukaisesti sopimusvaltiot antavat nimetessään ilma-alukseen tarkkailuilma-alukseksi kaikille muille valtioille seuraavat tiedot:

1. Tunnistus:

by a code to indicate whether the pitch is up, by the letter "U", or down, by the letter "D", relative to the horizontal.

11. The drift angle of the observation aircraft shall be provided in degrees followed by a code to indicate whether the drift is to the left, by the letter "L", or to the right, by the letter "R", relative to the flight path of the observation aircraft.

12. The groundspeed of the observation aircraft shall be denoted by a three-digit number followed by a two-letter code to indicate the units of measurement in either nautical miles, by the letters "NM", or kilometres, by the letters "KM", per hour.

13. The nearest point of the swath width shall be provided in kilometres.

14. The look down angle shall be provided in degrees measured from the vertical.

15. The swath width shall be provided in kilometres.

16. For photographic film, each magazine used during an observation flight from the same sensor shall be numbered in sequence starting from one. Each frame on the original film negative exposed by each sensor shall be individually numbered in sequence, from the first frame to the last frame of that magazine of that sensor. In each case when the film is numbered using one or two numbers per frame, a single frame shall be defined without ambiguity by specifying either the number closest to the centre of the frame, or, in the event that the numbers are equidistant from the centre, the smaller whole number.

ANNEX C

INFORMATION ON OBSERVATION AIRCRAFT

Pursuant to the provisions of Article V, paragraph 2 of the Treaty, States Parties, when designating aircraft as observation aircraft, shall notify all other States Parties of the information specified below.

1. Identification:

A) tyyppi ja malli; sekä
 B) kunkin tarkkailuilma-alukseen asennetun kuvausjärjestelmän lukumäärä, luokka, tyyppi ja varustus sopimuksen B liitteen määräysten mukaisesti;

2. Tehtäväsuunnittelu:

A) kunkin tarkkailuilma-alukseen asennetun kuvausjärjestelmätyypin ja varustuksen osalta:

1) kuvausjärjestelmän osalta, jonka maaerotuskyky riippuu sen korkeudesta maan pinnasta: se korkeus maan pinnasta metreinä, jossa kuvausjärjestelmä saavuttaa kyseiselle kuvausjärjestelmäluokalle tämän sopimuksen IV artiklan 2 kappaleessa määritellyn maaerotuskyvyn;

2) kuvausjärjestelmän osalta, jonka maaerotuskyky ei riipu korkeudesta maan pinnasta, suurin kuvauskorkeus;

B) optimilentonopeus kilometreinä tunnissa kullakin tämän kappaleen A kohdassa tarkoitetulla korkeudella;

C) polttoaineen kulutus kiloina tunnissa optimilentonopeudella tämän kappaleen A kohdassa tarkoitetulla korkeudella.

3. Lentosuunnistus, viestintä, ja mittarilaskeutumislaitteet:

A) kunkin tarkkailuilma-alukseen asennetun suunnistuslaitteen tyyppi, mukaan luetuna sen paikantamistarkkuus metreinä; sekä

B) tarkkailuilma-alukseen ICAO:n käytännön mukaisesti asennetut radioviestintälähestymis- ja mittarilaskeutumislaitteet.

4. Kenttäkäsittely:

A) pituus, siipiväli, suurin korkeus, pyörienväli ja kääntymissäde;

B) suurin sallittu lentoonlähtöpaino ja suurin sallittu laskeutumispaino;

C) vaadittu lentokentän kiitoradan pituus ja vaadittu päällysteen lujuus suurimmalla sallitulla lentoonlähtöpainolla ja suurimmalla sallitulla laskeutumispainolla sekä mahdollinen kyky laskeutua päällystämättömälle radalle;

D) polttoaineen, öljyjen, hydraulinesteiden ja happisäiliöiden tyypit ja vetävyys;

E) sähkö- ja käynnistyslaitteiden tyypit; sekä

(A) type and model; and

(B) number, category, type and configuration of each sensor installed on the observation aircraft, as provided in accordance with the provisions of Annex B to the Treaty;

2. Mission Planning:

(A) for each type and configuration of sensor installed on the observation aircraft:

(1) for which ground resolution is dependent upon height above ground level, the height above ground level in metres at which that sensor achieves the ground resolution for that category of sensor specified in Article IV, paragraph 2 of the Treaty;

(2) for which ground resolution is not dependent upon height above ground level, the altitude for maximum range;

(B) optimum cruising speed in kilometres per hour at each altitude specified in accordance with subparagraph (A) of this paragraph;

(C) fuel consumption in kilograms per hour at optimum cruising speed at each altitude specified in accordance with subparagraph (A) of this paragraph.

3. Navigation, Communications and Landing Aids:

(A) each type of navigation equipment installed on the observation aircraft, including its positional accuracy, in metres; and

(B) radio communications, approach and landing aid equipment installed on the observation aircraft, in accordance with standard ICAO practice.

4. Ground Handling:

(A) length, wingspan, maximum height, wheel base, and turning radius;

(B) maximum take-off weight and maximum landing weight;

(C) airfield runway length and pavement strength required at maximum take-off and landing weights, including any capability for landing on unpaved strips;

(D) types and capacities of fuel, oils, hydraulic fluid and oxygen;

(E) types of electrical servicing and starting units; and

- F) mahdolliset erityisvaatimukset.
 5. Majoituskyky:
 A) lennon miehistön lukumäärä;
 B) kuvausmekaanikkojen lukumäärä;
 C) lennolla olevien edustajien lukumäärä, lennon tarkkailijoiden tai ilma-aluksessa mahdollisesti olevien edustajien lukumäärä; sekä
 D) makuupaikat.

D LIITE

TARKKAILUILMA-ALUSTEN JA KUV VAUSJÄRJESTELMIEN KATSASTUS

I OSA

YLEISET MÄÄRÄYKSET

1. Jokaisella sopimusvaltiolla on oikeus osallistua jokaisen toisen sopimusvaltion tämän sopimuksen V artiklan mukaisesti nimeämän tarkkailuilma-alustyyppin ja -mallin ja niihin liittyvien kuvausjärjestelmien katsastukseen, jonka aikana tarkkailuilma-alus ja sen kuvausjärjestelmät tulee tarkastaa sekä maassa että lennolla.

2. Katsastus tulee järjestää, jotta voidaan:

A) varmistaa, että ilma-alus on sellaista tyyppiä ja mallia kuin on nimetty V artiklan mukaisesti;

B) varmistaa, että tarkkailuilma-alukseen asennetut kuvausjärjestelmät kuuluvat tämän sopimuksen IV artiklan 1 kappaleessa määrättyihin luokkiin ja täyttävät tämän sopimuksen IV artiklan 2 kappaleen määräykset;

C) varmistaa, että tekniset tiedot on ilmoitettu tämän sopimuksen B liitteen I osan määräysten mukaisesti;

D) siinä tapauksessa, että korkeus maanpinnasta vaikuttaa jonkin kuvausjärjestelmän maaerotuskykyyn, määrittää pienin sallittu korkeus maanpinnasta, jossa kyseisen tyyppiseen ja malliseen tarkkailuilma-alukseen asennettua tällaista kuvausjärjestelmää saadaan tarkkailulennon aikana käyttää tämän sopimuksen IV artiklan 2 kappaleessa määrättyä erotuskykyrajoitusta noudattaen;

E) siinä tapauksessa, että korkeus maan-

- (F) any special requirements.
 5. Accommodation facilities:
 (A) number of flight crew;
 (B) number of sensor operators;
 (C) number of flight representatives, flight monitors or representatives who could be seated on board; and
 (D) sleeping berths.

ANNEX D

CERTIFICATION OF OBSERVATION AIRCRAFT AND SENSORS

SECTION I

GENERAL PROVISIONS

1. Each State Party shall have the right to participate in the certification of an observation aircraft of each type and model and its associated set of sensors designated by another State Party pursuant to Article V of the Treaty, during which the observation aircraft and its sensors shall be examined both on the ground and in-flight.

2. Each certification shall be conducted in order to establish:

(A) that the aircraft is of a type and model designated pursuant to Article V of the Treaty;

(B) that the sensors installed on the observation aircraft are of a category specified in Article IV, paragraph 1 of the Treaty and satisfy the requirements specified in Article IV, paragraph 2 of the Treaty;

(C) that the technical information has been provided in accordance with the provisions of Annex B, Section I to the Treaty;

(D) in the event that the ground resolution of a sensor is dependent upon height above ground level, the minimum height above ground level from which each such sensor installed on an observation aircraft of that type and model may be operated during an observation flight, pursuant to the limitation on ground resolution specified in Article IV, paragraph 2 of the Treaty;

(E) in the event that the ground resolution

pinnasta ei vaikuta jonkin kuvausjärjestelmän maaerotuskykyyn, määrittää kyseisen tyyppiseen ja malliseen tarkkailuilmalukseen asennetun kunkin tällaisen kuvausjärjestelmän maaerotuskyky tämän sopimuksen IV artiklan 2 kappaleessa määrättyä erotuskykyrajoitusta noudattaen; ja

F) varmistaa, että kuvausaukkojen peitteet tai muut kuvausjärjestelmien käytön estävät laitteet ovat asianmukaisissa asennoissa tämän sopimuksen IV artiklan 4 kappaleen määräysten mukaisesti.

3. Jokaisen sopimusvaltion, joka järjestää katsastuksen, tulee ilmoittaa vähintään 60 vuorokautta aikaisemmin kaikille muille sopimusvaltioille se seitsemän vuorokauden ajanjakso, jonka aikana kyseisen tarkkailuilmalukseen ja sen kuvausjärjestelmien katsastus suoritetaan. Ilmoituksen tulee sisältää seuraavat tiedot:

A) sopimusvaltio, joka järjestää tarkkailuilmalukseen ja sen kuvausjärjestelmien katsastuksen;

B) maahantulopaikka, jonne katsastukseen osallistuvien sopimusvaltioiden edustajien tulee saapua;

C) katsastuksen järjestämispaikka;

D) päivät, jolloin katsastuksen on määrä alkaa ja päättyä;

E) jokaisen katsastettavan tarkkailuilmaluksen numero, tyyppi ja malli; ja

F) jokaisen katsastettavaan tarkkailuilmalukseen asennetun kuvausjärjestelmän tyyppi ja malli, kuvaus ja varustus tämän sopimuksen B liitteen 1 alaliitteessä määrättyssä muodossa.

4. Jokaisen sopimusvaltion on viimeistään kymmenen vuorokauden kuluttua siitä lukien, kun sopimusvaltio on saanut tämän osan 3 kappaleen mukaisen ilmoituksen, ilmoitettava kaikille muille sopimusvaltioille aikomuksestaan osallistua IV artiklan 11 kappaleen mukaisesti kyseisen ilma-aluksen ja sen kuvausjärjestelmien katsastukseen. Avoin taivas -sopimuksen neuvoo-antava toimikunta päättää, kuinka monta henkilöä saa osallistua katsastukseen niistä sopimusvaltioista, jotka ovat ilmoittaneet aikomuksestaan osallistua katsastukseen. Ellei toisin sovita, henkilöitä saa olla yhteensä enintään neljäkymmentä ja kustakin sopimusvaltios-

is not dependent upon height above ground level, the ground resolution of each such sensor installed on an observation aircraft of that type and model, pursuant to the limitation on ground resolution specified in Article IV, paragraph 2 of the Treaty; and

(F) that the covers for sensor apertures or other devices that inhibit the operation of sensors are in their proper position in accordance with the provisions of Article IV, paragraph 4 of the Treaty.

3. Each State Party conducting a certification shall notify all other States Parties, no less than 60 days in advance, of the period of seven days during which the certification of that observation aircraft and its sensors will take place. Such notification shall specify:

(A) the State Party conducting the certification of the observation aircraft and its sensors;

(B) the point of entry at which personnel of the States Parties taking part in the certification should arrive;

(C) the location at which the certification is to be conducted;

(D) the dates on which the certification is to begin and end;

(E) the number, type and model of each observation aircraft to be certified; and

(F) the type and model, description and configuration of each sensor installed on the observation aircraft to be certified, in accordance with the format specified in Annex B, Appendix 1 to the Treaty.

4. No later than ten days after receipt of the notification pursuant to the provisions of paragraph 3 of this Section, each State Party shall notify all other States Parties of its intention to participate in the certification of such aircraft and its sensors pursuant to the provisions of Article IV, paragraph 11. The number of individuals that shall participate in the certification from amongst those States Parties that notified their intention to participate shall be decided upon within the Open Skies Consultative Commission. Unless otherwise agreed, the number of individuals shall total no more than 40 and include no more than four from any

ta saa olla enintään neljä henkilöä. Jos kaksi tai useampi sopimusvaltio ilmoittaa aikomuksestaan järjestää katsastus saman ajanjakson kuluessa, Avoin taivas -sopimuksen neuvonantava toimikunta päättää siitä, kumpi näistä sopimusvaltioista järjestää katsastuksen kyseisen ajanjakson kuluessa.

5. Jokaisen katsastukseen osallistuvan sopimusvaltion tulee ilmoittaa katsastuksen järjestävälle sopimusvaltiolle vähintään 30 vuorokautta ennen tämän osan 3 kappaleen mukaisesti ilmoitettua päivää, jolloin tarkkailuilma-aluksen katsastuksen on määrä alkaa:

A) jokaisen katsastukseen osallistuvan henkilön nimi, sukupuoli, syntymäaika ja -paikka sekä passin numero. Jos katsastukseen osallistuvat henkilöt matkustavat maahantulopaikkaan muulla kuin kaupallisessa liikenteessä olevalla kuljetusilma-aluksella, tämän ilma-aluksen miehistön jäsenistä on ilmoitettava samat tiedot. Kaikkien näiden henkilöiden nimet tulee olla tämän sopimuksen XIII artiklan I osan mukaisesti nimettyjen henkilöiden luettelossa;

B) päivä ja arvioitu aika, jolloin henkilöt saapuvat maahantulopaikkaan; ja

C) kuljetusväline, jolla henkilöt saapuvat maahantulopaikkaan.

6. Katsastuksen järjestävän sopimusvaltion tulee ilmoittaa katsastukseen osallistuville sopimusvaltioille vähintään 14 vuorokautta ennen tämän osan 3 kappaleen mukaisesti ilmoitettua päivää, jolloin tarkkailuilma-aluksen katsastuksen on määrä alkaa, kaikkiin tarkkailuilma-alukseen asennetuista kuvausjärjestelmistä ja niihin liittyvistä kuvausjärjestelmien keräämien tietojen merkintään käytettävistä laitteista seuraavat tiedot:

A) kuvausjärjestelmän jokaisen pääosan kuvaus ja käyttötarkoitus sekä kaikki kytkennät niihin liittyvien tietojen merkintään käytettäviin laitteisiin;

B) valokuvat, jotka on otettu jokaisesta kuvausjärjestelmästä sen ollessa irrotettuna tarkkailuilma-aluksesta, seuraavien määräysten mukaisesti:

a) jokaisen kuvausjärjestelmän tulee täyttää joko vaaka- tai pystysuunnassa vähintään 80 prosenttia kuva-alasta;

one State Party. In the event that two or more States Parties notify their intention to conduct a certification during the same period, it shall be decided within the Open Skies Consultative Commission which of them shall conduct the certification in this period.

5. Each State Party taking part in the certification shall notify the State Party conducting the certification no less than 30 days prior to the date on which the certification of the observation aircraft is to begin, as notified in accordance with paragraph 3 of this Section, of the following:

(A) the names of the individuals taking part in the certification and, in the event that a non-commercial transport aircraft is used to travel to the point of entry, a list of the names of the crew members, in each case specifying gender, date of birth, place of birth and passport number. All such individuals shall be on the list of individuals designated pursuant to Article XIII, Section I of the Treaty;

(B) the date and the estimated time of arrival of such individuals at the point of entry; and

(C) the mode of transport used to arrive at the point of entry.

6. No less than 14 days prior to the date on which the certification of the observation aircraft is to begin, as notified in accordance with paragraph 3 of this Section, the State Party conducting the certification shall provide the States Parties which are taking part in the certification with the following information for each sensor installed on the observation aircraft, and for associated equipment used for the annotation of data collected by sensors:

(A) a description of each constituent part of the sensor, including its purpose, and any connection to associated equipment used for the annotation of data;

(B) photographs taken of each sensor separate from the observation aircraft, in accordance with the following specifications:

(1) each sensor shall fill at least 80 per cent of the photograph either horizontally or vertically;

b) valokuvat voivat olla joko värikuvia tai mustavalkoisia kuvia ja niiden tulee olla kooltaan kahdeksantoista kertaa kaksikymmentäneljä senttimetriä, reunusta mukaan lukematta; ja

c) jokaiseen valokuvaan tulee merkitä kuvausjärjestelmän luokka, tyyppi ja malli sekä sen sopimusvaltion nimi, joka esittää kuvausjärjestelmän katsastettavaksi;

C) ohjeet jokaisen kuvausjärjestelmän käyttämiseksi lennolla.

7. Jos yksikään sopimusvaltio ei ilmoita aikomuksestaan osallistua katsastukseen tämän osan 5 kappaleen mukaisesti, sopimusvaltio saa suorittaa itse lennolla tehtävän tarkastuksen tämän liitteen III osan määräysten mukaisesti ja laatia katsastuslaskelman tämän liitteen IV osan määräysten mukaisesti.

8. Tämän sopimuksen XIII artiklan II osan määräykset koskevat jokaisen sopimusvaltion lähettämiä katsastukseen osallistuvia henkilöitä koko sen ajan, jonka he ovat katsastuksen järjestävän sopimusvaltion alueella.

9. Jokaisen sopimusvaltion lähettämän katsastukseen osallistuvan henkilön tulee poistua katsastuksen järjestävän sopimusvaltion alueelta viivyttämättä katsastuslaskelman allekirjoituksen jälkeen.

II OSA

MAASSA TEHTÄVÄ TARKASTUS

1. Useampi kuin yksi sopimusvaltio voi suorittaa maassa tehtävän tarkastuksen samanaikaisesti, jos katsastuksen järjestävä sopimusvaltio tämän hyväksyy. Sopimusvaltioilla on oikeus järjestää yhdessä tarkkailu-ilma-aluksen ja sen kuvausjärjestelmien tarkastus ilma-aluksen ollessa maassa. Katsastuksen järjestävällä sopimusvaltiolla on oikeus määrätä, kuinka monta henkilöä voi osallistua kerralla tarkkailu-ilma-aluksen ja sen kuvausjärjestelmien maassa tehtävään tarkastukseen.

2. Kunkin tarkkailu-ilma-aluksen ja sen kuvausjärjestelmien maassa tehtävän tarkastuksen ei tule kestää kauempaa kuin kolme kahdeksan tunnin jaksoa, ellei toisin

(2) such photographs may be either colour or black and white and shall measure 18 centimetres by 24 centimetres, excluding the border; and

(3) each photograph shall be annotated with the category of the sensor, its type and model, and the name of the State Party that is presenting the sensor for certification;

(C) instructions on the in-flight operation of each sensor.

7. In the event that no State Party notifies its intention to take part in the certification in accordance with the provisions of paragraph 5 of this Section, the State Party shall conduct by itself an in-flight examination in accordance with the provisions of Section III of this Annex and complete a certification report in accordance with the provisions of Section IV of this Annex.

8. The provisions of Article XIII, Section II of the Treaty shall apply to the personnel of each State Party taking part in the certification during the entire period of their stay on the territory of the State Party conducting the certification.

9. The personnel of each State Party taking part in the certification shall leave the territory of the State Party conducting the certification promptly after signing the certification report.

SECTION II

GROUND EXAMINATION

1. With the approval of the State Party conducting the certification, ground examinations by more than one State Party may be conducted simultaneously. States Parties shall have the right jointly to conduct a ground examination of the observation aircraft and its sensors. The State Party conducting the certification shall have the right to determine the number of personnel engaged at any one time in the ground examination of an observation aircraft and its sensors.

2. Unless otherwise agreed, the ground examination shall not exceed three eight-hour periods for each observation aircraft and its sensors.

sovita.

3. Ennen maassa tehtävän tarkastuksen aloittamista on katsastuksen järjestävän sopimusvaltion annettava katsastukseen osallistuville sopimusvaltioille seuraavat tiedot:

a) panoraamakameratyypisten ja kuva-ruuduittain kuvaavien optisten kameroiden ollessa kyseessä:

1) objektiivin vasteen modulaatio siirto-kuvaaja paikkataajuuteen (taajuus-kontrastiominaisuus) kyseisen objektiivin suurimmalla suhteellisella aukolla viivoina millimetriä kohden;

2) tarkkailulennon aikana suoritettavaan tietojen keruuseen tai näin saadun tiedon duplikointiin käytettävän mustavalkoisen ilmakuvauksilmin spesifikaatiot tämän sopimuksen K liitteen I osan 2 kappaleen mukaisesti;

3) alkuperäisten filminegatiivien prosessointiin käytettävien filminkehityskoneiden ja filmipositiivien tai filminegatiivien valmistukseen käytettävien duplikointilaitteiden spesifikaatiot tämän sopimuksen K liitteen I osan 1 kappaleen mukaisesti; ja

4) koelentotiedot, joista ilmenee kunkin tyyppisen optisessa kamerassa käytettävän ilmakuvauksilmin maaerotuskyky maanpinnasta lasketun korkeuden funktiona;

B) videokameroiden ollessa kyseessä kaikista tiedon ulosoton mahdollistavista laitteista saadut koelentotiedot, joista ilmenee maaerotuskyky maanpinnasta lasketun korkeuden funktiona;

C) infrapunakeilaimien ollessa kyseessä kaikista tiedon ulosoton mahdollistavista laitteista saadut koelentotiedot, joista ilmenee maaerotuskyky maanpinnasta lasketun korkeuden funktiona; ja

D) sivulle kuvaavan SAR-tutkan ollessa kyseessä kaikista tiedon ulosoton mahdollistavista laitteista saadut koelentotiedot, joista ilmenee maaerotuskyky lentokoneesta mitatun viistoetäisyyden funktiona.

4. Ennen maassa tehtävän tarkastuksen aloittamista tulee katsastuksen järjestävän sopimusvaltion järjestää katsastukseen osallistuvalla sopimusvaltiolle tai katsastukseen osallistuville sopimusvaltioille tiedotustilaisuus, jossa selostetaan:

3. Prior to the commencement of the ground examination, the State Party conducting the certification shall provide the States Parties taking part in the certification with the following information:

(A) for optical panoramic and framing cameras:

(1) the modulation transfer curve of the response of the lens to spatial frequency (frequency/contrast characteristic) at the maximum relative aperture of that lens, in lines per millimetre;

(2) specifications of the black and white aerial film that will be used to collect data during an observation flight, or for the duplication of such data, in accordance with the provisions of Annex K, Section I, paragraph 2 to the Treaty;

(3) specifications of the film processors which will be used to develop original film negatives and duplicators that will be

used to produce film positives or negatives, in accordance with the provisions of Annex K, Section I, paragraph 1 to the Treaty; and

(4) flight test data showing ground resolution as a function of height above ground level for each type of aerial film that will be used with the optical camera;

(B) for video cameras, flight test data from all output devices showing ground resolution as a function of height above ground level;

(C) for infra-red line-scanning devices, flight test data from all output devices showing ground resolution as a function of height above ground level; and

(D) for sideways-looking synthetic aperture radar, flight test data from all output devices showing ground resolution as a function of slant range from the aircraft.

4. Prior to the commencement of the ground examination, the State Party conducting the certification shall provide a briefing to the State Party or States Parties taking part in the certification on:

A) järjestävän sopimusvaltion suunnitelma tarkkailuilma-aluksen ja sen kuvausjärjestelmien maassa tehtävän tarkastuksen järjestämiseksi;

B) tarkkailuilma-alus ja sen kuvausjärjestelmät ja niihin liittyvät laitteet sekä kuvausaukkojen peitteet ja muut kuvausjärjestelmien käytön estävät laitteet ja osoitetaan niiden sijainnit tarkkailuilma-aluksessa piirrosten, valokuvien, diakuvien ja muiden havaintovälineiden avulla;

C) kaikki tarvittavat varo-ohjeet, joita on noudatettava tarkkailuilma-aluksen ja sen kuvausjärjestelmien maassa tehtävän tarkastuksen aikana; ja

D) luettelointimenetelmät, joita katsastuksen järjestävää sopimusvaltiota edustavat saattajat aikovat käyttää tämän osan 6 kappaleen mukaisesti.

5. Ennen maassa tehtävän tarkastuksen aloittamista tulee jokaisen katsastukseen osallistuvan sopimusvaltion toimittaa katsastuksen järjestävälle sopimusvaltiolle luettelo, jossa mainitaan kaikki maassa tehtävän tarkastuksen tai lennolla tehtävän tarkastuksen aikana käytettävät välineet. Tarkastuksen suorittavien sopimusvaltioiden edustajien tulee saada viedä tarkkailuilma-alukseen ja käyttää siellä videokameroita, kannettavia ääninauhureita ja kannettavia elektronisia laskimia. Katsastuksen järjestävän sopimusvaltion suostumuksella katsastukseen osallistuvien sopimusvaltioiden tulee saada käyttää myös muita laitteita.

6. Katsastukseen osallistuvien sopimusvaltioiden tulee yhdessä katsastuksen järjestävän sopimusvaltion kanssa luetteloida jokainen tämän kohdan 5 kappaleen määräysten mukaisesti käytettävä laite ja käydä läpi luettelointimenetelmät, joita tulee noudattaa sen varmistamiseksi, että katsastukseen osallistuvien sopimusvaltioiden edustajien tarkkailuilma-alukseen viemät kaikki laitteet poistetaan tarkkailuilma-aluksesta tarkastuksen päätyttyä.

7. Kaikkien katsastukseen osallistuvien sopimusvaltioiden edustajilla on oikeus suorittaa seuraavia tehtäviä tarkkailuilma-aluksen ja tarkkailuilma-alukseen asennettujen kuvausjärjestelmien maassa tehtävän tarkastuksen aikana:

(A) its plan for the conduct of the ground examination of the observation aircraft and its sensors;

(B) the observation aircraft, as well as its sensors, associated equipment and covers for sensor apertures or other devices that inhibit the operation of sensors, indicating their location on the observation aircraft with the help of diagrams, photographs, slides and other visual materials;

(C) all necessary safety precautions that shall be observed during the ground examination of the observation aircraft and its sensors; and

(D) the inventory procedures that escorts of the State Party conducting the certification intend to use pursuant to paragraph 6 of this Section.

5. Prior to the commencement of the ground examination, each State Party taking part in the certification shall deliver to the State Party conducting the certification a list of each item of equipment to be used during the ground examination or in-flight examination. The States Parties conducting the examination shall be permitted to take on board the observation aircraft and use video cameras, hand-held audio recorders and hand-held electronic computers. The States Parties taking part in the certification shall be permitted to use other items of equipment, subject to the approval of the State Party conducting the certification.

6. The States Parties taking part in the certification shall, together with the State Party conducting the certification, conduct an inventory of each item of equipment provided for in paragraph 5 of this Section, and review the inventory procedures which shall be followed to confirm that each item of equipment brought on board the observation aircraft by the States Parties taking part in the certification has been removed from the observation aircraft upon conclusion of the examination.

7. Personnel of each State Party taking part in the certification shall have the right to conduct the following activities during the ground examination on the observation aircraft and of each sensor installed on the observation aircraft:

A) varmistaa, että jokaisen tarkkailuilma-alueeseen asennetun kuvausjärjestelmän numero ja varustus vastaavat tietoja, jotka on ilmoitettu tämän liitteen I osan 6 kappaleen, C liitteen ja B liitteen I osan mukaisesti;

B) tutustua jokaisen tarkkailuilma-alueessa olevan kuvausjärjestelmän asennukseen, kuvausjärjestelmien pääosien asennukseen sekä näiden pääosien keskinäisiin ja kaikkien niihin liittyvien tietojen merkintään käytettävien laitteiden välisiin kytkentöihin;

C) saada nähdä, kuinka jokaista kuvausjärjestelmää valvotaan ja käytetään; ja

D) tutustua tämän osan 3 kappaleen määräysten mukaisesti toimitettuihin koelentotietoihin.

8. Katsastukseen osallistuvan sopimusvaltion vaatimuksesta tulee katsastuksen järjestävän sopimusvaltion valokuvata tarkkailuilma-alueeseen asennettu kuvausjärjestelmä, siihen liittyvät tarkkailuilma-alueessa olevat laitteet tai kuvausaukot varustettuna peitteillä tai muilla kuvausjärjestelmien käytön estävillä laitteilla. Tällaisten valokuvien tulee täyttää tämän liitteen I osan 6 kappaleen B kohdan 1, 2 ja 3 alakohdissa määritellyt vaatimukset.

9. Katsastuksen järjestävällä sopimusvaltiolla on oikeus nimetä henkilöitä, jotka saattavat katsastukseen osallistuvien sopimusvaltioiden edustajia koko maassa tehtävän tarkastuksen ajan ja varmistavat tämän osan määräysten noudattamisen. Katsastuksen järjestävän sopimusvaltion nimeämät henkilöt eivät saa puuttua katsastukseen osallistuvien sopimusvaltioiden edustajien toimintaan, elleivät nämä toimi tämän osan 4 kappaleen C kohdassa mainittujen varo-ohjeiden vastaisesti.

10. Katsastuksen järjestävän sopimusvaltion tulee järjestää katsastukseen osallistuvien sopimusvaltioiden edustajille pääsy kaikkialle tarkkailuilma-alueessa sekä kaikkien sen kuvausjärjestelmien ja niihin liittyvien laitteiden luokse samoin kuin riittävästi käyttövoimaa ilma-alueen kuvausjärjestelmien ja niihin liittyvien laitteiden käyttämistä varten. Katsastuksen järjestävän sopimusvaltion tulee varmistaa pääsy kaik-

(A) confirm that the number and configuration of each sensor installed on the observation aircraft correspond to the information provided in accordance with the provisions of Section I, paragraph 6 of this Annex, Annex C and Annex B, Section I;

(B) familiarize themselves with the installation of each sensor on the observation aircraft, including the constituent parts thereof and their connections to each other and to any associated equipment used for the annotation of data;

(C) obtain a demonstration of the control and operation of each sensor; and

(D) familiarize themselves with the flight test data provided in accordance with the provisions of paragraph 3 of this Section.

8. At the request of any State Party taking part in the certification, the State Party conducting the certification shall photograph any sensor installed on the observation aircraft, the associated equipment on the observation aircraft, or the sensor apertures with their covers or devices which inhibit the operation of sensors. Such photographs shall fulfil the requirements specified in Section I, paragraph 6, subparagraphs (B)(1), (2) and (3) of this Annex.

9. The State Party conducting the certification shall have the right to designate personnel to accompany throughout the ground examination the personnel of the States Parties taking part in the certification to confirm compliance with the provisions of this Section. The personnel of the State Party conducting the certification shall not interfere with the activities of the States Parties taking part in the certification, unless such activities conflict with the safety precautions provided for in paragraph 4, subparagraph (C) of this Section.

10. The State Party conducting the certification shall provide the States Parties taking part in the certification access to the entire observation aircraft, its sensors and associated equipment and sufficient power to operate its sensors and associated equipment. The State Party conducting the certification shall open such compartments or remove panels or barriers, to the extent necessary to permit examination of any sensor and asso-

kiin kyseeseen tuleviin osastoihin ja irrottaa luokkuja tai muita esteitä siinä määrin kuin on tarpeen katsastettavien kuvausjärjestelmien ja niihin liittyvien laitteiden tarkastamista varten.

11. Sen estämättä, mitä tässä osassa määrätään, maassa tehtävä tarkastus tulee tehdä tavalla, joka ei:

A) häiritse tai estä tarkkailuilma-aluksen tai sen kuvausjärjestelmien myöhempiä käyttöä eikä vahingoita ilma-alusta tai kuvausjärjestelmiä;

B) muuta tarkkailuilma-aluksen tai sen kuvausjärjestelmien sähköistä tai mekaanista rakennetta; tai

C) heikennä tarkkailuilma-aluksen lentokelpoisuutta.

12. Katsastukseen osallistuvien sopimusvaltioiden edustajilla on oikeus tehdä tarkkailuilma-alusta, sen kuvausjärjestelmiä ja niihin liittyviä laitteita koskevia mittauksia, muistiinpanoja ja luonnoksia sekä ottaa vastaavia tallenteita tämän osan 5 kappaleessa luetelluilla välineillä. Katsastukseen osallistuva sopimusvaltio saa pitää hallussaan tämän työaineiston, jota ei tule saattaa katsastuksen järjestävän sopimusvaltion läpikäytäväksi tai tarkastettavaksi.

13. Katsastuksen järjestävän sopimusvaltion tulee kaikin keinoin yrittää vastata katsastukseen osallistuvien sopimusvaltioiden edustajien esittämiin maassa tehtävää tarkastusta koskeviin kysymyksiin.

14. Kun maassa tehtävä tarkastus on lopetettu, katsastukseen osallistuvien sopimusvaltioiden edustajien tulee poistua tarkkailuilma-aluksesta ja katsastuksen järjestävällä sopimusvaltiolla on oikeus omaa tämän osan 6 kappaleessa mainittua luettelointimenettelyä käyttäen varmistua siitä, että kaikki maassa tehtävässä tarkastuksessa tämän osan 5 kappaleen mukaisesti käytetyt välineet on poistettu tarkkailuilma-aluksesta.

III OSA

LENNOLLA TEHTÄVÄ TARKASTUS

1. Tarkkailuilma-aluksen ja sen kuvausjärjestelmien maassa tehtävän tarkastuksen

ciated equipment subject to certification.

11. Notwithstanding the provisions of this Section, the ground examination shall be conducted in a manner that does not:

(A) degrade, damage, or prevent subsequent operation of the observation aircraft or its sensors;

(B) alter the electrical or mechanical structure of the observation aircraft or its sensors; or

(C) impair the airworthiness of the observation aircraft.

12. The States Parties taking part in the certification shall have the right to take measurements, and make notes, sketches, similar records and recordings using the items of equipment listed in paragraph 5 of this Section, relating to the observation aircraft, its sensors and their associated equipment. Such working materials may be retained by the State Party taking part in the certification and shall not be subject to any review or examination by the State Party conducting the certification.

13. The State Party conducting the certification shall make every effort to answer questions of the States Parties taking part in the certification that pertain to the ground examination.

14. Upon completion of the ground examination, the States Parties taking part in the certification shall leave the observation aircraft, and the State Party conducting the certification shall have the right to use its own inventory procedures set forth in accordance with paragraph 6 of this Section to confirm that all the equipment used during the ground examination in accordance with paragraph 5 of this Section has been removed from the observation aircraft.

SECTION III

IN-FLIGHT EXAMINATION

1. In addition to conducting a ground examination of the observation aircraft and its

lisäksi tarkastuksen järjestävän sopimusvaltion tulee järjestää yksi lennolla tehtävä ilma-aluksen kuvausjärjestelmien tarkastus, joka on riittävä:

A) kaikkien tarkkailuilma-alukseen asennettujen kuvausjärjestelmien toiminnan tarkkailua varten;

B) siinä tapauksessa, että korkeus maanpinnasta vaikuttaa jonkin kuvausjärjestelmän maaerotuskykyyn, sen määrittämiseksi, mikä on pienin sallittu korkeus maanpinnasta, jossa kyseisen tyyppiseen ja malliseen tarkkailuilma-alukseen asennettua kutakin tällaista kuvausjärjestelmää voidaan käyttää tarkkailulennon aikana tämän sopimuksen IV artiklan 2 kappaleessa määrätyn erotuskykyrajoituksen mukaisesti; ja

C) siinä tapauksessa, että korkeus maanpinnasta ei vaikuta jonkin kuvausjärjestelmän maaerotuskykyyn, sen määrittämiseksi, mikä on kyseisen tyyppiseen ja malliseen tarkkailuilma-alukseen asennetun kunkin tällaisen kuvausjärjestelmän maaerotuskyky tämän sopimuksen IV artiklan 2 kappaleessa määrätyn erotuskykyrajoituksen mukaisesti.

2. Ennen lennolla tehtävän kuvausjärjestelmien tarkastuksen aloittamista on katsastuksen järjestävän sopimusvaltion järjestettävä katsastukseen osallistuville sopimusvaltioille tiedotustilaisuus, jossa järjestävä sopimusvaltio selostaa lennolla tehtävää tarkastusta koskevan suunnitelmansa. Tiedotustilaisuudessa tulee esittää seuraavat tiedot:

A) piirros erotuskykytestikentistä, joita järjestävä sopimusvaltio aikoo käyttää lennolla tehtävään tarkastukseen tämän liitteen 1 alaliitteen I osan 5 kappaleen määräysten mukaisesti;

B) erotuskykytestikentän yli tehtävien lentojen arvioidut ajat, sää lennon aikana, lennon numero, lentosuunta ja korkeus maanpinnasta kunkin katsastettavan kuvausjärjestelmän osalta; ja

C) kaikki tarvittavat varo-ohjeet, joita on noudatettava lennolla tehtävän tarkkailuilma-aluksen ja sen kuvausjärjestelmien tarkastuksen aikana.

3. Ennen lennolla tehtävää tarkastusta ja sen aikana on katsastukseen osallistuvien sopimusvaltioiden edustajilla oikeus käydä

sensors, the State Party conducting the certification shall conduct one in-flight examination of its sensors which shall be sufficient to:

(A) permit observation of the operation of all the sensors installed on the observation aircraft;

(B) in the event that the ground resolution of a sensor is dependent upon height above ground level, establish the minimum height above ground level from which each such sensor installed on an observation aircraft of that type and model shall be operated for any observation flight, in accordance with the limitation on ground resolution specified in Article IV, paragraph 2 of the Treaty; and

(C) in the event that the ground resolution of a sensor is not dependent upon height above ground level, establish the ground resolution of each such sensor installed on an observation aircraft of that type and model is in accordance with the limitation on ground resolution specified in Article IV, paragraph 2 of the Treaty.

2. Prior to the commencement of the in-flight examination of the sensors, the State Party conducting the certification shall brief the States Parties participating in the certification on its plan for the conduct of the in-flight examination. This briefing shall include the following information:

(A) a diagram of the calibration targets that it intends to use for the in-flight examination in accordance with the provisions of Appendix 1, Section I, paragraph 5 to this Annex;

(B) the estimated time, meteorological conditions, number, direction and height above ground level of each pass over the calibration target appropriate to each sensor to be certified; and

(C) all necessary safety precautions that shall be observed during the in-flight examination of the observation aircraft and its sensors.

3. Prior to and during the conduct of the in-flight examination, States Parties taking part in the certification shall have the right

erotuskykytestikentillä. Katsastuksen järjestävän sopimusvaltion tulee antaa käyttöön sellaiset välineet, joilla voidaan varmistua, että erotuskykytestikentät ovat tämän liitteen 1 alaliitteen I osassa annettujen vaatimusten mukaisia.

4. Ellei toisin sovita, lennolla tehtävä tarkastus tulee suorittaa lentämällä pilvettömällä säällä valoisana aikana tämän liitteen 1 alaliitteen II osan määräysten mukaisesti sellaisten erotuskykytestikenttien yli, jotka soveltuvat kuhunkin tarkkailuilmaluokkaan asennettuun kuvausjärjestelmäluokkaan, kunkin kuvausjärjestelmän maaerotuskyvyn määrittämiseksi.

5. Katsastuksen järjestävän sopimusvaltion tulee antaa käyttöön sellaiset lennolla tehtävän kuvausjärjestelmien tarkastuksen aikana erotuskykytestikentillä vallitsevaa säätä koskevat tiedot, jotka tarvitaan laskelmien tekemiseksi tämän liitteen 1 alaliitteen III osassa määriteltyjen menetelmien mukaisesti.

6. Jokaisella sopimusvaltiolla on oikeus nimetä henkilöitä osallistumaan lennolla tehtävään tarkastukseen. Jos näin nimettyjä henkilöitä on enemmän kuin tarkkailuilmaluokseen sopii matkustajia, katsastukseen osallistuvien sopimusvaltioiden tulee sopia siitä, ketkä niiden henkilöstöstä osallistuvat lennolla tehtävään tarkastukseen.

7. Tämän osan 6 kappaleen mukaisesti nimetyillä henkilöillä on oikeus valvoa sitä, kuinka katsastuksen järjestävän sopimusvaltion henkilöstö käyttää kuvausjärjestelmiä.

8. Katsastukseen osallistuvien sopimusvaltioiden edustajilla on oikeus valvoa filmikasetin sinetin murtamista sekä lennolla tehtävän tarkastuksen aikana valotetun alkuperäisen filminegatiivin varastointia, prosessointia ja käsittelyä tämän sopimuksen K liitteen II osan määräysten mukaisesti.

IV OSA

KATSASTUSSELOSTUS

1. Maassa ja lennolla tehtävän tarkastuksen päätyttyä tulee katsastuksen järjestävän

to visit the location of the calibration targets. The State Party conducting the certification shall provide such items of equipment as required to confirm that the calibration targets meet the specifications set forth in Appendix 1, Section I to this Annex.

4. The in-flight examination shall be conducted during clear atmospheric daytime conditions, unless otherwise agreed, over the calibration targets appropriate to each category of sensor installed on the observation aircraft in accordance with the provisions of Appendix 1, Section II to this Annex, to determine the ground resolution of each sensor.

5. The State Party conducting the certification shall provide such data on the meteorological conditions at the location of the calibration targets during the in-flight examination of the sensors as are necessary to make the calculations in accordance with the methodologies specified in Appendix 1, Section III to this Annex.

6. Each State Party shall have the right to designate personnel to take part in the in-flight examination. In the event that the number of individuals so designated exceeds the passenger capacity of the observation aircraft, the States Parties participating in the certification shall agree which of its personnel shall participate in the in-flight examination.

7. Personnel of the States Parties designated pursuant to paragraph 6 of this Section shall have the right to observe the operation of the sensors by personnel of the State Party conducting the certification.

8. Personnel of the States Parties taking part in the certification shall have the right to monitor the unsealing of the film cassette and the storage, processing and handling of the original film negative exposed during the in-flight examination, in accordance with the provisions of Annex K, Section II to the Treaty.

SECTION IV

CERTIFICATION REPORT

1. Upon completion of the ground and in-flight examinations, data collected by sen-

sopimusvaltion ja katsastukseen osallistuvien sopimusvaltioiden edustajien tarkastaa yhdessä kuvausjärjestelmien keräämät ja erotuskykytestikentistä kerätyt tiedot. Näiden sopimusvaltioiden tulee laatia katsastusselostus, jossa vahvistetaan:

A) että tarkkailuilma-alus on sellaista tyyppiä ja mallia kuin on nimetty tämän sopimuksen V artiklan mukaisesti;

B) että tarkkailuilma-alueeseen asennetut kuvausjärjestelmät kuuluvat tämän sopimuksen IV artiklan 1 kappaleessa määrättyyn luokkaan ja täyttävät tämän sopimuksen IV artiklan 2 kappaleen vaatimukset;

C) että kuvausjärjestelmien tekniset tiedot on ilmoitettu tämän sopimuksen B liitteen I osan määräysten mukaisesti;

D) siinä tapauksessa, että korkeus maanpinnasta vaikuttaa jonkin kuvausjärjestelmän maaerotuskykyyn, pienin sallittu korkeus maanpinnasta, jossa kyseisen tyyppiseen ja malliseen tarkkailuilma-alueeseen asennettua kutakin tällaista kuvausjärjestelmää, saadaan tarkkailulennon aikana käyttää tämän sopimuksen IV artiklan 2 kappaleessa määrättyä erotuskykyrajoitusta noudattaen;

E) siinä tapauksessa, että korkeus maanpinnasta ei vaikuta kuvausjärjestelmän maaerotuskykyyn, kyseisen tyyppiseen ja malliseen tarkkailuilma-alueeseen asennetun kunkin tällaisen kuvausjärjestelmän maaerotuskyky tämän sopimuksen IV artiklan 2 kappaleessa määrättyä erotuskykyrajoitusta noudattaen; ja

F) että kuvausaukkojen peitteet ja muut kuvausjärjestelmien käytön estävät laitteet ovat tämän sopimuksen IV artiklan 4 kappaleen määräysten mukaisia.

2. Katsastusselostukseen tulee liittää kopio niistä tiedoista, jotka on ilmoitettu kustakin kuvausjärjestelmästä tämän liitteen I osan 6 kappaleen ja II osan 3 ja 8 kappaleen mukaisesti.

3. Katsastuksen järjestävän sopimusvaltion tulee antaa katsastusselostuksen kopiot kaikkien muiden sopimusvaltioiden käyttöön. Sellaisilla sopimusvaltioilla, jotka eivät ole osallistuneet katsastukseen, ei ole oikeutta vastustaa katsastusselostukseen sisällytettyjä johtopäätöksiä.

sors and from the calibration targets shall be examined jointly by the State Party conducting the certification and the States Parties taking part in the certification. These States Parties shall prepare a certification report which shall establish:

(A) that the observation aircraft is of a type and model designated pursuant to Article V of the Treaty;

(B) that the sensors installed on the observation aircraft are of a category provided for in Article IV, paragraph 1 of the Treaty and satisfy the requirements of Article IV, paragraph 2 of the Treaty;

(C) that the technical information on sensors has been provided in accordance with Annex B, Section I to the Treaty;

(D) in the event that the ground resolution of a sensor is dependent upon height above ground level, the minimum height above ground level at which each such sensor on an observation aircraft of that type and

model may be operated during an observation flight pursuant to the limitation on ground resolution specified in Article IV, paragraph 2 of the Treaty;

(E) in the event that the ground resolution is not dependent upon height above ground level, the ground resolution of each such sensor installed on an observation aircraft of that type and model, pursuant to the limitations on ground resolution specified in Article IV, paragraph 2 of the Treaty; and

(F) that the covers for sensor apertures or other devices that inhibit the operation of sensors are in accordance with the provisions of Article IV, paragraph 4 of the Treaty.

2. A copy of the information for each sensor provided pursuant to Section I, paragraph 6 and Section II, paragraphs 3 and 8 of this Annex shall be attached to the certification report.

3. Copies of the certification report shall be provided to all other States Parties by the State Party conducting the certification. States Parties that did not take part in the certification shall not have the right to reject the conclusions contained in the certification report.

4. Tarkkailuilma-alus ja siihen liittyvät kuvausjärjestelmät katsotaan hyväksytyiksi, paitsi siinä tapauksessa, että katsastukseen osallistuvat sopimusvaltiot eivät pääse sopimukseen katsastusselostuksen sisällöstä.

5. Jos katsastuksen järjestävä sopimusvaltio ja katsastukseen osallistuvat sopimusvaltiot eivät pääse sopimukseen katsastusselostuksen sisällöstä, tarkkailuilma-alusta ei saa käyttää tarkkailulentoihin, ennen kuin kiista on ratkaistu.

D LIITTEEN 1 ALALIITE

TARKKAILUILMA-ALUKSEEN ASENETTUIJEN KUVAUSJÄRJESTELMIEN SUORITUSKYVYN TODENTAMISMETELMÄT

Jokaisen tarkkailuilma-alukseen asennetun kuvausjärjestelmän maaerotuskyky, ja siinä tapauksessa, että korkeus maanpinnasta vaikuttaa jonkin kuvausjärjestelmän maaerotuskykyyn, pienin sallittu korkeus maanpinnasta, jossa tätä kuvausjärjestelmää saa tarkkailulennon aikana käyttää, tulee määrittää ja vahvistaa niiden tietojen perusteella, jotka kerätään lentämällä kuhunkin kuvausjärjestelmäluokkaan soveltuvan, I osan vaatimusten mukaisen erotuskykytestikentän yli, ja lasketaan Avoin taivas -sopimuksen neuvoo-antavan toimikunnan määräämillä menetelmillä.

I OSA

EROTUSKYKYTESTIKENTTIEN VAATIMUKSET

1. Sen sopimusvaltion, joka järjestää katsastuksen tämän sopimuksen D liitteen mukaisesti, tulee antaa käyttöön erotuskykytestikentät. Näitä erotuskykytestikenttiä tulee käyttää kuvausjärjestelmien maaerotuskyvyn määrittämiseen siten, että jokaista kuvausjärjestelmäluokkaa varten käytetään sille soveltuvaa erotuskykytestikenttää, joka on suunniteltu seuraavien vaatimusten mukaisesti.

2. Optisten kameroiden maaerotuskyvyn

4. An observation aircraft and its associated set of sensors shall be deemed to be certified unless the States Parties taking part in the certification are unable to reach agreement on the contents of the certification report.

5. In the event that the State Party conducting the certification and States Parties taking part in the certification are unable to reach agreement on the contents of the certification report, the observation aircraft shall not be used for observation flights until the issue is resolved.

APPENDIX 1 TO ANNEX D

METHODOLOGIES FOR THE VERIFICATION OF THE PERFORMANCE OF SENSORS INSTALLED ON AN OBSERVATION AIRCRAFT

The ground resolution of each sensor installed on the observation aircraft, and, where its performance depends on height above ground level, the minimum height above ground level at which this sensor may be operated during an observation flight, shall be determined and confirmed on the basis of data collected over calibration targets appropriate to each category of sensor in accordance with the specifications in Section I and calculated in accordance with the methodologies to be determined within the Open Skies Consultative Commission.

SECTION I

SPECIFICATIONS FOR CALIBRATION TARGETS

1. Calibration targets shall be provided by the State Party conducting the certification in accordance with the provisions of Annex D to the Treaty. Such calibration targets shall be used to establish the ground resolution of sensors, of a type appropriate to each sensor category, and designed in accordance with characteristics specified below.

2. Calibration targets for establishing the

määrittämiseen käytettävien erotuskykytestikenttien tulee muodostua viivoista, joista joka toinen on musta ja joka toinen valkoinen. Jokaisessa viivaryhmässä tulee olla vähintään kaksi mustaa viivaa ja niiden välissä valkoinen viiva. Kuhunkin ryhmään kuuluvien mustien ja valkoisten viivojen tulee olla yhtä leveät. Erotuskykytestikentässä sijaitseviin ryhmiin kuuluvien viivojen leveyden tulee muuttua portaittain riittävästi, jotta varmistetaan maaerotuskyvyn mittaaminen tarkasti. Kunkin ryhmän viivojen tulee olla yhtä pitkät. Mustien ja valkoisten viivojen kontrastisuhteen tulee olla yhtä suuri kentän joka kohdassa ja sen on oltava vähintään 5:1 (vastaa modulaatiota 0,66).

3. Infrapunakeilaimien maaerotuskyvyn määrittämiseen käytettävistä erotuskykytestikentistä tulee sopia Avoin taivas -sopimuksen neuvoo-antavassa toimikunnassa väliaikaisen soveltamisen kuluessa.

4. Sivulle kuvaavan SAR-tutkan maaerotuskyvyn määrittämiseen käytettävien erotuskykytestikenttien tulee muodostua kolmitahokkaan muotoisista kulmaheijastimista koostuvista ryhmistä, joissa heijastimien asettelun tulee olla Avoin taivas -sopimuksen neuvoo-antavassa toimikunnassa väliaikaisen soveltamisen kuluessa sovitettavien menetelmien mukainen.

5. Jokaisen sopimusvaltion tulee toimittaa kaikille muille sopimusvaltioille piirrosniistä erotuskykytestikentistä, joista se aikoo käyttää lennolla tehtävissä tarkastuksissa. Näihin piirroksiin tulee merkitä erotuskykytestikenttien kokonaismitat, kenttien sijainti ja maastotyyppi, jossa kentät ovat, samoin kuin kunkin tyyppistä erotuskykytestikenttää koskevat tiedot, joista määrätään Avoin taivas -sopimuksen neuvoo-antavassa toimikunnassa väliaikaisen soveltamisen kuluessa.

II OSA

LENNOLLA TEHTÄVÄN TARKASTUKSEN SUORITTAMINEN

1. Panoraamatyypistien tai pystyyn asennettujen kuvaruuduittain kuvaavien optisten kameroiden maaerotuskyvyn määrittelemiseksi tarkkailuilma-aluksen tulee lentää

ground resolution of optical cameras shall consist of a series of groups of alternating black and white bars. Each group of bars shall consist of a minimum of two black bars separated by a white bar. The width of black and white bars within a group shall remain constant. The width of the bars in groups of bars in the calibration target shall change in steps sufficient to ensure accurate measurement of the ground resolution. The length of the bars shall remain constant within each group. The contrast ratio of the black to white bars shall be consistent throughout the target and shall be at least 5 to 1 (equivalent to a modulation of 0.66).

3. Calibration targets for establishing the ground resolution of infra-red line-scanning devices shall be determined within the Open Skies Consultative Commission during the period of provisional application.

4. Calibration targets for establishing the ground resolution of sideways-looking synthetic aperture radar shall consist of arrays of trihedral corner reflectors whose configuration shall be in accordance with the methodologies determined within the Open Skies Consultative Commission during the period of provisional application.

5. Each State Party shall provide all other States Parties with a diagram of the calibration targets that it intends to use for the purpose of in-flight examination. Such diagrams shall be annotated with the overall dimensions of the calibration targets, their locations and the type of terrain on which they are deployed, as well as the information appropriate to each type of calibration target as determined within the Open Skies Consultative Commission during the period of provisional application.

SECTION II

CONDUCT OF IN-FLIGHT EXAMINATION

1. In order to establish the ground resolution of panoramic or vertically-installed framing cameras, the line of flight of the observation aircraft shall be directly over

täsmälleen erotuskykytestikentän yli kentän suunnassa. Viistoon asennettujen kuvaruudittain kuvaavien kameroiden maaerotuskyvyn määrittelemiseksi tarkkailuilmaluksen tulee lentää erotuskykytestikentän suunnassa sellaisella etäisyydellä, että erotuskykytestikenttä näkyy optisen kameras kuvausalueen etualalla, kun kamera on asetettu suurimpaan kulmaansa vaakatasosta mitattuna tai pienimpään kulmaansa pystytasosta mitattuna.

2. Infrapunaerialaimien maaerotuskyvyn määrittelemiseksi tarkkailuilmaluksen tulee lentää täsmälleen erotuskykytestikentän yli kentän suunnassa maanpinnasta lasketulla sovitulla korkeusalueella.

3. Sivulle kuvaavan SAR-tutkan maaerotuskyvyn määrittelemiseksi tarkkailuilmaluksen tulee lentää kulmaheijastinryhmän sivuute.

III OSA

LENNOLLA TEHTÄVÄN TARKASTUKSEN AIKANA KERÄTTYJEN TIE-TOJEN ANALYSOINTI

1. Lennolla tehtävän tarkastuksen päätyttyä tulee katsastuksen järjestävän sopimusvaltion ja katsastukseen osallistuvien sopimusvaltioiden edustajien tutkia yhdessä ne tiedot, jotka on kerätty lennolla tehtävän tarkastuksen aikana tämän sopimuksen D liitteen IV osan 1 kappaleen mukaisesti.

2. Avoin taivas -sopimuksen neuvonantavassa toimikunnassa tulee väliaikaisen soveltamisen kuluessa ja ennen kesäkuun 30 päivää 1992 sopia menetelmästä, jolla lasketaan se pienin sallittu korkeus maanpinnasta, jossa kutakin tarkkailuilmaluksen asennettua optista kameraa saa käyttää tarkkailulennolla, ottaen huomioon tässä laskennassa käytettävän kontrastisuhteen tai vastaavan modulaation, jotka eivät saa olla alle 1,6:1 (vastaava modulaatio 0,23) eikä yli 4,1 (vastaava modulaatio 0,6). Optisten kameroiden maaerotuskyky tulee määrittää analysoimalla silmämääräisesti alkuperäisessä filminegatiivissa näkyvää erotuskykytestikentän kuvaa. Maaerotusky-

and parallel to the calibration target. In order to establish the ground resolution of obliquely-installed framing cameras, the line of flight of the observation aircraft shall be parallel to the calibration target at a range such that the image of the calibration target appears in the foreground of the field of view of the optical camera set at its maximum angle measured from the horizontal or minimum angle measured from the vertical.

2. In order to establish the ground resolution of an infra-red line-scanning device, the line of flight of the observation aircraft shall be directly over and parallel to the calibration target at an agreed range of heights above ground level.

3. In order to establish the ground resolution of a sideways-looking synthetic aperture radar, the line of flight of the observation aircraft shall be to the side of the array of the corner reflectors.

SECTION III

ANALYSIS OF DATA COLLECTED DURING THE IN-FLIGHT EXAMINATION

1. Following the in-flight examination, the State Party conducting the certification and the States Parties taking part in the certification shall jointly analyse the data collected during the in-flight examination pursuant to Annex D, Section IV, paragraph 1 to the Treaty.

2. The methodology for calculating the minimum height above ground level at which each optical camera installed on the observation aircraft may be operated during an observation flight, including the value of the contrast ratio or the equivalent modulation to be used in this calculation, which shall be not less than 1.6:1 (correspondingly 0.23) and not greater than 4:1 (correspondingly 0.6), shall be determined within the Open Skies Consultative Commission during the period of provisional application and prior to 30 June 1992. The ground resolution of optical cameras shall be determined from a visual analysis of the image of the calibration target on the original film

vyn lukuarvo on sama kuin erotuskykytestikentän kapeimman erillisenä viivana erotuvan viivan leveys.

3. Avoin taivas -sopimuksen neuvotantavassa toimikunnassa tulee sopia väliaikaisen soveltamisen kuluessa menetelmästä, jolla lasketaan pienin sallittu korkeus maanpinnasta, jossa kutakin tarkkailuilmalukseen asennettua videokameraa saa tarkkailulennolla käyttää.

4. Avoin taivas -sopimuksen neuvotantavassa toimikunnassa tulee sopia väliaikaisen soveltamisen kuluessa menetelmästä, jolla lasketaan se pienin sallittu korkeus maanpinnasta, jossa tarkkailuilmalukseen asennettua infrapunakeilainta saa tarkkailulennolla käyttää, ottaen huomioon tässä laskennassa käytettävän pienimmän erotetavissa olevan lämpötilaeron.

5. Avoin taivas -sopimuksen neuvotantavassa toimikunnassa tulee sopia väliaikaisen soveltamisen kuluessa menetelmästä, jolla lasketaan sivulle kuvaavan SAR-tutkan maaerotuskyky ja määritellään impulssivastemenetelmän ja kohteidenerotusmenetelmän keskinäinen suhde.

E LIITE

MAAHANTULOSSA JA MAASTAPOISTUMISESSA NOUDATETTAVAT MENETTELYT

1. Kukin sopimusvaltio nimeää alueellaan yhden tai useamman maahantulopaikan, yhden tai useamman maastapoistumispaikan sekä yhden tai useamman Avoin taivas -lentokentän. Maahantulopaikat ja maastapoistumispaikat voivat olla samat tai eri kuin Avoin taivas -lentokentät. Ellei toisin sovita, jos Avoin taivas -lentokenttä ei ole sama kuin maahantulopaikka, Avoin taivas -lentokenttä on nimettävä siten, että tarkkailtava valtio pääsee sinne viiden tunnin kuluessa maahantulopaikasta joko omalla tarkkailuilmaluksellaan tai tarkkailtavan valtion järjestämässä kuljetuksessa. Tarkkaile-

negative. The numerical value of ground resolution shall be equal to the width of the smallest bar of the calibration target that is distinguishable as a separate bar.

3. The methodology for calculating the minimum height above ground level at which each video camera installed on the observation aircraft may be operated during an observation flight shall be determined within the Open Skies Consultative Commission during the period of provisional application.

4. The methodology for calculating the minimum height above ground level at which an infra-red line-scanning device installed on the observation aircraft may be operated during an observation flight, including the value of the minimum resolvable temperature difference to be used in this calculation, shall be determined within the Open Skies Consultative Commission during the period of provisional application.

5. The methodology for calculating the ground resolution of a sideways-looking synthetic aperture radar, including the determination of the relationship between the impulse response method and the object separation method, shall be determined within the Open Skies Consultative Commission during the period of provisional application.

ANNEX E

PROCEDURES FOR ARRIVALS AND DEPARTURES

1. Each State Party shall designate one or more points of entry, one or more points of exit, and one or more Open Skies airfields on its territory. Points of entry and points of exit may or may not be the same as the Open Skies airfields. Unless otherwise agreed, if an Open Skies airfield is different from a point of entry, the Open Skies airfield shall be designated so that the observing Party can reach the Open Skies airfield within five hours from the point of entry either in its own observation aircraft or in transportation provided by the observed Party. The observing Party, after arriving at

valla valtiolla on maahantulopaikkaan tai Avoin taivas -lentokentälle saapuessaan oikeus lepotaukoon siten kuin sopimuksen VI artiklassa määrätään.

2. Kullakin sopimusvaltiolla on oikeus nimetä maahantulopisteitä ja maastapoistumispaikkoja. Jos sopimusvaltio päättää nimetä maahantulopisteitä ja maastapoistumispaikkoja, näiden pisteiden tulee helpottaa lentoa tarkkailevan valtion alueelta tarkkailutavan valtion maahantulopaikkaan. Suunnitellut lennot maahantulopisteestä maahantulopaikkaan ja maastapoistumispaikasta maastapoistumispaikkaan suoritetaan ICAO:n julkaistujen standardien ja suositun käytännön sekä kansallisten sääntöjen mukaisesti. Jos osa lennosta maahantulopisteestä maahantulopaikkaan tai maastapoistumispaikasta maastapoistumispaikkaan tapahtuu kansainvälisessä ilmatilassa, on lento kansainvälisessä ilmatilassa suoritettava julkaistujen kansainvälisten sääntöjen mukaisesti.

3. Maahantulopaikkoja ja maastapoistumispaikkoja, Avoin taivas -lentokenttiä, maahantulopisteitä ja maastapoistumispaikkoja, huoltolentokenttiä ja erotuskykytestikenttiä koskevien tietojen tulee aluksi olla tämän liitteen 1 alaliitteen mukaisia.

4. Sopimusvaltiolla on oikeus tehdä muutoksia tämän liitteen 1 alaliitteeseen ilmoittamalla muutoksista kirjallisesti kaikille muille sopimusvaltioille viimeistään 90 päivää ennen kyseisten muutosten voimaantuloa.

5. Kukin sopimusvaltio varmistaa koko alueensa tehokkaan tarkkailun seuraavasti:

A) mantereella sijaitsevan alueensa osalta siten, että Avoin taivas -lentokentät nimitään niin, ettei mikään kohta sen alueella ole kauempana näistä lentokentistä kuin 35% asianomaiselle sopimusvaltiolle sopimuksen A liitteen mukaisesti määrätystä suurimmasta sallitusta lentomatkastasta tai -matkoista;

B) mantereesta erillään olevan alueensa osalta

1) kyseinen sopimusvaltio soveltaa tämän kappaleen A kohdan määräyksiä; tai

2) jos mantereesta erillään olevat alueet ovat kauempana kuin 600 kilometriä mantee-

a point of entry or an Open Skies airfield, shall have the right to a rest period, subject to the provisions of Article VI of the Treaty.

2. Each State Party shall have the right to designate entry fixes and exit fixes. If a State Party elects to designate entry fixes and exit fixes, such fixes shall facilitate flight from the territory of the observing Party to the point of entry of the observed Party. Planned flights between entry fixes and points of entry and between points of exit and exit fixes shall be conducted in accordance with published ICAO standards and recommended practices and national regulations. In the event that portions of the flights between entry fixes and points of entry or between points of exit and exit fixes lie in international airspace, the flight through international airspace shall be conducted in accordance with published international regulations.

3. Information on points of entry and points of exit, Open Skies airfields, entry fixes and exit fixes, refuelling airfields, and calibration targets shall initially be as specified in Appendix 1 to this Annex.

4. A State Party shall have the right to introduce changes to Appendix 1 to this Annex by notifying all other States Parties of such changes, in writing, no less than 90 days before such changes become effective.

5. Each State Party shall ensure effective observation of its entire territory as follows:

(A) for its mainland territory, Open Skies airfields shall be designated in such a way that no point on its territory is farther from one or more such airfields than 35 per cent of the maximum flight distance or distances established for that State Party in accordance with Annex A to the Treaty;

(B) for portions of its territory that are separated from the mainland territory:

(1) that State Party shall apply the provisions of subparagraph (A) of this paragraph; or

(2) in the event that the portion or portions of the territory are separated from the

reella sijaitsevasta alueesta tai jos kyseisen sopimusvaltion ja tarkkailevan valtion välillä on niin sovittu taikka jos A liitteestä muuta johtuu, kyseisen sopimusvaltion tulee laatia erityismenettelyt mukaan luettuna mahdollinen huoltolentokentän käyttö; tai

3) jos mantereesta erillään olevat alueet sijaitsevat lähempänä kuin 600 kilometriä mantereella sijaitsevaa aluetta ja kyseiseen alueeseen tai kyseisiin alueisiin ei sovellu tämän kappaleen A kohdan määräykset, kyseinen sopimusvaltio voi määrätä A liitteessä erillisen suurimman sallitun lentomatkan kattamaan tämän alueen tai nämä alueet.

6. Heti kun tarkkailuilma-alus on saapunut maahantulopaikkaan ja välittömästi ennen tarkkailuilma-aluksen lähtöä maastapoistumispaikasta, sekä tarkkailtava valtio että tarkkaileva valtio tarkastaa kuvausaukkojen peitteet ja muut laitteet, jotka estävät IV artiklan 4 kappaleen mukaisesti asennettujen kuvausjärjestelmien toiminnan. Jos maahantulopaikka ei ole sama kuin Avoin taivas -lentokenttä, jolta tarkkailulento alkaa, sekä tarkkailtava että tarkkaileva valtio tarkastaa kuvausaukkojen peitteet ja muut laitteet, jotka estävät niiden käytön, välittömästi ennen tarkkailuilma-aluksen lähtöä maahansaapumispaikalta Avoin taivas -lentokentälle, jolta tarkkailulento alkaa. Jos maastapoistumispaikka on eri kuin Avoin taivas -lentokenttä, johon tarkkailulento päättyy, sekä tarkkailtava että tarkkaileva valtio tarkastaa kuvausaukkojen peitteet ja muut laitteet, jotka estävät kuvausjärjestelmien toiminnan välittömästi ennen tarkkailuilma-aluksen lähtöä matkalle maastapoistumispaikkaa kohti.

7. Sopimusvaltiolla on oikeus tutkia ja luetteloida varusteet ja laitteet, joita toinen sopimusvaltio aikoo käyttää kuvausjärjestelmien ja, soveltuvin osin, tarkkailuilma-aluksen lentoa edeltävään tarkastukseen sekä varusteet, jotka lennolla olevat edustajat aikovat ottaa mukaan tarkkailuilma-alukseen. Mainittu tutkinta ja luettelointi

mainland territory by more than 600 kilometres, or if agreed between that State Party and the observing Party, or if otherwise provided for in Annex A, that State Party shall provide special procedures, including the possible use of refuelling airfields; or

(3) in the event that a portion or portions of the territory are separated from the mainland territory by less than 600 kilometres, and such portion or portions of the territory are not covered by the provisions of subparagraph (A) of this paragraph, that State Party may specify a separate maximum flight distance in Annex A to cover such portion or portions of its territory.

6. Immediately upon the arrival of an observation aircraft at the point of entry, and immediately prior to the departure of an observation aircraft from the point of exit, both the observed and observing Parties shall inspect the covers for sensor apertures or other devices that inhibit the operation of sensors installed in accordance with Article IV, paragraph 4. In the event that the point of entry is different from the Open Skies airfield from which the observation flight commences, both the observed and observing Parties shall inspect the covers for sensor apertures or other devices that inhibit the operation of sensors immediately prior to departure of the observation aircraft from the point of entry en route to the Open Skies airfield from which the observation flight commences. In the event that the point of exit is different from the Open Skies airfield at which the observation flight terminates, both the observed and observing Parties shall inspect the covers for sensor apertures or other devices that inhibit the operation of sensors immediately prior to departure of the observation aircraft from such airfield en route to the point of exit.

7. A State Party shall have the right to conduct an examination and inventory of the items of equipment that the other State Party intends to use for the purpose of conducting a pre-flight inspection of sensors and, if applicable, the observation aircraft, as well as items that the flight representatives intend to bring on board the observation aircraft. This examination and inventory:

A) alkavat viimeistään tunnin kuluttua siitä, jolloin mainitut varusteet ovat saapuneet maahantulopaikkaan tai Avoin taivas - lentokentälle sen mukaan, mitä luetteloinnin suorittava sopimusvaltio päättää, ja se on saatettava päätökseen tunnin kuluessa; ja B) suoritetaan toisen sopimusvaltion nimeämän henkilön tai henkilöiden läsnä ollessa.

8. Jos toinen sopimusvaltio tutkiessaan tai luetteloidessaan varusteita ja laitteita, joita toinen sopimuspuoli aikoo käyttää kuvausjärjestelmien ja soveltuvien osin tarkkailuilmaluksen tarkastuksessa sekä varusteet, jotka lennolla olevat edustajat aikovat ottaa mukaan tarkkailuilmalukseseen, toteaa, että mainitut varusteet eivät ole D liitteen II osan 5 kappaleessa annetun sallittujen varusteiden luettelon tai G liitteen I osan 4 kappaleessa tarkoitettujen varusteiden mukaisia, sillä on oikeus kieltää asianomaisten varusteiden käyttö. Jollei toisin sovita, täten yksilöidyt varusteet, jotka tarkkaileva valtio on tuonut tarkkailtavan valtion alueelle,

A) pannaan turvasäilöön sinetöityyn säiliöön; ja

B) poistetaan tarkkailtavan valtion alueelta niin pian kuin mahdollista ja viimeistään tarkkailevan valtion poistuesssa tarkkailtavan valtion alueelta.

9. Jos tarkkailevan valtion osapuoli matkustaa sopimuksen VI artiklan I osan 5 kappaleessa tarkoitettuun maahantulopaikkaan tarkkailevassa valtiossa tai toisessa sopimusvaltiossa rekisteröidyllä kuljetusilmaluksella, kuljetusilma-aluksella on oikeus

A) lähteä tarkkailtavan valtion alueelta;

B) jos maahantulopaikka on sama kuin maastapoistumispaikka, jäädä odottamaan maahantulopaikkaan, kunnes tarkkailevan valtion osapuoli poistuu tarkkailtavan valtion alueelta; tai

C) jos maahantulopaikka ei ole sama kuin maastapoistumispaikka, lentää maastapoistumispaikkaan riittävän ajoissa, jotta muu miehistö voi levätä ennen tarkkailevan val-

(A) shall begin no later than one hour after arrival of such items at the point of entry or the Open Skies airfield, at the choice of the State Party conducting the inventory, and shall be completed within one hour; and

(B) shall be carried out in the presence of one or more designated individuals of the other State Party.

8. If, during the examination and inventory of the items of equipment to be used in the sensor inspection and, if applicable, observation aircraft inspection, as well as the items that the flight representatives intend to bring on board the observation aircraft, the State Party conducting the examination and inventory determines that the items do not conform to the list of authorized equipment contained in Annex D, Section II, paragraph 5, or to the items described in Annex G, Section I, paragraph 4, it shall have the right to deny permission for the use of such items. Items so identified that are brought into the territory of the observed Party by the observing Party shall be, unless otherwise agreed:

(A) placed in a sealed container for safekeeping; and

(B) subsequently removed from the territory of the observed Party at the earliest opportunity, but not later than the departure of the observing Party from the territory of the observed Party.

9. In the event that the observing Party travels to the point of entry specified in the notification provided in accordance with Article VI, Section I, paragraph 5 of this Treaty, using a transport aircraft registered with the observing Party or with another State Party, the transport aircraft shall be permitted:

(A) to depart from the territory of the observed Party;

(B) in the event that the point of entry is the same as the point of exit, to remain at the point of entry until departure of the observing Party from the territory of the observed Party; or

(C) in the event that the point of entry is not the same as the point of exit, to fly to the point of exit in sufficient time for further crew rest prior to departure of all the

tion koko henkilöstön poistumista tarkkailtavan valtion alueelta.

10. Jos tarkkailuilma-alueen on antanut käyttöön tarkkailtava valtio, eikä tarkkaileva valtio käytä omaa kuljetusilma-alueaan henkilöstön kuljettamiseen maahantulopaikasta Avoin taivas -lentokentälle, tarkkailtavan valtion tulee varmistaa, että tarkkailevan valtion henkilöstö kuljetetaan maahantulopaikasta Avoin taivas -lentokentälle ja Avoin taivas -lentokentältä maastapoistumispaikkaan.

E LIITTEEN 1 ALALIITE

I OSA

PAIKKOJEN NIMEÄMINEN

Maahantulopaikkoina, maastapoistumispaikkoina, Avoin taivas -lentokenttinä, huoltolentokenttinä, kalibrintikohteina ja soveltuvien osien maahantulopisteinä ja maastapoistumispaikkoina käytettävät paikat ovat aluksi ne, jota tämän alaliitteen II osassa määrätään. Niiden nimeämiseen kuuluu seuraavaa:

A) Paikka: maahantulopaikan, maastapoistumispaikan, Avoin taivas -lentokentän, maahantulopisteen, maastapoistumispaikan ja huoltolentokentän nimi ja erotuskykyetiketti;

B) Sijainti: kunkin paikan leveysaste ja pituusaste sekunnin tarkkuudella; ja

C) Tarkastus: voidaanko ilma-alueen tai kuvausjärjestelmän lentoa edeltävä tarkastus suorittaa kyseisessä paikassa.

personnel of the observing Party from the territory of the observed Party.

10. In the event that the observation aircraft is provided by the observed Party and the observing Party does not use its own transport aircraft for transporting its personnel from the point of entry to the Open Skies airfield, the observed Party shall ensure that the personnel of the observing Party are transported from the point of entry to the Open Skies airfield and from the Open Skies airfield to the point of exit.

APPENDIX 1 TO ANNEX E

SECTION I

DESIGNATION OF SITES

The sites to be used as points of entry, points of exit, Open Skies airfields, refuelling airfields, calibration targets, and, if applicable, entry fixes and exit fixes are initially as specified in Section II of this Appendix. The designation includes:

(A) Site: name of point of entry, point of exit, Open Skies airfield, entry fix, exit fix, refuelling airfield, and calibration target;

(B) Location: latitude and longitude of the respective site, to the nearest second; and

(C) Inspection: whether or not the pre-flight inspection of the aircraft or the sensors can be conducted at this site.

II OSA

**MAAHANTULOPAIKAT, MAASTAPOISTUMISPAIKAT, AVOIN TAIVAS -
LENTOKENTÄT, MAAHANTULOPISTEET, MAASTAPOISTUMISPISTEET, HUOL-
TOKENTÄT JA EROTUSKYKYTESTIKENTÄT**

Paikka	Sijainti	Ilma-aluksen/ kuvaus- järjestelmän tarkastus
Sopimusvaltio: Saksan liittotasavalta		
MAAHANTULO/ MAASTAPOISTUMISPAIKKA		
Köln/Bonn (EDDK)	N 50-52-02 E 007-08-37	Kyllä
AVOIN TAIVAS - LENTOKENTÄT		
Wunstorf (EDNW)	N 52-27-48 E 009-25-70	Ei
Landsberg/Lech (EDSA)	N 48-04-28 E 010-54-42	Ei
MAAHANTULO/ MAASTAPOISTUMIS- PISTEET	Määrätään myöhemmin	
HUOLTOLENTOKENTÄT		
EROTUSKYKYTESTIKENTÄT		
Köln/Bonn	Määrätään myöhemmin	
Sopimusvaltio: Amerikan Yhdysvallat		
MAAHANTULO/ MAASTAPOISTUMISPAIKKA		
Washington Dulles International, DC	N 38-56-36 W 077-27-24	Kyllä
Travis AFB California	N 38-15-48 W 121-55-48	Kyllä

SECTION II

**POINTS OF ENTRY, POINTS OF EXIT, OPEN SKIES AIRFIELDS, ENTRY FIXES,
EXIT FIXES, REFUELLING AIRFIELDS, AND CALIBRATION TARGETS**

SITE	LOCATION	INSPECTION OF AIRCRAFT/SENSORS
State Party: The Federal Republic of Germany		
POINT OF ENTRY/EXIT		
Köln/Bonn (EDDK)	N 50-52-02 E 007-08-37	Yes
OPEN SKIES AIRFIELDS		
Wunstorf (EDNW)	N 52-27-48 E 009-25-70	No
Landsberg/Lech (EDSA)	N 48-04-28 E 010-54-42	No
ENTRY/EXIT FIXES	To be determined	
REFUELLING AIRFIELDS		
CALIBRATION TARGETS		
Köln/Bonn	To be determined	
State Party: The United States of America		
POINTS OF ENTRY/EXIT		
Washington Dulles International, DC	N 38-56-36 W 077-27-24	Yes
Travis AFB California	N 38-15-48 W 121-55-48	Yes

Paikka	Sijainti	Ilma-aluksen/ kuvausjärjestelmän tarkastus
AVOIN TAIVAS - LENTOKENTÄT		
Washington Dulles International, DC	N 38-56-36 W 077-27-24	Kyllä
Travis AFB California	N 38-15-48 W 121-55-48	Kyllä
Elmendorf AFB Alaska	N 61-15-12 W 149-47-30	Kyllä
Lincoln Municipal Nebraska	N 40-51-00 W 096-45-30	Ei

**MAAHANTULO/
MAASTAPOISTUMIS-
PISTEET**

Määrätään myöhemmin

HUOLTOLENTOKENTÄT

Honolulu International Hawaii	N 21-19-06 W 157-55-24	
Malmstrom AFB Montana	N 47-30-18 W 111-11-00	
Phoenix-Sky Harbor International Arizona	N 33-26-12 W 112-00-24	
General Mitchell International Wisconsin	N 42-56-48 W 087-53-36	
McGhee Tyson Tennessee	N 35-48-48 W 083-59-36	

EROTUSKYKYTESTIKENTÄT

Washington Dulles	Määrätään myöhemmin	
Travis AFB	Määrätään myöhemmin	
Elmendorf AFB	Määrätään myöhemmin	

Sopimusvaltio: Valko-Venäjän tasavallan ja Venäjän federaation sopimusvaltioryhmä

**MAAHANTULO/
MAASTAPOISTUMISPAIKKA**

Kubinka	N 55-36-30 E 036-9-10	Kyllä
Ulan-Ude	N 51-48-00 E 107-27-00	Kyllä

SITE	LOCATION	INSPECTION OF AIRCRAFT/SENSORS
OPEN SKIES AIRFIELDS		
Washington Dulles International, DC	N 38-56-36 W 077-27-24	Yes
Travis AFB California	N 38-15-48 W 121-55-48	Yes
Elmendorf AFB Alaska	N 61-15-12 W 149-47-30	Yes
Lincoln Municipal Nebraska	N 40-51-00 W 096-45-30	No
ENTRY/EXIT FIXES	To be determined	
REFUELLING AIRFIELDS		
Honolulu International Hawaii	N 21-19-06 W 157-55-24	
Malmstrom AFB Montana	N 47-30-18 W 111-11-00	
Phoenix-Sky Harbor International Arizona	N 33-26-12 W 112-00-24	
General Mitchell International Wisconsin	N 42-56-48 W 087-53-36	
McGhee Tyson Tennessee	N 35-48-48 W 083-59-36	
CALIBRATION TARGETS		
Washington Dulles	To be determined	
Travis AFB	To be determined	
Elmendorf AFB	To be determined	
State Party: Republic of Belarus and the Russian Federation group of States Parties		
POINTS OF ENTRY/EXIT		
Kubinka	N 55-36-30 E 036-39-10	Yes
Ulan-Ude	N 51-48-00 E 107-27-00	Yes

Paikka	Sijainti	Ilma-aluksen/ kuvausjärjestelmän tarkastus
AVOIN TAIVAS -LENTOKENTÄT		
Kubinka	N 55-36-30 E 036-39-10	Kyllä
Ulan-Ude	N 51-48-00 E 107-27-00	Kyllä
Magadan	N 59-54-06 E 150-03-01	Ei
Vorkuta	N 67-29-00 E 063-59-00	Ei
MAAHANTULO/ MAASTAPOISTUMIS- PISTEET	Määrätään myöhemmin	
HUOLTOLENTOKENTÄT		
EROTUSKYKYTESTIKENTÄT		
Sopimusvaltio: Benelux		
MAAHANTULO/ MAASTAPOISTUMIS- PAIKKA		
Zaventem/Melsbroek	N 50-54-01 W 004-59-09	Kyllä
AVOIN TAIVAS - LENTOKENTÄT		
Zaventem/Melsbroek	N 50-54-01 W 004-59-09	Kyllä
MAAHANTULO/ MAASTAPOISTUMIS- PISTEET	Määrätään myöhemmin	
HUOLTOLENTOKENTÄT		
EROTUSKYKYTESTIKENTÄT		
Volkel	N 54-39-03 W 005-42-02	

SITE	LOCATION	INSPECTION OF AIRCRAFT/SENSORS
OPEN SKIES AIRFIELDS		
Kubinka	N 55-36-30 E 036-39-10	Yes
Ulan-Ude	N 51-48-00 E 107-27-00	Yes
Magadan	N 59-54-06 E 150-03-01	No
Vorkuta	N 67-29-00 E 063-59-00	No
ENTRY/EXIT FIXES	To be determined	
REFUELLING AIRFIELDS		
CALIBRATION TARGETS		
State Party: Benelux		
POINT OF ENTRY/EXIT		
Zaventem/ Melsbroek	N 50-54-01 W 004-59-09	Yes
OPEN SKIES AIRFIELD		
Zaventem/ Melsbroek	N 50-54-01 W 004-59-09	Yes
ENTRY/EXIT FIXES	To be determined	
REFUELLING AIRFIELDS		
CALIBRATION TARGETS		
Volkel	N 54-39-03 W 005-42-02	

Paikka	Sijainti	Ilma-aluksen/ kuvausjärjestelmän tarkastus
Sopimusvaltio: Bulgarian tasavalta		
MAAHANTULO/ MAASTAPOISTUMISPAIKKA		
Sofia	N 42-41-07 E 023-24-05	Kyllä
AVOIN TAIVAS - LENTOKENTÄT		
Sofia	N 42-41-07 E 023-24-05	Kyllä
Burgas	N 42-34-00 E 027-30-00	Ei
MAAHANTULO/ MAASTAPOISTUMIS- PISTEET		
	Määrätään myöhemmin	
HUOLTOLENTOKENTÄT		
Sofia	N 42-41-07 E 023-24-05	
Burgas	N 42-34-00 E 027-30-00	
EROTUSKYKYTESTIKENTÄT		
Sopimusvaltio: Kanada		
MAAHANTULO/ MAASTAPOISTUMISPAIKKA		
Ottawa (CYOW)	N 45-19-21 W 075-40-10	Kyllä
AVOIN TAIVAS - LENTOKENTÄT		
Ottawa	N 45-19-21 W 075-40-10	Kyllä
Iqaluit	N 63-45-22 W 068-33-25	Ei
Yellowknife	N 62-27-45 W 114-26-20	Ei

SITE	LOCATION	INSPECTION OF AIRCRAFT/SENSORS
------	----------	-----------------------------------

State Party: Republic of Bulgaria

POINT OF ENTRY/EXIT

Sofia	N 42-41-07 E 023-24-05	Yes
-------	---------------------------	-----

OPEN SKIES AIRFIELDS

Sofia	N 42-41-07 E 023-24-05	Yes
Burgas	N 42-34-00 E 027-30-00	No

ENTRY/EXIT FIXES	To be determined	
------------------	------------------	--

REFUELLING AIRFIELDS

Sofia	N 42-41-07 E 023-24-05
Burgas	N 42-34-00 E 027-30-00

CALIBRATION TARGETS

State Party: Canada

POINT OF ENTRY/EXIT

Ottawa (CYOW)	N 45-19-21 W 075-40-10	Yes
------------------	---------------------------	-----

OPEN SKIES AIRFIELDS

Ottawa	N 45-19-21 W 075-40-10	Yes
Iqaluit	N 63-45-22 W 068-33-25	No
Yellowknife	N 62-27-45 W 114-26-20	No

Paikka	Sijainti	Ilma-aluksen/ kuvausjärjestelmän tarkastus
MAAHANTULO/ MAASTAPOISTUMIS- PISTEET	Määrätään myöhemmin	
HUOLTOLENTOKENTÄT		
Edmonton	N 53-18-35 W 113-34-43	
Halifax	N 44-52-51 W 063-30-33	
Winnipeg	N 49-54-39 W 097-14-35	
Churchill	N 58-44-13 W 094-03-26	
EROTUSKYKYTESTIKENTÄT		
Ottawan alue	Määrätään myöhemmin	
Sopimusvaltio: Tanskan kuningaskunta		
MAAHANTULO/ MAASTAPOISTUMISPAIKKA		
Kööpenhaminan kansainvälinen lentokenttä (EKCH)	N 55-37-07 E 012-39-26	Ei
Sotilaslentokenttä Vaerloese (EKVL)	N 55-46-09 E 012-19-34	Kyllä
AVOIN TAIVAS - LENTOKENTÄT		
Sotilaslentokenttä Vaerloese	N 55-46-09 E 012-19-34	Kyllä
MAAHANTULO/ MAASTAPOISTUMIS- PISTEET	Määrätään myöhemmin	
HUOLTOLENTOKENTÄT		
Vagarin lentokenttä (EKVG)	N 62-03-51 W 007-16-26	
Soendre	N 67-01-05	
Stroemfjord	W 050-41-39	
Kansainvälinen lentokenttä (BGSF)		

SITE	LOCATION	INSPECTION OF AIRCRAFT/SENSORS
------	----------	-----------------------------------

ENTRY/EXIT FIXES	To be determined	
------------------	------------------	--

REFUELLING AIRFIELDS		
----------------------	--	--

Edmonton	N 53-18-35 W 113-34-43	
Halifax	N 44-52-51 W 063-30-33	
Winnipeg	N 49-54-39 W 097-14-35	
Churchill	N 58-44-13 W 094-03-26	

CALIBRATION TARGETS		
---------------------	--	--

Ottawa area	To be determined	
-------------	------------------	--

State Party: The Kingdom of Denmark

POINTS OF ENTRY/EXIT		
----------------------	--	--

Copenhagen International Airport (EKCH)	E 012-39-26 N 55-37-07	No
Military Airfield Vaerlose (EKVL)	N 55-46-09 E 012-19-34	Yes

OPEN SKIES AIRFIELD		
---------------------	--	--

Military Airfield Vaerlose	N 55-46-09 E 012-19-34	Yes
-------------------------------	---------------------------	-----

ENTRY/EXIT FIXES	To be determined	
------------------	------------------	--

REFUELLING AIRFIELDS		
----------------------	--	--

Vagar Airport (EKVG)	N 62-03-51 W 007-16-26	
Soendre	N 67-01-05	
Stroemfjord	W 050-41-39	
International Airport (BGSF)		

Paikka	Sijainti	Ilma-aluksen/ kuvaus- järjestelmän tarkastus
EROTUSKYKYTESTIKENTÄT		
Sotilaslentokenttä Vaerlose	N 55-46-09 E 012-19-34	
Sopimusvaltio: Espanjan kuningaskunta		
MAAHANTULO/ MAASTAPOISTUMIS- PAIKKA		
Getafe	N 40-17-43 W 003-43-21	Kyllä
MAAHANTULO/ MAASTAPOISTUMISPAIKKA KANARIANSAARILLA		
Gando	N 27-55-49 W 015-23-05	Kyllä
AVOIN TAIVAS - LENTOKENTÄT		
Getafe	N 40-17-43 W 003-43-21	Kyllä
Valencia	N 39-29-26 W 000-28-50	Ei
Valladolid	N 41-42-26 W 004-51-02	Ei
Moron	N 37-10-34 W 005-36-53	Ei
MAAHANTULO/ MAASTAPOISTUMIS- KOHTEET		
	Määrätään myöhemmin	
HUOLTOLENTOKENTÄT		
	Ei ole	
EROTUSKYKYTESTIKENTÄT		

SITE	LOCATION	INSPECTION OF AIRCRAFT/SENSORS
CALIBRATION TARGETS		
Military Airfield Vaerloese	N 55-46-09 E 012-19-34	
State Party: The Kingdom of Spain		
POINT OF ENTRY/EXIT		
Getafe	N 40-17-43 W 003-43-21	Yes
POINT OF ENTRY/EXIT FOR CANARY ISLANDS		
Gando	N 27-55-49 W 015-23-05	Yes
OPEN SKIES AIRFIELDS		
Getafe	N 40-17-43 W 003-43-21	Yes
Valencia	N 39-29-26 W 000-28-50	No
Valladolid	N 41-42-26 W 004-51-02	No
Moron	N 37-10-34 W 005-36-53	No
ENTRY/EXIT FIXES	To be determined	
REFUELLING AIRFIELDS	Nil	
CALIBRATION TARGETS		

Paikka	Sijainti	Ilma-aluksen/ kuvausjärjestelmän tarkastus
--------	----------	--

Sopimusvaltio: Ranskan tasavaltaMAAHANTULO/
MAASTAPOISTUMISPAIKKA

Orleans-Bricy	N 47-59-12 E 001-45-43	Kyllä
---------------	---------------------------	-------

AVOIN TAIVAS - LENTOKENTÄT

Orleans Bricy	N 47-59-12 E 001-45-43	Kyllä
Toulouse-Blagnac	N 43-37-26 E 001-22-53	Ei
Nice-Côte d'Azur	N 43-39-47 E 007-12-09	Ei

MAAHANTULO/
MAASTAPOISTUMIS-
PISTEET

Määrätään myöhemmin

HUOLTOLENTOKENTÄT	Ei ole	
-------------------	--------	--

EROTUSKYKYTESTIKENTÄT

**Sopimusvaltio: Iso-Britannian ja
Pohjois-Irlannin Yhdistynyt Kuningaskunta**MAAHANTULO/
MAASTAPOISTUMISPAIKKA

Brize Norton	N 51-44-97 W 001-34-93	Kyllä
Heathrow	N 51-28-72 W 000-27-47	Ei

Huomaa: Heathrow on tarkoitettu vain henkilöstön saapumiselle aikataulunmukaisessa liikenteessä, ei tarkkailu- tai kuljetusilma-aluksille.

AVOIN TAIVAS -LENTOKENTÄT

Brize Norton	N 51-44-97 W 001-34-93	Kyllä
Scampton	N 53-18-45 W 000-32-95	Kyllä
Leuchars	N 55-22-38 W 000-52-03	Kyllä

SITE	LOCATION	INSPECTION OF AIRCRAFT/SENSORS
------	----------	--------------------------------

State Party: The French Republic

POINT OF ENTRY/EXIT

Orleans-Bricy	N 47-59-12 E 001-45-43	Yes
---------------	---------------------------	-----

OPEN SKIES AIRFIELDS

Orleans-Bricy	N 47-59-12 E 001-45-43	Yes
Toulouse-Blagnac	N 43-37-26 E 001-22-53	No
Nice-Côte d'Azur	N 43-39-47 E 007-12-09	No

ENTRY/EXIT FIXES	To be determined	
------------------	------------------	--

REFUELLING AIRFIELDS	Nil	
----------------------	-----	--

CALIBRATION TARGETS

State Party: The United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland

POINTS OF ENTRY/EXIT

Brize Norton	N 51-44-97 W 001-34-93	Yes
Heathrow	N 51-28-72 W 000-27-47	No

NOTE: Heathrow is for arrival of personnel on scheduled passenger services only. Not for observation or transport aircraft.

OPEN SKIES AIRFIELDS

Brize Norton	N 51-44-97 W 001-34-93	Yes
Scampton	N 53-18-45 W 000-32-95	Yes
Leuchars	N 55-22-38 W 000-52-03	Yes

Paikka	Sijainti	Ilma-aluksen/ kuvaus- järjestelmän tarkastus
MAAHANTULO/ MAASTAPOISTUMIS- PISTEET	FAA määrittelee myöhemmin	
HUOLTOLENTOKENTÄT	Ei ole	
EROTUSKYKYTESTIKENTÄT		
Boscombe Down	N 51-09-10 W 001-44-76	

Sopimusvaltio: Helleenien tasavalta

MAAHANTULO/ MAASTAPOISTUMISPAIKKA		
Thessaloniki International	N 40-27-22 E 022-59-21	Kyllä
AVOIN TAIVAS - LENTOKENTÄT		
Thessaloniki International	N 40-27-22 E 022-59-21	Kyllä
Elefsis	N 38-04-00 E 023-33-38	Kyllä
MAAHANTULO/ MAASTAPOISTUMISPISTEET		
Chouchouligovo	N 41-24-40 E 023-22-02	
HUOLTOLENTOKENTÄT		
EROTUSKYKYTESTIKENTÄT		

Sopimusvaltio: Unkarin tasavalta

MAAHANTULO/ MAASTAPOISTUMISPAIKKA		
Budapest/Ferihegy (LHBP)	N 47-26-18 E 019-15-48	Kyllä
Tokol (LHTL)	N 47-21-14 E 018-58-08	Kyllä

SITE	LOCATION	INSPECTION OF AIRCRAFT/SENSORS
------	----------	--------------------------------

ENTRY/EXIT FIXES	To be determined by FAA	
------------------	-------------------------	--

REFUELLING AIRFIELDS	Nil	
----------------------	-----	--

CALIBRATION TARGETS		
---------------------	--	--

Boscombe Down	N 51-09-10 W 001-44-76	
---------------	---------------------------	--

State Party: The Hellenic Republic

POINT OF ENTRY/EXIT		
---------------------	--	--

Thessaloniki International	N 40-27-22 E 022-59-21	Yes
----------------------------	---------------------------	-----

OPEN SKIES AIRFIELDS		
----------------------	--	--

Thessaloniki International	N 40-27-22 E 022-59-21	Yes
Elefsis	N 38-04-00 E 023-33-38	Yes

ENTRY/EXIT FIX		
----------------	--	--

Chouchouligovo	N 41-24-40 E 023-22-02	
----------------	---------------------------	--

REFUELLING AIRFIELDS		
----------------------	--	--

CALIBRATION TARGETS		
---------------------	--	--

State Party: The Republic of Hungary

POINTS OF ENTRY/EXIT		
----------------------	--	--

Budapest/Ferihegy (LHBP)	N 47-26-18 E 019-15-48	Yes
Tokol (LHTL)	N 47-21-14 E 018-58-08	Yes

Paikka	Sijainti	Ilma-aluksen/ kuvausjärjestelmän tarkastus
AVOIN TAIVAS - LENTOKENTÄT		
Budapest/Ferihegy (LHBP)	N 47-26-18 E 019-15-48	Kyllä
Tokol (LHTL)	N 47-21-14 E 018-58-08	Kyllä
MAAHANTULO/ MAASTAPOISTUMIS- PISTEET	Määrätään myöhemmin	
HUOLTOLENTOKENTÄT	Ei ole	
EROTUSKYKYTESTI- KENTÄT	Määrätään myöhemmin	
Sopimusvaltio: Islannin tasavalta		
MAAHANTULO/ MAASTAPOISTUMISPAIKKA		
Keflavik	N 63-59-48 W 022-36-30	Kyllä
AVOIN TAIVAS - LENTOKENTÄT		
	N 63-59-07 W 022-36-20	
MAAHANTULO/ MAASTAPOISTUMIS- PISTEET	Määrätään myöhemmin	
HUOLTOLENTOKENTÄT		
EROTUSKYKYTESTIKENTÄT		

SITE	LOCATION	INSPECTION OF AIRCRAFT/SENSORS
OPEN SKIES AIRFIELDS		
Budapest/Ferihegy (LHBP)	N 47-26-18 E 019-15-48	Yes
Tokol (LHTL)	N 47-21-14 E 018-58-08	Yes
ENTRY/EXIT FIXES	To be determined	
REFUELLING AIRFIELDS	None	
CALIBRATION TARGETS	To be determined	

State Party: The Republic of Iceland

POINT OF ENTRY/EXIT

Keflavik	N 63-59-48 W 022-36-30	Yes
----------	---------------------------	-----

OPEN SKIES AIRFIELD

63-59-07
W 022-36-20

ENTRY/EXIT FIXES	To be determined
------------------	------------------

REFUELLING AIRFIELDS

CALIBRATION TARGETS

Paikka	Sijainti	Ilma-aluksen/ kuvausjärjestelmän tarkastus
Sopimusvaltio: Italian tasavalta		
MAAHANTULO/ MAASTAPOISTUMISPAIKKA		
Milano-Malpensa	N 45-38-00 E 008-44-00	Kyllä
Palermo-Punta Raisi	N 38-10-40 E 013-05-20	Kyllä
AVOIN TAIVAS - LENTOKENTÄT		
Milano-Malpensa	N 45-38-00 E 008-44-00	Kyllä
Palermo-Punta Raisi	N 38-10-40 E 013-05-20	Kyllä
MAAHANTULO/ MAASTAPOISTUMIS- PISTEET	Määrätään myöhemmin	
HUOLTOLENTOKENTÄT	Yllämainitut Avoin taivas - lentokentät	
EROTUSKYKYTESTIKENTÄT		
Sopimusvaltio: Norjan kuningaskunta		
MAAHANTULO/ MAASTAPOISTUMISPAIKKA		
Oslo-Gardermoen (ENGM)	N 60-12-10 E 011-05-08	Kyllä
AVOIN TAIVAS - LENTOKENTÄT		
Oslo-Gardermoen (ENGM)	N 60-12-10 E 011-05-08	Kyllä
Tromsøe-Langnes (ENTC)	N 69-40-53 E 018-55-10	Ei
MAAHANTULO/ MAASTAPOISTUMIS- PISTEET	Määrätään myöhemmin	

SITE	LOCATION	INSPECTION OF AIRCRAFT/SENSORS
------	----------	-----------------------------------

State Party: The Republic of Italy

POINTS OF ENTRY/EXIT

Milano-Malpensa	N 45-38-00 E 008-44-00	Yes
Palermo-Punta Raisi	N 38-10-40 E 013-05-20	Yes

OPEN SKIES AIRFIELDS

Milano-Malpensa	N 45-38-00 E 008-44-00	Yes
Palermo-Punta Raisi	N 38-10-40 E 013-05-20	Yes

ENTRY/EXIT FIXES To be determined

REFUELLING AIRFIELDS The above-mentioned Open Skies airfields

CALIBRATION TARGETS

State Party: The Kingdom of Norway

POINT OF ENTRY/EXIT

Oslo-Gardermoen (ENGM)	N 60-12-10 E 011-05-08	Yes
---------------------------	---------------------------	-----

OPEN SKIES AIRFIELDS

Oslo-Gardermoen (ENGM)	N 60-12-10 E 011-05-08	Yes
Tromsøe-Langnes (ENTC)	N 69-40-53 E 018-55-10	No

ENTRY/EXIT FIXES To be determined

Paikka	Sijainti	Ilma-aluksen/ kuvausjärjestelmän tarkastus
HUOLTOLENTOKENTÄT		
Trondheim-Vaernes (ENVA)	N 63-27-29 E 010-55-33	
EROTUSKYKYTESTIKENTÄT		
Sopimusvaltio: Puolan tasavalta		
MAAHANTULO/ MAASTAPOISTUMISPAIKKA		
Warszawa-Okecie	N 52-13-10 E 021-01-10	Kyllä
AVOIN TAIVAS - LENTOKENTÄT		
Warszawa-Okecie	N 52-13-10 E 021-01-10	Kyllä
MAAHANTULO/ MAASTAPOISTUMIS- PISTEET	Määrätään myöhemmin	
HUOLTOLENTOKENTÄT		
EROTUSKYKYTESTIKENTÄT		
Sopimusvaltio: Portugalin tasavalta		
MAAHANTULO/ MAASTAPOISTUMISPAIKKA		
Lisboa International	N 38-46-22 W 009-07-58	Kyllä
AVOIN TAIVAS - LENTOKENTÄT		
Sta. Maria	N 36-58-22 W 025-10-17	Ei
Porto Santo	N 33-04-01 W 016-20-44	Ei

SITE	LOCATION	INSPECTION OF AIRCRAFT/SENSORS
------	----------	-----------------------------------

REFUELLING AIRFIELD

Trondheim-Vaernes
(ENVA)N 63-27-29
E 010-55-33

CALIBRATION TARGETS

State Party: The Republic of Poland

POINT OF ENTRY/EXIT

Warszawa-Okecie

N 52-13-10
E 021-01-10

Yes

OPEN SKIES AIRFIELD

Warszawa-Okecie

N 52-13-10
E 021-01-10

Yes

ENTRY/EXIT FIXES

To be determined

REFUELLING AIRFIELDS

CALIBRATION TARGETS

State Party: The Portuguese Republic

POINT OF ENTRY/EXIT

Lisboa
InternationalN 38-46-22
W 009-07-58

Yes

OPEN SKIES AIRFIELDS

Sta. Maria

N 36-58-22
W 025-10-17

No

Porto Santo

N 33-04-01
W 016-20-44

No

Paikka	Sijainti	Ilma-aluksen/ kuvaus- järjestelmän tarkastus
MAAHANTULO/ MAASTAPOISTUMIS- PISTEET	Määrätään myöhemmin	
HUOLTOLENTOKENTÄT		
Lisboa	N 38-46-22	
International	W 009-07-58	
Sta. Maria	N 36-58-22	
International	W 025-10-17	
Porto Santo	N 33-04-01	
	W 016-20-44	
EROTUSKYKYTESTIKENTÄT		
Lisboa	Määrätään myöhemmin	
International		
Sopimusvaltio: Romania		
MAAHANTULO/ MAASTAPOISTUMISPAIKKA		
Bucharest-Otopeni	N 44-34-30	Kyllä
kansainvälinen	E 026-05-10	
lentokenttä		
Timisoara lentokenttä	N 45-48-37	Kyllä
	E 021-20-22	
AVOIN TAIVAS - LENTOKENTÄT		
Bucharest-Otopeni	N 44-34-30	Kyllä
kansainvälinen	E 026-05-10	
lentokenttä		
Timisoara lentokenttä	N 45-48-37	Kyllä
	E 021-20-22	
Bacau lentokenttä	N 46-31-19	Ei
	E 026-54-41	
MAAHANTULO/ MAASTAPOISTUMIS- PISTEET	Määrätään myöhemmin	

SITE	LOCATION	INSPECTION OF AIRCRAFT/SENSORS
ENTRY/EXIT FIXES	To be determined	
REFUELLING AIRFIELDS		
Lisboa International Sta. Maria International Porto Santo	N 38-46-22 W 009-07-58 N 36-58-22 W 025-10-17 N 33-04-01 W 016-20-44	
CALIBRATION TARGETS		
Lisboa International	To be determined	
State Party: Romania		
POINTS OF ENTRY/EXIT		
Bucharest-Otopeni International Airport Timisoara Airport	N 44-34-30 E 026-05-10 N 45-48-37 E 021-20-22	Yes Yes
OPEN SKIES AIRFIELDS		
Bucharest-Otopeni International Airport Timisoara Airport Bacau Airport	N 44-34-30 E 026-05-10 N 45-48-37 E 021-20-22 N 46-31-19 E 026-54-41	Yes Yes No
ENTRY/EXIT FIXES	To be determined	

Paikka	Sijainti	Ilma-aluksen/ kuvaus- järjestelmän tarkastus
HUOLTOLENTOKENTÄT		
Bucharest-Otopeni kansainvälinen lentokenttä	N 44-34-30 E 026-05-10	
Timisoara lentokenttä	N 45-48-37 E 021-20-22	
EROTUSKYKYTESTIKENTÄT		
Urlati	N 45-55-45 E 026-05-11	
Dunavat Nord Murighiol	N 45-02-10 E 029-13-20	
Sopimusvaltio: Tsekin ja Slovakian federatiivinen tasavalta		
MAAHANTULO/ MAASTAPOISTUMISPAIKKA		
Praha International	N 50-06-10 E 014-15-40	Kyllä
AVOIN TAIVAS - LENTOKENTÄT		
Praha International	N 50-06-10 E 014-15-40	Kyllä
Bratislava International	N 49-10-10 E 017-12-50	Ei
Kosice International	N 48-40-10 E 021-14-40	Ei
MAAHANTULO/ MAASTAPOISTUMIS- PISTEET	Määrätään myöhemmin	
HUOLTOLENTOKENTÄT		
Bratislava International	N 49-10-10 E 017-12-50	
Kosice International	N 48-40-10 E 021-14-40	

SITE	LOCATION	INSPECTION OF AIRCRAFT/SENSORS
------	----------	-----------------------------------

REFUELLING AIRFIELDS

Bucharest-Otopeni International Airport	N 44-34-30 E 026-05-10	
Timisoara Airport	N 45-48-37 E 021-20-22	

CALIBRATION TARGETS

Urlati	N 45-55-45 E 026-05-11	
Dunavat Nord Murighiol	N 45-02-10 E 029-13-20	

State Party: The Czech and Slovak Federal Republic

POINT OF ENTRY/EXIT

Praha International	N 50-06-10 E 014-15-40	Yes
------------------------	---------------------------	-----

OPEN SKIES AIRFIELDS

Praha International	N 50-06-10 E 014-15-40	Yes
Bratislava International	N 49-10-10 E 017-12-50	No
Kosice International	N 48-40-10 E 021-14-40	No

ENTRY/EXIT FIXES	To be determined	
------------------	------------------	--

REFUELLING AIRFIELDS

Bratislava International	N 49-10-10 E 017-12-50	
Kosice International	N 48-40-10 E 021-14-40	

Paikka	Sijainti	Ilma-aluksen/ kuvausjärjestelmän tarkastus
--------	----------	--

EROTUSKYKYTESTIKENTÄT

Praha International	Määrätään myöhemmin	
---------------------	---------------------	--

Sopimusvaltio: Turkin tasavaltaMAAHANTULO/
MAASTAPOISTUMISPAIKKA

Eskisehir	N 39-47-00 E 030-35-00	Kyllä
Diyarbakir	N 30-50-00 E 040-05-00	Kyllä

AVOIN TAIVAS - LENTOKENTÄT

Eskisehir	N 39-47-00 E 030-35-00	Kyllä
Diyarbakir	N 30-50-00 E 040-05-00	Kyllä

MAAHANTULO/
MAASTAPOISTUMIS-
PISTEET

Määrätään myöhemmin

HUOLTOLENTOKENTÄT

Määrätään myöhemmin

EROTUSKYKYTESTIKENTÄT

Eskisehir	Määrätään myöhemmin	
Diyarbakir	Määrätään myöhemmin	

Sopimusvaltio: UkrainaMAAHANTULO/
MAASTAPOISTUMISPAIKKA

Borispol/Kiev	N 50-20-07 E 030-53-07	Kyllä
---------------	---------------------------	-------

AVOIN TAIVAS - LENTOKENTÄT

Borispol/Kiev	N 50-20-07 E 030-53-07	Kyllä
---------------	---------------------------	-------

SITE	LOCATION	INSPECTION OF AIRCRAFT/SENSORS
------	----------	--------------------------------

CALIBRATION TARGETS		
---------------------	--	--

Praha International	To be determined	
---------------------	------------------	--

State Party: The Republic of Turkey

POINTS OF ENTRY/EXIT		
----------------------	--	--

Eskisehir	N 39-47-00 E 030-35-00	Yes
Diyarbakir	N 30-50-00 E 040-05-00	Yes

OPEN SKIES AIRFIELDS		
----------------------	--	--

Eskisehir	N 39-47-00 E 030-35-00	Yes
Diyarbakir	N 30-50-00 E 040-05-00	Yes

ENTRY/EXIT FIXES	To be determined	
------------------	------------------	--

REFUELLING AIRFIELDS	To be determined	
----------------------	------------------	--

CALIBRATION TARGETS		
---------------------	--	--

Eskisehir	To be determined	
Diyarbakir	To be determined	

State Party: Ukraine

POINT OF ENTRY/EXIT		
---------------------	--	--

Borispol/Kiev	N 50-20-07 E 030-53-07	Yes
---------------	---------------------------	-----

OPEN SKIES AIRFIELD		
---------------------	--	--

Borispol/Kiev	N 50-20-07 030-53-07	Yes
---------------	-------------------------	-----

Paikka	Sijainti	Ilma-aluksen/ kuvaus- järjestelmän tarkastus
MAAHANTULO/ MAASTAPOISTUMIS- PISTEET	Määrätään myöhemmin	
HUOLTOLENTOKENTÄT		
Lvov	N 49-48-07 E 023-57-03	
Odessa	N 46-25-06 E 030-40-07	
EROTUSKYKYTESTIKENTÄT		

SITE	LOCATION	INSPECTION OF AIRCRAFT/SENSORS
ENTRY/EXIT FIXES	To be determined	
REFUELLING AIRFIELDS		
Lvov	N 49-48-07 E 023-57-03	
Odessa	N 46-25-06 E 030-40-07	
CALIBRATION TARGETS		

F LIITE**LENTOJA EDELTÄVÄT TARKASTUKSET JA DEMONSTRAATIOLENNOT****I OSA****TARKKAILEVAN VALTION TARKKAILUILMA-ALUKSEN JA KUVAUSJÄRJESTELMIEN LENTOJA EDELTÄVÄ TARKASTUS**

1. Tarkkailtavan valtion osoittamien tarkkailuilma-alusten ja kuvausjärjestelmien lentoa edeltävän tarkastuksen tarkoituksena on varmistaa, että tarkkailuilma-alus, sen kuvausjärjestelmät ja niihin liittyvät laitteet vastaavat tämän sopimuksen D liitteen mukaisesti katsastettuja ilma-aluksia ja laitteita. Tarkkailtavalla valtiolla on oikeus tarkastaa tarkkailtavan valtion osoittama tarkkailuilma-alus ja sen kuvausjärjestelmät sen varmistamiseksi, että:

A) tarkkailuilma-alus, sen kuvausjärjestelmät ja niihin liittyvät laitteet mukaan luettuina linssi ja valokuvausfilmi, silloin kun ne tulevat kyseeseen, vastaavat tämän sopimuksen D liitteen mukaisesti katsastettuja ilma-aluksia ja laitteita; ja

B) tarkkailuilma-aluksessa ei ole muita kuin tämän sopimuksen IV artiklan mukaisesti sallittuja laitteita.

2. Tarkkailuilma-aluksen saavuttua maantulopaikkaan tarkkailtavan valtion tulee:

A) antaa luettelo tarkastajista, joita saa olla enintään kymmenen, ellei toisin sovita, mukaanlukien kunkin tarkastajan yleisluonteinen tehtäväkuvaus;

B) antaa luettelo välineistä, joita he aikovat käyttää lentoa edeltävässä tarkastuksessa, tämän sopimuksen D liitteen II osan 5 kappaleen määräysten mukaisesti; ja

C) ilmoittaa tarkkailevalle valtiolle tarkkailuilma-aluksen ja sen kuvausjärjestelmien lentoa edeltävän tarkastuksen suunnitelma.

3. Ennen lentoa edeltävän tarkastuksen aloittamista tulee tarkkailevan valtion nimeämän henkilön:

A) selostaa tarkkailtavalle valtiolle luette-

ANNEX F**PRE-FLIGHT INSPECTIONS AND DEMONSTRATION FLIGHTS****SECTION I****PRE-FLIGHT INSPECTION OF OBSERVATION AIRCRAFT AND SENSORS OF THE OBSERVING PARTY**

1. The purpose of the pre-flight inspection of observation aircraft and sensors provided by the observing Party is to confirm that the observation aircraft, its sensors and associated equipment correspond to those certified in accordance with the provisions of Annex D to the Treaty. The observed Party shall have the right to conduct a pre-flight inspection of an observation aircraft and its sensors provided by the observing Party to confirm that:

(A) the observation aircraft, its sensors and associated equipment including, where applicable, lens and photographic film, correspond to those certified in accordance with the provisions of Annex D to the Treaty; and

(B) there are no items of equipment on board the observation aircraft other than those permitted by Article IV of the Treaty.

2. Upon arrival of the observation aircraft at the point of entry the observed Party shall:

(A) provide a list of the inspectors, the number of whom shall not exceed ten persons, unless otherwise agreed, including the general function of each of the inspectors;

(B) provide a list of the items of equipment that they intend to use during the pre-flight inspection provided for in Annex D, Section II, paragraph 5 to the Treaty; and

(C) inform the observing Party of its plan for the pre-flight inspection of the observation aircraft and its sensors.

3. Prior to the commencement of the pre-flight inspection, a designated individual from the observing Party shall:

(A) brief the observed Party on the inven-

lointimenetelmät, joita tulee noudattaa sen varmistamiseksi, että kaikki tarkastajien tarkkailuilma-alukseen viemät tarkastusvälineet samoin kuin kaikki tämän osan 7 kappaleessa tarkoitettua ainetta rikkomattaan koestukseen käytettävät laitteet poistetaan tarkkailuilma-aluksesta lentoa edeltävän tarkastuksen päätyttyä;

B) yhdessä tarkastajien kanssa tarkastaa ja luetteloida kaikki lentoa edeltävässä tarkastuksessa käytettävät välineet; ja

C) selostaa tarkastajille kaikki varo-ohjeet, joita heidän tulee noudattaa tarkkailuilma-aluksen ja sen kuvausjärjestelmien lentoa edeltävän tarkastuksen aikana.

4. Lentoa edeltävä tarkastuksen ei tule alkaa, ennen kuin tulomuodollisuudet on saatettu loppuun, ja sen tulee kestää enintään kahdeksan tuntia.

5. Tarkkailevalla valtiolla on oikeus nimetä omia saattajiaan, jotka seuraavat tarkastajia tarkkailuilma-aluksen ja sen kuvausjärjestelmien lentoa edeltävän tarkastuksen aikana ja varmistavat, että tarkastus tehdään tämän osan määräyksiä noudattaen. Tarkkailevan valtion tulee helpottaa tarkastusta tämän sopimuksen D liitteen II osan 7 ja 8 kappaleessa määrättyllä tavalla.

6. Lentoa edeltävää tarkastusta suorittavilla tarkastajilla on oikeus päästä tarkkailuilma-alukseen sekä sen kuvausjärjestelmien ja niihin liittyvien laitteiden luokse samalla tavalla kuin on määrätty tämän sopimuksen D liitteen II osan 10 kappaleessa ja heidän on noudatettava D liitteen II osan 11 ja 12 kappaleiden määräyksiä.

7. Tätä tarkastusta varten tarkkailtavalla valtiolla on oikeus viedä ilma-alukseen ja käyttää siinä seuraavia ainetta rikkomattaan koestukseen tarkoitettuja laitteita:

A) videoanturi (videokameraan liitetty tähyстин),

B) röntgenkuvauslaitteisto ja takaisinsirontatyypinen röntgenkuvauslaitteisto,

C) ultraäänikuvauslaitteisto,

D) logiikka/tietoanalysointilaitteisto,

E) passiivisia lämpöantureita ja

F) kinofilmikamera.

Lisäksi tarkkailtavalla valtiolla on oikeus

tory procedures which shall be followed to confirm that all inspection equipment, as well as any non-destructive-testing equipment as provided for in paragraph 7 of this Section, brought on board the observation aircraft by the inspectors has been removed from the observation aircraft upon conclusion of the pre-flight inspection;

(B) together with the inspectors, conduct an examination and inventory of each item of equipment to be used during the pre-flight inspection; and

(C) brief the inspectors on all safety precautions that they shall observe during the pre-flight inspection of the observation aircraft and its sensors.

4. The pre-flight inspection shall not begin until the completion of the formal arrival procedures and shall take no longer than eight hours.

5. The observing Party shall have the right to provide its own escorts to accompany the inspectors throughout the pre-flight inspection of the observation aircraft and its sensors to confirm that the inspection is conducted in accordance with the provisions of this Section. The observing Party shall facilitate the inspection in accordance with the procedures specified in Annex D, Section II, paragraphs 7 and 8 to the Treaty.

6. In conducting the pre-flight inspection, the inspectors shall have the right of access to the observation aircraft, its sensors and associated equipment, in the same manner as provided for in Annex D, Section II, paragraph 10, and shall comply with the provisions of Annex D, Section II, paragraphs 11 and 12 to the Treaty.

7. For the purposes of this inspection, the observed Party shall have the right to take on board and use the following non-destructive-testing equipment:

(A) video probe (borescope on video camera);

(B) X-ray and backscatter X-ray imaging equipment;

(C) ultrasonic imaging equipment;

(D) logic/data analyser;

(E) passive infra-red sensors; and

(F) 35 millimetre camera.

In addition, the observed Party shall have

viedä ilma-alukseen ja käyttää siinä sellaisia muita ainetta rikkomattomaan koestukseen tarkoitettuja Avoin taivas -sopimuksen neuvoo-antavan toimikunnan ennen kesäkuun 30 päivää 1992 mahdollisesti hyväksymiä laitteita, jotka saattavat olla tarpeen sen varmistamiseksi, että tarkkailuilmaluksessa ei ole muita kuin tämän sopimuksen IV artiklan mukaan sallittuja laitteita.

8. Kun lentoa edeltävä tarkastus on loppettu, tarkastajien tulee poistua tarkkailuilmaluksesta ja tarkkailevalla valtiolla on oikeus varmistua omia luettelointimenetelmiään käyttäen, että kaikki lentoa edeltävässä tarkastuksessa käytetyt välineet on poistettu tarkkailuilmaluksesta. Jos tarkkailtava valtio ei voi tätä osoittaa tarkkailevaa valtiota tyydyttävällä tavalla, tarkkailevalla valtiolla on oikeus joko suorittaa tarkkailulento tai peruuttaa se, ja poistua tarkkailtavan valtion alueelta varmistuttuaan, että se voi tapahtua turvallisesti. Viimeksi mainitussa tapauksessa kummankaan sopimusvaltion kiintiöstä ei vähennetä yhtään tarkkailulentoa.

9. Tarkastajien tulee ilmoittaa heti tarkkailevalle valtiolle, jos he toteavat, että tarkkailuilmaluksella, sen kuvausjärjestelmät tai niihin liittyvät laitteet eivät vastaa tämän sopimuksen D liitteen määräysten mukaisesti katsastettuja ilma-aluksia tai laitteita, tai että tarkkailuilmaluksessa on muita kuin tämän sopimuksen IV artiklan mukaisesti sallittuja laitteita. Jos tarkkaileva valtio ei voi osoittaa, että tarkkailuilmaluksella, sen kuvausjärjestelmät ja niihin liittyvät laitteet vastaavat tämän sopimuksen D liitteen määräysten mukaisesti katsastettuja ilma-aluksia tai laitteita ja että tarkkailuilmaluksessa ei ole muita kuin tämän sopimuksen IV artiklan mukaisesti sallittuja laitteita, ja jos tarkkaileva ja tarkkailtava valtio eivät toisin sovi, tarkkailtavalla valtiolla on oikeus kieltää tarkkailulento tämän sopimuksen VIII artiklan mukaisesti. Jos tarkkailulento kielletään, tarkkailuilmaluksen tulee viipymättä poistua tarkkailtavan valtion alueelta, eikä kummankaan sopimusvaltion kiintiöstä tällöin vähennetä yhtään tarkkailulentoa.

the right to take on board and use such other non-destructive-testing equipment as may be necessary to establish that no items of equipment are on board the observation aircraft other than those permitted by Article IV of the Treaty, as may be agreed by the Open Skies Consultative Commission prior to 30 June 1992.

8. Upon completion of the pre-flight inspection, the inspectors shall leave the observation aircraft, and the observing Party shall have the right to use its own inventory procedures to confirm that all inspection equipment used during the pre-flight inspection has been removed from the observation aircraft. If the observed Party is unable to demonstrate this to the satisfaction of the observing Party, the observing Party shall have the right to proceed with the observation flight or to cancel it, and when the observing Party is satisfied that it is safe to do so, depart from the territory of the observed Party. In the latter case, no observation flight shall be recorded against the quota of either State Party.

9. The inspectors shall immediately inform the observing Party if they establish that the observation aircraft, its sensors or associated equipment do not correspond to those certified in accordance with the provisions of Annex D to the Treaty, or that there are items of equipment on board the observation aircraft other than those permitted by Article IV of the Treaty. If the observing Party is unable to demonstrate that the observation aircraft, its sensors and associated equipment correspond to those certified in accordance with the provisions of Annex D to the Treaty and that there are no items of equipment on board the observation aircraft other than those permitted by Article IV of the Treaty, and if the observing and observed Parties do not agree otherwise, the observed Party shall have the right to prohibit the observation flight pursuant to Article VIII of the Treaty. If the observation flight is prohibited, the observation aircraft shall promptly depart from the territory of the observed Party and no observation flight shall be recorded against the quota of either State Party.

10. Tarkkailuilma-aluksen ja sen kuvausjärjestelmien lentoa edeltävän tarkastuksen päätyttyä tule tarkkailtavan ja tarkkailevan valtion laatia tarkastusselostus, jossa tulee todeta, että:

A) tarkkailuilma-alus, sen kuvausjärjestelmät ja niihin liittyvät laitteet vastaavat tämän sopimuksen D liitteen mukaisesti katsastettuja ilma-aluksia ja laitteita; ja

B) tarkkailuilma-aluksessa ei ole muita kuin tämän sopimuksen IV artiklan perusteella sallittuja laitteita.

11. Allekirjoittamalla tarkastusselostuksen tarkkailtava valtio hyväksyy sen, että tarkkaileva valtio suorittaa kyseisellä tarkkailuilma-aluksella tarkkailulennon tarkkailtavan valtion alueella.

II OSA

TARKKAILTAVAN VALTION KUVAUSJÄRJESTELMIEN LENTOJA EDELTÄVÄ TARKASTUS

1. Tarkkailtavan valtion käyttöön antaman tarkkailuilma-aluksen kuvausjärjestelmien lentoa edeltävän tarkastuksen tarkoituksena on varmistaa, että kuvausjärjestelmät ja niihin liittyvät laitteet vastaavat tämän sopimuksen D liitteen määräysten mukaisesti katsastettuja laitteita. Tarkkailevalla valtiolla on oikeus tarkastaa ennen lentoa tarkkailtavan valtion käyttöön antamaan tarkkailuilma-alukseen asennetut kuvausjärjestelmät ja niihin liittyvät laitteet sen varmistamiseksi, että ne vastaavat tämän sopimuksen D liitteen määräysten mukaisesti katsastettuja laitteita.

2. Tarkkailevan valtion tarkastajien saavuttua lentoa edeltävän tarkastuksen suorituspaikkaan tarkkailevan valtion tulee:

A) antaa luettelo tarkastajista, joita saa olla enintään viisi, ellei toisin sovita, mukaan lukien kunkin tarkastajan yleisluonteinen tehtäväkuvaus;

B) antaa luettelo välineistä, joita tarkastajat aikovat käyttää lentoa edeltävässä tarkastuksessa; ja

C) ilmoittaa tarkkailtavalle valtiolle tarkkailuilma-aluksen kuvausjärjestelmien ja niihin liittyvien laitteiden lentoa edeltävän

10. Upon completion of the pre-flight inspection of the observation aircraft and its sensors, the observed and observing Parties shall prepare a pre-flight inspection report which shall state that:

(A) the observation aircraft, its sensors and associated equipment correspond to those certified in accordance with the provisions of Annex D to the Treaty; and

(B) there are no items of equipment on board the observation aircraft other than those permitted by Article IV of the Treaty.

11. Signature of the pre-flight inspection report by the observed Party shall signify its agreement for the observing Party to use that observation aircraft to conduct an observation flight over the territory of the observed Party.

SECTION II

PRE-FLIGHT INSPECTION OF SENSORS OF THE OBSERVED PARTY

1. The purpose of the pre-flight inspection of the sensors on an observation aircraft provided by the observed Party is to confirm that the sensors and associated equipment correspond to those certified in accordance with the provisions of Annex D to the Treaty. The observing Party shall have the right to conduct a pre-flight inspection of the sensors and associated equipment installed on an observation aircraft provided by the observed Party to confirm that its sensors and associated equipment correspond to those certified in accordance with the provisions of Annex D to the Treaty.

2. Upon arrival of the inspectors of the observing Party at the location of the pre-flight inspection, the observing Party shall:

(A) provide a list of the inspectors, the number of whom shall not exceed five persons, unless otherwise agreed, including the general function of each inspector;

(B) provide a list of the items of equipment that the inspectors intend to use during the pre-flight inspection; and

(C) inform the observed Party of its plan for the pre-flight inspection of the sensors and associated equipment on board the ob-

tarkastuksen suunnitelma.

3. Ennen lentoa edeltävän tarkastuksen aloittamista tulee tarkkailtavan valtion nimeämän henkilön:

A) selostaa tarkkailevalle valtiolle luettelointimenetelmät, joita tulee noudattaa sen varmistamiseksi, että kaikki tarkastajien tarkkailuilma-alukseen viemät välineet poistetaan tarkkailuilma-aluksesta lentoa edeltävän tarkastuksen päätyttyä;

B) yhdessä tarkastajien kanssa tarkastaa ja luetteloida jokainen lentoa edeltävässä tarkastuksessa käytettävä väline; ja

C) selostaa tarkastajille kaikki tarvittavat varo-ohjeet, joita heidän tulee noudattaa tarkkailuilma-aluksen kuvausjärjestelmien ja niihin liittyvien laitteiden lentoa edeltävän tarkastuksen aikana.

4. Lentoa edeltävä tarkastuksen ei tule alkaa, ennen kuin tulomuodollisuudet on saatettu loppuun, ja sen tulee kestää enintään kahdeksan tuntia.

5. Tarkkailtavalla valtiolla on oikeus nimetä omia saattajiaan, jotka seuraavat tarkastajia tarkkailuilma-aluksen kuvausjärjestelmien ja niihin liittyvien laitteiden lentoa edeltävän tarkastuksen ajan ja varmistavat, että tarkastus tehdään tämän osan määräysten mukaisesti. Tarkkailtavan valtion tulee helpottaa tarkastajien suorittamaa tarkkailuilma-aluksen kuvausjärjestelmien ja niihin liittyvien laitteiden tarkastusta tämän sopimuksen D liitteen II osan 7 kappaleessa määrätyllä tavalla.

6. Lentoa edeltävää tarkastusta suorittavilla tarkastajilla on oikeus päästä tarkkailuilma-alukseen kuvausjärjestelmien ja niihin liittyvien laitteiden luokse samalla tavalla kuin on määrätty tämän sopimuksen D liitteen II osan 10 kappaleessa ja heidän on noudatettava D liitteen II osan 11 ja 12 kappaleiden määräyksiä.

7. Kun lentoa edeltävä tarkastus on lopetettu, tarkastajien tulee poistua tarkkailuilma-aluksesta ja tarkkailtavalla valtiolla on oikeus varmistua omia luettelointimenetelmiään käyttäen, että kaikki välineet on poistettu tarkkailuilma-aluksesta. Jos tarkkaileva valtio ei voi osoittaa tätä tarkkailtavaa

servation aircraft.

3. Prior to the commencement of the pre-flight inspection, a designated individual from the observed Party shall:

(A) brief the observing Party on the inventory procedures that shall be followed to confirm that each item of equipment brought on board the observation aircraft by the inspectors has been removed from the observation aircraft upon conclusion of the pre-flight inspection;

(B) together with the inspectors, conduct an examination and inventory of each item of equipment to be used during the pre-flight inspection; and

(C) brief the inspectors on all necessary safety precautions that they must observe during the pre-flight inspection of the sensors and associated equipment installed on the observation aircraft.

4. The pre-flight inspection shall not begin until the completion of the formal arrival procedures and shall take no longer than eight hours.

5. The observed Party shall have the right to provide its own escorts to accompany the inspectors throughout the pre-flight inspection of the sensors and associated equipment on board the observation aircraft to confirm that the inspection is conducted in accordance with the provisions of this Section. The observed Party shall facilitate the inspection of the sensors and associated equipment on board the observation aircraft by the inspectors in accordance with the procedures specified in Annex D, Section II, paragraph 7 to the Treaty.

6. In conducting the pre-flight inspection, the inspectors shall have the right of access to the sensors and associated equipment on board the observation aircraft in the same manner as provided for in Annex D, Section II, paragraph 10 and shall comply with the provisions of Annex D, Section II, paragraphs 11 and 12 to the Treaty.

7. Upon completion of the pre-flight inspection, the inspectors shall leave the observation aircraft and the observed Party shall have the right to use its own inventory procedures to confirm that all items of equipment have been removed from the observation aircraft. If the observing Party is

valtiota tyydyttävällä tavalla, tarkkailtavalla valtiolla on oikeus kieltää tarkkailulento tämän sopimuksen VIII artiklan mukaisesti, jolloin kummankaan sopimusvaltion kiintiöstä ei vähennetä yhtään tarkkailulentoa.

8. Tarkastajien tulee ilmoittaa tarkkailtavalle valtiolle heti, jos he toteavat, että jokin tarkkailuilma-aluksen kuvausjärjestelmä tai siihen liittyvä laite ei vastaa tämän sopimuksen D liitteen määräysten mukaisesti katsastettuja laitteita. Jos tarkkailtava valtio ei voi osoittaa, että tarkkailuilma-aluksen kuvausjärjestelmät ja niihin liittyvät laitteet vastaavat tämän sopimuksen D liitteen mukaisesti katsastettuja laitteita, tarkkailevalla valtiolla on oikeus:

A) suostua käyttämään tarkkailtavan valtion esittämää vaihtoehtoista kuvausjärjestelmäsennusta, jossa on toisen tyyppisiä tai suorituskyvyltään toisenlaisia kuvausjärjestelmiä;

B) edetä alkuperäisen tehtäväsuunnitelman mukaisesti;

C) hyväksyä tarkkailulennon aloituksen viivästyminen, jotta tarkkailtava valtio voi poistaa ongelman, jonka tarkkaileva valtio on todennut olevan olemassa tämän kappaleen mukaisesti. Jos ongelma ratkaistaan tavalla, joka tyydyttää tarkkailevaa valtiota, lento suoritetaan tehtäväsuunnitelman mukaisesti, muuttaen suunnitelmaa sikäli kuin se on tarpeen mahdollisesta viivästyisestä johtuen. Jos ongelmaa ei ratkaista tarkkailevaa valtiota tyydyttävällä tavalla, tarkkailevan valtion edustajien tulee poistua tarkkailtavan valtion alueelta; tai

D) peruuttaa tarkkailulento ja poistua heti tarkkailtavan valtion alueelta.

9. Jos tarkkaileva valtio poistuu tarkkailtavan valtion alueelta tekemättä tarkkailulentoa siten kuin tämän osan 8 kappaleen C tai D kohdassa määrätään, kummankaan sopimusvaltion kiintiöstä ei vähennetä yhtään tarkkailulentoa.

10. Tarkkailuilma-aluksen kuvausjärjestelmien ja niihin liittyvien laitteiden lentoa edeltävän tarkastuksen päätyttyä tulee tark-

unable to demonstrate this to the satisfaction of the observed Party, the observed Party shall have the right to prohibit the observation flight in accordance with Article VIII of the Treaty, and no observation flight shall be recorded against the quota of either State Party.

8. The inspectors shall immediately inform the observed Party if they establish that any of the sensors or associated equipment on board the observation aircraft do not correspond to those certified in accordance with the provisions of Annex D to the Treaty. If the observed Party is unable to demonstrate that the sensors or associated equipment on board the observation aircraft correspond to those certified in accordance with Annex D to the Treaty, the observing Party shall have the right to:

(A) agree to use an alternative package of sensor types or capabilities proposed by the observed Party;

(B) proceed according to the original mission plan;

(C) accept a delay in the commencement of the observation flight to permit the observed Party to rectify the problem determined to exist by the observing Party pursuant to this paragraph. In the event that the problem is resolved to the satisfaction of the observing Party, the flight shall proceed according to the mission plan, revised as necessary due to any delay. In the event that the problem is not rectified to the satisfaction of the observing Party, the observing Party shall depart the territory of the observed Party; or

(D) cancel the observation flight, and immediately depart the territory of the observed Party.

9. If the observing Party leaves the territory of the observed Party not having conducted an observation flight, as provided for in paragraph 8, subparagraphs (C) and (D) of this Section, no observation flight shall be counted against the quota of either State Party.

10. Upon completion of the pre-flight inspection of the sensors and associated equipment installed on the observation air-

kailtavan ja tarkkailevan valtion laatia tarkastusselostus, jossa tulee todeta, että kuvausjärjestelmät vastaavat tämän sopimuksen D liitteen määräysten mukaisesti katsastettuja järjestelmiä. Allekirjoittamalla tarkastusselostuksen tarkkaileva valtio hyväksyy, että kyseisellä tarkkailuilmaluksella voidaan tehdä tarkkailulento tarkkailtavan valtion alueella.

III OSA

DEMONSTRAATIOLENNOT

1. Jos tarkkaileva valtio on osoittanut ilma-aluksen, tarkkailevan valtion tulee järjestää tarkkailtavan valtion vaatimuksesta lentoa edeltävän tarkastuksen jälkeen demonstraatiolento, jotta tarkastajat saavat mahdollisuuden tarkkailla tarkkailulennolla käytettävien kuvausjärjestelmien toimintaa ja kerätä riittävästi tietoja, jotta he pystyvät varmistumaan siitä, että kyseisten kuvausjärjestelmien suorituskyky vastaa tämän sopimuksen IV artiklan 8 kappaleen määräyksiä.

2. Jos tarkkailtava valtio antaa käyttöön ilma-aluksen, tarkkailtavan valtion tulee järjestää tarkkailevan valtion vaatimuksesta lentoa edeltävän tarkastuksen jälkeen demonstraatiolento, jotta tarkastajat saavat mahdollisuuden tarkkailla tarkkailulennolla käytettävien kuvausjärjestelmien toimintaa ja kerätä riittävästi tietoja, jotta he pystyvät varmistumaan siitä, että kyseisten kuvausjärjestelmien suorituskyky vastaa tämän sopimuksen IV artiklan 9 kappaleen määräyksiä.

3. Jos tarkkailtava tai tarkkaileva valtio käyttää oikeuttaan vaatia demonstraatiolento:

A) demonstraatiolento tulee suorittaa D liitteen III osan vaatimusten mukaisesti;

B) demonstraatiolento saa kestää enintään kaksi tuntia;

C) tarkkailtavan valtion tulee järjestää käyttöön tämän sopimuksen D liitteen 1 alaliitteen mukaiset erotuskykytestikentät, joiden on oltava sen lentokentän lähellä, jolla lentoa edeltävä tarkastus tehdään;

craft, the observed Party and the observing Party shall prepare a pre-flight inspection report that shall state that the sensors correspond to those certified in accordance with the provisions of Annex D to the Treaty. Signature of the pre-flight inspection report by the observing Party shall signify its agreement to use that observation aircraft to conduct an observation flight over the territory of the observed Party.

SECTION III

DEMONSTRATION FLIGHTS

1. In the event that the aircraft is provided by the observing Party, at the request of the observed Party, the observing Party shall, following the pre-flight inspection, conduct a demonstration flight to allow the inspectors to observe the functioning of the sensors that are to be used during the observation flight and to collect sufficient data to allow them to confirm that the capability of those sensors is in accordance with the provisions of Article IV, paragraph 8 of the Treaty.

2. In the event that the aircraft is provided by the observed Party, at the request of the observing Party, the observed Party shall, following the pre-flight inspection, conduct a demonstration flight to allow the inspectors to observe the functioning of the sensors that are to be used during the observation flight and to collect sufficient data to allow them to confirm that the capability of those sensors is in accordance with the provisions of Article IV, paragraph 9 of the Treaty.

3. In the event that either the observed or observing Party exercises its right to request a demonstration flight:

(A) the demonstration flight shall be performed in accordance with the requirements of Annex D, Section III;

(B) the demonstration flight shall last for no more than two hours;

(C) the observed Party shall provide calibration targets in accordance with the specifications in Appendix 1 to Annex D to the Treaty in the vicinity of the airfield at which the pre-flight inspection is to be con-

D) jos vaadittu demonstraatiolento viivästyy sään tai tarkkailtavan valtion ilma-aluksessa tai sen kuvausjärjestelmissä esiintyvien ongelmien vuoksi, tällaista viivästystä ei vähennetä demonstraatiolentoja varten varatusta ajasta, ellei toisin sovita;

E) tarkkailtavan valtion tulee käsitellä kuvausjärjestelmien keräämä tieto laitoksessa, jonka on oltava sen lentokentän lähellä, jolla lentoa edeltävä tarkastus tehdään, ja niin, että käsittelyn aikana on läsnä tarkkailevan valtion henkilöstöä tämän sopimuksen IX artiklan II ja III osan määräysten mukaisesti; ja

F) demonstraatiolennosta samoin kuin tiedontallennusvälineiden käyttöön järjestämisestä ja tietojen käsittelystä aiheutuvat kustannukset tulee jakaa tämän sopimuksen L liitteen I osan 9 kappaleen määräysten mukaisesti.

4. Jos tarkkailtava valtio käyttää oikeuttaan vaatia demonstraatiolento, tarkkailtavalla valtiolla on oikeus lisätä IV artiklan I osan 9 kappaleen mukaisesti enintään 24 tuntia siihen 96 tunnin ajanjaksoon, jonka kuluessa tarkkailulento tulee tehdä. Tämä ei saa vaikuttaa muiden sopimusvaltioiden oikeuteen tehdä tarkkailulentoja alkuperäisen 96 tunnin ajanjakson umpeuduttua, niin kuin on määrätty tämän sopimuksen VI artiklan I osan 3 kappaleessa.

5. Jos tarkkaileva valtio käyttää oikeuttaan vaatia demonstraatiolento, tämä lento on tehtävä sen 96 tunnin aikana, jonka kuluessa tarkkailulento tulee tehdä tämän sopimuksen VI artiklan I osan 9 kappaleen mukaisesti.

6. Siinä tapauksessa, että jonkin tarkkailevan valtion osoittamaan tarkkailuilma-alukseen asennetun kuvausjärjestelmän suorituskyky ei tarkkailtavan valtion mielestä ole tämän sopimuksen IV artiklan 8 kappaleen määräysten mukainen, tarkkailtavalla valtiolla on oikeus:

A) siinä tapauksessa, että korkeus maanpinnasta vaikuttaa kuvausjärjestelmän määrittelykykyyn, ehdottaa vaihtoehtoja pienintä sallittua maanpinnasta laskettua korkeutta, jossa kyseistä kuvausjärjestelmää saa käyttää tarkkailulennon aikana;

ducted;

(D) any delay in carrying out a request for a demonstration flight caused by weather conditions or problems with the aircraft or sensors of the observed Party shall not count against the time allocated for such flights, unless otherwise agreed;

(E) the observed Party shall process the data collected by sensors at a facility in the vicinity of the airfield at which the pre-flight inspection is to be conducted, in the presence of personnel of the observing Party, in accordance with the provisions of Article IX, Sections II and III of the Treaty; and

(F) the cost of the demonstration flight, including the provision of data recording media and the processing of data, shall be distributed in accordance with the provisions of Annex L, Section I, paragraph 9 to the Treaty.

4. In the event that the observed Party exercises its right to request a demonstration flight, the observing Party shall have the right to add a period of up to 24 hours to the 96 hours allowed for the conduct of the observation flight, pursuant to Article VI, Section I, paragraph 9. This shall not affect the right of other States Parties to conduct observation flights after the original period of 96 hours as provided for in Article VI, Section I, paragraph 3 of the Treaty.

5. In the event that the observing Party exercises its right to request a demonstration flight, this shall be accomplished within the period of 96 hours allowed for the conduct of the observation flight, pursuant to Article VI, Section I, paragraph 9 of the Treaty.

6. In the event that the observed Party is not satisfied that the capability of any sensor installed on the observation aircraft provided by the observing Party is in accordance with the provisions of Article IV, paragraph 8 of the Treaty, the observed Party shall have the right to:

(A) in the case of a sensor for which ground resolution is dependent upon height above ground level, propose an alternative minimum height above ground level at which that sensor shall be permitted to be operated during the observation flight;

B) siinä tapauksessa, että korkeus maanpinnasta ei vaikuta kuvausjärjestelmän maaerotuskykyyn, kieltää kyseisen kuvausjärjestelmän käyttö tarkkailulennon aikana; tai

C) kieltää tarkkailulento tämän sopimuksen VIII artiklan määräysten mukaisesti.

7. Siinä tapauksessa, että jonkin tarkkailtavan valtion käyttöön antamaan tarkkailuilma-alukseen asennetun kuvausjärjestelmän suorituskyky ei tarkkailevan valtion mielestä ole tämän sopimuksen IV artiklan 9 kappaleen määräysten mukainen, tarkkailevalla valtiolla on oikeus:

A) suostua käyttämään tarkkailtavan valtion esittämää vaihtoehtoista kuvausjärjestelmäsennusta, jossa on toisen tyyppisiä tai suorituskyvyltään toisenlaisia kuvausjärjestelmiä;

B) siinä tapauksessa, että korkeus maanpinnasta vaikuttaa kuvausjärjestelmän maaerotuskykyyn, ehdottaa vaihtoehtoista pienintä sallittua korkeutta maanpinnasta, jossa kyseistä kuvausjärjestelmää saa tarkkailulennon aikana käyttää;

C) siinä tapauksessa, että korkeus maanpinnasta ei vaikuta kuvausjärjestelmän maaerotuskykyyn, suorittaa tarkkailulento suunnitellulla tavalla, jolloin tarkkailtavan valtion tulee maksaa kyseisessä kuvausjärjestelmässä käytettävien tiedontallennusvälineiden käyttöön järjestämisestä aiheutuvat kustannukset;

D) suostua siihen, että tarkkailulennon aloitus viivästyy, jotta tarkkailtava valtio voi poistaa sen ongelman, jonka tarkkaileva valtio on todennut olevan olemassa. Jos ongelma ratkaistaan tarkkailevaa valtiota tyydyttävällä tavalla, lento tulee suorittaa tehtäväsuunnitelman mukaisesti, muuttaen suunnitelmaa sikäli kuin se on tarpeen mahdollisesta viivästymisestä johtuen. Jos ongelmaa ei ratkaista tarkkailevaa valtiota tyydyttävällä tavalla, tarkkailevan valtion edustajien tulee poistua tarkkailtavan valtion alueelta; tai

E) peruuttaa tarkkailulento tämän sopimuksen VIII artiklan mukaisesti ja poistua välittömästi tarkkailtavan valtion alueelta.

8. Jos demonstraatiolentoa vaativa sopi-

(B) in the case of sensors for which ground resolution is not dependent upon height above ground level, prohibit the operation of that sensor during the observation flight; or

(C) prohibit the observation flight pursuant to the provisions of Article VIII of the Treaty.

7. In the event that the observing Party is not satisfied that the capability of any sensor installed on the observation aircraft provided by the observed Party is in accordance with the provisions of Article IV, paragraph 9 of the Treaty, the observing Party shall have the right to:

(A) agree to use an alternative package of sensor types or capabilities proposed by the observed Party;

(B) in the case of a sensor for which ground resolution is dependent upon height above ground level, propose an alternative minimum height above ground level at which that sensor shall be permitted to be operated during the observation flight;

(C) in the case of sensors for which ground resolution is not dependent upon height above ground level, conduct the observation flight as planned, and the cost of the data recording media for that sensor shall be borne by the observed Party;

(D) accept a delay in the commencement of the observation flight to permit the observed Party to rectify the problem determined to exist by the observing Party. In the event that the problem is resolved to the satisfaction of the observing Party, the flight shall proceed according to the mission plan, revised as necessary due to any delay. In the event that the problem is not rectified to the satisfaction of the observing Party, the observing Party shall depart the territory of the observed Party; or

(E) cancel the observation flight pursuant to Article VIII of the Treaty, and immediately depart the territory of the observed Party.

8. In the event that the observation flight

musvaltio kieltää tai peruuttaa tarkkailulennon, kummankaan sopimusvaltion kiintiöstä ei vähennetä yhtään tarkkailulentoa ja demonstraatiolentoa vaativan sopimusvaltion tulee viedä asia Avoin taivas -sopimuksen neuvoo-antavaan toimikuntaan.

G LIITE

LENNON VALVOJAT, LENNOLLA OLEVAT EDUSTAJAT SEKÄ EDUSTAJAT

I OSA

LENNON VALVOJAT JA LENNOLLA OLEVAT EDUSTAJAT

1. Tässä liitteessä annettuja määräyksiä sovelletaan XIII artiklan mukaisesti nimettyyn henkilöstöön. Kullakin sopimusvaltiolla on aina oikeus VI artiklan III osassa tarkoitettuun määrään lennon valvojia ja lennolla olevia edustajia tarkkailuilmaluksessa. Mainitun osan määräykset sääntelevät heidän toimintaansa tarkkailulentojen järjestelyn ja suorittamisen osalta. Kukin sopimusvaltio helpottaa lennon valvojen ja lennolla olevien edustajien toimintaa tämän liitteen mukaisesti.

2. Tarkkailtava valtio nimittää yhden lennon valvojista lennon päävalvojaksi. Lennon päävalvojan tulee olla tarkkailtavan valtion kansalainen. Tarkkaileva valtio nimittää yhden lennolla olevista edustajista pääedustajaksi. Lennolla olevan pääedustajan on oltava tarkkailevan valtion kansalainen.

3. Valmistautuessaan tarkkailulennolle lennon valvojilla ja lennolla olevilla edustajilla on oikeus

A) tutustua kuvausjärjestelmien toimintaa ja käyttöä koskevaan tekniseen kirjallisuuteen sekä tarkkailuilmaluksen käsikirjaan; ja

B) tutustua tarkkailuilmaluksen ohjaukseen ja lentoon liittyvään laitteistoon sekä tarkkailuilmalukseseen asennettujen kuvausjärjestelmien toimintaan ja käyttöön.

is prohibited or cancelled by the State Party requesting the demonstration flight, no observation flight shall be counted against the quota of either State Party, and the State Party requesting the demonstration flight shall convey the matter to the Open Skies Consultative Commission.

ANNEX G

FLIGHT MONITORS, FLIGHT REPRESENTATIVES, AND REPRESENTATIVES

SECTION I

FLIGHT MONITORS AND FLIGHT REPRESENTATIVES

1. The provisions set forth in this Annex shall apply to personnel designated in accordance with Article XIII. Each State Party shall have the right to have at any one time the number of flight monitors and flight representatives on board the observation aircraft as set forth in Article VI, Section III. The provisions of that Section shall govern their activities with respect to the organization and conduct of observation flights. Each State Party shall facilitate the activities of the flight monitors and flight representatives pursuant to this Annex.

2. The observed Party shall appoint one of the flight monitors as chief flight monitor. The chief flight monitor shall be a national of the observed Party. The observing Party shall appoint one of the flight representatives as chief flight representative. The chief flight representative shall be a national of the observing Party.

3. In preparing for the observation flight, flight monitors and flight representatives shall have the right:

(A) to acquaint themselves with the technical literature relating to the functioning and operation of the sensors and the flight operation manual of the observation aircraft; and

(B) to acquaint themselves with the equipment of the observation aircraft relating to the control of the flight regime and the functioning and operation of the sensors

4. Lennon valvojilla ja lennolla olevilla edustajilla on oikeus

A) olla mukana tarkkailuilma-aluksessa koko tarkkailulennon ajan mukaan lukien pysähdykset polttoaineen ottoa varten tai hätätilanteessa;

B) ottaa mukaan tarkkailuilma-aluksen karttoja, lentosuunnistuskarttoja, julkaisuja ja käsikirjoja ja käyttää niitä;

C) liikkua esteittä tarkkailuilma-aluksessa, myös ohjaamossa, tarkkailulennon aikana kuitenkin siten, että lentoturvallisuus otetaan huomioon. Näitä oikeuksia käyttäessään lennon valvojat ja lennolla olevat edustajat eivät saa puuttua lennon miehistön toimiin;

D) valvoa lentosuunnitelman noudattamista ja tarkkailla tarkkailuilma-aluksen lentoa sekä kuvausjärjestelmien toimintaa ja käyttöä;

E) kuunnella sisäistä ja ulkoista radioviestintää tarkkailuilma-aluksessa ja lähettää sisäisiä radioviestejä; ja

F) oikeus merkitä lennon parametrit sekä kuvausjärjestelmien toiminta ja käyttö kartoille, suunnistuskartoille ja muistilehtiöihin.

5. Tämän osan 4 kappaleessa tarkoitettujen oikeuksien lisäksi, lennon päävalvojalla on oikeus

A) neuvotella lennon miehistön kanssa kansallisten lentosääntöjen sekä sopimuksen määräysten noudattamisesta;

B) tarkkailla lennon miehistön toimintaa, myös ohjaamossa, tarkkailulennon aikana ja valvoa tarkkailuilma-aluksen mittarilentoja ja lentosuunnistuslaitteiston toimintaa ja käyttöä;

C) tehdä lennon miehistölle lentosuunnitelman noudattamista koskevia suosituksia;

D) pyytää lennon miehistöltä, kuitenkin puuttumatta heidän toimiinsa, tietoja lennosta; ja

E) olla tarvittaessa yhteydessä lennonjohtoviranomaisiin ja auttaa sellaisten tarkkailulennon suorittamista koskevien viestien edelleen toimittamisessa ja tulkinnessa, joita lennonjohtoviranomaiset ja lennon miehistö lähettävät toisilleen; tähän tarkoituk-

installed on the observation aircraft.

4. Flight monitors and flight representatives shall have the right:

(A) to remain on board the observation aircraft throughout the observation flight, including any stops for refuelling or emergencies;

(B) to bring on board the observation aircraft and use maps, flight charts, publications, and operations manuals;

(C) to move unencumbered about the observation aircraft, including the flight deck, during the observation flight, except for flight safety reasons. In exercising their rights, the flight monitors or flight representatives shall not interfere with the activities of the flight crew;

(D) to monitor compliance with the flight plan and to observe the flight regime of the observation aircraft and the functioning and operation of the sensors;

(E) to listen to internal and external radio communications on board the aircraft and to make internal radio communications; and

(F) to record the parameters of the flight regime and the functioning and operation of the sensors on maps, charts, and notepads.

5. In addition to those rights specified in paragraph 4 of this Section, the chief flight monitor shall have the right:

(A) to consult the flight crew regarding compliance with national flight rules and the provisions of the Treaty;

(B) to observe the activities of the flight crew, including activities on the flight deck, during the observation flight, as well as to monitor the functioning and operation of the flight and navigation instruments of the observation aircraft;

(C) to provide recommendations to the flight crew regarding compliance with the flight plan;

(D) to ask the flight crew, without interfering with their activities, for information on the flight regime; and

(E) to communicate with air traffic control authorities, as appropriate, and to help relay and interpret communications from air traffic control authorities to flight crew and from the flight crew to the air traffic control authorities about the conduct of the obser-

seen lennon päävalvojalla on oikeus lähettää ulkoisia radioviestejä tarkkailuilma-aluksen radiolaitteilla.

6. Jos lennon päävalvoja uskoo, että tarkkailuilma-alus poikkeaa lentosuunnitelmasta, hänen tulee ilmoittaa asiasta lennon miehistölle ja hän voi ilmoittaa lennonjohdoviranomaisille tarkkailuilma-aluksen poikkeavan lentosuunnitelmasta, jos hän katsoo sen vaarantavan lentoturvallisuutta.

7. Tämän osan 5 kappaleessa tarkoitettujen oikeuksien lisäksi lennolla olevalla pääedustajalla on

A) tämän osan 5 kappaleen A, B ja D kohdassa tarkoitettut oikeudet lennon miehistöön nähden; ja

B) poikettaessa lentosuunnitelmasta oikeus saada selitys lennon miehistöltä siitä, mistä syystä lentosuunnitelmasta poiketaan.

8. Lennolla olevilla edustajilla on oikeus johtaa kuvausjärjestelmien toimintaa ja käyttöä tarkkailulennon aikana. Lisäksi lennolla olevilla edustajilla tulee, sikäli kuin asiasta on ilmoitettu tarkkailtavalle valtiolle ennen tarkkailulennon alkua, olla oikeus käyttää kuvausjärjestelmiä tarkkailulennon aikana. Jos lennolla olevat edustajat käyttävät tässä kappaleessa tarkoitettua oikeutta käyttää kuvausjärjestelmiä, tarkkailtava valtio ei ole vastuussa kuvausjärjestelmien keräämien tietojen puutteellisuudesta tai vavaisesta laadusta, sikäli kuin nämä johtuvat lennolla olevien edustajien toiminnasta kuvausjärjestelmien käyttäjänä.

II OSA

EDUSTAJAT

1. Tarkkailevan valtion käyttäessä kolmannen valtion nimeämää ilma-alusta tarkkailulentoon, sillä on aina oikeus sopimuksen VI artiklan III osassa tarkoitettuun lukumäärään edustajia tarkkailuilma-aluksessa.

2. Tarkkaileva valtio nimittää yhden edustajansa pääedustajaksi. Pääedustajalla on tämän liitteen I osassa tarkoitettut lennolla

vation flight; for this purpose, the chief flight monitor shall be permitted to make external radio communications using the radio equipment of the observation aircraft.

6. In the event that the chief flight monitor believes that the observation aircraft is deviating from its flight plan, the chief flight monitor shall advise the flight crew and may inform the air traffic control authorities of any deviations of the observation aircraft from the flight plan that the chief flight monitor believes could threaten flight safety.

7. In addition to the rights specified in paragraph 5 of this Section, the chief flight representative shall have:

(A) the rights as described in paragraph 5, subparagraphs (A), (B) and (D) of this Section with regard to the flight crew; and

(B) the right, in case of deviation from the flight plan, to receive an explanation from the flight crew as to the reasons for such a deviation.

8. Flight representatives shall have the right to direct the operation of the sensors during the observation flight. In addition, upon notification to the observed Party prior to the commencement of the observation flight, flight representatives shall have the right to operate the sensors during the observation flight. In the event that the flight representatives exercise their right to operate the sensors pursuant to this paragraph, the observed Party shall not be responsible for any failure or inadequacy in the quality of the data collected by the sensors due to the operation of the sensors by the flight representatives.

SECTION II

REPRESENTATIVES

1. An observing Party using an observation aircraft designated by a third State Party shall have the right to have at any one time the number of representatives on board the observation aircraft set forth in Article VI, Section III of the Treaty.

2. The observing Party shall appoint one of its representatives as chief representative. The chief representative shall have the

olevan edustajan oikeudet. Lisäksi pääedustajilla on seuraavat oikeudet:

A) oikeus neuvoa ilma-aluksen päällikköä sopimuksen määräysten noudattamisessa;

B) oikeus valvoa, että tarkkailtava valtio noudattaa sopimuksen määräyksiä; ja

C) oikeus saada ilma-aluksen päälliköltä selvitys syistä, mikäli lentosuunnitelmasta poiketaan.

3. Edustajilla on tämän liitteen I osassa tarkoitetut lennolla olevien edustajien oikeudet.

H LIITE

SUUNNITTEILLA OLEVIEN TARKKAILULENTOJEN YHTEENSOVITTELU

1. Mahdollisen päällekkäisyyden välttämiseksi tarkkailulentojen suorittamisessa saman sopimusvaltion yli, kukin sopimusvaltio, jolla on oikeus suorittaa tarkkailulentoja vuosittaisen aktiivikiintiöiden jaon jälkeen, voi ilmoittaa kaikille muille sopimusvaltioille viimeistään kunkin vuoden 1 päivänä marraskuuta aikomuksestaan käyttää aktiivikiintiönsä osaksi tai kokonaan seuraavan vuoden aikana. Ilmoituksesta tulee ilmetä, kuinka monta tarkkailulentoa asianomainen sopimusvaltio aikoo suorittaa muiden sopimusvaltioiden alueen yli kyseisen vuoden kunkin neljänneksenä.

2. Tämän liitteen 1 kappaleen mukaisesti suunniteltujen ja ilmoitettujen tarkkailulentojen lukumäärä yksittäisen sopimusvaltion yli ei missään tapauksessa saa samana neljänneksenä ylittää 16. Ellei VI artiklan I osan 3 kappaleesta muuta johdu, sopimusvaltio ei ole velvollinen vastaanottamaan enempää kuin yhden tarkkailulennon sopimuksen VI artiklan I osan 9 kappaleessa tarkoitettuna ajanjaksona.

3. Sopimusvaltiot, jotka ovat tämän liitteen 1 kappaleen mukaisesti ilmoittaneet aikomuksestaan käyttää yhden tai useampia aktiivikiintiöitä suorittaakseen tarkkailulen-

rights of the chief flight representative as specified in Section I of this Annex. In addition, the chief representative shall:

(A) advise the pilot-in-command regarding compliance with the provisions of the Treaty;

(B) have the right to monitor compliance by the observed Party with the provisions of the Treaty; and

(C) have the right, in case of deviations from the flight plan, to receive an explanation from the pilot-in-command as to the reasons for such a deviation.

3. Representatives shall have the rights of flight representatives as specified in Section I of this Annex.

ANNEX H

CO-ORDINATION OF PLANNED OBSERVATION FLIGHTS

1. In order to avoid potential time conflict regarding the conduct of observation flights over the same State Party, each State Party having the right to conduct observation flights following the annual distribution of active quotas may notify all other States Parties, no later than 1 November of each year, of its plans to utilize all or part of its active quota during the following year. The notification shall indicate the number of observation flights that the notifying State Party plans to conduct over the territory of other States Parties during each quarter of that year.

2. In no case shall the total number of observation flights planned and notified in accordance with paragraph 1 of this Annex over the territory of any one State Party during a given quarter exceed 16. Except as provided for in Article VI, Section I, paragraph 3, no State Party shall be obliged to accept more than one observation flight at any time during the period specified in Article VI, Section I, paragraph 9 of the Treaty.

3. States Parties that have notified, in accordance with paragraph 1 of this Annex, their plans to utilize one or more active quotas for observation flights over the terri-

toja saman sopimusvaltion alueen yli samana neljänneksenä tai neljänneksinä, sopimusvaltioiden tulee tarvittaessa neuvotella keskenään välttääkseen päällekkäisyyksiä tarkkailulentoissaan. Jos päällekkäisyyksien välttämiseksi ei asianomaisten sopimusvaltioiden välisillä neuvotteluilla pystytä sopimaan, asia ratkaistaan mainittujen valtioiden välillä arvalla. Ensimmäiset neuvottelut seuraavan vuoden 1 päivänä tammikuuta alkavan neljänneksen osalta tulee aloittaa viipymättä sen jälkeen, kun tämän liitteen 1 kappaleessa tarkoitettu ilmoitus on vastaanotettu. Myöhemmät neuvottelut tulee käydä 1 päivän helmikuuta ja 15 päivän helmikuuta välillä 1 päivänä huhtikuuta alkavan neljänneksen osalta; 1 päivän toukokuuta ja 15 päivän toukokuuta välillä 1 päivänä heinäkuuta alkavan neljänneksen osalta; ja 1 päivän elokuuta ja 15 päivän elokuuta välillä 1 päivänä lokakuuta alkavan neljänneksen osalta. Asianomaisten sopimusvaltioiden tulee ilmoittaa neuvottelujen tuloksena syntyvästä tarkkailulentojen järjestyksestä kaikille muille sopimusvaltioille viimeistään 15 päivänä marraskuuta, 15 päivänä helmikuuta, 15 päivänä toukokuuta tai 15 päivänä elokuuta riippuen siitä, mistä neljänneksestä on kysymys.

4. Viimeistään seitsemän päivän jälkeen siitä, kun tämän liitteen 3 kappaleen mukaisesti päätetty tarkkailulentojen järjestys on ilmoitettu, kukin sopimusvaltio ilmoittaa niille sopimusvaltioille, jotka suunnittelevat tarkkailulennon suorittamista sen alueen yläpuolella tietyinä neljänneksenä, jokaisesta tarkkailulennosta, jonka osalta se aikoo käyttää oikeuttaan antaa käyttöön omat ilma-aluksensa.

5. Sopimusvaltio, joka ei ole antanut tämän liitteen 1 kappaleessa tarkoitettua ilmoitusta tai ilmoittanut suunnitelmistaan käyttää koko aktiivikiintiönsä taikka suorittanut tarkkailulentoa sen neljänneksen aikana, jona se oli ilmoittanut sitä suunnittelemansa, on oikeus käyttää jäljellä olevat aktiivikiintiönsä, jos näille tarkkailulentoille on järjestetty aikaa tämän liitteen 3 kappaleessa tarkoitettun sopimuksen mukaisesti.

tory of the same State Party during a given quarter or quarters shall hold consultations, if necessary, to avoid any conflict in their planned observation flights. In the event that agreement on avoidance of conflict cannot be reached through consultation among the States Parties involved, the issue shall be resolved by the drawing of lots by such States Parties. The first of those consultations, regarding observation flights in the quarter beginning 1 January of the following year, shall begin promptly following receipt of the notification provided for in paragraph 1 of this Annex. Subsequent consultations among the States Parties involved shall be conducted between 1 February and 15 February for the quarter beginning 1 April; between 1 May and 15 May for the quarter beginning 1 July; and between 1 August and 15 August for the quarter beginning 1 October. The States Parties involved shall notify the resulting sequence of observation flights established in these consultations to all States Parties no later than 15 November, 15 February, 15 May and 15 August, respectively.

4. No later than seven days after the notification of the sequence of observation flights established pursuant to paragraph 3 of this Annex, each State Party shall notify all States Parties planning to conduct observation flights over its territory during that quarter of each flight for which it intends to exercise the right to provide its own observation aircraft.

5. Each State Party that has not provided a notification pursuant to paragraph 1 of this Annex or has not notified its plans to utilize all of its active quotas, or has not conducted an observation flight during the quarter for which it had notified such planned flight, shall have the right to utilize such remaining active quotas, provided that such observation flights have been accommodated within the existing agreement reached pursuant to paragraph 3 of this Annex.

I LIITE**ILMATILAA JA LENTOJA VAARALLIS-
SESSA ILMATILASSA KOSKEVIA
TIETOJA**

1. Kun tämän sopimuksen voimaantulosta on kulunut vähintään 90 päivää, sopimusvaltion tulee toisen sopimuspuolen pyynnöstä antaa viimeistään 30 päivänä pyynnön vastaanottamisesta seuraavat tiedot ICAO:n määräysten mukaisesti:

A) ilmatilan rakenne siten kuin se on julkaistu Aeronautical Information Publication (AIP) -sarjassa;

B) yksityiskohtaiset tiedot jokaisesta vaarallisesta ilmatilasta; ja

C) lentokentätiedot sekä saapumis- ja lähtemismenettelyt seuraavista paikoista:

1) maahantulopaikat ja maastapoistumispaikat;

2) Avoin taivas -lentokentät; ja

3) varalentokentät ja huoltolentokentät maahantulopaikkoja, maastapoistumispaikkoja sekä Avoin taivas -lentokenttiä varten.

2. Jokainen sopimusvaltio ilmoittaa viipymättä niille sopimusvaltioille, jotka ovat pyytäneet tietoja tämän liitteen 1 kappaleen mukaisesti, kaikista muutoksista tiedoissa, joita tämän liitteen 1 kappaleen mukaisesti on annettu. Sen estämättä, mitä tässä kappaleessa määrätään, tiedotuksia ilmailijoille (NOTAM) ei tarvitse toimittaa toiselle sopimuspuolelle.

3. Viimeistään 90 päivää tämän sopimuksen voimaantulosta, kukin sopimusvaltio ilmoittaa kaikille muille sopimusvaltioille, mistä lähteestä tämän liitteen 1 kappaleessa tarkoitetut tiedot annetaan.

J LIITE**MONTREUX'N YLEISSOPIMUS**

1. Sopimuksen määräysten nojalla suoritettavat tarkkailulennot, jotka kattavat sopimusvaltioiden koko alueen, eivät vaikuta 20 päivänä heinäkuuta 1936 tehtyyn Montreux'n yleissopimukseen.

2. Sopimuksen nojalla tapahtuvien kautta-lentojen reittejä ja ilmoituksia, jotka kuuluvat Montreux'n yleissopimuksen 23 artiklan

ANNEX I**INFORMATION ON AIRSPACE AND
FLIGHTS IN HAZARDOUS AIRSPACE**

1. No earlier than 90 days after entry into force of the Treaty, at the request of any other State Party, a State Party shall provide, no later than 30 days after the receipt of such a request, the following information in accordance with ICAO provisions:

(A) its airspace structure, as published in the Aeronautical Information Publication (AIP) series;

(B) detailed information on all hazardous airspace; and

(C) airfield information and arrival and departure procedures for each of its:

(1) points of entry and points of exit;

(2) Open Skies airfields; and

(3) alternate airfields and refuelling airfields for its points of entry, points of exit, and Open Skies airfields.

2. Each State Party shall promptly notify States Parties that have requested information in accordance with the provisions of paragraph 1 of this Annex of any changes to the information provided in accordance with paragraph 1 of this Annex. Notwithstanding the provisions of this paragraph, Notices to Airmen (NOTAMs) need not be provided.

3. No later than 90 days after entry into force of the Treaty, each State Party shall notify all other States Parties of the source of the information to be provided in accordance with paragraph 1 of this Annex.

ANNEX J**MONTREUX CONVENTION**

1. Observation flights conducted under the provisions of the Treaty providing for the observation of the entire territory of States Parties shall not prejudice the Montreux Convention of 20 July 1936.

2. The routing and notification of transit flights of aircraft for the purpose of the Treaty falling within the scope of Article 23

soveltamisalaan, sääntelevät mainitun artiklan määräykset.

K LIITE

FILMINPROSESSOINTILAITTEISTA, DUPLIKOINTILAITTEISTA JA VALOKUVAUSFILMEISTÄ ILMOITETTAVAT TIEDOT SEKÄ VALOKUVAUSFILMIN PROSESSOINNIN VALVONTAMENETELMÄT

I OSA

FILMINPROSESSOINTILAITTEISTA, DUPLIKOINTILAITTEISTA JA VALOKUVAUSFILMEISTÄ ILMOITETTAVAT TIEDOT

1. Kun jokin sopimusvaltio ilmoittaa muille sopimusvaltioille tämän sopimuksen D liitteen II osan 3 kappaleen A kohdan 3 alakohdan mukaisesti, millä filminprosessointilaitteilla tai duplikointilaitteilla se aikoo prosessoida alkuperäiset filminegatiivit tai valmistaa filmipositiivikopiot tai filminegatiivikopiot, sen tulee ilmoittaa seuraavat valmistajan antamat tiedot:

A) prosessointi- tai duplikointilaitteen nimi;

B) sen filmin, joka laitteella voidaan prosessoida tai duplikoida, suurin ja pienin leveys ja pituus, jos tämä tulee kyseeseen;

C) jokainen filmityyppi, joka kyseisellä filminprosessointilaitteella voidaan kehittää tai kopioida; ja

D) jokainen työvaihe, mukaanlukien valotusaikarajat, lämpötila, kesto aika, suositettu filmsiirtonopeus, kemikaalit ja kemikaalien sekoitukset, kutakin filmityyppiä koskien.

2. Kun jokin sopimusvaltio antaa tämän sopimuksen D liitteen II osan 3 kappaleen A kohdan 2 alakohdan mukaisesti tiedot siitä, minkä tyyppiselle mustavalkoiselle ilmakuvaukselle se aikoo kerätä tietoja lennolla tehtävän tarkastuksen tai tarkkailulennon aikana, tai kopioida tällaista tietoa, sen on tarvittaessa, filmin ominaisuuksien varmistamiseksi, ilmoitettava seuraavat valmistajan antamat tiedot jokaisen tyyppisestä ilmakuvauksilmistä, joka voidaan pro-

of the Montreux Convention shall be governed by the provisions of that Article.

ANNEX K

INFORMATION ON FILM PROCESSORS, DUPLICATORS AND PHOTOGRAPHIC FILMS, AND PROCEDURES FOR MONITORING THE PROCESSING OF PHOTOGRAPHIC FILM

SECTION I

INFORMATION ON FILM PROCESSORS, DUPLICATORS AND PHOTOGRAPHIC FILMS

1. Pursuant to Annex D, Section II, paragraph 3, subparagraph (A) (3) to the Treaty, each State Party, when notifying other States Parties of film processors or duplicators that it intends to use to develop original film negatives or produce duplicate film positives or negatives, shall provide the following manufacturer's information:

(A) the processor or duplicator name;

(B) the maximum and minimum width and length, if applicable, of film which may be processed or duplicated;

(C) each type of film that may be processed or duplicated in that film processor; and

(D) each step in the process, including the range of exposure, temperature, duration, recommended film transport speed, chemicals and chemical mixes, for each type of film.

2. Pursuant to Annex D, Section II, paragraph 3, subparagraph (A) (2) to the Treaty, each State Party, when providing information on the types of black and white aerial film that it intends to use to collect data during the in-flight examination or an observation flight, or to duplicate such data, shall provide the following manufacturer's information, for each type of aerial film that may be processed or duplicated by means of the film processors or duplicators re-

sessoida tai jota voidaan duplikoida tämän osan 1 kappaleessa mainituilla filminprosessointi- tai duplikointilaitteilla. Riippuen siitä, missä maassa filmi on valmistettu, tällaisia tietoja voivat olla:

- A) filmin tehollinen herkkyys,
- B) erotuskyky/modulaatio,
- C) spektraalinen herkkyys ja
- D) filmin densiteetti tai sensitometriset ominaisuudet.

3. Jotta kukin sopimusvaltio voisi määrittää sensitometrisesti ilmakuvauksien ominaisuudet omassa maassaan käytössä olevilla menetelmillä, jokaisella sopimusvaltiolla on oikeus saada pyynnöstä haltuunsa valottamattomat näytteet jokaisen tyyppisistä tiedontallennusvälineinä käytettäviksi aiotuista valokuvauksilmeistä ja niiden prosessoinnissa tarvittavista kemikaaleista samoin kuin tällaisten valokuvauksilmeiden prosessointiohjeet ja duplikointiohjeet. Tällaiset näytteet ja ohjeet tulee toimittaa viimeistään 30 vuorokauden kuluttua pyynnön vastaanottamisesta.

II OSA

FILMIEN PROSESSOINNIN JA DUPLIKOINNIN VALVONTA

1. Tarkkailuilma-aluksen ja sen kuvausjärjestelmien katsastukseen osallistuvilla sopimusvaltioilla on oikeus valvoa lennolla tehtävässä tarkastuksessa käytettävän ilmakuvauksilmin prosessointia ja duplikointia. Tarkkailtavan ja tarkkailevan valtion henkilöstöllä on oikeus valvoa demonstraatio- ja tarkkailulennolla käytettävän ilmakuvauksilmin prosessointia ja duplikointia.

2. Ilmakuvauksilmin prosessointia ja duplikointia valvovilla sopimusvaltioiden edustajilla on oikeus tuoda mukanaan seuraavat välineet ja käyttää niitä siten, ettei se häiritse filmin prosessointia tai duplikointia:

- A) lakmuspapereita,
- B) lämpömittareita,
- C) kemikaalien koestukseen tarkoitettuja välineitä mukaan lukien happamuus- ja kosteusmittareita,
- D) sekuntikelloja,

ferred to in paragraph 1 of this Section, as necessary to confirm the capabilities of the film. Depending upon national practices of the film manufacturer, such information may include:

- (A) effective film speed;
- (B) resolution/modulation
- (C) spectral sensitivity; and
- (D) optical specular density or sensitometric characteristics.

3. For the purposes of determining the sensitometric characteristics of aerial film materials in accordance with its own national methodology, each State Party shall have the right to receive, upon request, unexposed samples of all types of photographic film to be used as data recording media, the chemicals for processing them, and to receive instructions for processing and duplication of such photographic films. Such samples and instructions shall be provided no later than 30 days after receipt of such a request.

SECTION II

MONITORING OF FILM PROCESSING AND DUPLICATION

1. States Parties taking part in the certification of an observation aircraft and its sensors shall have the right to monitor the processing and duplication of the aerial film used during the in-flight examination. Personnel of the observed and observing Party shall have the right to monitor the processing and duplication of the aerial film used during a demonstration and observation flight.

2. While monitoring the processing and duplication of aerial film, the States Parties shall have the right to bring with them and use, in a manner that does not disrupt the processing or duplication of the film, the following equipment:

- (A) litmus papers;
- (B) thermometers;
- (C) chemical test equipment, including pH meters and hydrometers;
- (D) stopwatches;

- E) sensitometrejä,
 F) densitometrejä ja
 G) kaksikymmentäyksiportaisia sensitometriiloja ja harmaakiiloja.

3. Ennen lennolla tehtävän tarkastuksen, demonstraatiolennon ja tarkkailulennon aikana valotettujen filmien prosessointia, sopimusvaltioiden tulee tarkastaa filminprosessointilaitteet ja kemikaalit prosessoimalla kaksikymmentäyksiportainen harmaa kiila ja varmistua näin siitä, että kyseisen tyyppisen filmin prosessoinnissa kyseistä filminprosessointimenetelmää käyttäen sensitometriset tiedot vastaavat tämän liitteen I osassa annettuja vaatimuksia. Ellei tosin sovita, alkuperäisiä ilmakuvauksien negatiiveja tai positiiveja tai niiden duplikaatteja ei saa prosessoida tai duplikoida, ennen kuin kaksikymmentäyksiportainen sensitometrikiila on prosessoitu tai kaksikymmentäyksiportainen harmaa kiila on valotettu ja prosessoitu ja tulokset vastaavat tämän liitteen I osassa määrättyjä ominaisuuksia kyseisen tyyppisen ilmakuvauksien filmin ja filminprosessointilaitteen tai duplikointilaitteen osalta.

4. Ennen lennolla tehtävän tarkastuksen, demonstraatiolennon ja tarkkailulennon aikana valotettujen filmien prosessointia sopimusvaltioiden edustajilla on oikeus tarkastaa filminprosessointilaitteet ja kemikaalit valottamalla ja prosessoimalla koefilmi, joka on samaa tyyppiä kuin lennolla tehtävän tarkastuksen, demonstraatiolennon ja tarkkailulennon aikana käytettävä filmi, ja varmistua näin siitä, että pesu- ja kiinnitysmenetelmä soveltuvat pysyvään arkistointiin.

L LIITE

AVOIN TAIVAS -SOPIMUKSEN NEUVOA-ANTAVA TOIMIKUNTA

I OSA

YLEISMÄÄRÄYKSET

Avoin taivas -sopimuksen neuvonantavaa toimikuntaa koskevat menettelytavat ja muut määräykset annetaan tässä liitteessä sopimuksen X artiklan mukaisesti.

- (E) sensitometers;
 (F) densitometers; and
 (G) 21-step sensitometric test strips and optical wedges.

3. Prior to the processing of the films exposed during the in-flight examination, demonstration flight and observation flight, States Parties shall check the film processing equipment and chemicals by processing a 21-step sensitometric test strip or exposing and processing a 21-step optical wedge to confirm that the sensitometric data for the processing of that type of film using that film process meets the specifications provided pursuant to Section I of this Annex. Unless otherwise agreed, the original or duplicate aerial film negatives or positives shall not be processed or duplicated until the processing of the 21-step sensitometric test strip or exposing and processing of the 21-step optical wedge meets the characteristics provided in accordance with the provisions of Section I of this Annex for that type of aerial film and film processor or duplicator.

4. Prior to the processing of the films exposed during the in-flight examination, demonstration flight and observation flight, States Parties shall have the right to check the film processing equipment and chemicals by exposing and processing a test film of the same type used during the in-flight examination, demonstration flight and observation flight to confirm that the washing and fixing process is suitable for the purposes of permanent archive storage.

ANNEX L

OPEN SKIES CONSULTATIVE COMMISSION

SECTION I

GENERAL PROVISIONS

Procedures and other provisions relating to the Open Skies Consultative Commission are established in this Annex pursuant to Article X of the Treaty.

1. Avoin taivas- sopimuksen neuvoa-antava toimikunta koostuu kaikkien sopimusvaltioiden nimeämistä edustajista. Sopimusvaltioiden varamiehet, neuvonantajat ja asiantuntijat voivat osallistua Avoin taivas -sopimuksen neuvoa-antavan toimikunnan toimintaan sen mukaan kuin kukin sopimusvaltio katsoo tarpeelliseksi.

2. Avoin taivas -sopimuksen neuvoa-antavan toimikunnan ensimmäinen istunto pidetään 60 päivän kuluessa sopimuksen allekirjoittamisesta. Avausistunnon puheenjohtajana toimii Kanadan edustaja.

3. Avoin taivas -sopimuksen neuvova toimikunta kokoontuu varsinaiseen kokoukseensa vähintään neljä kertaa jokaisena kalenterivuonna, ellei se itse toisin päättä. Ylimääräisen istunnon kutsuu koolle toimikunnan puheenjohtaja vähintään yhden sopimusvaltion pyynnöstä, josta hän on ilmoittanut viipymättä kaikille muille sopimusvaltioille. Ylimääräinen istunto pidetään viimeistään 15 päivän kuluttua siitä, kun pyyntö on vastaanotettu.

4. Avoin taivas -sopimuksen neuvoa-antavan toimikunnan istunnot eivät saa kestää neljää viikkoa kauempaa, ellei toimikunta toisin päättä.

5. Sopimusvaltiot vuorottelevat Avoin taivas -sopimuksen neuvoa-antavan toimikunnan puheenjohtajuudesta ranskankielisessä aakkosjärjestyksessä. Kunkin puheenjohtajan toimikausi on istunnon avauksesta seuraavan istunnon avaukseen, ellei toisin sovita.

6. Edustajat istuvat kokouksissa sopimusvaltioiden ranskankielisessä aakkosjärjestyksessä.

7. Avoin taivas -sopimuksen neuvoa-antavan toimikunnan työkielet ovat englanti, espanja, italia, ranska, saksa ja venäjä.

8. Avoin taivas -sopimuksen neuvoa-antavan toimikunnan asiakirjat ovat luottamuksellisia, ellei toisin sovita. Toimikunta voi päättää julkistaa asiakirjansa tai päätöksensä.

9. Sopimuksen väliaikaisen soveltamisen aikana ja ennen 30 päivää kesäkuuta 1992 Avoin taivas -sopimuksen neuvoa-antava toimikunta päättää sopimuksen täytäntöönpanosta syntyvien kustannusten jakamisesta.

1. The Open Skies Consultative Commission shall be composed of representatives designated by each State Party. Alternates, advisers and experts of a State Party may take part in the proceedings of the Open Skies Consultative Commission as deemed necessary by that State Party.

2. The initial session of the Open Skies Consultative Commission shall open within 60 days of the signature of the Treaty. The Chairman of the opening meeting shall be the representative of Canada.

3. The Open Skies Consultative Commission shall meet for no fewer than four regular sessions per calendar year unless it decides otherwise. Extraordinary sessions shall be convened at the request of one or more States Parties by the Chairman of the Open Skies Consultative Commission, who shall promptly inform all other States Parties of the request. Such sessions shall open no later than 15 days after receipt of such a request by the Chairman.

4. Sessions of the Open Skies Consultative Commission shall last no longer than four weeks, unless it decides otherwise.

5. States Parties shall assume in rotation, determined by alphabetical order in the French language, the chairmanship of the Open Skies Consultative Commission. Each Chairman shall serve from the opening of a session until the opening of the following session, unless otherwise agreed.

6. Representatives at meetings shall be seated in alphabetical order of the States Parties in the French language.

7. The working languages of the Open Skies Consultative Commission shall be English, French, German, Italian, Russian and Spanish.

8. The proceedings of the Open Skies Consultative Commission shall be confidential, unless otherwise agreed. The Open Skies Consultative Commission may agree to make its proceedings or decisions public.

9. During the period of provisional application, and prior to 30 June 1992, the Open Skies Consultative Commission shall settle the distribution of costs arising under the Treaty. It shall also settle as soon as possi-

ta. Sen tulee myös mahdollisimman pian päättää toimikunnan toimintaan liittyvien yhteisten kustannusten jakamisasteikosta.

10. Sopimuksen väliaikaisen soveltamisen aikana Avoin taivas -sopimuksen neuvoo-antava toimikunta laatii sopimuksessa määrättyjen ilmoituksia ja kertomuksia koskevan asiakirjan. Asiakirjassa tulee mainita kaikki ilmoitukset ja kertomukset sekä tarvittaessa niiden laadintaohjeet.

11. Avoin taivas -sopimuksen neuvoo-antava toimikunta laatii ja tarvittaessa tarkistaa menettelytapsäätönsä ja työmuotonsa.

II OSA

AKTIIVIKIINTIÖIDEN VUOSITTAINEN TARKISTUS

Sopimuksen III artiklan I osan 7 kappaleessa tarkoitettu aktiivikiintiöiden vuosittainen tarkistus tapahtuu seuraavasti:

1. Sopimusvaltiot, jotka tahtovat osittain tai kokonaan muuttaa edellisen vuoden jakauman aktiivikiintiöiden osalta, ilmoittavat kaikille muille sopimusvaltioille sekä Avoin taivas -sopimuksen neuvoo-antavalle toimikunnalle kunkin vuoden 1 päivään lokakuuta mennessä, minkä sopimusvaltioiden alueiden yli ne tahtovat suorittaa tarkkailulentoja seuraavan kalenterivuoden aikana. Sopimusvaltiot käsittelevät esitetyt muutokset tarkistuksen aikana tämän osan seuraavissa kappaleissa annettuja sääntöjä noudattaen.

2. Jos pyynnöt kunkin sopimusvaltion alueen yli tehtävistä tarkkailulentoista eivät ylitä sen passiivikiintiötä, kiintiöt jaetaan pyydetyllä tavalla ja jakauma esitetään Avoin taivas -sopimuksen neuvoo-antavan toimikunnan hyväksyttäväksi.

3. Jos pyynnöt jonkin sopimusvaltion alueen yli tehtävistä tarkkailulentoista ylittävät sen passiivikiintiön, kiintiöiden jakautumisesta sovitaan kiinnostuneiden sopimusvaltioiden kesken ja jakauma esitetään Avoin taivas -sopimuksen neuvoo-antavan toimikunnan hyväksyttäväksi.

ble the scale of distribution for the common expenses associated with the operation of the Open Skies Consultative Commission.

10. During the period of provisional application of the Treaty the Open Skies Consultative Commission shall develop a document relating to notifications and reports required by the Treaty. Such document shall list all such notifications and reports and shall include appropriate formats as necessary.

11. The Open Skies Consultative Commission shall work out or revise, as necessary, its rules of procedure and working methods.

SECTION II

ANNUAL REVIEW OF ACTIVE QUOTAS

Procedures for the annual review of active quotas as foreseen in Article III, Section I, paragraph 7 of the Treaty shall be as follows:

1. States Parties wishing to modify all or part of the past year's distribution with respect to their active quota shall notify all other States Parties and the Open Skies Consultative Commission, by 1 October of each year, of those States Parties over which they wish to conduct their observation flights during the next calendar year. Such proposed modifications shall be considered by the States Parties during this review, according to the rules set forth in the following paragraphs of this Section.

2. If the requests for observation flights over the territory of any given State Party do not exceed its passive quota, then the distribution shall be established as requested, and presented to the Open Skies Consultative Commission for approval.

3. If the requests for observation flights over the territory of any given State Party exceed its passive quota, then the distribution shall be established by general agreement among the interested States Parties, and presented to the Open Skies Consultative Commission for approval.

III OSA

YLIÄÄRÄISET TARKKAILULENNOT

1. Avoin taivas -sopimuksen neuvoantavan toimikunnan tulee harkita Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökonferenssin toimielimiltä, jotka on valtuutettu käsittelemään konfliktien estoa ja kriisien hallintaa koskevia asioita, ja muilta asiaan kuuluvilta kansainvälisiltä järjestöiltä saatuja pyyntöjä sopimusvaltioiden suostumuksella sen alueen yli tehtävien ylimääräisten tarkkailulentojen järjestämisen ja suorittamisen helpottamiseksi.

2. Sellaisilla tarkkailulenkoilla saatu tieto annetaan asianomaisten toimielinten ja järjestöjen saataville.

3. Tämän sopimuksen minkään muun määräyksen estämättä, sopimusvaltiot voivat sopia kahdenkeskisesti ja vapaaehtoisesti suorittavansa tarkkailulentoja toistensa alueella noudattaen tarkkailulentojen suorittamista koskevia menettelytapoja. Elleivät asianomaiset sopimusvaltiot toisin sovi, sellaisilla tarkkailulenkoilla saatu tieto annetaan Avoin taivas -sopimuksen neuvoantavan toimikunnan saataville.

4. Tämän osan määräysten mukaisesti suoritettavia tarkkailulentoja ei vähennetä osallistuneiden sopimusvaltioiden aktiivisiksi tai passiivikiintiöistä.

IV OSA

AVOIN TAIIVAS -JÄRJESTELMÄN KÄYTTÖ UUSILLA ALOILLA

1. Sopimusvaltiot voivat esittää harkittavaksi Avoin taivas -sopimuksen neuvoantavassa toimikunnassa ehdotuksia Avoin taivas -järjestelmän käytöstä uusilla erityisillä aloilla kuten ympäristön alalla.

2. Avoin taivas -sopimuksen neuvoantava toimikunta voi tehdä ehdotuksia koskevia päätöksiä ja tarvittaessa siirtää ne käsiteltäväksi ensimmäisessä tai sitä seuraavissa konferensseissa, jotka kutsutaan koolle sopimuksen täytäntöönpanon tarkistamiseksi tämän sopimuksen XVI artiklan 3 kappaleen määräysten mukaisesti.

SECTION III

EXTRAORDINARY OBSERVATION FLIGHTS

1. The Open Skies Consultative Commission shall consider requests from the bodies of the Conference on Security and Cooperation in Europe authorized to deal with respect to conflict prevention and crisis management and from other relevant international organizations to facilitate the organization and conduct of extraordinary observation flights over the territory of a State Party with its consent.

2. The data resulting from such observation flights shall be made available to the bodies and organizations concerned.

3. Notwithstanding any other provision of the Treaty, States Parties may agree on a bilateral and voluntary basis to conduct observation flights over the territory of each other following the procedures regarding the conduct of observation flights. Unless otherwise agreed by the States Parties concerned, the data resulting from such observation flights shall be made available to the Open Skies Consultative Commission.

4. Observation flights conducted under the provisions of this Section shall not be counted against the active or passive quotas of the States Parties involved.

SECTION IV

ADDITIONAL FIELDS FOR THE USE OF THE OPEN SKIES REGIME

1. States Parties may raise for consideration in the Open Skies Consultative Commission proposals for the use of the Open Skies regime in additional specific fields, such as the environment.

2. The Open Skies Consultative Commission may take decisions on such proposals or, if necessary, may refer them to the first and subsequent conferences called to review the implementation of the Treaty, in accordance with the provisions of Article XVI, paragraph 3 of the Treaty.

